TRAIAN ICHIM

Botvinnik

Tal

1960
1961

EDITURA UNIUNII DE CULTURĂ FIZICĂ ȘI SPORT

BOTVINNIK-TAL

TRAIAN ICHIM

BOTVINNIK-TAL
MECIURILE
PENTRU
CAMPIONATUL MONDIAL DE ŞAH

EDITURA UNIUNII DE CULTURĂ FIZICĂ ŞI SPORT

Coperta de ŞETRAN VLADIMIR

DE LA STEINITZ ȘI CIGORIN LA BOTVINNIK ȘI TAL

Meciurile pentru campionatul mondial ocupă un loc deosebit în istoria șahului. Ele marchează, între atît de numeroasele concursuri disputate în ultimul secol, momentele cele mai importante ale evoluției șahului modern.

Coroana șahului a trecut de la un mare jucător la altul. Tînărul Lasker a preluat-o de la bătrînul Steinitz; au purtat-o pe rînd jucători celebri ale căror nume sînt astăzi cunoscute tuturor șahiștilor: Capablanca, Alehin, Euwe, iarăși Alehin, Botvinnik, Smîslov, din nou Botvinnik, Tal și iarăși Botvinnik.

Partidele minunate ale marilor campioni ai trecutului au intrat definitiv în tezaurul literaturii șahiste. Ele au exercitat și exercită o mare influență asupra dezvoltării șahiștilor din toată lumea. Rivalitățile dintre Steinitz și Cigorin, Lasker, Capablanca și Alehin, victoriile și înfrîngerile lor s-au stins de mult. Fiecare dintre acești mari campioni n-a fost însă numai cel mai tare șahist din lume, la timpul său ci, lucru mult mai important pentru evoluția gîndirii șahiste, odată cu victoria sportivă el a impus pentru o anumită epocă concepția sa asupra conținutului luptei șahiste, asupra tehnicei, teoriei și practicii partidei de șah.

Ținînd seama de aceasta, în cele ce urmează nu ne vom opri decît în treacăt asupra istoricului, destul de bine cunoscut de altfel, al campionatelor mondiale, ci vom căuta să lămurim, analizînd personalitatea și creațiile marilor campioni ai lumii, care a fost evoluția concepțiilor asupra luptei șahiste în ultimul secol, deoarece numai în această perspectivă istorică pot fi mai bine înțelese meciurile dintre Botvinnik și Tal de care ne ocupăm.

Marele șahist rus M. I. Cigorin a fost unul dintre cei mai mari jucători ai timpului său. Cele două meciuri ale sale cu Steinitz (1889 și 1892) au marcat începutul primei mari contro-

verse teoretice și practice a șahului modern, controversă care, sub o formă evoluată, continuă în zilele noastre și care s-a oglindit și în partidele între Botvinnik și Tal.

Înainte de Steinitz și Cigorin nu se poate vorbi despre controverse principiale în domeniul teoriei șahului, deoarece activitatea competițională internațională nu începuse decît cu cîteva zeci de ani mai înainte iar teoria era încă slab dezvoltată.

Steinitz a fost un mare teoretician al șahului. El a pus bazele studiului științific al partidei de șah și a elaborat cunoscuta teorie care-i poartă numele în cadrul căreia a stabilit principiile de bază care guvernează lupta șahistă.

Simplitatea și claritatea regulilor formulate de Steinitz, succesele remarcabile pe care le-a obținut aplicîndu-le au făcut ca în scurtă vreme ele să fie adoptate de aproape toți marii jucători ai timpului. „Noua școală" a lui Steinitz condamna cu asprime pe „vechii" maeștri din epoca lui Andersen, Kolish și Mackenzie, cu jocul lor riscant, cu combinații care nu reușeau decît datorită faptului că adversarii făceau greșeli strategice evidente și nu stăpîneau suficient tehnica apărării.

În multe privințe Steinitz și discipolii săi aveau dreptate dar în multe altele exagerau. Tendința de a juca strict pozițional și numai „după reguli" omora în fașă orice zbor al fanteziei, orice atac care comporta cea mai mică doză de risc, orice combinație ale cărei ultime consecințe nu puteau fi prevăzute...

Tendința lui Steinitz de a aplica în toate cazurile principiile generale teoretice pe care le elaborase l-a dus treptat la exagerări din ce în ce mai mari. El a căzut în dogmatism, acordînd importanță numai strategiei, jocului pozițional și neglijînd aspectul tactic al partidei.

Împotriva acestei tendințe s-a ridicat cu energie M. I. Cigorin. Recunoscînd părțile pozitive ale teoriei lui Steinitz și meritele creatorului ei, Cigorin a combătut însă, atît pe tărîm practic cît și teoretic, exagerările lui Steinitz și ale discipolilor săi. Disputa aceasta principială, care a avut o mare influență asupra evoluției gîndirii șahiste, se oglindește cel mai bine în cele două partide jucate de Steinitz și Cigorin prin telegraf, în anii 1890—91. Istoricul lor este foarte interesant. În cartea sa „The Modern Chess Instructor", Steinitz exprimase anumite păreri despre două variante de deschidere, una din apărarea celor doi cai, alta din Gambitul Evans. Aceste păreri, cu care Cigorin nu s-a declarat de acord, erau în strictă concordanță cu principiile teoriei lui Steinitz, dar ignorau în bună măsură resursele tactice ale poziției. Polemica

a fost tranşată prin cele două partide prin telegraf, care s-au început de la poziţiile controversate.

Cigorin a cîştigat în mod strălucit ambele partide, demonstrînd astfel că principiile teoretice trebuie adaptate realităţii practice, că nu se poate concepe strategie fără tactică şi că valoarea acesteia din urmă nu trebuie subapreciată.

Victoriile repurtate de Cigorin asupra a diferiţi reprezentanţi ai „şcolii" lui Steinitz au avut o foarte bună influenţă asupra evoluţiei teoriei şahiste, aducîndu-i corectivul necesar al verificării practice. Ideile lui Cigorin, jocul său plin de imaginaţie, au constituit punctul de plecare, baza pe care s-au sprijinit şahiştii ruşi din pleiada care s-a ridicat în ajunul primului război mondial: Alehin, Rubinstein, Nimzovici, Bernstein, Levenfiş, Duz-Hotimirski, Grigoriev, Romanovski ş.a.

Aceşti jucători de clasă, ridicaţi sub influenţa ideilor lui Cigorin, au constituit trăsătura de unire între frămîntările teoretice ale epocii lui Steinitz şi Cigorin şi apariţia noii şcoli şahiste sovietice.

Şi astfel, multă vreme după dispariţia celor doi mari rivali, controversa dintre numeroşii discipoli ai lui Steinitz, în frunte cu doctorul Tarrasch şi mai puţinii dar strălucitorii partizani ai ideilor lui Cigorin (Marshall, Charousek, Ianovski, Spielmann) a continuat. Primii dominau ca număr şi ca stil de joc astfel că remizele „corecte" abundînd organizatorii s-au văzut nevoiţi să recurgă la vechile gambite pentru a anima concursurile[1]. Dar nimic n-a ajutat: principiile lui Steinitz, cu mici variante, erau unanim acceptate iar puţinii jucători de atac erau priviţi cu simpatie, ca nişte „păsări rare", ale căror succese nu constituiau decît excepţii menite să confirme regula.

Şi totuşi campion al lumii în această epocă a fost o personalitate şahistă care nu aparţinea decît în parte şcolii lui Steinitz. Despre marele Lasker s-a scris mult şi foarte contradictoriu. Intrarea lui în arena şahului şi primele mari succese au provocat discuţii asemănătoare celor survenite în jurul lui Tal. Lasker a fost un mare talent care s-a impus foarte repede : după o serie de succese de valoare mijlocie repurtate în special în meciuri, el l-a învins în mod neaşteptat pe Steinitz, fără prea mare greutate, în 1894 devenind campion mondial.

---

[1] S-au organizat turnee speciale în care deschiderea obligatorie a fost gambitul regelui !

Victoria aceasta a fost primită cu neîncredere, dar curînd Lasker a demonstrat lumii șahiste că e într-adevăr un mare jucător. Într-o serie de turnee disputate între anii 1895—1900 el a arătat o superioritate incontestabilă asupra rivalilor săi, pe care a menținut-o cu succes nu mai puțin de 27 de ani (1894—1921).

La începutul carierei sale Lasker putea fi considerat un discipol al lui Steinitz. El însuși n-a negat aceasta niciodată și în cartea sa clasică „Lehrbuch des Schachspiels" a făcut cea mai frumoasă și clară expunere a teoriei lui Steinitz. Ca și Cigorin însă, Lasker și-a dat seama de punctele slabe ale teoriei lui Steinitz. Marele său talent l-a făcut să evite instinctiv exagerările dogmatice ale acestei teorii. Lasker a adaptat ceea ce era sănătos și solid din principiile „școlii noi" la stilul și personalitatea sa.

Caracter de luptător, Lasker a înțeles că lupta pe tabla de șah nu poate fi limitată numai la mișcările pionilor și figurilor, că, în fond, în spatele armatelor de lemn stau ființe omenești, cu calități și slăbiciuni inerente. Nu piesele de pe tablă trebuie combătute, ci mintea care le conduce. Înțelegerea acestui adevăr esențial asupra luptei șahiste i-a asigurat lui Lasker o superioritate de lungă durată asupra contemporanilor săi.

Fina înțelegere psihologică a personalității adversarilor constituie o trăsătură caracteristică a personalității șahiste a lui Lasker. Contemporanii nu l-au înțeles și de aceea victoriile lui, obținute adeseori din poziții mai slabe, li se păreau nemeritate, cum li se par unora victoriile lui Tal. Foarte puțini și-au dat seama că fiecare mutare a lui Lasker corespundea pe deplin scopului combaterii psihologice a voinței adversarului, scoaterii lui din echilibrul normal și aducerea pe un teren primejdios, pe marginea prăpastiei, unde numai o desăvîrșită stăpînire a tuturor mijloacelor luptei șahiste îl putea salva. Lasker se simțea superior pe acest teren și în consecință victoriile lui erau normale.

O personalitate șahistă atît de complexă și subtilă ca Lasker nu putea fi întrecută decît de un jucător cu sînge rece și cu o tehnică atît de desăvîrșită încît să poată înfrunta cu succes terenul primejdios pe care aducea Lasker lupta. Jucătorul care l-a învins pe Lasker, Capablanca, a fost unul dintre cele mai mari talente pe care le-a cunoscut lumea șahului. El s-a dezvoltat cu o rapiditate uimitoare și la 23 de ani a cîștigat premiul I la marele turneu internațional de la San Sebastian (1911), întrecînd pe toți marii jucători ai timpului, cu excepția lui Lasker (care n-a jucat).

Capablanca juca foarte repede și cu o siguranță care deconcerta pe adversari. La începutul carierei sale, Capablanca a fost

un maestru al jocului tactic. Mulți se vor mira, desigur, căci în istoria șahului el a rămas cunoscut ca cel mai mare jucător pozițional. Lucrul acesta este adevărat, cum tot adevărat este că și Steinitz și Lasker, iar mai tîrziu Euwe și Alehin, Botvinnik și Smîslov, au fost în primul rînd maeștri ai combinației. Jocul pozițional desăvîrșit este de neconceput fără stăpînirea completă a mijloacelor tactice. În tinerețe Capablanca a jucat frumoase partide de atac (de exemplu cu Bernstein la San Sebastian 1911 și Petrograd 1914). Mai tîrziu, datorită ușurinței cu care cîștiga, prin joc simplu, el a trecut treptat spre un joc pozițional din ce în ce mai desăvîrșit din punct de vedere tehnic, dar în același timp mai sărac din punctul de vedere al creației.

Aceasta a fost una din cauzele înfrîngerii sale în fața lui Alehin, în celebrul meci disputat la Buenos Aires, în 1927.

La fel ca meciurile Steinitz-Cigorin acum peste o jumătate de veac și ca meciurile Botvinnik-Tal în zilele noastre, întîlnirea dintre Capablanca și Alehin a provocat mari controverse în lumea șahului. Toți continuatorii lui Steinitz erau de partea lui Capablanca, al cărui joc clar și precis, aproape fără greșeli, întruchipa în ochii lor aplicarea practică cea mai desăvîrșită a teoriilor lui Steinitz. Doar cîțiva maeștri ai combinației (ca de exemplu Spielmann,) i-au acordat, destul de timid, șanse lui Alehin. Și totuși, acesta a realizat „minunea". După 34 de partide (din care a cîștigat numai 3 și a pierdut 6, restul terminîndu-se la egalitate) Capablanca a fost nevoit să recunoască că cea mai bună tehnică, cel mai perfect joc pozițional, nu sînt suficiente. Poate că din punct de vedere strict pozițional Alehin nu-l egala pe Capablanca. În schimb însă el era superior ca inventivitate tactică și ca spirit de luptă. Victoria lui Alehin în meciul cu Capablanca și marile succese pe care le-a repurtat în concursurile de la San Remo 1930 și Bled 1931, au marcat o mare cotitură în evoluția șahului. Credința în infailibilitatea jocului tehnic pozițional s-a clătinat și mulți s-au simțit atrași de noile concepții asupra luptei șahiste reprezentate de Alehin. În special în Uniunea Sovietică, unde s-a păstrat tradiția șahistă a lui Cigorin, s-a născut treptat o școală șahistă nouă, originală, care topind în creuzetul progresului tot ceea ce era bun din moștenirea trecutului s-a dezvoltat cu pași gigantici, cucerind în scurtă vreme supremația mondială.

Personalitatea șahistă a lui Alehin a dominat epoca dintre cele două războaie mondiale. Jucător complex, dotat cu un mare talent dar și cu o remarcabilă putere de muncă, Alehin a ridicat arta șahului la un nivel nemaiîntîlnit pînă atunci, obținînd o serie

de strălucitoare succese şi influenţînd din punctul de vedere al stilului pe majoritatea maeştrilor contemporani.

Cum era normal, după Alehin titlul de campion al lumii a revenit celui mai de seamă reprezentant al şcolii şahiste sovietice, Mihail Botvinnik.

Botvinnik este o personalitate şahistă puternică. El s-a format în condiţiile marii dezvoltări a şcolii şahiste sovietice, în condiţiile construirii societăţii socialiste în U.R.S.S. Spirit metodic, el s-a arătat în acelaşi timp un luptător dîrz şi periculos în toate fazele partidei. Stilul său de joc se caracterizează prin complexitatea şi profunzimea concepţiilor strategice, realizate de multe ori prin mijloace tactice originale. Totuşi, forţa principală şi domeniul de creaţie al lui Botvinnik este şi rămîne strategia. El este primul jucător din lume care a analizat metodic aşa-numitele poziţii-tip ale jocului de mijloc, iar în domeniul finalurilor s-a ridicat la înălţimea celor mai mari maeştri ai trecutului.

Botvinnik reprezintă o epocă în şah: epoca marii dezvoltări a şahului sovietic, epoca apariţiei şi cristalizării ideilor creatoare ale şcolii şahiste sovietice. Aportul lui Botvinnik în acest domeniu a fost deosebit de mare. Ani la rînd el a fost şi rămîne liderul incontestabil al şahului sovietic, obţinînd cele mai mari succese în arena internaţională. Şi, să nu uităm, în vremea marilor succese de la Moscova 1935, Nothingham 1936 şi Amsterdam 1938, Botvinnik a luptat singur împotriva unei întregi pleiade de jucători reprezentînd şahul occidental. Sarcina sa a fost grea, dar el a îndeplinit-o cu succes şi acesta este unul dintre marile sale merite.

Victoria din marele meci-turneu pentru campionatul mondial, disputat la Haga şi Moscova în 1948, a încoronat cariera şahistă a lui Botvinnik. De atunci el şi-a apărat titlul cu succes (cu întreruperi de cîte un an, cînd campioni „interimari" au fost Smîslov, în 1957, şi Tal, în 1960) într-o serie de meciuri susţinute cu cei mai de seamă reprezentanţi ai şcolii şahiste sovietice. Aceste meciuri au demonstrat că astăzi între campionul lumii şi ceilalţi mari jucători nu mai există mari diferenţe de forţă, ca în trecut. Mai curînd se poate spune că deţinătorul titlului este un adevărat „primus inter pares" — primul între egali.

Lumea şahistă a aşteptat cu cel mai mare interes întîlnirea dintre Botvinnik şi Tal. Botvinnik rezistase cu succes asaltului a doi dintre cei mai talentaţi şi originali maeştri contemporani: Bronstein şi Smîslov. Tal însă reprezenta altceva.

Ca altă dată Iuliu Cezar, el putea spune „veni, vidi, vici"[1] Într-adevăr, în numai trei ani, el a parcurs toate grelele etape ale drumului care duce spre titlul suprem al șahului; o serie de triumfuri într-adevăr remarcabile care ne permit să-l considerăm ca un talent prodigios, cum n-a mai apărut de mult în lumea șahului.

Talentul lui Tal se manifestă în primul rînd în domeniul tactic. Partidele lui sînt un șir neîntrerupt de curse, amenințări și combinații de tot felul.

În timp ce Botvinnik alcătuiește cu grijă planul strategic și folosește loviturile tactice numai în măsura în care ele sînt necesare realizării lui, Tal își poate schimba planul strategic de mai multe ori în cursul unei partide; atenția lui este concentrată asupra tacticii, asupra combinațiilor de tot felul pe care le calculează cu o uimitoare rapiditate.

Această clară deosebire între stilurile celor doi adversari a provocat cel mai mare interes în lumea șahistă pentru întîlnirea lor.

Cele două meciuri pentru campionatul lumii disputate între Botvinnik și Tal vor rămîne fără îndoială multă vreme în amintirea contemporanilor și vor intra în istoria șahului ca unul dintre cele mai remarcabile evenimente ale secolului nostru. Aceasta se datorește în primul rînd faptului că, așa cum am arătat mai sus, în afara întrecerii pur sportive între doi mari jucători, cele două meciuri au adus o contribuție însemnată la rezolvarea pe teren practic a vechii controverse principiale privitoare la valoarea și importanța strategiei și tacticii. În jurul partidelor jucate în aceste meciuri s-a discutat și se va mai discuta încă îndelung în presa șahistă. Cei mai competenți mari maeștri și-au expus punctele de vedere asupra acestei probleme esențiale. De multe ori părerile au fost contradictorii, dar din ciocnirea argumentelor adevărul a ieșit la lumină și putem spune că teoria șahului a progresat foarte mult datorită celor două meciuri. Multe idei s-au clarificat, multe păreri au trebuit să treacă prin focul verificării practice și unele luări de poziție prea rigide au suferit corecturi.

Primul meci a constituit un triumf al tacticienilor. Într-adevăr, Tal a reușit, cu jocul său complicat și în același timp extrem de rapid, să-l scoată din echilibrul său normal pe experimentatul Botvinnik.

Problema esențială a luptei sportive în ambele meciuri a fost pentru fiecare din jucători aceea de a impune celuilalt stilul său de

---

[1] „Am venit, am văzut, am învins", — cuvinte celebre prin care Iuliu Cezar a anunțat senatului roman rapida sa victorie asupra regelui Pontului.

joc, de a-l sili, în măsura posibilului, să joace pe „teren necunoscut". Acesta a fost leit-motivul ambelor meciuri și studiul atent al partidelor arată străduința ambelor părți de a realiza această dominație de ordin psihologic.

În primul meci Tal a reușit să-și impună stilul de joc, personalitatea șahistă, și aceasta i-a adus victoria. După înfrîngerea din prima partidă Botvinnik n-a reușit să-și regăsească cadența, să revină la stilul lui normal, — pozițional cu elemente tactice neașteptate. S-ar putea spune că Botvinnik s-a lăsat oarecum intimidat de reputația lui Tal ca mare specialist al combinațiilor și în tot timpul meciului a ocolit cu o prudență excesivă orice complicație tactică, refuzînd lupta deschisă pe acest teren. La aceasta a contribuit, desigur, și faptul că Botvinnik nefiind în cea mai bună formă sportivă a căutat să evite domeniul în care știa că tînărul său adversar excelează.

Încă odată s-a verificat însă că superioritatea strategică nu poate compensa inferioritatea tactică. În multe partide ale primului meci Botvinnik s-a arătat superior din punct de vedere strategic, obținînd poziții avantajoase sau chiar cîștigate. Ce folos însă! Greșeli grave la momentul decisiv au compromis de multe ori toată acumularea de avantaje strategice dînd adversarului posibilitatea de a se salva sau chiar de a cîștiga din poziții pierdute.

Negru: M. Tal

Alb: M. Botvinnik

Cel mai convingător exemplu îl constituie partida a 17-a în care, după ce și-a întrecut total adversarul din punct de vedere strategic, obținînd și avantaj material, Botvinnik a făcut o greșeală tactică cu totul neobișnuită pentru el, dînd ocazia lui Tal să efectueze o combinație simplă de mat și să obțină o neașteptată victorie.

Un alt exemplu care manifestă slăbiciunile de ordin tactic ale lui Botvinnik în acest meci, este arătat în partida a 12-a.

În poziția din diagramă, ultima mutare a lui Tal fusese 27... T:e5 !? (luînd un cal alb care se afla la e5). Fiind și în criză de timp, Botvinnik a evitat orice complicații și a jucat simplu 28.

T:d2 ? În loc de aceasta, acceptarea complicațiilor tactice i-ar fi fost favorabilă, de exemplu :

28.Tc8+ ! Rg7 29.d:e5 ! Cf3+ 30.Rf1 ! Da6+ 31.Rg2 T:h2+ 32.R:f3 D:a3+ 33.Re2 Da2+ 34.Rd3 Da6+ 35.Re3 Da3+ 36.Td3 și albul cîștigă.

Astfel de ocazii pierdute au efecte decisive asupra rezultatului unui meci. Și Tal a devenit campion mondial.

Mulți comentatori s-au grăbit să tragă concluzii pripite luînd ca bază rezultatul cifric al primului meci, fără să aprofundeze conținutul partidelor. Fără îndoială, victoria lui Tal a fost strălucită și convingătoare, iar greșelile lui Botvinnik nu constituie o scuză și nu micșorează cu nimic valoarea performanței lui Tal care a reușit să ajungă campion mondial la 23 de ani. Dar o analiză mai atentă a partidelor lăsa să se vadă că raportul de forțe nu era chiar cel indicat de scor și mai ales că Botvinnik nu jucase nici pe departe la valoarea sa cea mai bună.

Botvinnik însă a studiat cu obiectivitatea și simțul autocritic care-i sînt caracteristice, partidele jucate, greșelile făcute și mai ales cauzele lor. El și-a pus întrebarea dacă aceste cauze pot fi înlăturate, dacă poate juca mai bine, dacă poate combate cu succes marele talent al lui Tal.

Concluzia acestei analize profunde care a durat cîteva luni a fost că Botvinnik s-a decis, spre surprinderea multora, să facă uz de dreptul său la revanșă.

Cunoscînd marea putere de muncă, voința și ambiția lui Botvinnik, această hotărîre ar fi trebuit să-l pună în gardă pe Tal. Aci însă tînărul campion a greșit. Neținînd seama de experiența meciului revanșă pierdut de către Smîslov, prea încrezător în forțele sale, Tal și-a subapreciat în oarecare măsură adversarul și n-a întîmpinat acest meci-revanșă cu concentrarea de ambiție și voința de luptă necesară unei astfel de confruntări. Efectul s-a făcut simțit chiar de la primele partide.

Ținînd seama de învățămintele primului meci, Botvinnik s-a prezentat „înnoit'' și „întinerit''. Nici urmă de criză de timp; siguranță în joc, pregătire în deschideri și, mai ales, dispariția oricărei temeri de complicațiile tactice. Desigur, Botvinnik a rămas credincios stilului său de joc strategic — pozițional, numai că de data aceasta el n-a mai evitat de loc complicațiile tactice provocate de Tal ci, din contra, le-a înfruntat combătîndu-le cu lovituri tactice la fel de primejdioase.

Jucînd astfel, Botvinnik a căutat să demonstreze — și a reușit — că nici tactica pură, fără bază strategică, nu este suficientă

în fața unui jucător pozițional bun care dispune și de destulă abilitate tactică pentru a nu se lăsa „prins" de adversar.

De data aceasta a fost rîndul lui Botvinnik de a-și impune stilul, de a domina psihologic meciul. Cum era normal, această inversare a rolurilor l-a surprins pe Tal, l-a silit să treacă la apărare și, în cele din urmă, cu toate încercările făcute mai ales în ultimele partide ale meciului, a dus la o înfrîngere la fel de categorică ca cea de anul trecut.

Astfel, la 50 de ani Botvinnik a recucerit pentru a doua oară titlul de campion al lumii. El se menține în plenitudinea forțelor creatoare, dînd un strălucit exemplu tinerelor generații de șahiști care au, fără îndoială, foarte multe de învățat de la acest mare jucător.

Sîntem convinși că cele 42 de partide ale acestor două meciuri vor fi rejucate cu cel mai mare interes de către șahiștii noștri, ele reprezentînd o adevărată școală, un sumum al artei șahiste a timpului nostru.

PARTIDELE PRIMULUI MECI

15 MARTIE — 7 MAI 1960

PARTIDA 1

În mod surprinzător, prima partidă a acestui meci pentru campionatul mondial a fost și prima întîlnire la tabla de șah între Botvinnik și Tal. Un astfel de caz n-a mai survenit decît o singură dată, în meciul Steinitz-Lasker din 1894, cînd cei doi adversari nu-și măsuraseră puterile înainte de meci decît într-o serie de partide „fulger".

În vara anului 1959, cu ocazia Spartachiadei popoarelor U.R.S.S., în meciul Letonia—Moscova la prima tablă trebuiau să se întîlnească Tal și Botvinnik, dar spre dezamăgirea spectatorilor Botvinnik s-a îmbolnăvit și astfel această interesantă „luare de contact" n-a mai avut loc.

Este explicabil deci că prima partidă a meciului s-a jucat sub oarecare tensiune. Botvinnik cu negrul a ales apărarea sa preferată — franceza — și împotriva „inovației" 11. Rdl, a jucat o continuare foarte tăioasă. În complicațiile care au urmat Tal s-a arătat însă superior. El a folosit deschiderea jocului în centru pentru a organiza un atac la rege pe care l-a condus cu obișnuita lui precizie tactică obligîndu-l pe Botvinnik să cedeze la mutarea a 32-a.

Importanța acestei victorii a lui Tal în prima partidă a fost foarte mare pentru desfășurarea ulterioară a meciului. Botvinnik a fost pus de la început în situația neplăcută de a fi „condus", de a trebui să lupte pentru egalare. Pe de altă parte încrederea în sine a lui Tal a crescut : severul Botvinnik poate fi și el învins !

APĂRAREA FRANCEZĂ

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4 e7-e6

Într-o declarație făcută corespondentului ziarului „Izvestia", fostul campion mondial Max Euwe, care a asistat la deschiderea oficială a meciului la Moscova, în calitate de reprezentant al Federației internaționale de șah, a spus că, după părerea lui, Botvinnik n-a făcut

bine alegînd în prima partidă riscanta apărare franceză.

Părerea aceasta a lui Euwe este surprinzătoare deoarece, după cum se știe, el însuși a jucat de nenumărate ori în lunga sa carieră șahistă apărarea franceză și chiar în primul meci pentru campionatul lumii cu Alehin (1935). Pe de altă parte, Botvinnik este unul dintre cei mai buni cunoscători ai acestei apărări, cu ajutorul căreia a obținut în trecut multe și frumoase succese; intenția sa a fost, probabil, de a-și surprinde adversarul într-o anumită variantă pe care o pregătise dinainte. Faptul că această încercare nu a reușit nu înseamnă cîtuși de puțin că apărarea franceză este riscantă.

2. d2-d4	**d7-d5**
3. Cb1-c3	**Nf8-b4**
4. e4-e5	**c7-c5**
5. a2-a3	**Nb4:c3+**

În prima partidă a meciului său cu Smîslov din 1954, și în alte partide, Botvinnik a ales continuarea 5...Na5, asupra căreia teoria nu a ajuns încă la o concluzie definitivă. În general rezultatele practice au fost favorabile albului și de aceea retragerea aceasta a nebunului se joacă foarte rar în ultimul timp.

6. b2:c3 Dd8-c7

Mutarea aceasta a apărut în practica turneelor ca o încercare de a micșora eficacitatea atacului 7. Dg4, care s-a dovedit foarte bun după 6...Ce7.

7. Dd1-g4 ...

Alternativa 7. Cf3 dă de asemenea albului un joc bun, dar 7. Dg4 duce la poziții mai complicate, de aceea nu este de mirare că Tal o preferă.

7. ... f7-f5

Practic acesta este singurul răspuns al negrului. Botvinnik a încercat în partida a 20-a a meciului său cu Smîslov (1957) continuarea 7...f6!?, dar după 8. Cf3 Cc6 9. Dg3 Df7 10. d:c5 albul a obținut avantaj.

8. Dg4-g3 Cg8-e7!?

Keres analizează în monografia sa „Apărarea franceză" (vol. III din „Teoria deschiderilor") în primul rînd continuarea 8...c:d4 9.c:d4 Ce7 10. Nd2 0-0 11. Nd3 b6 12. Ce2 Na6 13. Cf4 Dd7 14. N:a6 C:a6 15. Dd3 Cb8 16. h4 (Reshevsky-Botvinnik, meci-turneul pentru campionatul lumii, 1948) „cu o poziție tăioasă și bogată în posibilități, în care albul are un joc ceva mai liber".

9. Dg3:g7 ...

În partida a 14-a a meciului Smîslov-Botvinnik (1957) s-a jucat 9. Nd2, ceea ce a dus după 9...0-0 10. Nd3 b6 11. Ch3 Na6 12. Cf4 Dd7 13. h4

la un joc avînd cu totul alt caracter. Mutarea 9. D:g7 este mai agresivă.

9. ...	**Th8-g8**
10. Dg7:h7	**c5:d4**
11. Re1-d1 !	**...**

Cu această mutare originală l-a surprins Gligorici pe Petrosian într-o partidă jucată în turneul candidaților, disputat anul trecut în Iugoslavia. Petrosian a răspuns 11...Cbc6 dar după 12.Cf3 C:e5 13.Ng5 ! C5g6 (Nu merge 13...C:f3 din cauza 14. Nb5+) 14. N:e7 (Se poate juca și 14. Nf6 cu amenințarea înaintării pionului „h") 14...C:e7 15. c:d4 și albul a rămas cu un pion în plus și poziție mai bună.

Fără îndoială că Botvinnik a cunoscut această partidă și s-a pregătit în mod special pentru a întări jocul negrului.

11. ...	**Nc8-d7**
12. Dh7-h5+	**Ce7-g6**

Marele maestru Petrosian este de părere că aci era de considerat retragerea regelui la d8, deoarece, așa cum arată continuarea partidei, realizarea rocadei mari prezintă oricum mari dificultăți pentru negru. După 13. Ng5 Cbc6 (sau chiar D:e5) ar fi rezultat un joc foarte complicat, cu contrașanse pentru negru.

13. Cg1-e2	**d4-d3 !?**

După jumătate de oră de gîndire Botvinnik se decide să sacrifice un al doilea pion. Această decizie a fost în mare măsură determinată de constatarea că restabilirea echilibrului material prin 13...d:c3 ar fi dus la avantaj pentru alb după 14. Cf4 Rf7 15. Nd3 și acum sînt posibile două variante principale :

1) 15...Cc6 16.N:f5 ! e:f5 (Nu merge 16...Cc:e5 17.N:e6+! N:e6 18. Dh7+ Tg7 19. D:g7+ ! și albul cîștigă) 17.e6+ N:e6 18. Dh7+ Tg7 19. D:g7+ R:g7 20. C:e6+ și albul cîștigă.

2) 15...D:e5 16. g4 Cc6 17. g:f5 e:f5 18. Tb1 b6 19. Tb5 Cce7 20. Te1 cu mare avantaj pentru alb.

14. c2:d3	**Nd7-a4+**
15. Rd1-e1	**Dc7:e5 !?**

Majoritatea comentatorilor au trecut această mutare sub tăcere, considerînd natural ca negrul să reducă dezavantajul material la un pion. Marele maestru Petrosian arată însă că acum negrul va fi definitiv împiedicat de la rocadă și deci poate mai bine ar fi fost 15...Cc6, deși inițiativa negrului nu compensează cei doi pioni în minus.

16. Nc1-g5 !	**Cb8-c6**
17. d3-d4	**De5-c7**

Cu aceasta negrul împiedică continuarea 18. Cf4 la care ar fi urmat 18...C:d4 ! O încercare

interesantă ar fi fost aci 17... Dh8, cum se propune în revista engleză „Chess". După schimbul damelor (18. Df3 Cge5 !) 18. D:h8 C:h8 dezvoltarea superioară a negrului compensează în bună măsură pionul în minus. Din punct de vedere psihologic, Botvinnik nu putea face însă o astfel de mutare, deoarece toată pregătirea sa pentru această partidă s-a bazat pe ideea obținerii unui atac asupra regelui alb rămas în centru, ori din acest punct de vedere schimbul damelor nu putea fi luat în considerație.

18. h2-h4 e6-e5 !?

Botvinnik își dă seama că la un joc pasiv partida este pierdută, de aceea încearcă să deschidă jocul în centru dar aceasta se dovedește mai curînd favorabil adversarului. Marele maestru Petrosian recomandă aci 18...Ce7 19. N:e7 D:e7 20. Cf4 Df6 21. C:g6 ca cel mai mic dintre rele, iar marele maestru Toluș preferă 18...Df7.

19. Th1-h3 ! ...

Cu aceasta albul parează amenințarea 19...e:d4 20. c:d4 C:d4 și în același timp își aduce turnul la atac.

19. ... Dc7-f7
20. d4:e5 Cc6:e5

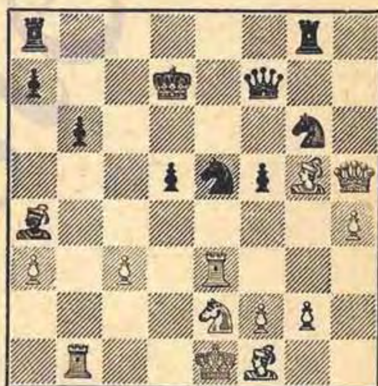
Continuarea 20...Th8 nu merge din cauza 21. e6 !, de exemplu : 21...T:h5 22. e:f7+ C:f7 23. Cg3 !, sau 21...D:e6 22. Te3 T:h5 23. T:e6+ Rf7 24. T:g6 R:g6 25. Cf4+ și albul cîștigă.

21. Th3-e3 Re8-d7

Acum la 21...Th8 ar fi urmat 22. T:e5+ !

22. Ta1-b1 ! b7-b6?

După aceasta atacul alb nu mai poate fi parat. Trebuia jucat 22...Nc6, deși și în acest caz după 23.Cd4 ! f4 24.C:c6! albul păstrează un joc superior, de exemplu : 24...R:c6 25. T:e5 C:e5 26. D:f7 R:f7 27. N:f4 etc.

23. Ce2-f4 Ta8-e8

După 23...Th8 24. C:g6! C:g6 25.De2 T:h4 26.Da6 albul are un atac foarte puternic.

24. Tb1-b4 ! ...

Felul cum turnurile albe sînt aduse la atac este foarte original.

24. ... Na4-c6
25. Dh5-d1 ! Cg6:f4
26. Tb4:f4 Ce5-g6
27. Tf4-d4 Te8:e3+

Nu ajută nici 27...f4 28.T:e8 T:e8+ 29. Ne2 cu amenințări decisive.

28. f2:e3 Rd7-c7
29. c3-c4 ! ...

Cu aceasta ultimul bastion al negrului în centru, pionul d5, este înlăturat și apărarea devine imposibilă. După 29...Ce7 ar fi urmat 30. c:d5 C:d5 (30... N:d5 31. N:e7 D:e7 32. T:d5 D:e3+ 33. De2 și cîștigă) 31. Nc4 Rd6 32. Nf4+ Rc5 33. Dc2 și albul cîștigă.

29. .... d5:c4
30. Nf1:c4 Df7-g7
31. Nc4:g8 Dg7:g8
32. h4-h5 Negrul cedează

PARTIDA a 2-a

„A doua partidă a meciului pentru campionatul mondial a provocat același interes în rîndurile spectatorilor ca și prima. Din nou o mulțime de oameni la intrarea teatrului, din nou, cu tot gerul, sute de „fără bilete" au urmărit desfășurarea jocului pe tabla de demonstrație instalată pe bulevardul acoperit de zăpadă. Sala teatrului Pușkin e plină pînă la refuz..."

Din această scurtă relatare a maestrului Panov, comentatorul șahist al „Izvestiei" ne putem face o idee de atmosfera meciului, de interesul nemaiîntîlnit pe care-l provoacă marile competiții șahiste în Uniunea Sovietică.

Lupta în a doua partidă a meciului s-a dat în jurul unei variante de deschidere foarte la modă, pe care Tal o joacă cu predilecție. Botvinnik a venit bine pregătit și a ales o continuare puțin cunoscută, dar Tal s-a arătat la înălțime și curînd a egalat, menținînd echilibrul pînă la sfîrșit.

INDIANA REGELUI-HROMADKA

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4 Cg8-f6
2. c2-c4 c7-c5
3. d4-d5 e7-e6
4. Cb1-c3 e6:d5
5. c4:d5 d7-d6
6. Cg1-f3 g7-g6
7. Nc1-g5 ...

În această poziție s-au încercat diferite sisteme pentru alb, de exemplu 7. Cd2 Ng7 8. Cc4 0-0 9. Nf4 Ce8 10. Dd2 b6 (Aci Tal a încercat continuarea riscantă 10...N:c3 11. b:c3 b5 cu joc complicat) și o serie de partide jucate în U.R.S.S. au arătat că albul nu obține nimic cu 11. Cb5. O altă idee este 7. Nf4 Ng7 8. Da4+ Nd7 9. Db3 Dc7 10.

e4 0-0 11. Ne2 cu şanse de ambele părţi.

În general se constată că pînă acum diferitele încercări de a „răsturna" sistemul Hromadka n-au reuşit, iar Tal a obţinut jucîndu-l, victorii la jucători de prima forţă (contra lui Keres în al XXV-lea campionat şi contra lui Gheller în al XXVI-lea campionat al U.R.S.S.).

Mutarea 7. Ng5, deşi nu este nouă a fost mai puţin jucată. Probabil acesta este motivul principal pentru care Botvinnik a ales-o.

7. ... Nf8-g7
8. Cf3-d2 ...

În partide mai vechi, mutarea Ng5 a fost asociată cu înaintarea e2-e4, de exemplu: 8. e4 0-0 9. Cd2 a6 10. a4 Dc7 11. Ne2 Cfd7 12. 0-0 f6 13. Nh4 Ce5 14. f4 (Samkovici-Spasski, semifinala campionatului U.R.S.S., 1958). În partida cu Gheller, citată mai sus, Tal a demonstrat însă care trebuie să fie linia de joc a negrului: 8. e4 a6! 9. a4 h6 10. Nf4 Ng4 11. Ne2 0-0 12. 0-0 Te8 13. Dc2 Dc7 14. Tfe1 Cbd7 15. h3 N:f3 16. N:f3 c4! cu joc bun pentru negru. Ideea de a renunţa la înaintarea e2-e4 aparţine lui Simaghin, care a aplicat-o într-o partidă cu Suetin în recentul campionat al U.R.S.S. (1960)

8. ... h7-h6

Suetin a jucat aci 8...a6 dar după 9. e3 0-0 10. a4 Cbd7 11. Ne2 Te8 12. 0-0 Tb8 13. Nf4 Ce5 14. a5 albul a obţinut avantaj poziţional.

9. Ng5-h4 g6-g5
10. Nh4-g3 Cf6-h5

Nebunul alb de la g3 trebuie eliminat deoarece altfel presiunea asupra punctului d6 este prea mare.

11. Cd2-c4 ...

Aci albul ar fi putut juca 11. Da4+ după care negrul ar fi fost nevoit să renunţe la rocadă, deoarece 11...Nd7 nu merge din cauza 12. De4+ şi negrul pierde un pion.

De ce n-a jucat Botvinnik aşa? Răspunsul îl găsim în concepţia sa generală despre lupta şahistă. Şi aci, ca şi în alte partide ale meciului, Botvinnik a evitat continuările care duc la poziţii complicate, neobişnuite, în care elementul tactic joacă primul rol şi care-i convin lui Tal. Pornind de la aceasta, el preferă continuarea clară şi logică din partidă, menţinîndu-se pe un teren cunoscut.

11. ... Ch5:g3
12. h2:g3 0-0
13. e2-e3 ...

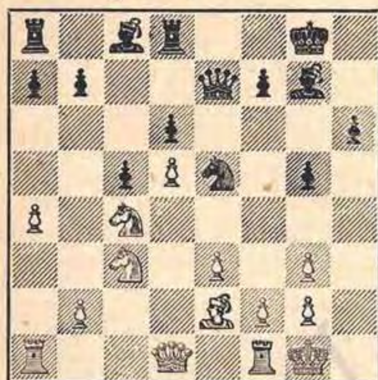
Nu mergea 13. Cb5 cu intenţia de a lua la d6, deoarece după 13...a6 14. Cb:d6 b5 albul pierde o piesă.

13. ...	Dd8-e7
14. Nf1-e2	Tf8-d8

Negrul apără preventiv pionul d6 împotriva eventualului atac cu Cb5.

15. 0-0	Cb8-d7
16. a2-a4	Cd7-e5

Cu mijloace foarte simple negrul a egalat jocul. După schimbul cailor cea mai bine plasată piesă albă este eliminată și negrul se apără ușor (vezi diagrama).

17. Cc4:e5	De7:e5
18. a4-a5 !	...

Intenția strategică a albului este de a neutraliza majoritatea de pioni a negrului pe aripa damei și a începe apoi operațiuni active în centru.

18. ...	Ta8-b8
19. Ta1-a2	...

Apărarea pionului b2 este necesară pentru a face posibilă deplasarea calului.

19. ...	Nc8-d7
20. Cc3-b5	...

Era de considerat 20. Nb5 după care (în eventualitatea schimbului nebunilor) cîmpul c4 ar fi rămas definitiv în stăpînirea albului. Acum, după schimbul la b5, pe tablă rămîn nebuni de culori diferite.

20. ...	Nd7:b5
21. Ne2:b5	b7-b6

În această poziție Tal a propus remiză, dar Botvinnik a refuzat. Într-adevăr, albul mai poate face unele încercări (cu șanse foarte mici) de a juca la cîștig, fără a avea vreun risc.

22. a5-a6	Tb8-c8
23. Dd1-d3	Tc8-c7
24. b2-b3	De5-c3
25. Dd3:c3	Ng7:c3

Fiecare schimb face ca remiza să se apropie. În faza următoare a partidei se fac o serie de manevre prudente care nu modifică esențial echilibrul existent.

26. Ta2-c2	Nc3-f6
27. g3-g4	Tc7-e7
28. Tc2-c4	Td8-c8
29. g2-g3	Nf6-g7
30. Tf1-d1	Tc8-f8
31. Td1-d3	Rg8-h7
32. Rg1-g2	Rh7-g6
33. Td3-d1	h6-h5
34. g4:h5+	Rg6:h5
35. g3-g4+	Rh5-g6
36. Tc4-c2	Tf8-h8

Profitînd de tactica pasivă a adversarului său, Tal a deschis coloana „h" și a ocupat-o, ceea ce în orice caz constituie un plus pentru apărare.

37. Nb5-d3+	Rg6-f6
38. Rg2-g3	Te7-e8
39. Nd3-b5	Te8-e4
40. Tc2-c4	Te4:c4
41. b3:c4	Rf6-e7
42. Nb5-a4	Ng7-e5+
43. Rg3-f3	...

Desigur, singura cale de a crea șanse de cîștig era 43. f4, deși și așa este problematic dacă albul își poate valorifica pionul în plus pe flancul regelui. Acum remiza este evidentă.

43. ...	Th8-h4
44. Td1-g1	f7-f5 !

Remiză

Este interesant că întreaga partidă s-a jucat într-un tempo rapid. La controlul timpului (mutarea 40) ambii jucători mai aveau cîte o jumătate de oră timp de gîndire.

PARTIDA a 3-a

După experiența nefavorabilă din prima partidă a meciului, Botvinnik revine la solida apărare Caro-Kann cu care a obținut rezultate atît de bune în al treilea meci cu Smîslov (1958). Dar chiar de la mutarea a 5-a Tal „riscă" o mutare care, fără îndoială, este contrară principiilor teoretice. Într-adevăr, curînd Botvinnik a obținut avantaj pozițional și, pentru a se salva, Tal a fost obligat să sacrifice un pion.

În complicațiile jocului de mijloc Botvinnik a consumat însă mult timp și, în faza decisivă a partidei a jucat inexact, permițînd lui Tal să obțină remiza printr-o combinație de șah etern.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	c7-c6
2. Cb1-c3	d7-d5
3. Cg1-f3	Nc8-g4
4. h2-h3	Ng4:f3

Multă vreme s-a crezut că schimbul acesta este obligatoriu. Cum a demonstrat însă partida Fischer-Smîslov (Turneul candidaților, 1959) negrul poate juca și 4...Nh5, cu condiția ca după 5. e:d5 c:d5 6. Nb5+ Cc6 7. g4 Ng6 8. Ce5 să joace în locul mutării teoretice (dar nesatisfăcătoare) 8...Dd6, mutarea 8...Tc8. După 9. h4 f6 10. C:g6 h:g6 11. d4 e6 12. Dd3 Rf7 13. h5 g:h5 14. g:h5 Cge7 negrul a obținut un joc bun. Posibilitățile negrului au fost confirmate și de partida Troianescu-Lengyel (Meciul R.P.R.-R.P.U., București 1960), în care s-a ju-

cat: 9. d4 e6 10. h4 f6 11. Cg6 h:g6 12.Dd3 Rf7 **13.N:c6** (Nimic nu dă nici 13. Ne3 Da5 14. h5 g:h5 15.g:h5 Cge7 16.Rf1 Cb4 17. De2 C:c2: Usacii - Usov, Celiabinsk 1959, semifinala campionatului al XXVII-lea al U.R.S.S.) 13...T:c6 14.Ce2 Nd6 15.Nd2 Db6 16. 0-0-0 Da6 17. D:a6 T:a6 18.Rb1 Ce7 negrul a obținut joc bun.

5. g2:f3 !? **...**

O mutare surprinzătoare care n-a mai fost jucată pînă acum, cel puțin în concursuri mari. Fără îndoială, singura ei calitate este efectul de surpriză și de altfel lucrul acesta este confirmat de faptul că Tal n-a mai reluat această experiență . în următoarele partide ale meciului în care s-a jucat apărarea Caro-Kann.

5. ...	**e7-e6**
6. d2-d4	**Cb8-d7**
7. Nc1-f4	**Nf8-b4**
8. h3-h4	**Cg8-f6**
9. e4-e5	**...**

După această blocare a centrului poziția albului este strategic clar inferioară. Intradevăr, formația de pioni centrală este asemănătoare aceleia care rezultă în apărarea franceză, cu deosebirea că poziția de pioni a albului pe flancul regelui este slabă. Coloana „g" nu dă albului nici un avantaj deoarece regele negru va fi la adăpost făcînd rocada lungă.

9. ...	**Cf6-h5**
10. Nf4-g5	**Dd8-a5 !**
11. Ng5-d2	**Da5-b6**
12. a2-a3	**Nb4-e7**
13. Nd2-e3	**g7-g6**

Acum poziția negrului este „blindată" și Botvinnik pregătește manevra Ch5-g7-f5. Bineînțeles, pionul b2 nu putea fi luat din cauza Cc3-a4 și negrul pierde dama.

14. Cc3-a4	**Db6-d8**
15. Dd1-d2 !	**...**

Mutarea aceasta este caracteristică pentru inventivitatea tactică a lui Tal. Este vizibil că Botvinnik a retras dama la d8 pentru a cîștiga pionul h4, care nu se vede cum ar putea fi apărat în mod satisfăcător. Tal îl sacrifică însă și Botvinnik este nevoit să recunoască că nu poate lua pionul. Întradevăr, după 15...N:h4 16.

T:h4 D:h4 17. Ng5 Dh2 (sau h1) 18. Db4 singura apărare împotriva matului este 18...f6. În acest caz însă, după 19.D:b7 Tb8 20. D:c6 f:g5 21. Cc5 Td8 22. D:e6 Rf8 23. C:d7+ albul rămîne numai cu o calitate în minus (pentru doi pioni) şi poziţie de atac.

15. ... Ch5-g7
16. Nc3-g5 h7-h6 !

Botvinnik joacă foarte profund această partidă. El nu urmăreşte cîştigul de material ci consolidarea avantajului său poziţional, ceea ce este mult mai important.

17. Ng5:h6 Cg7-f5
18. Nh6-f4 Th8:h4
19. Th1:h4 Cf5:h4
20. 0-0-0 ...

Din nou Tal sacrifică un pion şi din nou Botvinnik nu-l ia.

20. ... b7-b5 !

După aceasta Tal este obligat să dea un pion sub altă formă, mai avantajoasă pentru negru. Într-adevăr, retragerea 21. Cc3 ar fi dus după 21...Cb6 sau 21...b4 la un atac decisiv pe flancul damei.

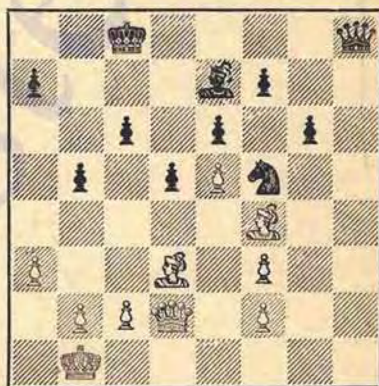
21. Ca4-c5 Cd7:c5
22. d4:c5 Ne7:c5
23. Nf1-e2 Nc5-e7
24. Rc1-b1 Dd8-c7
25. Td1-h1 0-0-0
26. Nf4-g3 Ch4-f5
27. Th1-h7 ...

Tal a făcut tot ce se putea face pentru a obţine contraşanse dar fără criza de timp care începe să influenţeze jocul lui Botvinnik toate aceste eforturi n-ar fi putut salva partida.

27. ... Td8-f8

Aci era de considerat 27...Nc5 urmat de Td7. Botvinnik vrea să schimbe şi turnurile, ceea ce din punct de vedere teoretic este foarte corect şi bine, dar necesită precizie tactică şi... timpul presează !

28. Ng3-f4 Dc7-d8
29. Nc2-d3 Tf8-h8
30. Th7:h8 Dd8:h8

Turnurile au fost schimbate dar dama neagră s-a îndepărtat pentru moment de teatrul principal de operaţii şi aceasta permite lui Tal un contraatac neaşteptat care-l salvează.

31. Dd2-a5 ! Dh8-h1+

Nu mergea 31...Rb7 din cauza 32. N:b5 ! dar era de

încercat, cum recomandă Petrosian, 31...Rb8 după care 32.N:b5 nu merge din cauza 32...Nd8, iar la 32.N:f5, atunci 32...Dh1+ 33. Ra2 D:f3 34. Ne3 d4! Sau 33. Nc1 g:f5 34. Da6 Ng5 35. D:c6 D:c1+ 36. Ra2 Nd8 37. De8 D:c2 etc. Probabil că albul ar fi încercat 32. a4. Botvinnik nu mai avea însă timp suficient pentru a calcula toate aceste posibilități, de aceea acceptă remiza.

32. Rb1-a2	**Dh1:f3**
33. Da5-a6+	**Rc8-b8**
34. Da6:c6	**Df3:f4**
35. Nd3:b5	**Df4:e5**
36. Dc6-e8+	**Rb8-b7**
37. De8-c6+	Remiză

În legătură cu sfîrșitul acestei partide, marele maestru Flohr face următorul comentariu foarte interesant: „Albul ar fi putut să facă o încercare de a juca la cîștig prin 37. Na6+ R:a6 38. Dc6+ Ra5 39. c3 De2! (Nu 39...N:a3 40. R:a3 Dd6+ 41. b4+) 40. Dc7+ și albul dă din nou șah etern. După partidă Botvinnik și Tal au declarat că au văzut mutarea Na6+. Tal a considerat însă că nu este „fair" să folosească această șansă și, speculînd criza de timp a lui Botvinnik să încerce, poate că după 37. Na6+ stegulețul ceasului lui Botvinnik ar fi putut să cadă. Găsesc că este într-adevăr elegant cînd doi campioni ai tablei de șah se comportă atît de politicos și prietenește".

PARTIDA a 4-a

De data aceasta Tal nu a mai jucat varianta Hromadka din Indiana regelui, ca în partida a doua, ci a ales apărarea Nimzovici. Botvinnik a jucat atacul Sämisch și începutul partidei s-a defășurat după ultimul cuvînt al teoriei. Ca și în cele două partide precedente, Botvinnik a jucat prudent căutînd să valorifice printr-un joc fin pozițional un mic avantaj. Ca și în partida a 3-a însă, el a intrat în criză de timp și jucînd inexact a permis lui Tal să egaleze cu destulă ușurință.

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik	M. Tal
1. d2-d4	**Cg8-f6**
2. c2-c4	**e7-e6**
3. Cb1-c3	**Nf8-b4**
4. a2-a3	**Nb4:c3+**
5. b2:c3	**0—0**

În ultimul timp mutarea aceasta este preferată față de 5... c5, din cauza posibilității pe care o are albul de a juca după 6. f3 d5 7. c:d5 C:d5 8. d:c5 cu mari complicații.

6. f2—f3 d7-d5
7. c4:d5 e6:d5
8. e2-e3 Nc8-f5

În monografia sa despre apărarea Nimzovici, marele maestru Taimanov analizează în special mutarea 8...Ch5, amintind numai în treacăt despre posibilitatea de a se juca 8...Nf5. Mutarea 8...Ch5 a fost jucată cu succes de către Averbach în cîteva partide, dintre care amintim pe cea cu Gligorici (Stockholm 1952) în care a urmat 9. Dc2 Te8 10. g4 Cf4 11. h4 c5 12. Rf2 „cu o poziţie deosebit de tăioasă şi complicată în care şansele albului par a fi preferabile". Interesant este faptul că deşi Taimanov, după cum se vede, consideră în cartea sa şansele albului mai bune, într-o partidă cu Averbach jucată în al XXVI-lea campionat al U.R.S.S., 1958, el a preferat continuarea 9. Ce2 f5 10. g3 (Într-o altă partidă între aceiaşi adversari, jucată în meciul Moscova — Leningrad, 1958, a urmat 10. c4 c6 11. Db3) b6 11. Ng2 Na6 12. 0-0 Cf6 13. Te1 şi albul a obţinut un joc cu perspective.

9. Cg1-e2 Cb8-d7

Precizia mutărilor în deschidere are o importanţă foarte mare. Direct 9...c5 nu era aşa de bine din cauza 10.g4 ! Ng6 11. Cf4 cu ameninţarea h2-h4.

10. Ce2-g3 ...

Într-o partidă Hodos — Cernîh, jucată la Spartachiada de la Moscova, 1959, albul a jucat greşit 10.g4 ? la care negrul a răspuns frumos 10...C:g4 ! şi folosind dezvoltarea sa superioară a cîştigat printr-un atac la rege : 11.f:g4 Dh4+ 12. Rd2 Ne4 13. Tg1 Cb6 14. c4 C:c4+ 15. Rc3 c5 16. d:c5 D:h2 ! 17. Rb3 Tfc8 18. De1 T:c5 19. Ra2 Tac8 20. Dg3 Ca5 ! 21. Nb2 Tc2+ 22. Tc1 T:c1 23. C:c1 T:c1 24. Nd3 D:g3 25. T:g3 Td1 26. Nc3 T:d3 27. N:a5 d4 şi albul a cedat.

Este interesant că acest sacrificiu nu merge în cazul cînd în loc de 9...Cbd7, negrul ar fi jucat 9...c5 (vezi comentariul de la mutarea precedentă). O partidă Averbach — Hasin (Campionatul Moscovei pe 1957) a continuat astfel: 9...c5 10. g4 C:g4 ? 11. f:g4 Dh4+ 12. Rd2 Ne4 13. Tg1 D:h2 14. De1 Dc7 15. Dg3 Da5 16. Ng2 N:g2 17. T:g2 Cd7 18. g5 e:d5 19. e:d5. Albul a respins atacul şi a cîştigat.

10... Nf5-g6
11. Nf1-d3 c7-c5
12. 0-0 Tf8-e8
13. Tf1-e1 ...

O altă idee era aci 13. Ta1-a2-e2.

13. ... Dd8-c7

Lupta se dă în jurul înaintării e3-e4 pe care negrul caută s-o întîrzie cît mai mult.

14. Nd3:g6	h7:g6
15. e3-e4	c5:d4 !

16. c3:d4	Ta8-c8

Deschiderea coloanei „c'' este foarte importantă pentru contrajocul negru. Acum superioritatea albului în centru va fi în bună măsură echilibrată de acțiunea negrului pe coloana „c'' care va determina o serie de schimburi care ușurează apărarea.

17. Nc1-g5	...

După aceasta negrul forțează schimbul damelor. Mai multe șanse dădea continuarea 17. e5 Ch7 (17...Ch5 18. Cf1 urmat de g4) 18. f4 f5 19. h4 cu perspective de atac.

17. ...	Dc7-c2
18. Ng5:f6	Dc2:d1
19. Te1:d1	Cd7:f6
20. e4-e5	Cf6-h5

După 20...Cd7 21. Tabl Cb6 22. a4 albul presează puternic pe flancul damei.

21. Cg3-e2	...

O altă cale era 21.C:h5 g:h5 22. Tabl cu un final de patru turnuri, avantajos. Albul vrea însă să folosească poziția expusă a calului negru.

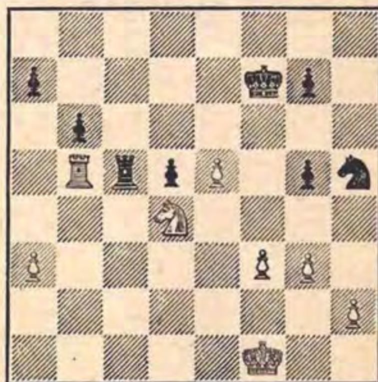
21. ...	Tc8-c2
22. Rg1-f1	g6-g5
23. Td1-c1	Te8-c8
24. g2-g3	f7-f6
25. Tc1:c2	Tc8:c2
26. Ta1-b1	b7-b6
27. Tb1-b5	f6:e5
28. d4:e5	Tc2-c5 !

Tal se apără cu dîrzenie. Acum nu dă nimic 29. T:c5 b:c5 30. Cc3 Rf7 ! 31. C:d5 Re6.

29. Ce2-d4	...

Maestrul vienez H. Müller propune aci mutarea 29.Tb3, fără însă să dea variante. Ideea acestei retrageri este de a pregăti înaintarea f3-f4 și în același timp venirea regelui în centru.

29. ...	Rg8-f7

30. Rf1-e2? ...

În criză de timp Botvinnik joacă mutări „normale" permițînd astfel lui Tal să-și consolideze poziția. Trebuia jucat 30. f4 ! după care negrul nu poate răspunde 30...g :f4 din cauza 31. g4 cîștigînd calul. După legarea pionilor albi în centru situația negrului ar fi fost foarte grea.

30. ...	g7-g6
31. Re2-d3	Ch5-g7
32. Tb5-b1	Tc5-a5
33. Cd4-e2	...

Jocul neprecis al albului a dus la dispariția avantajului. Calul de la h5 a revenit în joc iar turnul a5 are o poziție activă în timp ce piesele albe nu amenință nimic.

33. ...	Cg7-e6
34. Tb1-b4	Ta5-c5
35. h2-h4	g5:h4
36. Tb4:h4	d5-d4

Forțează schimbul cailor după care partida se dă repede remiză.

37. Ce2:d4	Tc5:e5
38. Cd4:e6	Rf7:e6
39. a3-a4	Te5-g5
40. Th4-e4+	Re6-f6

Remiză

PARTIDA a 5-a

Din nou apărarea Caro-Kann. De data aceasta însă Tal n-a mai experimentat ca în partida a 3-a, ci a jucat după toate regulile clasice. Printr-o apărare simplă dar foarte exactă, Botvinnik a demonstrat soliditatea poziției negrului, egalînd cu ușurință jocul și preluînd chiar inițiativa.

Partida s-a întrerupt într-un final de cai și pioni, dar Botvinnik n-a dat cea mai bună mutare în plic, astfel că remiza n-a putut fi evitată.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. Cb1-c3	d5:e4
4. Cc3 :e4	Nc8-f5

Aceasta este varianta principală a apărării Caro-Kann, cunoscută de peste o jumătate de secol. Soliditatea poziției negrului a fost confirmată de nenumărate partide. Este interesant că această apărare a fost preferată la timpul său de către fostul campion mondial Capablanca.

5. Ce4-g3	Nf5-g6
6. Cg1-e2	...

În această poziție s-au încercat multe mutări pentru alb. Iată cîteva dintre principalele posibilități :

a) 6. h4 h6 7. Cf3 (7. Ch3 sau 7. Ce2 duc la continuarea din partidă, deoarece n-are im-

portanță pe ce cale ajunge calul alb la f4) 7...Cbd7 8. Nd3 N:d3 9. D:d3 Dc7 (Mai slab este 9...e6 10. Nf4 !) 10. Nd2 Cf6 11. 0-0-0 e6 și în această poziție care a survenit în numeroase partide s-a dovedit că albul nu poate obține avantaj, de exemplu: 12. Rb1 0-0-0 13. c4 c5 14. Nc3 c:d4 15. C:d4 a6 16. De2 Nd6 (Smîslov-Botvinnik, a 3-a din meci, 1958). Pachmann propune 12. c4 0-0-0 13. Nc3 Nd6 14. Cge4 etc. dar negrul poate juca mai exact 12...Nd6 și 13. Ce4 Nf4 cu schimburi egalizatoare.

b) 6. Ch3 Cd7 ! 7. Nc4 Cgf6 8. Cf4 e5 9. d e5 Da5+ 10. Nd2 D:e5+ 11. Cge2 Nc5 12. 0-0 0-0-0 cu joc egal (Keres-Kasparian, al XX-lea campionat al U.R.S.S.).

Sau 6...e6 7. Cf4 Nd6 8. c3 Cf6 9. h4 Dc7 cu șanse egale (Boleslavski-Petrosian, Zürich, 1953).

c) 6. Cf3 Cbd7 7. Nd3 (Sau 7. Nc4 e6 8. 0-0 Cf6 9. Te1 Ne7 cu egalitate) 7...e6 8. 0-0 Cgf6 9. Te1 Ne7 10. c4 Dc7 11. b3 N:d3 12. D:d3 0-0 cu joc egal (Unzicker-Hönlinger, Bad Pyrmont 1949).

d) 6. f4 ?! e6 7. Cf3 Cbd7 8. Nd3 Nd6 9. 0-0 Ce7 10. Ce5 (10. Rh1 Dc7 ! 11. Ce5 Td8 12. De2 N:d3 13. C:d3 0-0 14. Nd2 c5 cu avantaj pentru negru, Marshall-Capablanca, New York, 1927) 10... N:d3 11. D:d3 Cf6 12. Nd2 0-0 13. Tae1 c5 14. c3 c:d4 15. c:d4 Tac8 16. Rb1 Nb8 17. Nc3 Dd5 cu avantaj pentru negru (G. Wood-Golombek, campionatul Angliei, 1948).

e) 6. Nc4 ! Mutarea lui Keres pe care a adoptat-o și Tal în partidele 15 și 17 (vezi comentariile la pag. 67 și 73).

6. ... e7-e6

Aci sînt posibile și mutările 6...Cd7 (vezi partida a 7-a) și 6...Cf6 (vezi partida a 9-a).

7. h2-h4 h7-h6
8. Ce2-f4 ...

La această poziție se ajungea de obicei pe calea 6. h4 h6 7. Ch3 e6 8. Cf4 etc.

8. .... Ng6-h7
9. Nf1-c4 Cg8-f6
10. Dd1-e2 ...

În partida a 9-a, Tal a jucat aci 10. 0-0, iar într-o partidă Ragozin — Sokolski (Al XIII-lea campionat al U.R.S.S.) s-a jucat 10. c3 Cbd7 11. De2 Cb6 12. Nd3 N:d3 13. C:d3 Cbd5 14. Nd2 Db6 15. 0-0-0 Da6 16. Rb1 Nd6 17. Cf5 Nf8 18. Cg3 Nd6 19. Th3 0-0-0 cu joc satisfăcător pentru negru.

10. ... Nf8-d6 !

Negrul nu se teme de sacrificiul la e6, deoarece are la dispoziție după 11. N:e6, răspunsul 11...0-0 ! Bineînțeles, greșit era 10...D:d4 din cauza 11. N:e6 !

11. Nc1-e3 **Cb8-d7**

Nu era bine 11...N:f4 12.N:f4 D:d4 13. Ne5 şi pentru pionul sacrificat albul obţine un joc mult superior.

12. Cg3-h5 **Cf6:h5**

Acum şi la mutarea următoare nu era bine pentru negru să facă rocada deoarece albul ar fi făcut rocada mare, obţinînd un atac puternic.

13. Cf4:h5 **Th8-g8**
14. g2-g4 **...**

Mai prudent era 14. 0-0-0. Înaintarea aceasta a pionilor pe flancul regelui va fi uşor respinsă, albul rămînînd în cele din urmă în inferioritate poziţională.

14. ... **Dd8-c7 !**
15. g4-g5 **Nh7-g6 !**

Parează 16. g:h6 prin 16... Da5+, ceea ce obligă pe alb să facă rocada.

16. 0-0-0 **0-0-0**

Acum pionul h6 este din nou apărat, deoarece după 17. g:h6 g:h6 18. N:h6 ar urma Th8 cîştigînd o piesă.

17. Ch5-g3 **h6:g5**

Nu era bine 17...N:g3 18. f:g3 D:g3 deoarece după 19. g:h6 g:h6 20. N:h6 pionul „h" liber şi perechea de nebuni dau şanse albului.

18. Ne3:g5 **Nd6-f4+**
19. Ng5:f4 **Dc7:f4+**
20. Dc2-e3 **Df4-h6**

Iniţiativa albului pe flancul regelui a fost lichidată şi perspectivele negrului în final se prezintă mai bune datorită structurii superioare a pionilor.

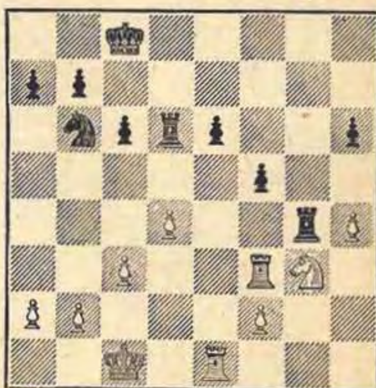
21. Ne4-d3 **Ng6:d3**
22. Td1:d3 **Cd7-b6**
23. De3:h6 **...**

Schimbul damelor era inevitabil deoarece negrul ameninţa neplăcut Cc4 sau Cd5 urmat de schimbul damelor la d2 şi Cf4.

23. ... **g7:h6**
24. Td3-f3 **f7-f5**
25. Th1-e1 ! **Td8-d6**

Poziţia s-ar fi simplificat prea mult după 25...T:d4 26. T:e6 T:h4 27. C:f5.

26. c2-c3 **Tg8-g4**

27. Cg3-e2 ! **...**

Ca deobicei, Tal se apără cu lovituri tactice. Dacă acum 27. ...T:h4, atunci după 28. Cf4 Rd7 29. Cg6 piesele albe ocupă poziții atît de bune încît recîștigarea pionului este ușoară, de exemplu: 29...Th5 30.Tfe3, sau 30. Ce5+ Re7 31. Tg1 Tg5 32. Th5; sau 29...Th2 30. Cf8+ Re7 31. T:f5.

27. ...	**Cb6-d5**
28. Te1-h1	**Td6-d8**
29. Tf3-g3	**Tg4:g3**
30. f2:g3	**Td8-g8**
31. Rc1-d2	**...**

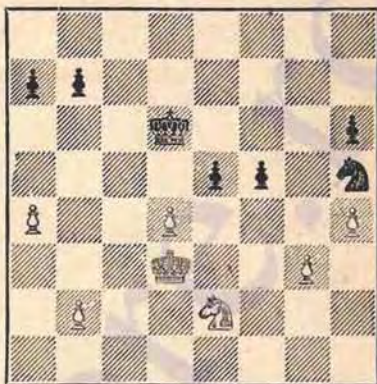
O altă linie de apărare era 31. Tf1 urmat de Tf3.

31. ...	**Tg8-g4**
32. Rd2-e1	**Rc8-d7**
33. Re1-f2	**Tg4-e4**
34. Th1-e1	**Rd7-d6**
35. Ce2-c1	**Te4:e1**
36. Rf2:e1	**e6-e5**

Finalul este favorabil negrului dar pînă la cîștig, dacă în general obținerea lui este posibilă împotriva celei mai bune apărări, este departe.

37. Re1-e2	**e5:d4**
38. c3:d4	**Cd5-f6**
39. Re2-d3	**Cf6-h5**
40. Cc1-e2	**e6-e5**
41. a2-a4	**...**

Aci partida s-a întrerupt și Botvinnik a dat mutarea în plic. Nu era bine pentru alb să joace 41. d:e5 deoarece după 41...R:e5 42. Re3 C:g3! 43. C:g3 f4+ 44. Rf3 f:g3 45. R:g3 h5! 46. Rf3 Rf5 negrul ar fi cîștigat finalul de pioni.

41. ...	**Ch5-f6**

Aceasta nu este cea mai bună mutare. Cum arată marele maestru Toluș, după 41...e4+ albul ar fi trebuit să lupte greu pentru obținerea remizei.

42. d4:e5+	**Rd6:e5**
43. b2-b4	**Remiză**

La 43...Cd5 poate urma 44. b5 f4 45. g:f4+ C:f4+ 46. C:f4 R:f4 47.a5 Rg4 48.a6 b:a6 49.b:a6 R:h4 50.Rd4 Rg3 51. Rd5 h5 52. Rc6 h4 53. Rb7 h3 54. R:a7 h2 55. Rb8 h1D 56. a7 cu poziție teoretică de remiză.

PARTIDA a 6-a

În decursul a patru partide Botvinnik s-a străduit cu răb-

dare și — am putea spune, cu sîrguință, să egaleze scorul meciului. În fiecare din aceste partide el a obținut mici avantaje poziționale pe care le-a amplificat încet, încet dar tocmai la momentul decisiv, cînd ar fi trebuit să culeagă roadele, Tal s-a salvat cu cîte o lovitură tactică neașteptată, sau criza de timp l-a împiedicat pe Botvinnik să continuie jocul la fel de precis pînă la sfîrșit. În orice caz, tensiunea nervoasă și-a spus cuvîntul și în partida a 6-a Botvinnik a fost „dat peste cap" pe cale tactică în urma unei combinații îndrăznețe a lui Tal. Mai tîrziu, la cîteva zile după partidă, s-a dovedit că sacrificiul a fost incorect, dar aceasta nu înseamnă nimic. Important este să găsești răsturnarea la tablă și Botvinnik n-a găsit-o, ba mai mult, a scăpat și posibilitatea de remiză. Cum spunea Lasker, pierderea unor astfel de partide are întotdeauna un efect psihologic negativ și lucrul acesta a fost confirmat și de data aceasta.

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik — M. Tal

1.	**c2-c4**	**Cg8-f6**
2.	**Cg1-f3**	**g7-g6**
3.	**g2-g3**	**Nf8-g7**
4.	**Nf1-g2**	**0-0**
5.	**d2-d4**	**d7-d6**
6.	**Cb1-c3**	**Cb8-d7**
7.	**0-0**	**e7-e5**
8.	**e2-e4**	**c7-c6**

Deci Indiana regelui în forma ei clasică, așa cum a fost jucată în nenumărate partide de către Bronstein, Boleslavski, Gheller și alți maeștri.

9. h2-h3 ...

În general Botvinnik a combătut întotdeauna Indiana regelui prin sistemul din partida de față. În meciul cu Smîslov din 1954, el a jucat în partida a 14-a 9.Ne3 (cu continuarea 9...Cg4 10. Ng5 Db6 11. h3 e:d4 ! cu joc bun pentru negru), iar în partida a 24-a a revenit la mutarea clasică 9.h3.

9. ... Dd8-b6

O mutare relativ nouă, propusă de către maestrul sovietic Konstantinopolski. Este interesant că dacă negrul vrea să joace sistemul clasic, atunci el trebuie să continuie cu 8...e:d4 (în loc de 8...c6) 9. C:d4 Cc5 10. h3 Te8 11. Te1 a5 12. Dc2 (sau 12. b3) etc., cum s-a jucat în cîteva partide la al III-lea și al IV-lea turneu internațional de la București (Smîslov-Ciocîltea, O'Kelly-Nejmetdinov, O'Kelly-Ciocîltea).

După 8...c6, cum s-a jucat în partida de față, trecerea în sistemul clasic prezintă unele greutăți, deoarece albul poate economisi mutarea Te1, de

exemplu: 8...c6 9. h3 Te8 10. Ne3 a5 11. Dc2 e:d4 (11...a4 12. Tfd1! Da5 13. Tab1! Korcinoi-Ivkov, Hastings 1955-56) 12. C:d4 Ce5 13. Tab1! și acum negrul nu mai poate ajunge la manevra a5-a4 și Da5. După 13...De7 14. Tfe1 Cfd7 (14... Cf:e4? 15. C:e4 C:e4 16.N:e4 D:e4 17.Nd2!) 15. b3 Cf8 16. Dd2 a4 17. b4 Ce6 18. Tbd1 cu avantaj pozițional apreciabil pentru alb (Filip-Szilagy, Budapesta 1956)

10. d4-d5 ...

Aci au fost încercate și alte continuări:

a) **10. d:e5** d:e5 11. De2 Ce8 12. Ne3 Db4 13. c5! b6 14. a3 Db3 15. Cd2 De6 16. Tfd1 Cc7 17. c:b6 Na6 18. Dg4 C:b6 19. D:e6 C:e6 20. Nf1 N:f1 21. R:f1 f5 22. a4 remiză (Najdorf-Bronstein, turneul în memoria lui Alehin, Moscova 1956)

b) **10. Te1** e:d4 11. C:d4 Cg4 12. Cce2 (12. h:g4 N:d4 13. Dd2 Ng7 14. b3 Ce5 15. g5 f5 – și mai bine este 15...f6 – 16. Ca4 Dd8 17. Nb2 f:e4 18. T:e4 Nf5 19. Td4 Cf7 20. f4 Te8 cu joc egal: Furman-Korcinoi, campionatul U.R.S.S., 1957) 12...Cge5 13. b3 Cc5 14. Ne3 a5 (Euwe propune 14...Ced3 15. Tf1) 15. Tb1 Te8 și acum atît după 16. Cf4 (Borisenko-Korcinoi, Sverdlovsk, 1957), cît și după 16. Dd2 a4 17.Cf4 a:b3 18.a:b3 Ta3 (Boleslavski-Sianovski, campionatul Kievului, 1958) negrul a obținut joc egal.

c) **10.Tb1** e:d4 11.C:d4 C:e4? 12. C:e4 N:d4 13. b4! Ce5 14. c5! d:c5 15. b:c5! cu avantaj pentru alb: Reshevsky-Lombardy, New York, 1958. Desigur, negrul nu trebuie să accepte sacrificiul de pion, ci să joace 11...Cc5.

10. ...	**c6:d5**
11. c4:d5	**Cd7-c5**
12. Cf3-e1	**Nc8-d7**

Aci s-au încercat și alte mutări:

a) 12...a5 13. C:d3 C:d3 14. D:d3 Dd8 cu avantaj pentru alb (Petrosian – Sianovski, semifinala campionatului U.R.S.S., 1958)

b) 12...Cfd7 13. Tb1 a5 14. Ne3 f5 15. e:f5 (Mai bine poate 15. Cd3) g:f5 16. Cd3 a4 (Mai slab este 16...e4 17. Cf4 Levin – Sianovski, campionatul Kievului, 1958) 17. a3 Da5 18. f4 e4 cu joc satisfăcător pentru negru (Kotov-Polugaevski, campionatul U.R.S.S., 1958).

Mutarea 12...Nd7 a fost propusă de Sianovski în comentariile sale asupra campionatului Kievului, 1958.

13. Ce1-d3	**Cc5:d3**
14. Dd1:d3	**Tf8-c8**

Intenția negrului este de a exercita presiune pe coloana „c". Faptul că a fost mutat întîi turnul „f" la c8 se explică

prin necesitatea de a apăra încă pionul a7.

15. Ta1-b1 Cf6-h5
16. Nc1-e3 Db6-b4
17. Dd3-e2 ...

Cu aceasta albul întîrzie înaintarea f7-f5 care planează „în aer".

17. ... Tc8-c4
18. Tf1-c1 Ta8-c8
19. Rg1-h2 ...

Inițiativa este incontestabil de partea negrului. S-ar părea că la h2 regele stă mai bine decît la g1, mai ales că albul nu putea prevedea combinația care a avut loc în partidă.

19. ... f7-f5 !

Jocul lui Tal pe ambele flancuri amintește partidele lui Alehin.

20. e4:f5 Nd7:f5
21. Tb1-a1 ...

21... Ch5-f4 !?!

Mutarea aceasta oglindește în cea mai bună lumină talentul tactic al lui Tal. Atacul care se începe cu acest sacrificiu este atît de complicat și greu de calculat încît este puțin probabil ca Tal să-i fi putut prevedea toate consecințele. Din punct de vedere practic însă, apărarea este cu mult mai greu de condus decît atacul, mai ales că Botvinnik începuse să intre în criză de timp și acceptarea sacrificiului i-a mai luat 10 minute prețioase.

Impresia pe care a produs-o sacrificiul asupra publicului a fost atît de puternică încît, din cauza zgomotului din sală, la cererea secundantului lui Botvinnik, jucătorii s-au mutat într-o cameră alăturată, pe scenă rămînînd numai tabla de demonstrație...

22. g3:f4 e5:f4
23. Ne3-d2 Db4:b2 !?

Aci marele maestru Petrosian consideră că ar fi fost mai bine 23...Ne5 și dacă 24. Rg1 atunci luarea la b2 cîștigă în forță, iar după 24. Nf3 D:b2 25. Cd1 Da3 26. T:c4 T:c4 albul nu poate lua la c4 cu dama din cauza D:f3 cu un atac cîștigător pentru negru. Probabil însă că Tal a avut în vedere mutarea 23...D:b2, de la începutul combinației, deoarece a jucat-o repede.

24. Ta1-b1 ! ...

Cea mai bună apărare. Dacă acum 24...N:b1 25. T:b1 Dc2, atunci 26. Ne4! şi dacă 26... T:e4 atunci 27. D:e4 şi negrul nu poate juca 27...D:d2 din cauza 28. De6+. După 25...Da3 26. Tb3 avantajul este de asemenea de partea albului.

24... f4-f3!

Cea mai bună continuare a atacului. După 24...N:b1? 25. T:b1 Dc2 26. Ne4 T:e4 27. D:e4 T:c3 28. De6+ Rf8 29. T:b7 cîştigă albul; dacă 26...f3 (în loc de T:e4), atunci 27. D:c4! Ne5+ 28. Rg1 D:b1+ 29. C:b1 T:c4 30. N:f3 cu avantaj pentru alb.

25. Tb1:b2? ...

E greu de făcut numai mutări bune cînd ameninţările planează din toate părţile şi timpul de gîndire se împuţinează. Totuşi, Botvinnik în forma lui cea mai bună ar fi găsit, probabil, apărarea 25. N:f3! N:b1 26. T:b1 Dc2 după care mutarea 27. Tc1 ar fi dus, cum arată marele maestru Petrosian, la remiză, deoarece retragerea 27... Df5 nu este bună din cauza 28. Ng4 De5+ 29. D:e5 N:e5+ 30. f4.

În această poziţie (după 26... Dc2) albul avea însă la dispoziţie, cum a arătat candidatul de maestru romîn E. Nacht, posibilitatea de a efectua o frumoasă contra-combinaţie care se începe cu mutarea **27. Ne4!!**

Acum survin două posibilităţi:

I. 27...Ne5+ 28. Rg2 T:e4 29. C:e4!! D:b1 30. C:d6! N:d6 31. De6+ Rg7 32. Dd7+! Rg8 33. D:c8+ Nf8 34. De6+ Rg7 35. Nc3+ Rh6 36. Df6 De4+ 37. Rh2 Df5 38. Nd2+ Rh5 39. D:f5+ g:f5 40. Nf4! Rg6 41. d6 Rf7 42. d7 Re7 43. Nd6+! etc.

II. 27...T:e4 28. C:e4!! (Nu 28. D:e4? Ne5+ 29. Rg2 T:c3!) 28...D:b1 29. C:d6 Tf8! 30. De6+ Rh8 31. Cf7+ T:f7 32. D:f7 şi acum singura apărare a negrului pare a fi 32...h5! deoarece la 32...Db5? urmează 33. Nc3!, iar la 32...Df5 33. D:f5 g:f5 34. Rg3 Rg8 (34... Ne5+ 35. Nf4 Nf6 36. Nc7 Rg7 37. d6 Ne5+ 38. f4) 35. Ne3! Ne5+ 36. Rh4 Nf6+ 37. Rh5 b6! 38. Rh6 Nd8 39. d6! şi nu se văd apărări suficiente pentru negru. După 32...h5! albul ar fi păstrat totuşi şanse mai bune datorită pionului liber „d".

După greşeala 25. T:b2, atacul negrului reuşeşte.

25. ... f3:e2
26. Tb2-b3 ...

S-ar părea că acum albul rămîne cu piesa în plus. Botvinnik n-a observat mutarea următoare a negrului, care de altfel nu este uşor de văzut.

26. ... Tc4-d4 !
27. Nd2-e1 ...

La 27. Ne3 urma 27...Ne5+ 28. f4 T:c3 ! 29. Tb:c3 Td1 şi cîştigă.

27. ... Ng7-e5+
28. Rh2-g1 Ne5-f4 !?

Mai simplu era 28...T:c3 29. Tb:c3 Td1 30. Tc7 Nb2 şi albul poate să cedeze.

29. Ce3:e2 Tc8:c1
30. Ce2:d4 Tc1:e1+
31. Ng2-f1 Nf5-e4

Cu perechea de nebuni şi cu un pion în plus negrul cîştigă uşor. A mai urmat :

32. Cd4-e2 Nf4-e5 33. f2-f4 Ne5-f6 34. Tb3:b7 Ne4:d5 35. Tb7-c7 Nd5:a2 36. Tc7:a7 Na2-c4 37. Ta7-a8+ Rg8-f7 38. Ta8-a7+ Rf7-e6 39. Ta7-a3 d6-d5 40. Rg1-f2 Nf6-h4+ 41. Rf2-g2 Re6-d6 42. Ce2-g3 Nh4:g3 43. Nf1:c4 d5:c4 44. Rg2:g3 Rd6-d5 45. Ta3 a7 c4-c3 46. Ta7-c7 Rd5-d4. Aci partida s-a întrerupt şi Botvinnik a cedat fără să mai reia jocul.

PARTIDA a 7-a

Chiar un jucător de talia lui Botvinnik, cu o bogată experienţă de concurs, suportă greu o înfrîngere ca cea din partida a 6-a. În partida a 7-a Botvinnik a jucat foarte bine deschiderea, a obţinut chiar un joc mai activ, dar la mutarea a 25-a, în mod cu totul neaşteptat, n-a observat posibilitatea unei combinaţii simple a adversarului, după care Tal a rămas cu 2 cai pentru un turn. În finalul rezultat, cu toate eforturile depuse de Botvinnik, Tal şi-a realizat avantajul cu destulă uşurinţă. De remarcat că după greşeala lui Botvinnik, finalul a fost jucat foarte repede de ambele părţi, astfel că la mutarea a 40-a mai era o oră de joc. Partida a continuat şi Botvinnik a cedat la mutarea a 52-a.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4 c7-c6
2. d2-d4 d7-d5
3. Cb1-c3 d5:e4
4. Cc3:e4 Nc8-f5
5. Ce4-g3 Nf5-g6
6. Cg1-e2 Cb8-d7

În partida a 5-a Botvinnik a jucat 6...e6.

7. h2-h4 h7-h6
8. Ce2-f4 Ng6-h7
9. Nf1-c4 e7-e5

Înaintarea aceasta în centru survine în multe ocazii în varianta principală a apărării Caro-Kann. De exemplu, într-o partidă L. Steiner - Opocenski, Lodz 1935 (în care lipseau mutările h2-h4 și h7-h6) s-a jucat: 7. Cf4 e5 ! 8. C:g6 h:g6 9. d:e5 Dh4 10. e6 f:e6 11. De2 0-0-0 cu joc bun pentru negru.

10. Dd1-e2 ...

La 10. d:e5 ar fi urmat 10... Da5 și 11...D:e5 cu joc foarte bun pentru negru.

10. ...	**Dd8-c7**
11. d4:e5	**Dc7:e5**
12. Nc1-e3	**Nf8-c5**

După aceasta albul nu poate evita în condiții favorabile schimbul damelor și negrul egalează complet jocul.

13. Ne3:c5 ...

La 13. 0-0-0 ar fi urmat 13...N:e3+ 14. f:e3 Cgf6 și negrul termină dezvoltarea fără greutăți și obține avantaj datorită presiunii asupra pionului slab e3.

13. ...	**De5:e2+**
14. Re1:e2	**Cd7:c5**
15. Th1-e1	**Cg8-f6**

(vezi diagrama)

16. b2-b4 ! ...

O întărire față de 15. Rf1+, cum s-a jucat într-o partidă „din tinerețe" a lui Tal, cu maestrul Ilivițki, în 1955 și în care după 15...Rf8 16. b4 Cce4 ! 17. C:e4 N:e4 18. Nd3 N:d3 19. C:d3 g5 20. Te5 g:h4 21. Tae1 Te8 22. T:e8+ C:e8 s-a ajuns la remiză.

16. ...	**Ce5-d7**
17. Re2-f1+	**Re8-f8**
18. Nc4-b3	**g7-g5**

Botvinnik se apără foarte bine creîndu-și spațiu de manevră pe flancul regelui, cea ce permite și aducerea turnului g8 în luptă.

19. h4:g5	**h6:g5**
20. Cf4-h3	**Th8-g8**
21. Te1-d1	**...**

Tal evită posibilitatea schimbului turnurilor pe coloana „e" care ar fi survenit după 21.Tad1.

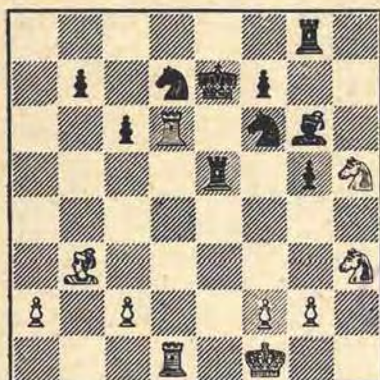
21. ...	**a7-a5**
22. b4:a5	**Ta8:a5**
23. Td1-d6	**Rf8-e7**
24. Ta1-d1	**Ta5-e5 !?**

Botvinnik a condus foarte bine jocul pînă acum și a obținut avantaj pozițional, pe care l-ar

fi putut menține prin 24...Cc5 sau 24...Cb6. Acum Tal are mult așteptata ocazie de a complica jocul.

25. Cg3-h5 !	Nh7-g6?

O greșeală, după care albul obține cu o combinație simplă doi cai pentru turn. Era mai bine 25...Te8 sau 25...Nf5 deoarece după 26. C:f6 C:f6 27. C:g5 negrul avea răspunsul N:c2.

26. Td6:d7+ !	Cf6:d7
27. Td1:d7+	Re7:d7
28. Ch5-f6+	Rd7-d6
29. Cf6:g8	Te5-c5
30. Cg8-h6	f7-f6
31. Ch6-g4	Ng6:c2
32. Cg4:f6	Nc2:b3
33. a2:b3	...

Nu mergea 33. Ce4+ Rd5 34. C:c5 Nc4+. Acum s-a ajuns la un final în care fiecare din părți va avea cîte doi pioni liberi. În cursa acestor pioni spre linia a 8-a (respectiv întîi) albul este avantajat deoarece unul dintre caii săi poate susține înaintarea pionilor liberi, iar celălalt poate stînjeni înaintarea pionilor adverși.

33. ...	Tc5-b5
34. Ch3:g5 !	Tb5:b3
35. f2-f4 !	Tb3-b1+
36. Rf1-e2	Tb1-b2+
37. Re2-f3	Tb2-b3+
38. Rf3-g4	Tb3-b2
39. g2-g3	b7-b5
40. Cf6-e4+	Rd6-d5

Criza de timp s-a terminat dar cum Tal mai avea timp suficient partida nu s-a întrerupt.

41. f4-f5	b5-b4
42. f5-f6	Tb2-a2
43. f6-f7	Ta2-a8
44. Cg5-h7 !	b4-b3

Dacă 44...R:e4, atunci 45. Cf6+ și 46. Ce8.

45. Ce4-d2	b3-b2
46. Rg4-f3	Rd5-d4
47. Rf3-e2	c6-c5
48. f7-f8D	Ta8:f8
49. Ch7:f8	c5-c4
50. Cf8-e6+	Rd4-d5
51. Ce6-f4+	Rd5-d4
52. Cd2-b1	Negrul cedează

PARTIDA a 8-a

După partida a 7-a Tal conducea cu 3 puncte, ceea ce a făcut pe mulți comentatori să considere că meciul este practic cîștigat. Într-adevăr, din restul

de 17 partide Tal mai trebuia să realizeze doar 7½ puncte, în timp ce lui Botvinnik îi erau necesare 10 pentru a-și păstra titlul.

Este însă o trăsătură caracteristică a marilor campioni, nu numai la șah ci și la oricare alt sport individual, faptul că nu se demoralizează ușor, chiar atunci cînd șansele întrecerii sînt vădit împotriva lor. Tot cu 5:2 a condus Alehin în primul său meci pentru titlu cu Euwe (1935) și pînă la urmă a cîștigat Euwe cu 15½:14½ (Meciul a avut 30 de partide).

Ca și Euwe acum 25 de ani Botvinnik s-a arătat un mare campion. Partidele 8 și 9 ale acestui meci constituie o demonstrație de voință de luptă, de ambiție sportivă superioară, de dominare a depresiunii nervoase provocate de două înfrîngeri consecutive.

Lupta în partida a 8-a a fost foarte grea. S-a jucat din nou varianta Hromadka din indiana regelui, la fel ca în partida a 2-a, dar de data aceasta Tal n-a mai permis șahul damei la a4, jucînd d7-d6 mai tîrziu. În deschidere adversarii au gîndit mult, cîte o oră pentru primele 14 mutări și de aceea curînd au intrat în criză de timp. Pentru a contrabalansa avantajul pozițional obținut de Botvinnik, Tal a sacrificat un pion creînd, după obiceiul său, complicații. Botvinnik a jucat inexact, și a trebuit să dea calitatea pentru doi pioni. În mare criză de timp Botvinnik a jucat foarte bine și pionii săi liberi au avan-

Aspect din timpul meciului

sat repede spre linia de transformare. La întrerupere se părea că Tal mai are șanse de salvare, dar analiza a arătat că partida e pierdută, astfel că Tal a cedat fără joc.

INDIANA REGELUI-HROMADKA

M. Botvinnik — M. Tal

1.	d2-d4	Cg8-f6
2.	c2-c4	e7-e6
3.	Cg1-f3	c7-c5
4.	d4-d5	e6:d5
5.	c4:d5	g7-g6
6.	Cb1-c3	Nf8-g7
7.	Nc1-g5	0-0

În loc de 5...d6 ca în partida a doua, Tal a jucat Ng7 și 0-0, pe mițind înaintarea d5-d6, care însă ar fi dus la un joc foarte tăios din cauza contraatacului negru cu Db6, Te8 și Ce4.

8. e2-e3 ...

Acum la 8.d6 ar fi putut urma și 8...b5 !

8.	...	Tf8-e8
9.	Cf3-d2	d7-d6
10.	Nf1-e2	a7-a6
11.	a2-a4	Cb8-d7
12.	0-0	Dd8-c7
13.	Dd1-c2	Cd7-b6
14.	Ne2-f3	...

Aceasta este singura apărare a pionului central, deoarece la 14.e4 negrul putea răspunde 14...Cf:d5 15. e:d5 N:c3 16. D:c3 T:e2 cîștigînd un pion, deoarece la 17. Nh6 este suficient răspunsul 17...Te5 urmat de C:d5.

14. ... e5-e4 !?

Un sacrificiu de pion caracteristic stilului lui Tal. El nu așteaptă să fie „strîns cu ușa" pe cale pozițională, ci complică jocul creînd mereu complicații tactice.

15.	Ng5:f6 !	Ng7:f6
16.	a4-a5	Cb6-d7
17.	Cc3-e4 !	Nf6-e5
18.	Dc2:c4 !	...

Luarea cu dama este mult mai bună decît 18. C:c4 b5 19. a:b6 C:b6 după care negrul ar fi obținut contrașanse.

18.	...	Dc7-d8
19.	Dc4-a2	...

Necesar pentru a apăra pionul b2 și a evita în același timp eventuala posibilitate Ce5, după deplasarea nebunului.

19. ...	**f7-f5**

Marele maestru Petrosian este de părere că ar fi fost mai bine 19...b5, dar intenția lui Tal în momentul cînd a sacrificat pionul a fost de a-și crea contrașanse pe flancul regelui și el urmează acest plan în mod consecvent.

20. Ce4-e3	**g6-g5**
21. Cd2-e4	**g5-g4**
22. Nf3-e2	**Dd8-f6**
23. Ce3-a4	**Rg8-h8**

Din punct de vedere strategic, fără îndoială avantajul albului este clar. De aceea Tal se pregătește să atace cu orice preț pe flancul regelui. Mutarea Rh8 face loc turnului la g8, dar cum se va vedea mai tîrziu, negrul nu se va folosi de această posibilitate, astfel încît mai bine ar fi fost direct h7-h5.

24. g2-g3	**h7-h5**
25. f2-f4 !	**...**

Cu prețul slăbirii pionului e3, albul oprește atacul advers pe flancul regelui. La 25...g:f3 ar fi urmat 26.T:f3 și deschiderea coloanei „f'' ar fi dat albului un atac decisiv.

25. ...	**Ne5-d4**
26. Da2-a3	**...**

Apără pionul e3 și atacă pionul d6.

26. ...	**Ta8-b8**
27. Ca4-b6 ?	**...**

În criză de timp Botvinnik nu joacă precis. Nebunul de la d4 este supărător dar în același timp constituie un obiectiv de atac, de aceea nu trebuia oferită adversarului posibilitatea de a-l schimba cu unul dintre caii albi. Petrosian arată că albul putea juca 27. Tfe1 sau 27. Tad1, întărindu-și poziția, sau putea intra în varianta 27. e:d4 D:d4+ 28. Tf2 ! T:e2 29. Dc3 și după schimbul damelor negrul pierde pionul d6.

27. ...	**h5-h4**

Consecvența lui Tal pe flancul regelui, într-o poziție în care se pare că posibilitățile de atac au fost epuizate, este surprinzătoare. Această încredere în resursele atacului influențează foarte mult psihologia adversarului.

28. Tal-d1	**Nd4:b6**
29. a5:b6	**Cd7-e5**

Avantajul albului s-a micşorat considerabil. Pionul în plus nu joacă pentru moment niciun rol, din contră, constituie o țintă de atac şi negrul are posibilitatea de a obține un joc activ de figuri care compensează dezavantajul material.

30. g3:h4	**Nc8-d7**

La 30...D:h4 albul ar fi răspuns 31. Dc3+ urmat de 32. De1.

31. Da3-c3	**Df6:c3**
32. b2:c3	**Nd7-b5**
33. Tf1-e1	**Cc5-e4**
34. Td1-c1	**Tb8-c8**
35. Cc4-a5	**...**

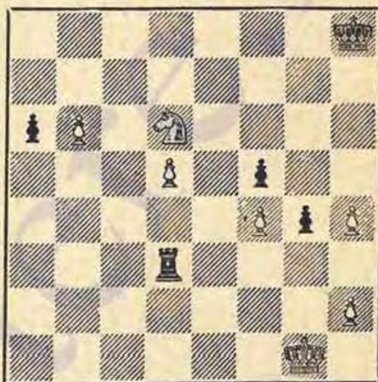
Deşi în criză de timp, Botvinnik şi-a dat seama că presiunea figurilor negre trebuie să ducă la un cîştig material oarecare. În loc însă de a înapoia pionul în plus, ceea ce ar fi dus la egalarea şanselor sau chiar la un joc mai bun pentru negru, Botvinnik sacrifică calitatea menținînd jocul complicat şi păstrînd şanse de cîştig.

35. ...	**Nb5:e2**
36. Te1:e2	**Ce4:c3**
37. Tc1:c3	**Tc8:c3**
38. Ca5:b7	**Te8:e3**

Mutarea inutilă Rh8 dăunează pentru a doua oară negrului ! Mai înainte ea a făcut posibilă manevra Dc3+, acum ea dă albului un tempo de atac important : 38...Tb3 39. C:d6 şi nu merge Td8 din cauz a Cf7+. Era mai bine 38...Tb8 39. C:d6 Td3.

39.Te2:e3	**Tc3:e3**
40. Cb7:d6	**Te3-d3 !**

În această poziție partida s-a întrerupt şi... au început comentariile.

„În camera presei — relatează Petrosian, maeştri şi mari maeştri au început să discute poziția. Deoarece la 41.b7 urmează Tb3 şi înaintarea pionului „a", s-a ajuns la concluzia că mutarea corectă (pe care Botvinnik trebuia s-o dea în plic N. A.) este 41.Rf2. Dacă acum 41...a5, atunci 42. Re2 Tb3 43. Cc4 Rg7 44. h5 şi albul trebuie să cîştige. Negrul poate încerca să-şi aducă regele imediat, fără a pierde timp cu mutări de pioni, de exemplu : 41. Rf2 Rg8 42. Re2 Tb3 43. Cc4 Rf7 44. h5 Re7 45. h6 Rd7. Acum la 46.h7 ar fi urmat 46...Th3, dar albul are la dis-

poziție frumoasa mutare 43.h4! cu care cîștigă".

Maestrul Aronin a infirmat însă această părere, demonstrînd că după 41. Rf2!? negrul obține remiză prin: 41...T:d5! 42. b7 Td2+ 43. Re3 Tb2 44. Rd4 Rh7 45. Rc5 Rg6 46. Rc6 Rh5 47. C:f5 Tc2+ 48. Rb6 T:h2 etc.

Un maestru a atras atenția arătînd cu variante convingătoare că drumul spre cîștig începe cu 41. b7. La 41...Tb3 urmează 42. Cf7+ și Cd8 și negrul nu poate opri pionii albi. Mai tîrziu s-a descoperit însă că la 42. Cf7+ negrul răspunde 42...Rh7! și obține chiar șanse de cîștig. Chestiunea este că regele negru stă rău pe linia a 8-a și la g7, în primul caz datorită faptului că pionii albi se transformă cu șah, în al doilea pentru că albul cîștigă un tempo decisiv datorită șahului cu calul.

Acum n-a fost de loc greu să se găsească continuarea corectă pentru alb, anume 41. Cf7+! Cum am văzut, mutările regelui la g7 sau g8 sînt rele din cauza 42. b7 urmat de Cd8, iar la 41...Rh7 urmează simplu 42. d6 și unul dintre pioni se transformă.

Cînd, a doua zi, s-a constatat că Botvinnik a dat în plic mutarea bună 41.Cf7+!, Tal a cedat imediat partida fără a mai continua jocul.

PARTIDA a 9-a

Mulți comentatori au criticat jocul „riscant" al lui Tal în această partidă. Într-adevăr, în varianta din Caro-Kann jucată în partida a 5-a, Tal a sacrificat în mod neașteptat o figură pentru doi pioni. Judecînd după rezultatul partidei, — Botvinnik a acceptat sacrificiul, s-a apărat și pînă la urmă a cîștigat, — tactica lui Tal n-a fost justă. Dar dacă luăm în considerație că apărarea lui Botvinnik în această partidă a fost desăvîrșită, ea reprezentînd un clasic exemplu al așa numitei „apărări active" și că Tal ar fi putut juca într-un anumit moment al partidei mai bine, este clar că „experimentul" lui Tal nu poate fi criticat. Dacă Botvinnik s-ar fi apărat mai puțin bine și Tal, cu ajutorul uneia dintre cunoscutele sale lovituri tactice, ar fi cîștigat, poate că mulți dintre cei care l-au criticat, ar fi schimbat „placa" lăudîndu-i inventivitatea și îndrăzneala.

O partidă de șah este o luptă care oglindește calitățile și defectele adversarilor. Tendința spre complicarea jocului, spre combinații tăioase în care există desigur o bună doză de risc, constituie marea calitate și în același timp „defectul" jocului lui Tal. Și trebuie ca cineva să joace la nivelul la care a jucat Botvinnik această

partidă pentru a folosi „greșelile" lui Tal...

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. Cb1-c3	d5:e4
4. Cc3:e4	Nc8-f5
5. Ce4-g3	Nf5-g6
6. Cg1-e2	Cg8-f6

În partida a 5-a, Botvinnik a jucat aci 5... e6 iar în partida a 7-a, 5...Cd7. După cît se pare, fiecare din aceste mutări este jucabilă și de altfel, în partida aceasta, s-a ajuns prin intervertire de mutări la aceeași poziție ca în partida a 5-a.

7. h2-h4	h7-h6
8. Ce2-f4	Ng6-h7
9. Nf1-c4	e7-e6
10. 0-0	...

În partida a 5-a Tal a jucat 10. De2. De data aceasta el pregătește un sacrificiu îndrăzneț la e6, care fără îndoială a fost analizat cu îngrijire înainte de partidă.

10. ...	Nf8-d6

(vezi diagrama)

11. Cf4:e6 !?	...

Sacrificiul acesta dă albului șanse practice foarte mari. În primul rînd, în schimbul calului albul obține doi pioni, ceea ce face ca dezavantajul material să nu fie prea mare. Regele negru rămîne în centru, expus atacurilor. După cum se va vedea, negrul trebuie să se apere foarte bine pentru a evita complicații neplăcute.

11. ...	f7:e6
12. Nc4:e6	Dd8-e7
13. Tf1-e1	Cb8-d7

Negrul nu se teme de șahurile prin descoperire și amenințînd acum rocada mare silește pe alb la acțiune.

14. Ne6-g8+	Re8-f8
15. Ng8:h7	Th8:h7
16. Cg3-f5	g7-g6 !

După 40 de minute de gîndire, Botvinnik se hotărăște să dea un al treilea pion pentru a simplifica problemele apărării. Încercările de a juca la păstrarea avantajului material ar fi fost favorabile albului, de exemplu : 16...Rg8 17.h5 urmat de 18. Df3 și albul are atac. În general negrul are dificultăți din cauza poziției proaste a turnului h7, greutăți care sînt

complet lichidate prin sacrificarea celui de-al treilea pion.

Dacă ținem seama de dificultatea unei astfel de soluții în condițiile unei partide de concurs, devine clar că șansele practice ale sacrificiului de figură făcut de Tal erau posibile și numai apărarea foarte bună a lui Botvinnik a împiedicat realizarea lor.

17. Nc1:h6+ Rf8-g8
18. Cf5:d6+ Dc7:d6

Botvinnik joacă prudent și evită complicarea jocului care ar fi putut rezulta după 18... T:h6 19. Te6 T:h4 20. g3! și albul are din nou șanse tactice.

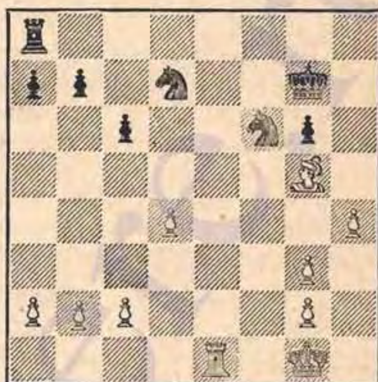
19. Nh6-g5 Th7-e7
20. Dd1-d3 ...

Un moment critic al partidei. Este clar că albul trebuie să tindă spre simplificarea jocului deoarece în final cei trei pioni ai săi vor echivala calul advers. Realizarea acestui plan strategic nu este însă realizată cu precizie de către Tal. După cum arată marele maestru Petrosian, era de considerat continuarea 20. T:e7 D:e7 21. h5 după care șansele de cîștig ale negrului sînt foarte mici.

20. ... Rg8-g7
21. Dd3-g3? ...

Tal nu a luat în considerație admirabila mutare a 23-a a negrului și aceasta explică execuția greșită a planului său de simplificare și trecere în final.

21. ... Te7:e1+
22. Ta1:e1 Dd6:g3
23. f2:g3 ...

23. ... Ta8-f8!

Dacă negrul ar fi fost silit să împiedice pătrunderea turnului alb la e7, ceea ce nu se poate face decît prin 23...Te8 sau 23...Rf7, atunci planul lui Tal ar fi fost justificat. Într-adevăr, fie că se schimbă turnurile, fie că nu, regele alb ar fi ajuns la f3 și după înaintarea pionului la g4 perspectivele albului ar fi fost bune. Acum însă, din cauza amenințării Ce4+, regele alb nu mai poate ieși la f2, iar după 24. Te7+ Tf7 25. T:f7+ R:f7 26. Rf1 Re6 27. Re2 Rf5 pionii albi sînt blocați și negrul trebuie să cîștige. După părerea lui Petrosian, cel mai bine ar fi fost 24. Te7+ Tf7 25. Nh6+ Rg8

26. Te6 şi dacă 26...Rh7, atunci 27. Nf4.

24. c2-c4	Cf6-g4
25. d4-d5	e6:d5
26. c4:d5	Cd7-f6
27. d5-d6	...

Crearea acestui pion liber a fost necesară deoarece altfel negrul ar fi jucat Ch5 cu ameninţări neplăcute. Desigur, el nu va putea fi susţinut şi pînă la urmă va cădea, dar nu se vede ceva mai bun pentru alb împotriva ameninţării amintite.

27. ...	Tf8-f7
28. Te1-c1	Tf7-d7
29. Tc1-c7	Rg7-f7
30. Ng5:f6	Cg4:f6
31. Rg1-f2	Rf7-e6
32. Tc7:d7	Re6:d7
33. Rf2-f3	Rd7:d6

Cu aceasta lupta s-a încheiat. Ceea ce urmează este o problemă tehnică de realizare a avantajului care nu necesită decît un joc corect.

34. Rf3-f4	Rd6-e6
35. g3-g4	Cf6-d5+
36. Rf4-e4	Cd5-f6+
37. Re4-f4	Cf6-d5+
38. Rf4-e4	Cd5-b4

Evident, negrul a dat şahurile pentru a cîştiga timp de gîndire. Încercarea de a pătrunde cu regele la g5 nu dădea nimic deoarece negrul apără pionul g6 cu regele iar la înaintarea pionului „h" nu schimbă ci atacă cu calul pionii albi de pe flancul damei.

39. a2-a3	Cb4-c6
40. h4-h5	g6-g5
41. h5-h6	Re6-f6 !

Aci partida s-a întrerupt şi negrul a dat ultima mutare în plic. Partida este uşor cîştigată de negru.

42. Re4-d5	...

Sau 42. h7 Rg7 43. Rf5 Ca5 44. R:g5 Cc4 45. h8D R:h8 46. Rf6 Rg8 şi negrul cîştigă.

42. ...	Rf6-g6
43. Rd5-e6	Cc6-a5
44. a3-a4	Ca5-b3

Petrosian a arătat că negrul putea cîştiga şi cu 44...b5 45. a:b5 Cc4 46. b4 Ca3 47. Rd6 C:b5+ 48. Rc6 Cd4+ 49. Rb7 Cc2 50. b5 Cd4 etc.

45. Re6-d6	a7-a5
46. Rd6-d5	Rg6:h6
47. Rd5-c4	Cb3-c1
48. Rc4-b5	Cc1-d3
49. b2-b3	Cd3-c1
50. Rb5:a5	Cc1:b3+
51. Ra5-b4	Cb3-c1
52. Rb4-c3	Rh6-g6
53. Rc3-c2	Cc1-e2
54. Rc2-d3	Ce2-c1+
55. Rd3-c2	Cc1-e2
56. Rc2-d3	Ce2-f4+
57. Rd3-e4	Rg6-f6
58. g2-g3	Cf4-e2

Albul cedează.

PARTIDA a 10-a

După două victorii consecutive şi patru partide decise la rînd era de aşteptat ca partida a 10-a să se desfăşoare liniştit. Dar, deşi s-a terminat remiză, desfăşurarea ei n-a fost nici pe departe liniştită. De data aceasta cel care a provocat încurcăturile a fost Botvinnik, care într-o variantă foarte cunoscută a sistemului Sämisch din indiana regelui a sacrificat un pion obţinînd o iniţiativă durabilă. A fost rîndul lui Tal să se apere şi, la sfîrşitul primelor 5 ore de joc, se părea că pionul în plus pe care reuşise să-l păstreze îi va aduce victoria, mărind astfel din nou diferenţa la 2 puncte. La reluarea partidei Botvinnik a jucat însă foarte bine şi folosind poziţia mai activă a regelui său a reuşit să intre într-un final de turnuri care s-a încheiat remiză.

Astfel primele 10 partide ale meciului s-au încheiat cu un avantaj minimal pentru Tal: $5\frac{1}{2}:4\frac{1}{2}$.

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4	Cg8-f6
2. c2-c4	g7-g6
3. Cb1-c3	Nf8-g7
4. e2-e4	d7-d6
5. f2-f3	...

Dintre multele sisteme de combatere a indianei regelui, sistemul Sämisch s-a dovedit unul dintre cele mai bune şi în concursurile din ultimul timp el este foarte mult jucat, între alţii... chiar de Tal !

5. ...	0-0
6. Nc1-e3	e7-e5
7. d4-d5	c7-c6
8. Dd1-d2	c6:d5
9. c4:d5	a7-a6
10. g2-g4	Cb8-d7
11. Cg1-e2	h7-h5

Mutarea aceasta a fost jucată de către marele maestru iugoslav Svetozar Gligorici în două partide cu Tal, la turneul interzonal de la Porto Roz 1958 şi la turneul candidaţilor în 1959. Ea pare la prima vedere riscantă şi părerile experţilor asupra valorii ei sînt împărţite. Marele maestru I. Averbach, care a fost secundantul lui Tal la turneul candidaţilor, consideră că mutarea h7-h5 dă un

joc bun negrului. În schimb marele maestru A. Kotov scrie despre mutarea h7-h5 în buletinul „Turneul candidaților": „Cîndva Tarrasch a formulat o regulă bună: nu muta pionii acolo unde ești mai slab. Cu toată atitudinea critică față de dogmele lui Tarrasch, fără să vrei îți amintești de această regulă privind cît de îndrăzneț și riscant își slăbește negrul flancul regelui. Înaintarea pionului „h" este într-o însemnată măsură rezultatul modei, — ea poate fi văzută des în partidele din ultimul timp. Ea este însă, fără îndoială, rea".

„Inutilitatea mutării h7-h5 este confirmată și de faptul că în această variantă albului îi este foarte greu să dea atacul de pioni. Chiar atunci cînd pionii albi au înaintat departe, aceasta nu asigură succesul atacului. Chiar eu am avut ocazia să mă conving de acest lucru în partida cu Spasski din campionatul U.R.S.S. pe 1958. Și în această partidă și în multe altele s-a dovedit că înaintarea pionilor albi fără o susținere suficientă a atacului cu figuri nu este periculoasă pentru negru. Deci această înaintare nu trebuie împiedicată, cu atît mai mult cu o mutare ca h7-h5"

Interesant este faptul că Tal, care a combătut cu succes cu albul mutarea h7-h5, o joacă acum cu negrul! Aceasta ne duce la concluzia că ne aflăm în fața unuia dintre acele sisteme pe care Botvinnik le-a denumit „viabile" și care pot fi jucate și cu albul și cu negrul, cu șanse egale. Astfel de sisteme sînt, de exemplu, varianta Cigorin din partida spaniolă, varianta principală a apărării Nimzovici etc.

12. Ne3-g5 !? ...

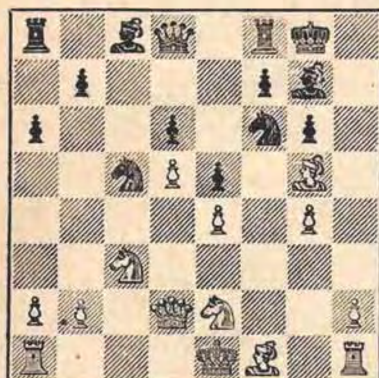
În partida Tal — Gligorici din turneul candidaților s-a jucat 12. h3 Ch7 13.h4! h:g4 (Kotov a recomandat aci 13... Chf6, după care, probabil, Tal ar fi sacrificat un pion cu 14. Cg3) 14. f:g4 Chf6 15. Nh3 Cb6 16. Ng5 Cc4 17. Dd3 Dc7 (Dacă 17...C:b2, atunci 18.Df3 urmat de Tf1) 18. b3 Ca3 19. Tc1 N:g4 20. N:f6 N:e2 21. R:e2 N:f6 22. Cb1 Da5 23. b4 și albul a căpătat o figură pentru trei pioni păstrînd un atac puternic la rege. Mutarea Ng5 a fost jucată de Tal în partida cu Gligorici de la Porto Roz, cu deosebirea că în loc de 11. Cge2 fusese jucat 11. h4, ceea ce, cum se va vedea, este important.

În afară de 12. h3 a mai fost încercată continuarea 12.g5 Ch7 13.h4 în partida L. Szabó-Gligorici (meciul Ungaria-Iugoslavia, 1959). Negrul a continuat greșit cu 13...f6? și după 14.g:f6 T:f6 15. Cg1 b5 16. Cd1 Cc5 17. Cf2 Df8 18. 0-0-0 albul a căpătat șanse de atac pe flancul regelui.

Negrul se poate apăra însă mai bine cu 13...b5 14. Cg3

Cb6 ca în partidele Spasski — — Gurghenidze și Polugaevski — Petrosian din al XXVI-lea campionat al U.R.S.S. (Tbilisi, 1959).

12. ...	h5:g4
13. f3:g4	Cd7-e5

14. Ce2-g3 ! ...

La această mutare Botvinnik s-a gîndit o jumătate de oră, ceea ce pare să arate că mutarea 12. Ng5 n-a fost pregătită de acasă. Albul ar fi putut să nu sacrifice un pion, jucînd 14. N:f6, dar în acest caz superioritatea negrului pe cîmpurile negre ar fi fost foarte greu de combătut.

14. ...	Nc8:g4
15. b2-b4	Ce5-d7
16. h2-h3	Ng4-f3
17. Th1-h2	...

Pentru pionul în minus albul a obținut o compensație suficientă. Nebunul de la f3 n-are alt cîmp de retragere decît la h5, în cazul cînd ar fi atacat. Aceasta are ca urmare că nici calul din f6 nu-și poate părăsi poziția (după deplasarea damei) deoarece atunci ar urma schimbul la h5 cu slăbirea poziției regelui negru.

17. ... **a6-a5**

Aci Petrosian consideră că negrul trebuia să joace 17... Db6.

18. b4-b5? ...

Petrosian consideră că această mutare merită să fie criticată. Albul avea ocazia să joace 18. De3 și dacă 18... a:b4, atunci 19. Cb5. În cazul cînd negrul ar fi retras nebunul la h5, atunci slăbirea flancului regelui s-ar fi produs fără schimbul damelor, ceea ce ar fi dat albului șanse de atac.

18. ...	Dd8-b6
19. Dd2-f2	Db6:f2+
20. Th2:f2	Nf3-h5
21. b5-b6 !	...

Cu aceasta albul eliberează cîmpul b5 pentru figurile sale. Bineînțeles, pionul nu poate fi luat din cauza N:f6.

21. ...	Tf8-c8
22. Cc3-b5	Cf6-e8
23. Cg3:h5	...

Botvinnik, care a urmărit tot timpul obținerea acestei slăbiri a poziției adverse și perechea de nebuni, lasă să-i scape

acum posibilitatea de a juca 23. Tb1! după care pionul b6 ar fi fost apărat indirect și albul ar fi păstrat șanse mai bune de a-și valorifica avantajul pozițional.

23. ... g6:h5
24. Ng5-e3 Cd7-c5
25. Ne3:c5 ...

După aceasta, cum arată Petrosian, albul nu mai poate nutri speranțe de cîștig și trebuie să ia măsuri pentru a nu pierde partida. În camera presei a fost analizată continuarea 25. Ca7 C:e4 26. C:c8 C:f2 27. Ce7+ Rf8 28. Cf5 urmat de 29. Tc1. Negrul nu este însă obligat să ia la e4. După retragerea turnului el păstrează șanse mai bune.

25. ... Tc8:c5
26. Nf1-d3 Ta8-c8
27. Re1-e2 Tc5-c1
28. Ta1:c1 Tc8:c1
29. Tf2-f1 Tc1-c5

O greșeală ar fi fost schimbul turnurilor deoarece în acest caz atacul Cc7 urmat de Na6 ar fi fost decisiv.

30. Tf1-b1 Ng7-f6
31. Cb5-a3 Nf6-d8
32. Ca3-c4 ...

Aci marele maestru A. Kotov a propus 32. Cc2 și dacă 32... f5, atunci simplu 33. e:f5.

32. ... f7-f5!

Acum pionul în plus al negrului devine o forță reală.

33. Cc4-e3 ...

Retragerea calului este forțată deoarece la e4:f5 ar fi urmat e5-e4 și albul pierde o figură.

33. ... f5:e4!

Înaintarea f5-f4 ar fi blocat pionii pe cîmpuri negre. În afară de aceasta, negrului îi este mult mai ușor să atace pionul d5 decît pionul e4.

34. Nd3:e4 Rg8-h8!

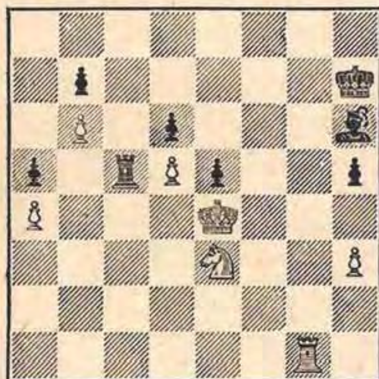
Deplasarea aceasta a regelui pregătește aducerea calului negru la f6. Lucrul acesta nu putea fi realizat imediat deoarece la 34...Cf6 albul ar fi răspuns 35. Nf5 și nu merge C:d5 din cauza Ne6+. După aducerea nebunului la e6 și a calului la f5, albul ar fi obținut șanse bune de atac asupra regelui negru. Jucînd Rh8 negrul împiedică venirea nebunului prin f5 la e6 deoarece la 35. Nf5 ar fi urmat 35...Ng5 36. Ne6 N:e3 37. R:e3 și finalul este clar favorabil negrului.

35. Re2-d3 Ce8-f6
36. Ne4-g2 Rh8-g8
37. a2-a4 Nd8-e7
38. Ng2-f3? ...

În criză de timp Botvinnik greșește. Corect era, cum arată Petrosian, 38. Ne4 și dacă 38... Nf8, atunci 39. Nf5. Dacă

negrul ar fi schimbat la e4 atunci după 39. R:e4 el n-ar mai fi avut la dispoziţie mutarea Ng5 din cauza Tg1.

38. ...	Ne7-f8
39. Tb1-g1+	Rg8-h7
40. Nf3-e4+	Cf6:e4
41. Rd3:e4	Nf8-h6

În această poziţie partida s-a întrerupt şi Botvinnik a dat în plic mutarea a 42-a. Albul are un pion în minus şi singura sa compensaţie o constituie poziţia superioară a regelui său în centru şi izolarea regelui negru la bandă. Apărarea lui Botvinnik în continuare se situează la un înalt nivel.

42. Ce3-f5	Tc5-c4+
43. Re4-d3	Tc4:a4
44. Cf5:d6	Ta4-d4+
45. Rd3-e2	Td4:d5

Cum a arătat M. Botvinnik, după 45...Nf8 albul ar fi obţinut remiza prin 46.C:b7 T:d5 47. Ta1 Nb4 48.Tb1 şi negrul n-are apărare împotriva C:a5 urmat de înaintarea pionului „b".

46. Cd6-e4	...

Se putea juca şi 46. C:b7 Tb5 47. Ta1 deoarece după dispariţia pionilor de pe flancul damei este foarte greu pentru negru să-şi realizeze pionul în plus din cauza materialului redus şi a poziţiei active a figurilor albe.

46. ...	Rh7-h8
47. Ce4-f6	Td5-d2+
48. Re2-f3	Td2-d8
49. Tg1-g6	a5-a4

După aceasta se ajunge la un final de turnuri remiză. Şi după deplasarea nebunului însă, albul ia pionul h5 şi datorită poziţiei nefavorabile a regelui negru obţine destul de uşor remiza.

50. Tg6:h6+	Rh8-g7
51. Th6-h7+	Rg7:f6
52. Th7:b7	Td8-d3+
53. Rf3-g2	Td3-b3
54. Tb7-a7	a4-a3
55. b6-b7	Rf6-f5
56. Ta7:a3	Tb3:b7
57. Ta3-a4!	...

Ideea apărării albului este simplă: turnul va ataca pionii negri de pe cîmpurile h4 şi e4.

57. ...	Tb7-b2+
58. Rg2-f3	Tb2-b3+
59. Rf3-g2	Tb3-e3
60. Ta4-h4	Remiză

După 60...Rg5 61. Ta4 negrul nu poate juca 61...e4 din cauza 62. Ta5+ Rh4 63. Te5.

PARTIDA a 11-a

După ce în patru partide n-a putut trece peste soliditatea apărării Caro - Kann, Tal s-a decis (la fel ca și Smîslov în meciul cu Botvinnik din 1958) să schimbe deschiderea. Între timp analizele asupra Caro-Kann-ului continuau și, cum vom vedea, mai tîrziu Tal va reveni la deschiderea pionului regelui.

Lupta în această partidă a fost grea. Botvinnik care joacă el însuși cu albul deschiderea Reti, a căutat să evite variantele primejdioase dar a obținut un joc pasiv. O apărare tenace i-a permis să egaleze cu încetul jocul dar aceasta i-a luat mult timp și spre sfîrșitul primelor cinci ore de joc Tal a reușit să ajungă la o poziție foarte activă a figurilor. Partida s-a întrerupt și după analizele amănunțite care s-au făcut, Tal a reușit să-și valorifice avantajul.

DESCHIDEREA RETI

M. Tal — M. Botvinnik

1.	Cg1-f3	Cg8-f6
2.	g2-g3	g7-g6
3.	Nf1-g2	Nf8-g7
4.	0-0	0-0
5.	c2-c4	c7-c6
6.	b2-b3	Cf6-e4
7.	d2-d4	d7-d5

S-a ajuns la o variantă pe care Euwe o denumește „varianta slavă a indianei regelui" și care survine deobicei în ordinea de mutări următoare: 1. d4 Cf6 2. c4 g6 3. g3 Ng7 4. Ng2 0-0 5. Cf3 c6 6. 0-0 d5 7. b3 Ce4.

8.	Nc1-b2	Nc8-e6
9.	Cb1-d2	Ce4:d2
10.	Dd1:d2	...

10.	...	Cb8-a6

Luarea pionului c4 ducea la un joc complicat pe care Botvinnik, după obiceiul său, îl evită. După 10...d:c4 11. Cg5 Nh6 12. C:e6 (De considerat este și 12. f4) N:d2 13. C:d8 c3 14. C:b7 c:b2 15. Tab1 avantajul este de partea albului. Negrul putea însă juca mai bine: 11...c:b3 12. C:e6 f:e6

şi după 13. a:b3 Dd6 urmat de Cb8-a6-c7 „negrul n-ar fi stat cu nimic mai rău decît în partidă" (Petrosian).

11. Ta1-c1 Dd8-d6
12. Cf3-e5 Tf8-d8
13. Tf1-d1 Ta8-c8
14. Dd2-a5 ! ...

Imobilizează calul negru la a6. Poziția negrului, deși nu prezintă slăbiciuni, suferă de lipsă de spațiu. Botvinnik se hotărăște să cedeze centrul pentru a micșora presiunea.

14. ... d5:c4
15. Ce5:c4 ...

După 15. b:c4 albul ar fi rămas cu cunoscuții pioni „atîrnați".

15. ... Dd6-c7
16. Da5-e1 ...

Conform bine cunoscutului principiu că schimburile ușurează apărarea, Botvinnik a oferit schimbul damelor iar Tal l-a evitat, deși în finalul fără dame ar fi păstrat șanse mai bune.

16. ... Dc7-b8

Liberează cîmpul c7 pentru cal.

17. e2-e4 Ne6:e4
18. Tc1:c4 ...

După 18. b:c4 c5 ! negrul ar fi obținut contrașanse bune datorită presiunii asupra pionului d4.

18. ... Ca6-c7

Acum la 18...c5 albul ar fi răspuns 19. e5.

19. Ng2-h3 c7-e6
20. Nb2-c1 ! Db8-a8

Evită legarea calului prin Nf4 și amenință b7-b5 urmat de luarea pionului d4.

21. Nc1-g5 Td8-e8

Mai bine decît 21...Td7 după care cele două turnuri stau pe diagonala nebunului h3 și devine posibil un eventual d4-d5.

22. De1-d2 f7-f5

Limitează activitatea nebunului h3.

23. Ng5-h6 !? ...

După părerea marelui maestru Petrosian, schimbul nebunilor de cîmpuri negre deși dă albului unele șanse de atac în urma dispariției singurului apărător al poziției regelui negru nu constituie totuși cea mai bună continuare deoarece, pe de o parte, fiecare schimb mărește posibilitățile de apărare ale negrului, iar pe de alta, nebunul alb stînjenea în mare măsură mobilitatea figurilor negre.

23. ... Ng7:h6
24. Dd2:h6 Te8-e7
25. Td1-e1 Tc8-f8
26. Tc4-e5 Da8-d8 !

Botvinnik s-a apărat foarte bine și acum, datorită contra-

atacului asupra pionului d4, șansele au devenit aproximativ egale.

27. Tc5-e5 Te7-g7

Petrosian propune aci 27... D:d4 28. e:f5 g:f5 și dacă 29. N:f5 atunci Tef7. O astfel de apărare însă nu este în stilul lui Botvinnik care, în mod consecvent, a evitat în acest meci să lase adversarului său posibilități combinative.

28. Dh6-d2 Dd8-d6
29. Nh3-f1 Tg7-d7!
30. e4:f5 Tf8:f5
31. Te5-e4 Tf5-f6?

Ca în multe alte partide, sub presiunea crizei de timp precizia jocului lui Botvinnik scade după mutarea a 30-a. Cu 31... Td5 se putea obține schimbul pionilor d4 și e6 ceea ce s-ar fi produs și cu alte schimburi și ar fi dus la remiză. Acum albul capătă din nou șanse mai bune.

32. h2-h4! ...

Presiunea asupra punctului e6 nu este suficientă, de aceea albul se străduiește să creeze o nouă slăbiciune în poziția negrului.

32. ... Rg8-g7
33. h4-h5 g6:h5
34. Te4-h4 Rg7-g8

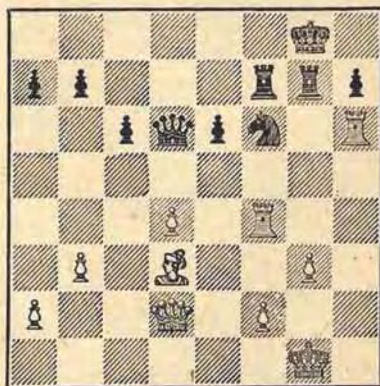
Fiind în criză de timp Botvinnik caută acum să organizeze o poziție de apărare pe flancul regelui.

35. Nf1-d3 Td7-g7
36. Te1-e5 Tf6-f7
37. Dd2-h6 Dd6-e7
38. Te5:h5 ...

Aproape toate forțele ambelor părți s-au concentrat la atacul și apărarea pionului h7.

38. ... Ce7-d5
39. Dh6-d2 Cd5-f6
40. Th5-h6 De7-d6
41. Th4-f4 ...

Aci partida s-a întrerupt și Botvinnik a dat mutarea următoare în plic. Poziția prezintă unul dintre puținele cazuri în acest meci cînd după 5 ore de joc nu s-a ajuns încă la final. Albul are un avantaj destul de marcat și analiza făcută a permis lui Tal să găsească cel mai bun plan de cîștig.

41. ... Dd6-f8

Încercarea 41...Cg4 ducea după 42. N:h7+ Rf8 43. T:f7+ T:f7 44. Tg6 la o poziție favorabilă albului, deoarece nu merge 44...T:f2 din cauza 45. Tg8+ Rf7 46. Dd3.

42. Dd2-c3	Cf6-d5
43. Tf4:f7	Df8:f7
44. Dc3-e5	Cd5-c7
45. De5-c5 !	Df7-f3

La 45...a6 ar fi urmat 46. Db6 și dacă 46...Cd5, atunci 47. Dd8+ Df8 48. D:f8+ R:f8 49. T:e6. Acum urmează o mică combinație prin care albul forțează trecerea într-un final de dame cîștigat.

46. Nd3:h7+ !	Tg7:h7
47. Dc5-g5+	Rg8-h8
48. Dg5-d8+	Rh8-g7
49. Th6:h7+	Rg7:h7
50. Dd8:c7+	Rh7-g6
51. Dc7:b7	Df3-e4
52. Db7-a6 !	...

Necesar pentru a preveni manevra de șah remiză: 52... De1+ 53. Rg2 De4+ 54. Rh2 De2 ! etc.

52. ...	De4-b1+
53. Rg1-g2	Db1-e4+
54. Rg2-f1	De4-b1+
55. Rf1-e2	Db1-c2+
56. Re2-f3	Dc2-f5+
57. Rf3-e3	Df5-g5+
58. Re3-e2	Dg5-h5+
59. Re2-d2	Rg6-f6
60. Da6:e6	Dh5-a5+
61. De6-e3	Da5:a2+
62. Rd2-e3	Rf6-f7
63. d4-d5 !	...

Pentru a crea doi pioni liberi legați.

63. ...	e6:d5
64. De3-c7+	Rf7-e6
65. Dc7-c6+	Re6-e7
66. Dc6:d5	Da2-a1
67. Dd5-e4+	Re7-f7
68. Re3-f4	Da1-c1+
69. Rf4-g4	Dc1-a1
70. De4-d5+	Rf7-f8
71. Rg4-f5	Da1-b1+
72. Rf5-f6	Negrul cedează

PARTIDA a 12-a

După o întrerupere de două zile cerută de Botvinnik, lupta a fost reluată cu mare intensitate în partida a 12-a, una dintre cele mai disputate din tot meciul. S-a jucat varianta clasică a apărării Tarrasch din Gambitul Damei, în care în ultimul timp s-au găsit căi noi pentru ambele părți. Botvinnik a întărit jocul albului față de o partidă Tal — Aronin și a obținut un mic avantaj pozițional. Tal a manevrat însă foarte inventiv cu piesele grele, căutînd să obțină un atac la rege. Încercările acestea păreau să nu ducă la nici un rezultat în fața apărării exacte a lui Botvinnik, dar tocmai cînd nimeni nu se aștepta, cînd jocul se simplificase foarte mult, pe tablă rămînînd numai figurile grele, combinația mult aștep-

tată a apărut dar... pentru prima oară în acest meci, Tal n-a văzut-o!

Da, acesta este adevărul! „Marele combinator" a lăsat să-i scape o ocazie de a cîştiga partida printr-o combinaţie. Astfel de scăpări se răzbună întotdeauna. Botvinnik a rămas cu un pion în plus şi s-a străduit mult să cîştige finalul de dame la care s-a ajuns. Totuşi, după întrerupere, Tal s-a apărat corect şi partida s-a încheiat remiză.

GAMBITUL DAMEI
(Apărarea Tarrasch)

M. Botvinnik — M. Tal

1. c2-c4	Cg8-f6
2. d2-d4	e7-e6
3. Cg1-f3	d7-d5

După cum se vede, Tal nu aplică tactica lui Botvinnik, ci variază mereu sistemele de apărare cînd joacă cu negrul.

4. Cb1-c3	c7-c5
5. e2-e3	...

Mutarea aceasta duce la poziţia clasică a apărării Tarrasch. Multă vreme s-a crezut că albul poate obţine avantaj prin 5. c:d5 C:d5 6. e3 Cc6 7. Nc4 dar continuarea 7... c:d4 8. e:d4 Ne7 9. 0-0 0-0 10. N:d5 (10. Te1 C:c3! 11. b:c3 b6 12. Nd3 Nb7 cu joc egal; nu însă 10...b6? 11. C:d5 e:d5 12. Nb5! Nd7 13. Da4! cu avantaj pentru alb, Botvinnik-Alehin, Amsterdam 1938) 10... e:d5 11. Db3 Ng4! dă negrului joc egal.

5. ... Cb8-c6

6. a2-a3 ...

Mutarea aceasta este considerată ca una dintre cele mai bune în această poziţie. S-au făcut însă şi alte încercări, dintre care cele mai importante sînt:

1) 6.Nd3 (mutarea aceasta a fost analizată pe larg încă de Tarrasch) 6...Nd6 (Teoria recomandă această mutare, dar de considerat este 6...d:c4 7.N:c4 a6 după care rezultă o poziţie din gambitul damei acceptat cu un tempo în plus pentru negru. Într-o partidă Lokvenc — Alehin s-a jucat 6...Ne7 7. 0-0 0-0 8. b3 c:d4 9. e:d4 b6 10. Nb2 Na6 cu joc egal) 7. 0-0 0-0 8. De2 De7 9. d:c5 N:c5 10. e4 d:c4 11. N:c4 Cd4! 12. C:d4 N:d4 13. e5 Cd7 14.Nf4 Dc5 cu joc egal.

2) **6. d:c5** (prin aceasta albul pierde un tempo față de varianta cu 6. a3, în cazul cînd vrea să joace același sistem) 6... N:c5 7. a3 0-0 (Mai slab este 7...a5 8. Ne2 0-0 9. 0-0 d:c4 10. Dc2 e5 11.N:c4 Ng4 12. Cg5 ! Reshevsky — Euwe, Moscova 1948 ; de considerat este 7...a6 8. b4 Nd6 9. Nb2 0-0 10. Dd2 De7 ! 11. Nd3 d:c4 12. N:c4 b5 13. Nd3 Td8 14. De2 Nb7 ca în celebra partidă Rotlevi — Rubinstein, Lodz 1907, pe care negrul a cîștigat-o cu o combinație minunată (15. 0-0 Ce5 16. C:e5 N:e5 17. f4 Nc7 18. e4 Tac8 19. e5 Nb6+ 20. Rh1 Cg4 ! 21. Ne4 Dh4 22. g3 T:c3 ! ! 23. g:h4 Td2 ! 24. D:d2 N:e4+ 25. Dg2 Th2 ! și albul a cedat !) 8. b4 Nd6 9. Nb2 a5 10. c5 a:b4 ! 11. a:b4 T:a1 12. N:a1 Nb8 cu avantaj pentru negru : Duz Hotimirski-Schlechter, Hamburg 1910.

3) **6. c:d5** e:d5 7. Ne2 a6 8. 0-0 Nd6 9. d:c5 N:c5 10. b3 0-0 11. Nb2 Ng4 12. Tc1 Na7 13. Cd4 Nd7 14. C:c6 N:c6 15. Nf3 Ce4 16. Ce2 Cg5 cu joc egal : Holmov — Tal, XXIV campionat al U.R.S.S., 1957.

6. ... Nf8-d6

Considerată de Tarrasch ca cel mai bun răspuns al negrului. În afară de aceasta se mai poate juca :

1) 6...a6 7. b3 Nd6 8. Ne2 0-0 9. 0-0 b6 10. Nb2 Nb7 11. d:c5 b:c5 12. Ca4 Ce4 13. Dc2 Ce7 14.Tfd1 Cg6 cu șanse egale (Bronstein-Pîdevski, Moscova 1956)

Pachman recomandă pentru alb 7.d:c5 N:c5 8.b4 Nd6 9.Nb2 d:c4 10. N:c4 b5 11. Nd3 Nb7 12. Ce4 !.

2) 6...Ce4 (mutarea lui Marshall) 7. Nd3 ! C:c3 8. b:c3 d:c4 9. N:c4 Ne7 10. 0-0 0-0 11.e4 ! cu avantaj pentru alb (Pachman)

3) 6...c:d4 7. e:d4 Ne7 8. Nd3 d:c4 9. N:c4 0-0 10. 0-0 a6 11. Ng5 b5 12. Na2 Nb7 13. Tc1 b4 14. a:b4 C:b4 15. Nb1 Da5 cu joc bun pentru negru : Spasski — Gheller, Amsterdam 1956.

7. d4:c5	**Nd6:c5**
8. b2-b4	**Nc5-d6**
9. Nc1-b2	**0-0**
10. c4:d5	**...**

După părerea lui Tarrasch, schimbul acesta nu este bun. Într-o partidă Tal — Aronin, jucată în al XXIV-lea cam-

pionat al U.R.S.S. 1957, a urmat 10. Dc2 Ce5 11. 0-0-0 De7 12. Cb5 Ced7 13. C:d6 D:d6 14. Dc3 Te8 15. g4 cu joc complicat. Este interesant că în comentariile sale la această partidă, Tal a exprimat părerea că planul albului bazat pe schimbul la c5 nu este prea bun. El este pus acum în situația de a demonstra cu negrul, în partida de față, justețea acestei păreri.

10. ... e6:d5
11. Cc3-b5 Nd6-b8
12. Nf1-e2 ...

Într-o partidă Duz-Hotimirski — Tarrasch, Hamburg 1910, s-a jucat 12. Cbd4 De7 13. C:c6 b:c6 14. Dc2 Nd7 cu avantaj pentru negru.

12. ... a7-a5
13. b4:a5 Cc6:a5
14. 0-0 Ta8-a6

Tal joacă foarte original. Ideea de a aduce turnul a8 la atac pe flancul regelui utilizînd linia a 6-a pune albului probleme.

15. Nb2-e5 ...

După părerea lui Petrosian era de considerat 15. Cbd4 Tb6 16. Nc3 Cc6 17. C:c6 T:c6 și acum 18. Ne5.

15. ... Nb8:e5
16. Cf3:e5 Tf8-e8
17. Ce5-d3 Cf6-e4
18. Cd3-f4 Te8-e5
19. Ta1-c1 Ta6-h6
20. Cb5-d4 ...

Nu era bine 20. C:d5 din cauza 20...Cc6 21.Cf4 Dh4 22. h3 g5 ! și negrul obține atac. În această fază a partidei cele două părți și-au adus la îndeplinire planurile. Botvinnik a realizat blocarea pionului izolat d5, a redus șansele de atac ale negrului prin schimbul nebunilor și speră acum să respingă încercările de atac ale adversarului și să rămînă cu avantajul pozițional obținut. La rîndul său, Tal a realizat aducerea turnurilor la atac. Figurile sale ocupă poziții bune și, pentru moment, slăbiciunea pionului d5 nu este importantă. Este de remarcat perseverența cu care, deși jocul se va simplifica din ce în ce mai mult prin schimburi, Tal va căuta să obțină totuși atac.

20. ... Ca5-c6
21. g2—g3 ...

Petrosian consideră că aci era mai bine 21. Cf3 și dacă 21... Tf5, atunci 22. Nd3.

21. ... g7-g5 !
22. Cf4-d3 Te5-e8
23. Ne2-g4 ! ...

Botvinnik nu subestimează de loc șansele de atac ale adversarului și caută să simplifice cît mai mult jocul prin schimburi.

23. ... Nc8:g4
24. Dd1:g4 Cc6:d4
25. e3:d4 ...

Poziția s-a echilibrat și Tal ar fi putut continua acum cu 25...Ta6, cu joc satisfăcător. El vrea însă să continuie atacul...

25. ... Dd8-f6
26. Cd3-e5 Ce4-d2
27. Tf1-d1 ...

Aci erau de considerat, după părerea lui Petrosian, mutări ca 27. h4 sau 27. f4, de exemplu: 27. h4 C:f1 28. T:f1 și pentru calitatea sacrificată albul are perspective bune.

27.... Te8:e5 !?

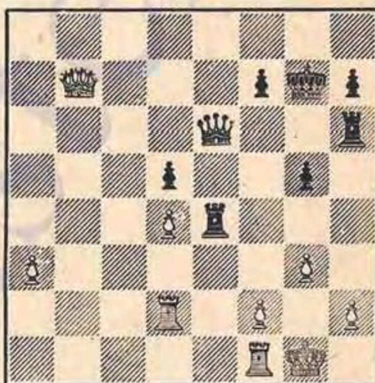
O combinație caracteristică stilului de joc al lui Tal, care găsește mereu noi resurse pentru a pune adversarului probleme greu de rezolvat în momentul psihologic cel mai potrivit. Incorectitudinea acestei combinații s-a constatat numai la analiză — după terminarea partidei — suscitînd multe discuții. Într-adevăr, după 28. Tc8+! Rg7 29. d:e5! Cf3+ 30. Rf1! Da6+ (Nimic nu dă 30...C:h2+ 31. Rg2 D:f2+ 32. R:f2 C:g4+ 33. Rg1 cu avantaj pentru alb) 31. Rg2 T:h2+ 32. R:f3 D:a3+ 33. Re2 Db2+ 34. Re3 și dacă 34...D:f2+ sau 34...D:e5+ atunci 35. Rd3, iar dacă 34...Db3+ 35. Td3; de asemenea la 34...d4+ 35. Re4 cu poziție cîștigată pentru alb.

Botvinnik fiind în criză de timp a evitat instinctiv intrarea în „marea aventură". El alege o continuare mai prudentă, de simplificare a jocului.

28. Td1:d2 Te5-e4
29. Dg4-c8+ Rg8-g7
30. Dc8:b7 ...

Și Botvinnik vrea să cîștige. Luarea acestui pion scoate însă pentru moment dama albă din joc și aceasta ar fi putut avea consecințe decisive.

30. ... Df6-e6 !
31. Tc1-f1 ...

O apărare mai bună era 31 Db1, dar nici Botvinnik n-a văzut combinația posibilă a negrului

31. ... Te4-e1?

După ce s-a străduit atîta timp să obțină atac asupra regelui, tocmai în momentul cînd a ajuns la țintă Tal lasă să-i scape posibilitatea de a decide

partida în favoarea sa printr-o combinație frumoasă. Cum se explică această scăpare tocmai la un jucător a cărui forță sînt combinațiile? Criză de timp n-a fost, din contra, Botvinnik se afla în criză de timp iar Tal avea vreme destulă. Unii comentatori l-au criticat pe Tal învinuindu-l de superficialitate dar, după părerea noastră, nu este vorba de așa ceva. Explicația o constituie un fenomen destul de comun în partidele de concurs. Atunci cînd una din părți se străduiește să realizeze un anumit plan, de exemplu un atac la rege ca în partida aceasta, iar adversarul reușește printr-o apărare tenace să combată aceste intenții, survine un moment în care încrederea în reușita atacului scade (sau dispare) și atunci planul inițial nu mai este urmărit cu aceeași consecvență, sau este înlocuit cu altul. Botvinnik s-a apărat în partida de față prin metoda simplificărilor și, luînd pionul b7, manifestă chiar intenția de a juca la cîștig. Nu este oare momentul de a schimba tactica și de a lua măsuri pentru a evita eventuala pierdere a partidei. Dacă Tal ar fi fost convins că atacul său trebuie să triumfe, combinația care începe cu 31...Teh4! nu i-ar fi scăpat. Turnul nu poate fi luat din cauza 32...Dg4+ 33. Rh1 Df3+ 34. Rg1 g:h4 35. Tb1 h3! 36. Rf1 Te6 și albul nu poate para matul. La 32. f3 ar fi urmat 32...De3+ 33. Rh1 D:d2 34. g:h4 De2! 35. Tg1 D:f3+ 36. Tg2 Te6! și negrul cîștigă.

32. Db7-b5	**De6-h3**
33. f2-f3	**...**

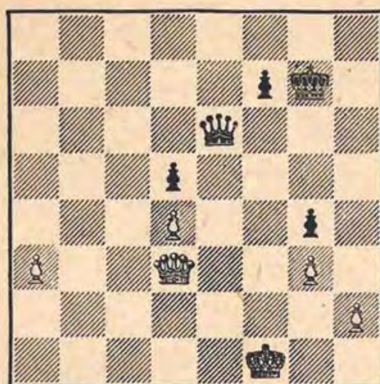
Nu mergea 33.T:e1 din cauza 33...D:h2+ 34. Rf1 Dh1+ 35. Re2 Te6+ și negrul cîștigă.

33. ...	**Dh3-e6 !?**

Pentru a doua oară în această partidă, Tal are o scăpare tactică. Cu 33...Tb6! 34. Dd3 Tbb1! 35. Tdf2 T:f1+ 36. T:f1 Tb2 37. Tf2 T:f2 38. R:f2 D:h2+ 39. Re3 D:g3 un final de dame favorabil. Lăsînd să treacă această posibilitate, poziția se simplifică dar finalul de dame care rezultă este **favorabil albului.**

34. Td2-f2	**Th6-f6**
35. Tf1:e1	**De6:e1+**
36. Rg1-g2	**g5-g4**
37. Db5-d3	**h7-h5**
38. Tf2-f1	**De1-e6**
39. f3:g4	**Tf6:f1**
40. Rg2:f1	**h5:g4**

În această poziție partida s-a întrerupt și Botvinnik a dat mutarea următoare în plic. Albul are un pion în plus, dar realizarea acestui avantaj este din punct de vedere practic aproape imposibilă din cauza poziției deschise a regelui.

41. a3-a4 ...

De obicei Botvinnik dă mutări foare bune în plic. Acesta este unul dintre rarele cazuri cînd mutarea dată nu este cea mai tare. Într-adevăr, acum dama albă nu poate apăra cu succes pionii a4 și d4, ceea ce determină pe alb să aleagă în continuare un plan de joc în care acești pioni sînt sacrificați pentru a obține activizarea regelui. Toluș a propus 41. Rg2, dar în acest caz nu se poate demonstra o cale de cîștig pentru alb.

41. ... Dc6-b6
42. Rf1-f2 Db6-b4

Petrosian arată că negrul ar fi putut forța aci remiza prin 42...Db2+. Într-adevăr, la 43. Re3 ar fi urmat 43...Dc1+ și la 44. Dd2 Df1 !.

43. Rf2-e3 Db4:a4
44. Re3-f4 Da4-a2
45. Dd3-e3 Da2:h2
46. De3-e5+ Rg7-f8
47. De5-d6+ ...

După cum se va vedea mai tîrziu, șahul acesta nu trebuia dat.

47. ... Rf8-g7
48. Dd6:d5 Dh2-f2+
49. Rf4:g4 f7-f5+

Dacă regele negru s-ar fi aflat la f8, șahul acesta n-ar mai fi fost posibil și negrul n-ar fi putut obține schimbul pionului f5 pentru pionul g3, ceea ce duce la un final teoretic remiză. A mai urmat :

50. Rg5 D:g3+ 51. R:f5 Dg6+ 52. Rf4 Df6+ 53. Re3 Rf8 54. Rd3 (Dacă 54. Df3 D:f3+ 55.R:f3 Re7 și remiză) **54... Df1+ 55. Re4 Dg2+ 56. Re5 Dg5+ 57. Re6 De7+ 58. Rf5 Dc7 59.Da8+ Re7 60.De4+ Rd8 61. Dh4+ Rc8 62. Dh8+ Rb7 63. De5 Df7+ 64. Re4 Dg6+ 65. Df5 Dd6 66. Df7+ Rc8 67. Df5+ Rd8 68. Da5+ Re8 69. d5 Rd7 70. Da7+ Rd8 71. Da8+ Rd7 72. Rf5 Re7** Remiză.

PARTIDA a 13-a

După o pauză de trei zile, provocată de îmbolnăvirea lui Tal, a 13-a partidă a dezamăgit pe spectatori. După numai 16 mutări adversarii au căzut de acord asupra remizei.

DESCHIDEREA ENGLEZĂ

M. Tal — M. Botvinnik

1. c2-c4	e7-e5
2. Cg1-f3	Cg8-f6
3. g2-g3	b7-b6

La concursurile din ultimul timp s-a jucat destul de des varianta 3. Cc3 e6 4. g3 b6 5. Ng2 Nb7 6. 0-0 Ne7 7. d4! c:d4 8. D:d4 Cc6 9. Df4 0-0 10. Td1 Db8 11. D:b8 Ta:b8 12. Nf4 Tbc8 13. Ce5 și inițiativa albului îi asigură deobicei un final mai bun, ca de exemplu în partida Olafsson — Tal, Porto Roz 1958. Botvinnik evită această variantă fianchetînd și al doilea nebun.

4. Nf1-g2	Nc8-b7
5. 0-0	g7-g6 !

Continuarea 5...e6 6. Cc3 Ne7 ar fi dus la varianta din comentariul precedent.

6. d2-d4	c5:d4
7. Dd1:d4	Nf8-g7
8. Cb1-c3	Cb8-c6
9. Dd4-h4	h7-h6 !

Botvinnik joacă cu multă precizie deschiderea. După 9... 0-0 10. Ng5 sau Nh6, albul ar fi obținut perspective de atac.

10. Cc3-d5	e7-e6
11. Cd5:f6+	Dd8:f6
12. Dh4:f6	Ng7:f6
13. Ta1-b1	...

Necesar pentru a para amenințarea Ca5.

13. ...	Cc6-a5
14. b2-b3	Nb7-e4
15. Nc1-b2 !	...

Singura apărare, dar suficientă pentru egalarea jocului. Nu mergea 15.Cd2 din cauza 15...N:b1 16. N:a8 N:a2.

15. ...	Nf6:b2
16.Tb1:b2	Remiză

PARTIDA a 14-a

„Fiecare remiză mă apropie de titlu" a declarat Tal ziariștilor. Desigur lucrul acesta este perfect adevărat, dar în orice competiție mare survine un moment de oboseală a participanților. Cum spune marele maestru Petrosian, cele două remize din partidele a 13-a și a 14-a se datoresc într-o măsură însemnată celor două întreruperi ale meciului, cauzate de îmbolnăvirea adversarilor.

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4	Cg8-f6
2. c2-c4	e7-e6
3. Cb1-c3	Nf8-b4
4. a2-a3	Nb4:c3+
5. b2:c3	Cf6-e4

În partida a 4-a a meciului, Tal a jucat aci 5...0-0. Mutarea 5...Ce4 este destul de rar jucată în concursuri.

6. Cg1-h3	...

În monografia sa asupra apărării Nimzovici, marele maestru Taimanov recomandă 6. Dc2, cu continuarea posibilă 6...f5 7.e3 b6 8.Nd3 Nb7 9.Ce2 Dh4 ! 10. 0-0 0-0 11. f3 Cg5 cu şanse aproximativ egale (Vladimirov-Tarasov, campionatul R.S.F.S.R. 1957).

6. ...	c7-c5 !
7. e2-e3	...

Într-o partidă Sämisch — Kmoch (Frankfurt, 1931) s-a jucat 7. Dc2 Da5 8. Nd2 f5 cu joc bun pentru negru.

7. ...	Dd8-a5
8. Nc1-d2	c5:d4
9. e3:d4	Ce4:d2
10. Dd1:d2	Da5:d2+
11. Re1:d2	...

După aceste schimburi se poate spune că negrul a egalat pe deplin jocul.

11. ...	b7-b6
12. Nf1-d3	Nc8-a6
13. Th1-c1	Cb8-c6
14. Ta1-b1	Re8-e7
15. c4-c5	Na6:d3
16. Rd2:d3	Ta8-b8
17. Tb1-b5	b6:c5
18. Tc1:c5	a7-a6
19. Tb5:b8	Th8:b8
20. Rd3-e2	Tb8-c8
21. Ch3-f4	d7-d6
22. Tc5-c3	g7-g5

Remiză

PARTIDA a 15-a

După „armistiţiul" din partidele a 13-a şi a 14-a, „bătălia" a fost reluată în partida a 15-a. Primul semn l-a constituit faptul că Tal a revenit la mutarea 1. e2-e4. Botvinnik a acceptat provocarea şi a jucat din nou apărarea Caro-Kann. De data aceasta Tal a jucat cel mai agresiv sistem al albului, elaborat de Keres. Ca deobicei, Botvinnik s-a apărat cu multă iscusinţă dar totuşi iniţiativa a rămas tot timpul partidei de partea lui Tal. Ea nu s-a dovedit însă suficientă pentru obţinerea unui avantaj decisiv. Analizînd poziţia în care partida s-a întrerupt, cei doi adversari au căzut de acord asupra remizei, fără a mai relua jocul. Un succes moral pentru Botvinnik : apărarea Caro-Kann a rezistat din nou !

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	c7-c6
2. d2—d4	d7-d5
3. Cb1-c3	d5:e4
4. Cc3:e4	Nc8-f5
5. Ce4-g3	Nf5-g6
6. Nf1-c4	...

În partidele jucate pînă acum, Tal a mutat mereu 6. C1e2 dar n-a reuşit să obţină avantaj din deschidere. După o pauză, în

timpul căreia fără îndoială deschiderea a fost studiată cu grijă, Tal s-a hotărît să utilizeze sistemul de atac cu ajutorul căruia Keres a obținut o frumoasă victorie asupra lui Golombek la turneul în memoria lui Alehin (Moscova 1956).

6. ...	**e7-e6**
7. Cg1-e2	**Nf8-d6**

În partida Keres — Golombek s-a jucat 7...Cf6 8. 0-0 Nd6 9. f4 și albul a obținut atac (9... Dc7 10. f5! e:f5 11. C:f5 N:h2+ 12. Rh1 0-0 13. g3 N:f5 14. T:f5 N:g3 15. T:f6! etc). În comentariile la această partidă se arată că mutarea 7... Cf6 este greșită, recomandîndu-se continuarea pe care o joacă și Botvinnik în această partidă. Interesant este faptul că în partida a 17-a Botvinnik, nemulțumit probabil de jocul pe care l-a obținut în partida de față, a jucat mutarea „condamnată" a lui Golombek, 7... Cf6.

8. h2-h4	**h7-h6**
9. Ce2-f4	**Nd6:f4 !**
10. Nc1:f4	**Cg8-f6**
11. Dd1-d2	**...**

Pînă aci s-a jucat la fel ca într-o partidă E. Gheller — Baghirov, din al XXVII-lea campionat al U.R.S.S. Gheller a preferat continuarea 11. h5 dar n-a obținut nimic după 11... Nh7 12. De2 Cbd7 13. 0-0-0 Cd5 14. Nd2 C7f6 15. Nd3 N:d3 16. D:d3 Dc7 17. Rb1 0-0-0 etc.

Tal întărește jocul albului.

11. ...	**Cb8-d7**
12. 0-0-0	**Cf6-d5**
13. Td1-e1	**...**

Nu dă nimic albului 13. Ne5 din cauza 13...C:e5 14. d:e5 Dc7 și negrul face rocada lungă.

13. ...	**Cd7-b6**
14. Nc4-b3	**Cd5:f4**
15. Dd2:f4	**Cb6-d5**
16. Df4-e5	**0-0**

Din cauza atacului asupra pionului g7 negrul este nevoit să renunțe la planul de dezvoltare bazat pe rocada mare.

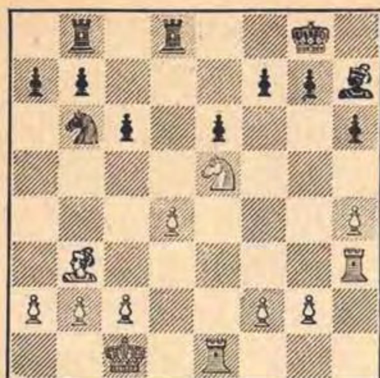
17. Cg3-e4	**Dd8-b8**

Schimbul damelor face parte din planul strategic al negrului care urmărește simplificarea poziției pentru a anula orice șanse de atac ale albului și obținerea unui final mai bun.

18. Ce4-d6 !	**....**

Schimbul damelor nu poate fi evitat dar Tal urmărește aducerea calului pe cel mai bun cîmp.

18. ...	**Tf8-d8**
19. Cd6-c4	**Cd5-b6**
20. De5:b8	**Ta8:b8**
21. Cc4-e5 !	**Ng6-h7**
22. Th1-h3 !	**...**

Una dintre combinațiile tipice ale lui Tal. Luarea pionului d4 ar fi dus la o catastrofă ; 22...T:d4 ? 23. C:f7 !, de exemplu : 23...R:f7 24. N:e6+ Rg6 25. Tg3+ Rh5 (25...Rf6 26. Tf3+ Rg6 27. Nf7 mat) 26. Nf7+ g6 27. Te5+ R:h4 28. Th3+ Rg4 29. Ne6+ Rf4 30. The3 ! și matul nu poate fi parat.

22. ...	**Cb6-d7 !**
23. c2-c3	**...**

Acum sacrificiul calului la f7 ar fi fost greșit din cauza 23...R:f7 24. N:e6+ Rf8 25. Tf3+ Cf6 26. g4 Te8 27. g5 Ng8 ! și negrul se apără.

23. ...	**Cd7:e5**
24. Te1:e5	**b7-b6**

Negrul trebuie să conducă apărarea cu atenție deoarece albul păstrează încă o serie de mici avantaje : mai mult spațiu, libertate de manevră, nebunul mai bine plasat. Cu ultima sa mutare negrul pregătește înaintarea c6-c5.

25. Th3-e3	**Tb8-c8**
26. Nb3-c4	**Tc8-c7**
27. b2-b4	**Rg8-f8**
28. g2-g4	**Nh7-g8 !**

Din nou Botvinnik evită primejdia. Mutarea tentantă 28... f6 nu era bună din cauza 29. Tf3 ! și dacă acum 29...Nf5, atunci 30. N:e6 f:e5 31.T:f5+ Re8 32. T:e5 și albul obține bune șanse de cîștig.

29. Nc4-b3	**Ng8-h7**

Aci era posibilă înaintarea 29...c5, de exemplu : 30. d:c5 b:c5 31. b:c5 Tdc8 32. Td3 Nh7 urmat de T:c5, sau 31. b5 c4 32. Nc2 f6 33. T5e4 e5, dar Botvinnik începuse să intre în criză de timp așa că evită complicarea jocului.

30. f2-f4	**Nh7-g8**
31. Rc1-b2	**Ng8-h7**
32. h4-h5	**Td8-c8**

Continuarea tacticei „de așteptare" nu mai este posibilă. Albul amenință f4-f5 (în momentul cînd nebunul se află la g8) sau g4-g5. De aceea Botvinnik se hotărăște să efectueze totuși înaintarea c6-c5.

33. Nb3-c2	**Nh7-g8**

După 33...N:c2 34.R:c2 c5! ? 35. d:c5 b:c5 36. b5 albul obține un final de turnuri favorabil.

34. g4-g5	f7-f6
35. Te5-e4	...

Era mai precis să fi schimbat întîi la f6.

35. ...	e6-e5
36. Nc2-b3	c5:b4
37. c3:b4	h6:g5
38. f4:g5	f6:g5
39. Te3-g3	Te7-f7
40. Tg3:g5	Tf7-f2+
41. Rb2-a3	

Aci partida s-a întrerupt și s-a dat remiză fără joc. Negrul a dat în plic mutarea Tc8-c7.

PARTIDA a 16-a

Tal, cu negrul, a ales aceeași variantă a apărării Nimzovici ca în partida a 14-a, dar de data aceasta Botvinnik a combătut-o mult mai eficace. În jocul de mijloc el a obținut avantaj pozițional și se părea că va reuși să obțină și mai mult. Tal s-a apărat însă foarte bine și în cele din urmă a reușit să simplifice poziția intrînd într-un final de cai egal. Partida s-a întrerupt dar s-a dat remiză fără joc.

Astfel, după consumarea a două treimi din meci, Tal menține un avantaj de două puncte (9:7). Pentru a păstra titlul de campion Botvinnik trebuia să realizeze 5 puncte din ultimele opt partide, în timp ce lui Tal îi mai trebuiau 3½ puncte.

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4	Cg8-f6
2. c2-c4	e7-e6
3. Cb1-c3	Nf8-b4
4. a2-a3	Nb4:c3+
5. b2:c3	Cf6-e4
6. Dd1-c2	...

Albul trebuie să înceapă lupta pentru punctul e4 imediat. Mutarea 6. Ch3 (ca în partida a 14-a) permite negrului să joace imediat c7-c5, după care 7. Dc2 permite răspunsul 7... Da5 !

6. ...	f7-f5
7. Cg1-h3	...

Botvinnik, după cum se vede, rămîne la punctul de vedere că această dezvoltare laterală a calului oferă albului perspective.

7. ...	d7-d6
8. f2-f3	Ce4-f6
9. e2-e4	....

Într-o partidă Toluș — Lutikov, jucată în semifinala campionatului al XXVI-lea al U.R.S.S. s-a încercat 9. Ng5 e5 10. e3 h6 11. Nh4 De7. Continuarea aleasă de Botvinnik este citată și de Taimanov în monografia sa asupra apărării Nimzovici, fiind considerată că nu dă albului avantaj.

9. ...	f5:e4
10. f3:e4	e6-e5
11. Ch3-f2	0-0
12. Nf1-e2	c7-c5

Cu aceasta Tal vrea să lămurească poziția în centru.

„Planul pe care l-a aplicat în această partidă Botvinnik este caracteristic pentru astfel de poziții. După schimbul următor, care are ca urmare crearea unor pioni albi slabi, albul obține stăpînirea asupra punctului d5 în timp ce cîmpul d4 este inaccesibil figurilor negre" (Petrosian)

13. d4:e5	d6:e5
14. 0-0	Cb8-c6
15. Nc1-g5	....

Punctul slab al poziției albului este pionul e4 și necesitatea de a-l apăra micșorează simțitor libertatea de mișcare a figurilor albe, în special a calului. De aceea calul negru f6, care atacă pionul e4, trebuie eliminat.

15. ...	Dd8-e8
16. Cf2-d1	De8-g6
17. Ng5:f6	Tf8:f6
18. Cd1-e3	Tf6:f1+
19. Ta1:f1	Nc8-e6
20. Dc2-d3	Ta8-d8
21. Ce3-d5	...

Albul și-a realizat planul strategic. Punctul d5 este în stăpînirea sa dar în poziția aceasta, spre deosebire de poziția asemănătoare din partida Botvinnik – Cehover (1938), structura de pioni a albului este mai slabă (pionul e4) și aceasta face ca realizarea micului avantaj pozițional al albului să fie dificilă.

21. ...	Td8-f8

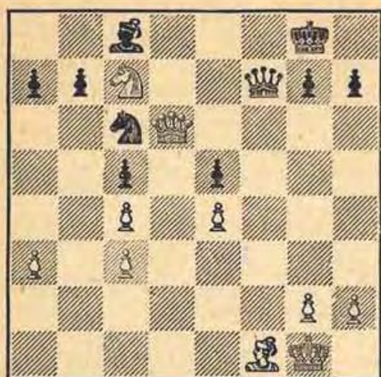
Negrul vrea să simplifice jocul dar acum Botvinnik găsește o manevră interesantă care pune probleme destul de grele adversarului.

22. Cd5-c7 !	Tf8:f1+

Pînă acum Tal se gîndise numai 45 de minute, dar la schimbul turnurilor s-a gîndit destul de mult deoarece acum partida intră într-o fază mult mai complicată.

23. Ne2:f1	Dg6-f7
24. Dd3-d6 !	Ne6-c8

Pionul c4 nu putea fi luat: 24...N:c4 25. N:c4 D:c4 26. Ce6 ! Rf7 27. Df8+ R:e6 28. Dg8+ și albul cîștigă.

25. Cc7-a6 ...

Unii comentatori au fost de părere că aci trebuia jucat 25. Cd5, ceea ce, la prima vedere, pare mai bine. Negrul se apără însă cu 25... Df8 26. Dc7 Rh8 după care are posibilitatea de a oferi schimbul damelor pe cîmpurile d8 și g8. Manevra aceasta este suficientă pentru egalitate.

25. ... Df7-f4 !
26. Dd6-d5+ ...

O greșeală gravă ar fi fost 26. C:c5? din cauza 26... De3+ 27. Rh1 Df2 și negrul cîștigă.

26. ... Rg8-h8
27. Dd5:c5 Nc8-e6 !

Albul a reușit să cîștige un pion (Nu merge D:e4 din cauza matului la f8) dar acum figurile negre ocupă poziții mai bune decît cele albe și aceasta echivalează pierderea materială.

28. Ca6-c7 ...

Era de considerat 28. Cb4, dar și în acest caz după 28... b6 ! 29. D:c6 De3+ 30. Rh1 Df2 negrul ar fi obținut ușor remiza.

28. ... Ne6-g8
29. Dc5-f2 Df4:e4
30. Cc7-e8 De4-g6
31. Df2-f8 ...

Negrul și-a recîștigat pionul și stă bine. Încercările albului de a mai obține ceva se parează ușor.

31. ... e5-e4

Mai bine decît 31... Df7 32. D:f7 N:f7 33. Cd6, sau 31...b6 32. c5 cu amenințarea Nc4.

32. Ce8-d6 Cc6-e5
33. c4-c5 ! Ce5-d3

Și Tal se află în criză de timp. Ultima sa mutare este o cursă (34. C:b7 Dc6 !) dar în același timp o pierdere de timp, deoarece calul va trebui să revină la e5.

Încercarea 33...Cf3+ nu dădea nimic. Albul poate răspunde 34. Rh1 Cd2 35. Ne2 e3 36. h3, sau chiar 34. Rf2 cu joc foarte complicat.

34. Cd6-f5 Cd3-e5
35. Cf5-e7 Dg6-f7
36. Df8:f7 Ng8:f7
37. Rg1-f2 ...

Finalul este ceva mai bun pentru alb datorită poziției mai bune a regelui.

37. ...	Nf7-c4 !
38. Nf1:c4	...

După schimbul nebunilor remiza nu poate fi evitată. Petrosian propune 38. c6, după care nu merge 38...b:c6 39. C:c6 N:f1 40. C:e5, nici 39...C:c6 40. N:c4. Negrul are însă la dispoziție șahul intermediar 39... e3+ (După 38...b:c6 39. C:c6) care duce după 40. R:e3 N:f1 41. C:e5 N:g2 la remiză. Însă după 40. Rg1 ! „negrul ar fi trebuit să se ostenească pentru a demonstra remiza" (Petrosian)

38. ...	Ce5:c4
39. c5-c6	b7:c6
40. Ce7:c6	a7-a5

Aci partida s-a întrerupt. Botvinnik a dat în plic mutarea 41. a3-a4 (forțată, deoarece negrul amenința a5-a4) și partida s-a dat remiză fără joc. O variantă posibilă este următoarea: 41...g5 42. C:a5 ! C:a5 43. Re3 Cb3 44. R:e4 Cc5+ 45. Rf5 C:a4 46. c4 și albul obține ușor remiza.

PARTIDA a 17-a

Se poate spune, pe drept cuvînt, că partida aceasta a decis soarta meciului. S-a jucat din nou, pentru a șasea oară, apărarea Caro - Kann. Din nou Tal a atacat și Botvinnik s-a apărat. În jocul de mijloc atacul lui Tal asupra poziției regelui lui Botvinnik a fost oprit și, după părerea generală, avantajul material trebuia să decidă partida. Dar criza de timp și-a spus și de data aceasta cuvîntul: la mutarea a 39-a Botvinnik a făcut o greșeală elementară și a fost făcut mat.

Cu aceasta, în mod practic, meciul s-a încheiat. Avantajul lui Tal s-a mărit la 3 puncte (10:7) și deci pentru a-și păstra titlul Botvinnik ar fi trebuit să realizeze 5 puncte din ultimele 7 partide, în timp ce lui Tal îi erau suficiente numai 2½ puncte.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. Cb1-c3	d5:e4
4. Cc3:e4	Nc8-f5
5. Ce4-g3	Nf5-g6
6. Nf1-c4	e7-e6
7. Cg1-e2	Cg8-f6

Mutarea aceasta a fost condamnată în urma partidei Keres-Golombek, (Turneul în memoria lui Alehin, Moscova 1956) în care după 8. 0-0 Nd6 9. f4 Dc7 10. f5 e:f5 11. C:f5 N:h2+ 12.Rh1 0-0 13. g3 N:f5 14. T:f5 N:g3 15. T:f6 ! albul a obținut un atac decisiv. Este absolut evident că Botvinnik

a găsit o întărire a jocului negru. Spre regret, această întărire a rămas necunoscută deoarece Tal n-a urmat planul de atac al lui Keres, ci a jucat altfel.

8. Ce2-f4 ...

Continuarea 7.h4 h6 8. Cf4 Nh7 duce la o poziție cunoscută din partidele a 5-a și a 9-a, care s-a dovedit satisfăcătoare pentru negru.

8. ... Nf8-d6
9. Cf4:g6 ...

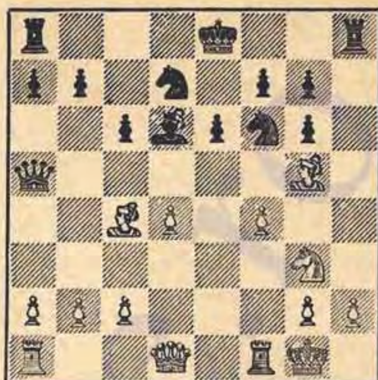
La atacul 9. h4 negrul ar fi răspuns 9...Dc7.

9. ... h7:g6
10. Nc1-g5 Cb8-d7
11. 0-0 ...

Deși coloana „h" este deschisă, albul nu se teme să facă rocada mică. În cazul cînd negrul face și el rocada mică, atunci albul păstrează un mic avantaj pozițional. În cazul rocadei mari, atunci albul spera ca atacul său pe flancul damei să ajungă mai repede.

11. ... Dd8-a5
12. f2-f4 ...

Unii comentatori (între care și marele maestru Petrosian) au criticat această mutare, considerînd-o **antipozițională**. Răspunzînd ziariștilor în cadrul unei conferințe de presă care a avut loc după sfîrșitul meciului la clubul central de șah din Moscova, Mihail Tal a dat ur-

mătoarea explicație mutării f2-f4, explicație caracteristică pentru stilul său întreprinzător :

„Desigur, — a spus Tal — știam foarte bine că mutarea f4 este proastă din punct de vedere pozițional. La început nici n-am avut intenția s-o joc, chiar scrisesem mutarea Dd2. Dar după Dd2 s-ar fi ajuns la o poziție prea „limpede", care ar fi dus repede la remiză, în timp ce mutarea „antipozițională" f4 mi s-a părut cu două tăișuri. Pentru a o răsturna, trebuia să treci pe un drum foarte îngust. Botvinnik a reușit să demonstreze că mutarea pe care am făcut-o nu era cea mai bună dar a pierdut pentru aceasta multă energie și timp, ceea ce și-a spus cuvîntul în momentul decisiv, cînd trebuiau strînse roadele..."

12. ... 0-0-0
13. a2-a3 Da5-c7
14. b2-b4 !? ...

Tal își urmărește în mod consecvent planul: atacul asupra regelui negru. Înaintarea pionilor duce însă în mod normal la alte slăbiri poziționale.

14. ... Cd7-b6
15. Nc4-e2 Nd6-e7

Botvinnik evită orice complicare a jocului. Aci era posibilă, cum a arătat marele maestru Petrosian, mutarea 15... e5!? Complicațiile care rezultă sînt greu de calculat, dar se pare că albul are resurse suficiente, de exemplu: 16. f:e5 N:e5 17. d:e5 T:d1 18. Ta:d1 și dacă acum 18...Cfd5, atunci 19. Ng4+ Rb8 20. c4 Cc3 21. Td3 Cca4 22. e6! în favoarea albului.

16. Dd1-d3 Cf6-d5
17. Ng5:e7 Dc7:e7
18. c2-c4 Cd5-f6

Sacrificiul de figură 18... C:c4 19.D:c4 Dh4 „la un joc corect ar fi dus la avantaj pentru alb" (Petrosian).

19. Ta1-b1 ...

Mutarea aceasta este necesară pentru a permite înaintarea pionului „a".

19. ... De7-d7
20. Tb1-d1 ...

Lipsa de prejudecăți șahiste este caracteristică pentru Tal. Turnul nu mai este necesar la b1 deoarece pionul b4 nu mai este atacat de dama neagră. De aceea albul își regrupează forțele astfel ca slăbiciunile poziției sale, (pionii d4 și f4) să fie cît mai bine apărate.

20. ... Rc8-b8
21. Dd3-b3 Dd7-c7
22. a3-a4 Th8-h4

În timp ce falanga de pioni a albului se mișcă amenințător pe flancul damei, negrul organizează asediul metodic al pionilor f4 și d4, în baza principiului că un atac de flanc nu poate reuși dacă centrul nu este asigurat.

23. a4-a5 Cb6-c8
24. Db3-e3 Cc8-e7
25. De3-e5 Th4-h8

După părerea lui Petrosian, planul de atac asupra pionului d4 prin dublarea turnurilor pe coloana „d" trebuia realizat începînd cu 25...Td7, păstrînd pentru moment presiunea asupra pionului f4 și limitînd prin aceasta libertatea de mișcare a damei albe.

26. b4-b5 c6:b5
27. De5:b5 ...

Dacă negrul ar fi jucat 25... Td7, înaintarea pionului „b" și reluarea cu dama la b5 n-ar fi fost posibilă din cauza căderii pionului f4.

27. ... a7-a6

Cu 27...Cc6 negrul ar fi putut cîștiga imediat un pion, dar albul jucînd 28. Db2 ar fi

păstrat șanse de atac pe coloanele deschise „a" și „b". Interesul negrului nu este de a cîștiga un pion de flanc, ci de a dărîma bastionul central de la d4.

28. Db5-b2	Td8-d7
29. c4-c5	...

După aceasta cîmpul d5 intră în stăpînirea negrului iar pionul d4 este în mod practic, condamnat. Dar albul trebuie să continuie cu orice preț atacul și de aceea deschide diagonala nebunului spre a6 și își asigură cîmpul b6 pentru turn.

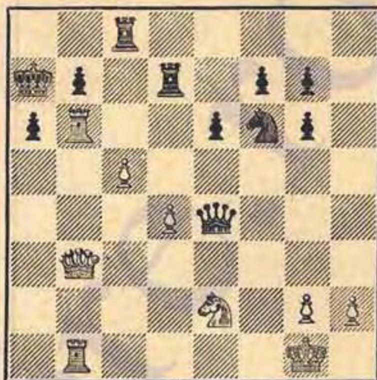
29. ...	Rb8-a8
30. Ne2-f3	Ce7-c6
31. Nf3:c6	Dc7:c6
32. Tf1-f3	Dc6-a4
33. Tf3-d3	Th8-c8

Acum atacul alb a fost oprit și a sosit momentul căderii pionilor slabi.

34. Td1-b1	Da4:a5
35. Td3-b3	Da5-c7
36. Db2-a3	Ra8-a7

După cum se va vedea, poziția regelui la a7 este mai slabă decît la a8. Petrosian recomandă aci 36...Dd8 cu intenția de a răspunde la 37. Tb6 cu 37...Cd5 urmat de Tc6. Dacă albul nu joacă Tb6, negrul tot mută Tc6, după care poate trece la asediul pionului d4.

37. Tb3-b6	Dc7:f4
38. Cg3-e2	Df4-e4
39. Da3-b3	...

După o apărare lungă, cu toată scăparea de la mutarea a 36-a, Botvinnik a reușit să ajungă la o poziție în care atacul albului, după mutarea simplă 39...Ra8 ar fi ajuns la un punct mort și negrul ar fi avut cele mai bune perspective de a-și realiza cei doi pioni în plus.

39. ...	De4-d5??

Greșeala aceasta amintește, atît ca amploare cît și din punctul de vedere al consecințelor pentru rezultatul meciului, greșeala lui Cigorin din ultima partidă a meciului său revanșă cu Steinitz (Havanna, 1892), cînd în poziție complet cîștigată (un cal în plus !) marele campion rus a părăsit pur și simplu apărarea unui cîmp

ceea ce a permis adversarului un mat în 2 mutări!

40. Tb6:a6+!	**Ra7-b8**
41. Db3-a4	Negrul cedează

PARTIDA a 18-a

După înfrîngerea din partida a 17-a șansele lui Botvinnik erau, desigur, de ordin pur teoretic. De aceea nici nu este de mirare că la mutarea a 25-a, cînd se ajunsese la o poziție egală, Botvinnik a propus remiză. Surprinzător este faptul că Tal a respins această propunere și, jucînd în mod nejustificat la cîștig, a intrat curînd în poziție inferioară. Regele lui Tal a fost izolat la marginea tablei într-o „capcană" în care era mereu amenințat de maturi, astfel că în cele din urmă, pentru a-l elibera, Tal a fost nevoit să sacrifice un pion. Partida s-a întrerupt într-un final în care datorită materialului redus, Tal a reușit pînă la urmă să obțină remiza. Un sfîrșit nemeritat!

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik	M. Tal
1. d2-d4	**Cg8-f6**
2. c2-c4	**e7-e6**
3. Cb1-c3	**Nf8-b4**
4. a2-a3	**Nb4:c3+**
5. b2:c3	**Cf6-e4**
6. Dd1-c2	**f7-f5**
7. Cg1-h3	**0-0**
8. f2-f3	**Ce4-f6**
9. c4-c5	**...**

În partida a 16-a Botvinnik a jucat 9.e4 dar n-a reușit să obțină avantaj din deschidere. Ideea de a elimina pionul dublu „c" prin înaintarea lui prezintă avantaje și dezavantaje. Pionul dublu dispare și poziția de pioni a albului se îndreaptă dar în schimb negrul obține coloana deschisă „c" și posibilități comode de dezvoltare a pieselor de pe flancul damei.

9. ...	**b7-b6**
10. c5:b6	**c7:b6**
11. e2-e3	**Dd8-c7**
12. Nc1-d2	**Cf6-e8!**

O manevră interesantă. Negrul își aduce calul la d6 pentru a exercita presiune asupra cîmpurilor importante e4 și c4.

13. c3-c4	**Nc8-a6**
14. Ta1-c1	**Ce8-d6**
15. Dc2-a4	**...**

Albul este obligat să ia măsuri împotriva presiunii negrului asupra pionului c4. Prin 15. Da4 se împiedică 15...Tc8, la care ar fi putut urma acum 16. c5, de exemplu: 16...N:f1 17. c:d6 D:c1+ 18. N:c1 T:c1+ 19. Rf2 Nb5 20. D:b5 T:h1 21. d5! și albul cîștigă.

15. ...	**Dc7-c6**
16. Da4:c6	**...**

Cu aceasta albul renunță de fapt la jocul la cîștig. După schimbul damelor poziția se simplifică și încercările de cîștig sînt legate de riscuri.

16. ...	Cb8:c6
17. Nd2-b4	Cc6:b4
18. a3:b4	Na6:c4

Continuarea aceasta este forțată; altfel albul obține avantaj datorită masei de pioni centrali.

19. Nf1:c4	...

Nu era bine 19. T:c4 C:c4 20. N:c4, deoarece după 20... Tfc8 21. Ne2 Tc1+ 22. Nd1 Tb1 finalul ar fi fost favorabil negrului.

19. ...	Tf8-c8
20. Nc4:e6+	d7:e6
21. Rc1-e2	Rg8-f7
22. Ch3-f4	a7-a5
23. b4:a5	b6:a5
24. Re2-d3	a5-a4
25. Tc1:c8	Ta8:c8

În această poziție Botvinnik a propus remiză, dar Tal a refuzat.

26. Th1-a1	Cd6-c4
27. Ta1-b1 !	a4-a3?

După aceasta inițiativa trece de partea albului. Tal a supraestimat forța pionului liber „a" (aceasta a și fost, probabil, cauza pentru care nu a aceptat remiza) și acum intră în dezavantaj. Cel mai bine ar fi fost 27...Tc7 apărînd linia a 7-a.

28. Tb1-b7+	Rf7-f6
29. Tb7-a7	g7-g5 !?

După aceasta regele negru ajunge în primejdie.

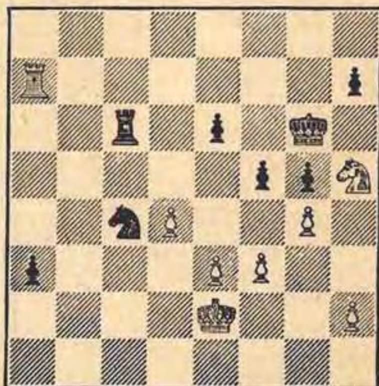
30. Cf4-h5+	Rf6-g6
31. g2-g4 !	...

Dintr-odată finalul liniștit care promitea o remiză rapidă a căpătat viață. Regele negru a intrat într-o „capcană" în care îl amenință primejdii mortale (de exemplu 32. Tg7+ Rh6 33. Tf7 cu amenințare de mat la f6) și Tal este obligat acum să se apere.

31. ...	Cc4-b2+
32. Rd3-d2	Cb2-c4+
33. Rd2-d3	Cc4-b2+
34. Rd3-d2	Cb2-c4+
35. Rd2-e2	...

Sub forma aceasta, este rîndul lui Botvinnik să nu accepte propunerea tacită de remiză a lui Tal, prin repetarea mutărilor.

35. ...	Tc8-c6

36. h2-h3 ...

Nu dădea cîştig 36. Tg7+ Rh6 37. Tf7 din cauza e6-e5, iar la 37. Tg8 negrul se apăra cu 37... f:g4 38. f:g4 Ta6. Marele maestru O'Kelly propune însă continuarea 36. e4 urmată la momentul oportun de înaintarea d4-d5, cu şanse pentru alb.

36. ... e6-e5
37. d4:e5 ...

Duce la un final cu un pion în plus pentru alb, dar, după părerea lui Petrosian, mai multe şanse dădea 37.d5.

37. ... f5:g4
38. h3:g4 Ce4:e5
39. Ta7:a3 Tc6-c2+
40. Re2-f1 Rg6-f7

Pionul f3 nu poate fi luat din cauza 41. Ta6+ Rf7 42. Tf6+. Aci partida s-a întrerupt şi Botvinnik a dat mutarea următoare în plic.

41. e3-e4 Tc2-d2
42. Rf1-e1 Td2-g2
43. Ta3-b3 Rf7-e7
44. Ch5-g7 ...

Necesitatea de a apăra pionul f3 limitează libertatea de mişcare a albului.

44. ... Ce5:f3+

Sacrificiul acesta duce la un final teoretic de remiză.

45. Tb3:f3 Tg2:g4
46. Cg7-f5+ Re7-e6
47. Cf5-g3 h7-h5
48. Cg3:h5 Tg4:e4+
49. Re1-f2 Re6-e5

Partida este remiză. A mai urmat:

50. Rg3 Th4 51. Cg7 Tf4 52.Ta3 Td4 53.Ta6 Td6 54.Ta7 Td4 55. Tc7 Tf4 56. Te7+ Rf6 57. Ta7 Te4 58. Ch5+ Rg6 59. Rf3 Tb4 60. Cg3 Tf4+ 61. Re3 Tf7 62.Ta5 Tf6 63.Ce4 Tf5 64. Ta6+ Rg7 65. Cg3 Te5+ 66.Rd4 Tb5 67. Re4 Rf7 68. Cf5 Tb4+ 69.Cd4 Tb1 70.Cf3 Tb4+ 71.Cd4 Tb1 72.Ce6 Rg6 73.Ce5 Rh5 74.Ta5 Te1+ 75.Rf3 Tf1+ 76.Rg3 Tf5 Remiză.

PARTIDA a 19-a

Tal consideră că aceasta este cea mai bună realizare a sa în acest meci. Într-adevăr, din punctul de vedere al unităţii partidei, el a reuşit să exploateze în mod desăvîrşit avantajul obţinut încă din deschidere şi să obţină o victorie convingătoare. Botvinnik a jucat această partidă în alt stil decît restul meciului, mai riscant, ceea ce nu s-a dovedit a fi o tactică bună. În orice caz, avînd în vedere scorul meciului, încercarea merita să fie făcută.

După această partidă scorul meciului a ajuns 11½: 7½ în favoarea lui Tal, astfel că de fapt,

cu aceasta meciul s-a încheiat. Ultimele două partide s-au dat remiză fără prea multă luptă.

APĂRAREA OLANDEZĂ

M. Tal — M. Botvinnik

1. c2-c4 f7-f5

Cîndva, acum circa 25 de ani, Botvinnik juca destul de des apărarea olandeză, mai ales după 1.d4, sub forma 1... e6 2.c4 f5, iar dacă adversarul juca 2. e4, atunci intra în apărarea franceză. În ultimul timp însă el renunțase la această apărare, deoarece analizele recente și o serie de partide de turneu au arătat că în general albul are șanse mari de a obține avantaj din deschidere.

2. Cg1-f3 Cg8-f6
3. g2-g3 g7-g6

Așa-numitul sistem Leningrad, o combinație între ideile apărării olandeze și cele din indiana regelui.

4. Nf1-g2 Nf8-g7
5. d2-d4 d7-d6
6. Cb1-c3 e7-e6

În general tratarea modernă a acestei variante este 6...0-0 urmat de 7...Cc6, lăsînd pentru mai tîrziu înaintarea pionului „e". Sistemul ales de negru este mai vechi; el a fost întîlnit încă într-o partidă Nimzovici — Tartakower, jucată la turneul de la Göteborg 1920, cu deosebirea că albul avea dezvoltat nebunul la e2 în loc de g2.

7. 0-0 0-0
8. Dd1-e2 Cb8-c6
9. Tf1-d1 ...

Lupta în acest sistem se duce în jurul realizării înaintării e2-e4 de către alb. Dacă albul realizează această înaintare cu succes, el obține avantaj de deschidere.

9. ... Dd8-e7
10. Ta1-b1 a7-a5
11. a2-a3 Cc6-d8
12. e2-e4! ...

După o mică demonstrație pe flancul damei, albul revine la înaintarea strategică în centru.

12. ... f5:e4
13. Cc3:e4 Cf6:e4
14. De2:e4 Cd8-f7

Faza deschiderii s-a încheiat în favoarea albului care a obținut superioritatea în centru,

mai mult spațiu și un obiectiv clar de atac: pionul slab e6. După cum se va vedea, Tal va folosi la maximum aceste avantaje pentru a obține o superioritate decisivă.

15. Ng2-h3	De7-f6
16. Nc1-d2	d6-d5

Negrul nu poate scăpa de slăbiciunea e6, de aceea încearcă o manevră care are de scop obținerea unei majorități de pioni pe flancul damei și fixarea pionului d4.

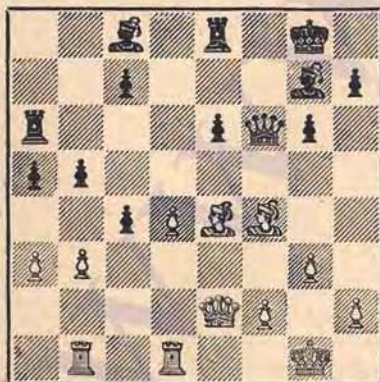
17. De4-e2	...

Este clar că nu merge 17. c:d5 e:d5 și albul pierde o figură.

17. ...	d5:c4
18. Nd2-f4	Cf7-d6

Petrosian este de părere că aci era relativ mai bine 18...b5 urmat de dezvoltarea nebunului la b7.

19. Cf3-g5	Tf8-e8
20. Nh3-g2	Ta8-a6

21. Cg5-e4	Cd6:e4
22. Ng2:e4	b7-b5
23. b2-b3 !	...

(vezi diagrama)

Piesele albe ocupă poziții excelente astfel că în curînd Tal recîștigă pionul temporar sacrificat și apoi cîștigă la rîndul său un pion.

23. ...	c4:b3
24. De2:b5	Te8-f8
25. Db5:b3	Ta6-b6
26. Db3-e3	Tb6:b1
27. Ne4:b1	Nc8-b7
28. Nb1-a2	Nb7-d5
29. Na2:d5	e6:d5
30. Nf4:c7	a5-a4

Avantajul pozițional al albului s-a transformat într-un avantaj material pentru care negrul nu are compensație suficientă. Pionii albi se află pe cîmpuri negre, ceea ce face ca nebunul negru să fie mai bun decît cel alb, dar poziția mai slabă a regelui negru permite albului să-și instaleze nebunul pe o poziție dominantă în centru, eliminînd astfel slăbiciunea pionului d4.

31. Td1-d3	Df6-f5
32. Nc7-e5	Ng7-h6
33. De3-e2	Tf8-c8 !?

Aci, probabil, cele mai bune șanse le dădea 33... De4, de exemplu : 34. D:e4 d:e4 35. Tc3 Tf3. Încercarea de a

obține un atac asupra regelui alb se respinge ușor.

34. Td3-f3	Df5-h3
35. Ne5-c7 !	...

Nici regele negru nu stă prea bine. Dacă 35... T:c7 36. De8+ duce la mat.

35. ...	Nh6-f8
36. De2-b5 !	Dh3-e6
37. Nc7-e5	De6-c6
38. Db5-a5	Tc8-a8
39. Da5-d2	Ta8-c8
40. Rg1-g2	Dc6-d7
41. h2-h4	...

Aci partida s-a întrerupt. Botvinnik a dat în plic mutarea 41...Dg4 dar a cedat fără joc deoarece albul cîștigă ușor prin 42. Da5 Dd7 (42...De4 43. Da7) 43. Tf6 cu amenințările Nd6 și Td6.

PARTIDA a 20-a

Scorul fiind 11½-7½ în favoarea lui Tal, din punct de vedere practic șansele lui Botvinnik de a salva meciul erau nule. Totuși în deschiderea acestei partide, Botvinnik a încercat să întărească jocul albului față de partidele 14, 16 și 18. Tal s-a apărat însă exact și la mutarea a 27-a partenerii au căzut de acord asupra remizei.

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik	M. Tal
1. c2-c4	Cg8-f6
2. d2-d4	e7-e6
3. Cb1-c3	Nf8-b4
4. a2-a3	Nb4:c3+
5. b2:c3	Cf6-e4
6. e2-e3	f7-f5
7. Dd1-h5+	...

Șahul acesta urmărește provocarea mutării g7-g6 (deoarece 7... Rf8 8. f3 Cf6 9. Dh4 este în favoarea albului) după care se slăbesc cîmpurile negre de pe flancul regelui.

7. ...	g7-g6
8. Dh5-h6	d7-d6

„Contrar obiceiului, Tal s-a gîndit mult în faza deschiderii. Într-adevăr, avea și de ce. Dama albă care a pătruns în lagărul negrului, exercită o presiune neplăcută. Intențiile albului sînt clare: după f3 și e4 să aducă pe flancul regelui nebunul de cîmpuri negre, ceea ce, în legătură cu perspectiva deschiderii unei coloane centrale pune în fața negrului probleme grele. Tal le rezolvă în modul următor: punînd pionii pe cîmpurile d6 și e5 negrul își întărește în bună măsură poziția. În același timp posibilitatea înaintării pionului negru la f4 limitează în mare măsură activitatea albului" (Petrosian)

9. f2-f3	Ce4-f6
10. e3-e4	e6-e5

Primejdios era 10...f:e4 11. Ng5. Deschiderea poziției nu poate fi decît în favoarea albului.

11. Nc1-g5	Dd8-e7
12. Nf1-d3	Th8-f8
13. Cg1-e2	De7-f7
14. Dh6-h4	...

Albul ar fi putut cîștiga un pion prin 14. N:f6 D:f6 15. D:h7 dar în acest caz dama albă ar fi ajuns în primejdie și negrul ar fi obținut o inițiativă puternică în timp ce pionul în plus n-ar fi jucat pentru moment niciun rol.

14. ...	f5:e4
15. f3:e4	...

Cum arată Petrosian, jocul ar fi putut fi menținut complicat prin 15. N:e4. Acum se schimbă damele și partida merge repede spre remiză.

15. ...	Cf6-g4
16. h2-h3	Df7-f2+
17. Re1-d2	Df2:h4
18. Ng5:h4	Cg4-f2
19. Th1-f1	Cf2:d3
20. Tf1:f8+	Re8:f8
21. Rd2:d3	Nc8-e6
22. Ce2-g3	Cb8-d7
23. Cg3-f1	a7-a6
24. Nh4-f2	Rf8-g7
25. Cf1-d2	Ta8-f8
26. Nf2-e3	b7-b6
27. Ta1-b1	Cd7-f6

Remiză

PARTIDA a 21-a

Ultima partidă a meciului n-a durat decît 17 mutări. Botvinnik a propus remiză imediat ce faza deschiderii s-a terminat și... l-a felicitat primul pe Tal pentru victoria obținută. Un ropot uriaș de aplauze a salutat pe noul campion al lumii!

INDIANA DAMEI

M. Tal	M. Botvinnik
1. d2-d4	Cg8-f6
2. c2-c4	e7-e6
3. Cg1-f3	b7-b6
4. g2-g3	Nc8-b7
5. Nf1-g2	Nf8-e7
6. 0-0	0-0
7. Cb1-c3	Cf6-e4
8. Dd1-c2	Ce4:c3
9. Dc2:c3	f7-f5
10. b2-b3	Ne7-f6
11. Nc1-b2	d7-d6
12. Ta1-d1	Dd8-e7

„Mult mai slab este 12... Dc8 13. Ce1 N:g2 14. C:g2 Cd7 15. Df3± (Sajtar — Podgorny, Zlin 1945)" așa sună comentariul marelui maestru Pachman în cartea sa „Teoria mo-

dernă a şahului". După cum se vede însă, Botvinnik preferă totuşi 12...De7 mutării recomandate de Pachman (12... Dc8).

13. Cf3-e1	**Nb7:g2**
14. Ce1:g2	**Cb8-c6 !**
15. Dc3-f3	**De7-d7**
16. Cg2-f4	**Ta8-e8**
17. d4-d5	**Cc6-d8**

Aci Botvinnik a propus remiză, care a fost acceptată de Tal. Cu aceasta cel de-al 22-lea meci pentru campionatul mondial de şah s-a încheiat cu victoria lui Mihail Tal, cu scorul de 6:2 şi 13 remize.

În faţa ziariştilor, puţin după terminarea meciului, noul campion al lumii a declarat următoarele :

„Sînt fericit că am avut ocazia să joc un meci cu unul dintre cei mai remarcabili şahişti ai timpului nostru, liderul recunoscut al şcolii şahiste sovietice Mihail Botvinnik...

Meciul, după cît mi se pare, a dat loc unei lupte aprige. Aproape în toate partidele ambii adversari au jucat la cîştig. Greşelile din unele partide pot fi explicate prin tensiunea înaltă a luptei.

Sper ca în curînd să primesc din partea lui M. Botvinnik provocarea pentru meciul — revanşă în vederea căruia voi începe să mă pregătesc".

DE TREI ORI „URA" PENTRU MIHAIL TAL[1]

S. FLOHR
Mare maestru internaţional

M. Botvinnik şi M. Tal n-au terminat trei acte în teatrul „Puşkin", — marii maeştri au rămas datori publicului. Răspunzător pentru aceasta trebuie considerat Mihail Tal, care a îndeplinit planul înainte de termen, la partida a 21-a.

În aceste zile de mai, amatorii de şah nu s-au supărat însă pe Tal pentru cele trei partide lipsă...

Am asistat la cîteva „zile de naştere" a campionilor mondiali. am văzut tragedia lui Alehin şi triumful lui Euwe, reîntoarcerea lui Alehin pe tronul şahului, am văzut cum se punea cununa de lauri pe umerii lui Botvinnik, ai lui Smîslov şi din nou pe ai lui Botvinnik. Dar ziua de 7 mai 1960 mi-o amintesc în mod deosebit căci n-am văzut încă un asemenea entuziasm. După cît se pare, a deveni campion mondial de şah este pur şi simplu primejdios. Cînd Botvinnik a strîns mîna lui Tal, aceasta a însemnat că din acel moment el a devenit ex-campion, iar Tal — campionul lumii. În acest moment atît de fericit al vieţii, Tal ar fi vrut să-şi îmbrăţişeze mama, soţia, dar oare cruzii reporteri fotografi şi operatori de cinema i-au permis aşa ceva?

— Stai pe loc Mişa, din moment ce ai devenit campion mondial, eşti obligat să pozezi în faţa a zeci de reporteri fotografi!

După aceasta Tal a fost „înhăţat" de radiocomentatori, iar apoi, sub pază, a fost condus în biroul presei.

„Micul Mişa" era tulburat. În acest „moment greu" el a acordat în interviul dat ziariştilor, cinstea cuvenită lui Mihail Botvinnik „liderul recunoscut" al şahiştilor sovietici, de la care a învăţat şi el. (Nenorocul lui Botvinnik, că Tal s-a arătat un elev prea capabil!)

[1] Din revista „Ogoniok" Nr. 3/1960.

„Vreau acasă", – visează chinuitul și obositul Tal. Cu mare greutate reușește să spargă blocada formată din mii de oameni la intrare și să ajungă la mașină. Koblenz, secundantul lui Tal e și el fericit. Nu mai sînt partide întrerupte, dar grijile nu s-au terminat : Tal trebuie apărat împotriva admiratorilor prea pasionați.
Toate acestea s-au întîmplat la Moscova. Se pune întrebarea : la urma urmelor, de ce se bucură atît de tare moscoviții? Moscova șahistă e în pierdere, rezidența campionului lumii a devenit Riga. Dar dacă Tal este ovaționat la fiecare pas la Moscova, e ușor de presupus ce-o să se întîmple la sosirea la Riga. Se vorbește că Tal se va înapoia la Riga incognito, pentru a evita riscul de a fi sfîșiat din cauza excesului de bucurie.

S-a terminat o mare luptă. Conflictul șahist Botvinnik – Tal a fost decis într-o atmosferă sportivă foarte încordată, dar este plăcut să remarcăm că această dîrză luptă n-a dat loc niciunui incident. Ambii mari maeștri, atît înainte cît și după meci se poartă unul față de celălalt cu respect. Adversari neîmpăcați în fața tablei, ei au păstrat relații bune în viață. Mihail Tal a arătat cum știe să cîștige, iar Mihail Botvinnik a arătat (și aceasta, credeți-mă, este mult mai greu!) cum știe să piardă elegant: liniștit și cu demnitate!
Botvinnik sau Tal? Un semn de întrebare după aceste două nume am văzut în fiecare ziar înainte de meci. Astăzi, cînd meciul aparține deja istoriei, s-ar părea că nu mai sînt întrebări. Dar pasionații atacă mereu pe experți cu tot felul de întrebări. În special se întreabă : „De ce a pierdut Botvinnik?" Iar un răspuns evaziv, în genul „A pierdut fiindcă a cîștigat Tal" – nu-i satisface. Urmează imediat cererea : „Mai exact!".
Desigur, cel mai exact răspuns l-ar putea da însuși Botvinnik. Dar ex-campionul lumii, ca de obicei, este tăcut. Deocamdată el n-a declarat dacă va face uz de dreptul său la meciul-revanșă.

Botvinnik n-a fost în cea mai bună formă, lucrul acesta este clar. Poate fi adunată o colecție frumoasă de ocazii pe care le-a pierdut. Dar de ce s-a întîmplat oare lucrul acesta? S-ar putea spune că Botvinnik n-a avut suficient antrenament. Pentru un campion mondial este insuficient să ia parte numai la meciurile pentru campionatul mondial. Dacă Tal a avut un singur adversar, pe Botvinnik, acesta din urmă a avut doi : pe Tal și pe domnul „Criză de timp"!
Criza de timp – o boală teribilă – a fost în acest meci un însoțitor permanent al lui Botvinnik. Au trecut acele timpuri cînd însuși Botvinnik sfătuia: „Șahistul trebuie să-și lase 5 minute pentru ultima mutare înainte de controlul timpului". În acest meci

nu l-am mai văzut pe Botvinnik de altădată, el amintea mai curînd pe Reshevsky, un șahist care s-a aflat toată viața în criză de timp.

Fără să intrăm în amănuntele tuturor partidelor, putem spune că tocmai criza de timp a determinat înfrîngerea lui Botvinnik. Pare paradoxal, dar totuși e adevărat: meciul n-a durat două luni ci cîteva secunde! Tocmai în cîteva secunde a făcut o mare greșală Botvinnik în decisiva partidă a 17-a. Ultima etapă a meciului nu poate fi considerată o luptă, ci mai curînd un act de capitulare.

— Nu-l recunosc pe Botvinnik. Unde s-a ascuns liniștea lui olimpică, — s-a exprimat odată în timpul meciului marele maestru G. Levenfiș.

Ce să faci... Înseamnă că nervii nu mai sînt aceiași dinainte. Totuși, sînt 25 de ani diferență!

Dar orice vîrstă ar avea omul (și Botvinnik, la 48 de ani nu poate fi considerat încă „bătrîn") nu-i place să se despartă de titlul de campion mondial. Prea este un titlu frumos și de onoare. Și totuși, înfrîngerea nu trebuie privită ca o tragedie. Mulți îl mîngîie pe Botvinnik: „Ai fost campion mondial 12 ani. Foarte bine, mai lasă și pe alții".

Numele lui Botvinnik este scris cu litere de aur în istoria șahului și nimeni nu-l va uita. Noi toți sîntem convinși că acest om cu o voință atît de puternică, va mai obține încă multe succese.

În ziua de 7 mai, în multe cluburi de șah din toată lumea portretelor celor 7 campioni ai lumii li s-a adăugat încă unul — al lui Mihail Tal. În cîțiva ani acest foarte talentat mare maestru a devenit cel mai popular dintre șahiști datorită stilului său strălucitor de joc. Popularitatea sa a pornit de la fenomenalele sale rezultate sportive. Cînd, în 1957, a devenit campion al U.R.S.S., unii au considerat aceasta o întîmplare. Numai un singur om a spus: „Vor trece trei ani și Mihail Tal va fi campion mondial!". Acesta a fost A. Koblenz, secundantul lui Tal.

Într-un tempo și cu o energie nemaivăzute în istoria șahului, Tal a parcurs cu viteza unui satelit șahist toate etapele și a cîștigat „permisiunea" să joace un meci cu Botvinnik. Acum ultima problemă a fost rezolvată în mod strălucit: fortăreața lui Botvinnik a fost cucerită.

La numeroasele denumiri care i-au fost date, ca de exemplu „racheta", „vrăjitorul", el a adăugat acum un titlu de onoare: campion al lumii. Mihail Tal a bătut toate recordurile: la 23 de ani nu este obișnuit să fii campion mondial. Se știe foarte bine că fai-

mosul Lasker a cîştigat campionatul mondial la 26 de ani, iar ceilalţi campioni cu mult mai tîrziu : Alehin, de exemplu, la 35 de ani.

Tal a bătut recordul de vîrstă al lui Lasker. Va reuşi el oare să-i bată şi celălalt record — de durată a deţinerii titlului de campion? La această întrebare vom primi primul răspuns la meciul revanşă cu Botvinnik, dacă ex-campionul lumii se va folosi de dreptul său de a-l provoca pe Tal.

Unii experţi l-au criticat pe Tal că n-a jucat destul de frumos. Această critică nu este justă. Un meci pentru campionatul lumii este înainte de orice o luptă sportivă avînd ca obiectiv principal — obţinerea a 12½ puncte. Ar fi naiv să cerem lui Tal să-l învingă pe campionul lumii şi încă într-o formă elegantă. Un meci nu este un joc de demonstraţie.

Lui Mişa Tal i se cîntă ditirambi în ultimii ani. În aceste zile el are suficiente posibilităţi să se împăuneze. Dar Tal nu face parte din acest gen de oameni. Chiar în rolul de premier şahist el a rămas acelaşi om modest, politicos şi spiritual.

Noul campion al lumii iubeşte din toată inima şahul. Nu ne îndoim că dacă ar fi chemat la telefon noaptea, el va accepta cu plăcere invitaţii de la şahiştii din Vladivostok, Murmansk, Pekin sau Buenos Aires!

Meciul s-a încheiat. Este adevărat, discuţiile aprinse continuă: „dacă ar fi jucat aşa...", sau „dacă n-ar fi jucat aşa..." Dar toate acestea se uită după cîteva zile iar în istorie vor intra numai cifrele : 12½ : 8½ care reprezintă o victorie convingătoare!

Am discutat destul! Astăzi toţi doresc lui Botvinnik şi lui Tal să se odihnească în mod plăcut după interesanta lor luptă. Fericita mamă a lui Tal spune : „Chiar dacă Mişa a ajuns campionul lumii, pentru mine el rămîne tot un copil". Să-i dorim acestui „copil" (care-i teribil la tabla de şah!) multe succese. Fie ca el, reprezentant al şcolii şahiste sovietice, să poarte cu cinste titlul de campion al lumii.

De trei ori „ura" pentru cel de-al optulea campion mondial de şah — Mihail Tal!

„ENIGMA LUI TAL" [1]

de VICTOR VASILIEV

Dacă nu-l socotim pe aproape misteriosul Morphy, care a trecut pe cerul șahului ca o cometă strălucitoare dar de scurtă durată, niciun șahist n-a tulburat în așa măsură imaginația contemporanilor și n-a provocat atîtea discuții pasionate, ca Mihail Tal. Avîntul său impetuos, focul de artificii al strălucitelor sale victorii în cele mai mari concursuri, victorii care ar fi fost suficiente altui mare maestru pentru o viață întreagă și pentru care lui Tal i-au trebuit numai trei ani; în sfîrșit (și poate că aceasta prezintă cea mai mare importanță), stilul jocului său — extrem de agresiv, necruțător și de o îndrăzneală nestăvilită, — toate acestea au uimit nu numai pe pasionații șahului ci și pe unii mari maeștri și maeștri care nu sînt de loc înclinați să împartă complimente.

Presa străină n-a întîrziat să remarce caracterul senzațional al succeselor lui Tal. Ziariștii au început să-l denumească „demonul", „pantera neagră", și chiar „Paganini", aluzie la virtuozitatea lui Tal de a juca „pe o singură strună", adică de a crea poziții în care totul atîrnă de cea mai subțire strună — dacă se rupe, urmează catastrofa. Numai că această strună a lui Tal, nu se știe de ce, se rupe rar...

S-a ajuns pînă acolo că unii au presupus că Tal are capacitatea de a-și hipnotiza adversarii, determinîndu-i cu ajutorul unor tainice influențe magnetice, să facă mutări slabe. Să nu credeți că aceasta este o anecdotă. Un reporter fotografic a fixat pe peliculă o scenă care-l prezintă pe Benkö — un adversar al lui Tal — privind tabla prin niște ochelari întunecați. Da, ajungînd în mod serios la convingerea că înfrîngerile sale în partidele cu Tal se datoresc hipnozei, Benkö a recurs la ochelarii întunecați. Mai este nevoie

[1] Articol publicat în revista „Iunosti" Nr. 2/februarie 1960, înaintea disputării meciului.

oare să amintim că această originală „apărare" nu i-a folosit la nimic?

Astfel s-a născut „enigma lui Tal", pe care au încercat s-o rezolve, dar fără succes, mulți cunoscători. Așa au început discuțiile în jurul problemei dacă victoriile sale se datoresc apariției unui nou stil în șah sau pur și simplu forței și originalității talentului său. Lumea șahistă s-a împărțit în două: cei care au privit cu admirație triumfurile lui Tal și cei care au privit sceptic aceste triumfuri și chiar au fost tulburați în mod neplăcut de spiritul creator atît de agitat al tînărului mare maestru.

Discuțiile în jurul lui Tal vor continua încă multă vreme, indiferent dacă el va reuși sau nu să cucerească coroana șahului. (N.Tr. Acest articol a fost scris puțin înainte de începutul meciului). Însuși Tal, ca un vin tînăr, se mai află încă în fierbere. El ne face să ne gîndim la un savant stăpînit de pasiunea cercetărilor, care-și obligă asistenții — figuri și pioni — să execute o experiență după alta. Și totuși mi se pare că în personalitatea creatoare a lui Tal, care poartă amprenta genialității (să nu ne temem să spunem măcar odată astfel despre un șahist — contemporan cu noi!), se vădesc în mod clar trăsături care ne permit să-l considerăm un Mozart al tablei de șah. Fiecare combinație, fiecare atac al lui Tal sînt pătrunse de cel mai profund optimism, de încredere în inepuizabilele posibilități ale artei șahului, în forța spiritului creator.

Atunci de ce jocul lui Tal a devenit obiectul unor discuții atît de aprige? De ce victoriile lui, strălucite și indiscutabile pentru unii, provoacă altora (deși puțini) o atitudine neîncrezătoare, ca să nu spunem negativă? De ce, în sfîrșit, unii îl consideră pe Tal un mare șahist, iar alții sînt înclinați să-l considere aproape un „parvenit" al șahului?

DE LA SAIGHIN LA BOTVINNIK

În 1954 tînărul Mișa Tal din Riga a devenit maestru de șah, cîștigînd un meci la V. Saighin. Mulți au privit victoria tînărului șahist cu neîncredere.

Este adevărat că de cîțiva ani se vorbea că la Riga s-ar afla un băiat talentat care promite mult, dar totuși primul succes al lui Tal a fost privit cu îndoială.

Dar iată că peste doi ani Mișa Tal a luat parte la al 23-lea campionat unional și a terminat concursul cu numai un punct mai puțin decît învingătorii turneului, Taimanov, Averbach și Spasski. Un rezultat excelent pentru un debutant! Dar nu numai

rezultatul a fost important — încă de pe atunci Tal a demonstrat forța și originalitatea stilului său, care i-a adus repede mulți admiratori. Iată, de exemplu, ce s-a scris despre Tal după acest turneu:

„Trăsătura caracteristică a stilului lui Tal este optimismul său nelimitat. El joacă repede, impetuos, încrezîndu-se pe deplin în intuiția sa excepțională, ceea ce îi dă o deosebită agerime tactică. Chiar în poziții complet deznădăjduite Tal nu încetează să creadă în succesul său și își obosește adversarii prin inventivitatea sa în apărare".

Imediat a urmat însă și reversul medaliei:

„Sare în ochi orizontul creator limitat al lui Tal. El constă în atacuri îndrăznețe, invenții ingenioase, curse. În jocul lui Tal există mult risc, foarte deseori nejustificat, iar atacurile lui de multe ori nu decurg din cerințele poziției".

Cerințele poziției... Într-adevăr, Tal le ignorează uneori. Să nu ne grăbim însă să-l condamnăm.

A mai trecut un an și tînărul maestru a devenit campionul U.R.S.S.! Desigur, acesta a fost un succes uimitor și din nou n-a fost vorba numai de rezultatele pur sportive. În acest turneu Tal s-a întîlnit cu opt mari maeștri (să ne amintim că victoria sa în acest campionat i-a dat și lui dreptul la acest titlu). Și iată, după cum s-a exprimat cu umor unul dintre ziariști, cinci dintre ei — — Bronstein, Keres, Petrosian, Taimanov și Toluș, — s-au numărat printre învinși și prin aceasta „au votat" primirea lui Tal în familia marilor maeștri. Doi, — Spasski și Korcinoi, — „s-au abținut", adică au făcut remiză și numai Boleslavski a votat contra. 6 puncte din 8 posibile — iată care a fost rezultatul lui Tal împotriva marilor maeștri!

Și totuși, unii dintre experți au continuat să fie sceptici. Spectatorii întîmpinau cu aplauze furtunoase fiecare nouă victorie a lui Tal, iar scepticii zîmbeau ironic. Gheața nu s-a topit nici chiar atunci cînd Tal l-a silit să capituleze pe Keres, lucru care s-a produs într-un final în care cursele combinative au cedat locul calculului strategic profund. Atunci s-a vorbit pentru prima oară despre „enigma lui Tal".

În următorul campionat al U.R.S.S., în 1958, Tal nu mai era un adolescent, ci un bărbat. „Luna de miere" a începutului trecuse definitiv: cu campionul unional toți jucau deosebit de prudent și atent.

Începutul turneului (care de data aceasta a avut loc la Riga) a permis reapariția afirmațiilor că Tal a cîștigat titlul de campion întîmplător. După 9 runde el n-avea decît 4½ puncte și pe deasu-

pra, răcise. Stînd în pat, Tal a citit într-un ziar că se află pe locul 13. Lucrul acesta l-a amărît dar în acelaşi timp... l-a bucurat puţin: nu mai avea de ce să se neliniştească, putea să joace pentru plăcerea sa.

Şi a început să joace într-adevăr pentru plăcerea sa! A jucat aşa încît din nouă partide a făcut opt puncte! Deci nu era totul pierdut.

Înaintea ultimei runde, cum se întîmplă adeseori, a survenit o situaţie dificilă. Ea era complicată de faptul că primii patru clasaţi cîştigau dreptul de a lua parte la turneul interzonal, care urma să se dispute în toamna anului 1958. În frunte se aflau Petrosian şi Tal, la jumătate de punct se afla Bronstein şi încă la jumătate de punct se aflau Spasski şi Averbach.

În ultima rundă Petrosian a făcut remiză cu Averbach iar Bronstein cu Korcinoi. Acum totul depindea de partida Spasski-Tal. Într-o poziţie egală, Tal a propus remiză, dar Spasski era departe de a fi „paşnic" şi a respins propunerea. Tal s-a supărat şi aceasta l-a făcut să joace inexact, astfel că partida s-a întrerupt într-o poziţie periculoasă pentru el.

Întorcîndu-se la hotel împreună cu antrenorul său A. Koblenz, Tal a încercat să analizeze dar curînd s-a văzut că acasă pereţii uneori te încurcă: tot timpul suna telefonul şi voci emoţionate întrebau: „Mişa, ce joci dacă Spasski mută aşa?" sau „Mişa, de ce ai jucat aşa?" etc. În cele din urmă telefonul a trebuit să fie îndepărtat. Analiza a fost întreruptă pe la ora 5 dimineaţa: Koblenz adormise...

Cînd Tal s-a prezentat dimineaţa la continuarea partidei, l-a văzut pe Spasski cu un pahar de kefir în mînă: aha, şi el analizase la nesfîrşire poziţia! Cu atît mai bine. Şi iată, cei doi s-au aşezat la tablă din nou, unul în faţa celuilalt, cu feţele obosite de nesomn. Jocul a fost reluat. La început lucrurile au mers rău pentru Tal: timp de multe mutări regele său s-a plimbat sub focul neîncetat al bateriilor adversarului.

Dar iată, una — două greşeli neînsemnate ale lui Spasski şi poziţia devine tăioasă. Acum şi regele alb începe să nu se simtă prea comod în apartamentele sale. În acest moment Spasski, cu o voce schimbată, propune remiza.

Tal era foarte obosit şi în fundul sufletului îi părea rău pentru Spasski, care în caz de pierdere nu se mai califica pentru turneul pretendenţilor. Dar lupta este luptă şi Tal s-a decis să continue jocul. Pierzîndu-şi calmul din cauza bruştei schimbări a situaţiei, Spasski a jucat nervos şi curînd a trebuit să cedeze.

Să fii de două ori la rînd campion unional — lucrul acesta l-au reușit numai Botvinnik și Keres. Și totuși, din nou s-au auzit șoapte : Tal are noroc ! Oare a fost meritată victoria lui la Spasski ? Oare Gheller n-a făcut o greșeală gravă în partida cu el ? Oare, oare... Am putea înșira încă mulți astfel de „oare"...

Dar iată că în orașul iugoslav Porto Roz se dispută turneul interzonal și Tal se învrednicește să ocupe primul loc ! După aceasta el obține cel mai bun rezultat individual în cea de-a XIII-a olimpiadă la München : 13½ puncte din 15. Cînd s-a terminat olimpiada, fostul campion mondial Max Euwe a declarat : „Tal este o apariție excepțională în șah. Puteți să mă credeți : am văzut în lunga mea carieră șahistă mulți șahiști talentați". După aceasta Tal a împărțit locurile II—III la campionatul unional, la începutul anului 1959 (primul „insucces"). După aceasta — premiul I la turneul internațional de la Zürich și, însfîrșit, victoria din turneul candidaților, care i-a dat dreptul la meciul pentru titlu cu Botvinnik !

Înaintea turneului candidaților un ziar iugoslav a invitat pe participanți și pe secundanții lor să-și spună părerea asupra clasamentului final. Cum au fost apreciate șansele lui Tal ? Petrosian i-a acordat locul II, Gligorici — locul IV, Benkö — locul IV, Olafsson — locul III, Averbach (secundantul lui Tal) — locul I—II, Matanovici (secundantul lui Gligorici) — locul II—IV, Bondarevski (secundantul lui Smîslov), Boleslavski (secundantul lui Petrosian), Larsen (secundantul lui Benkö) și Darga (secundantul lui Olafsson) nu l-au menționat pe Tal printre primii doi clasați.

Și aceasta, cu toate neîntreruptele lui victorii ! Iată cît de mare era credința că spada lui Tal se va dovedi prea subțire pentru a sparge cuirasa puternicilor mari maeștri.

În turneul candidaților participanții au avut de jucat cîte șapte meciuri a cîte patru partide — în total 28 de partide. Pe o distanță atît de lungă nu mai putea fi vorba despre nicio întîmplare. Dar și după această grea competiție, părerile asupra lui Tal au rămas împărțite. Unii au spus că victoria lui Tal a fost pe deplin meritată și că el a obținut nu numai realizări sportive, ci și din punctul de vedere al creației șahiste. Alții au afirmat că deși succesele sportive ale lui Tal sînt indiscutabile, multe din partidele sale nu sînt unitare, că adeseori sacrificiile sale nu sînt corecte, că în unele partide a avut pur și simplu noroc.

LOGICA POZIȚIEI ȘI LOGICA LUPTEI

Cine are dreptate? Oricît de paradoxal ar părea, au dreptate și unii și alții! Da, Tal a atins în turneul candidaților și înălțimi creatoare, dar sacrificiile lui de figuri și pioni s-au arătat adeseori într-adevăr prea puțin justificate. Vă amintiți: „atacurile lui de multe ori nu decurg din cerințele poziției"?

La prima vedere survine un fel de confuzie; în realitate nu există însă nicio contrazicere. Mai mult: victoriile lui Tal aparent trebuie să pară discutabile iar cîteodată chiar neconvingătoare, deoarece acesta este stilul său.

Ce este stilul? Nu este ușor de răspuns la această întrebare. Cîteodată se spune despre șahiști că joacă într-un stil tăios, combinativ, pozițional sau strict pozițional, în stilul lui Alehin, în stilul lui Capablanca, al lui Botvinnik etc. Există și șahiști, ca de exemplu marele maestru Keres, la care stilul este greu de definit deoarece în partidele lui ideile combinative se îmbină armonios cu aprecieri poziționale obiective.

Dacă nu căutăm să fim de o scrupuloasă exactitate în formulare, atunci prin stil se poate înțelege felul cum știe un șahist să aprecieze pozițiile, maniera sa preferată de a rezolva problemele care apar în decursul luptei. Unii șahiști înclină să rezolve problemele prin lovituri combinative; ei caută ca la prima ocazie favorabilă să dinamiteze și să distrugă poziția adversarului prin sacrificii de pioni sau chiar de figuri. Alții sînt gata să descurce cu răbdare ițele încurcate ale poziției, să adune cu sîrguință mici avantaje pentru ca apoi, la momentul potrivit, să obțină un avantaj material sau pozițional decisiv.

Fără îndoială, Tal este înclinat să rezolve problemele care survin pe cale combinativă. Dar și alți mulți maeștri și mari maeștri știu și le place să combine; și totuși ne dăm seama că Tal se deosebește cu ceva greu de sesizat de ei, că stilul său, felul său de a juca poartă pecetea originalității, nu seamănă cu stilul altor virtuoși ai atacului, ca de exemplu, Bronstein sau Gheller.

Cauza este felul particular, bazat excesiv pe psihologie, în care Tal abordează lupta șahistă. Tal n-a adus idei deosebite în teoria deschiderilor, sau în modul de a juca finalurile, și cu toate acestea el este un adevărat pionier, care caută și deschide noi căi în arta șahului. Noul la Tal constă mai înainte de toate în faptul că în fiecare partidă, împotriva fiecărui adversar, atunci cînd elaborează planul de acțiune el ține seama de un întreg complex de detalii psihologice, cum se simte adversarul în poziții de

acest tip, îi place să atace sau să se apere, care este situația lui în concurs, cît timp de gîndire mai are la dispoziție etc.

Se înțelege, fiecare maestru și cu atît mai mult fiecare mare maestru, caută să țină seama de toate aceste circumstanțe, dar nu fiecare dintre ei este gata ca pe baza lor să sacrifice material. Tal însă, cu temperamentul său nestăpînit, cu încredere în sine, e gata întotdeauna să facă sacrificii — la propriu și la figurat... Tocmai de aceea el acționează cîteodată contrariu logicei abstracte a poziției, dar totdeauna în perfect acord cu logica concretă a luptei. Tal urmează cu credință logica luptei și n-o trădează niciodată!

Șahiștii sînt privilegiați — ei pot urmări după însemnările făcute felul cum s-a desfășurat oricare partidă. Dar tot așa cum o floare ofilită nu poate da decît o imagine îndepărtată a înfățișării și parfumului pe care-l avea cînd era înflorită, tot așa și textul unei partide nu este decît un surogat anemic al luptei șahiste, plină de viață și adesea crîncenă.

De aci provin și multe nedumeriri relativ la partidele lui Tal. Rejoci o partidă a lui Tal și la un moment dat observi că el efectuează un sacrificiu evident nejustificat, pentru care, se pare, nu capătă nicio compensație. Dar adevărul, și la șah, este întotdeauna concret! Din textul partidei se pot vedea numai mutările făcute, dar nu-ți poți da seama de starea adversarilor în momentul cînd făceau aceste mutări. Tal însă, atunci cînd a făcut mutarea sa riscantă, știa că adversarul a obosit din cauza luptei precedente, în timpul căreia a trebuit să caute cu sonda minele puse peste tot. Lui Tal nu i-a scăpat că adversarul se uită din cînd în cînd cu neliniște la ceas, unde acele se apropie implacabil de limita fatală. Însfîrșit, el ține seama și de faptul că adversarului nu-i plac pozițiile care ascund amenințări și că în astfel de situații jocul său devine nesigur.

Rezultatul este că sacrificiul „nejustificat" devine în cele din urmă o hotărîre bine gîndită. Partida „nu este unitară", dar în realitate ea este o adevărată capodoperă, o luptă frumoasă încheiată cu o subtilă lovitură psihologică. Însfîrșit, acuzația de „noroc" — în realitate o victorie care nu se datorește de loc zeiței Fortuna, ci este cîștigată cu sudoare și sînge.

Lupta șahistă nu este numai o întrecere între doi oameni în domeniul cunoștințelor, al măestriei searbede. Dacă ar fi așa atunci șahul n-ar tulbura imaginația a milioane de oameni ci ar fi pur și simplu un joc, desigur amuzant dar incapabil de a atinge mintea

și sufletul. În realitate, jocul de șah a fost întotdeauna o luptă între două minți, caractere și temperamente.

Se știe foarte bine că unii șahiști, chiar maeștri, au ca trăsătură caracteristică prudența, ba chiar frica. Jucînd deschiderea ei se străduiesc să-și asigure în primul rînd o poziție sigură și numai după ce au obținut aceasta încep să acționeze. Alții, din contra, sînt îndrăzneți și gata să riște oricînd. Unii sînt șireți. Alții nu sînt inventivi, dar în schimb sînt încăpățînați în îndeplinirea planului pe care și l-au ales și se străduiesc cu toate puterile să-l impună adversarului. Unii își păstrează sîngele rece cînd lavina de pioni și figuri a adversarului înaintează pe flancul damei dar intră în panică la cel mai mic semn de atac pe flancul regelui. Alții privesc cu indiferență cum se prăbușește zidul de pioni care le apără regele și îl deplasează în liniște într-un adăpost ferit de primejdii.

În această profundă concentrare psihologică, în dramatismul luptei se ascunde secretul neobișnuitului farmec al șahului, pe care-l simt atît de mulți.

Se înțelege de la sine că dintre doi șahiști egali ca forță, acela care va ține seama tot timpul de factorul psihologic va obține un avantaj decisiv. E cazul să amintim că unul dintre cei mai mari șahiști ai trecutului, cel de-al doilea campion mondial, Emanuel Lasker, a fost un psiholog neobișnuit de fin și profund care a folosit cu abilitate slăbiciunile pur omenești și particularitățile caracterului adversarilor săi. Este interesant că unul dintre rivalii săi, doctorul Tarrasch, era și el convins că Lasker recurge în timpul partidelor la hipnoză...

Nu mai puțin interesant este și alt fapt. De multe ori Lasker își crea cu bună știință slăbiciuni în poziție numai pentru a-și pune adversarul într-o situație care nu-i convenea. Tocmai la o astfel de strategie psihologică a recurs Lasker apărîndu-și titlul în fața lui Schlechter. Știind că Schlechter este neobișnuit de tare și de dîrz în apărare, de cîteva ori Lasker a lăsat adversarului inițiativa, călcînd astfel logica poziției dar rămînînd credincios logicei luptei...

Asemănător procedează și Tal, cu deosebirea că el ignorează în mai mare măsură preceptele poziționale, acceptînd adesea un mare risc, (lucru pe care un alt jucător în locul său nu și l-ar permite niciodată) și balansîndu-se cum s-ar spune, pe o muche de cuțit.

În al XXV-lea campionat unional, Tal a sacrificat în mod neașteptat în partida cu Averbach un cal pentru doi pioni, la muta-

rea a 12-a[1] căpătînd ca compensație doar inițiativa. Poate că dacă am cîntări acest sacrificiu pe un cîntar analitic imaginar, ea se va dovedi nejustificată, deci incorectă. Dar la o astfel de concluzie putem ajunge numai în cazul cînd am aprecia situația survenită pe tablă strict teoretic. Iată însă ce scrie în legătură cu aceasta marele maestru Bronstein:

„În partida contra lui Averbach, Tal a jucat cu negrul și la mutarea a 12-a a ajuns la o poziție care, pe baza caracteristicilor generale, nu poate fi numită altfel decît dificilă din punct de vedere strategic. Negrul a continuat cu 12... C:e4 ! ! — nu pot aprecia altfel planul negrului, decît punînd două semne de exclamare deși însuși Tal pune acestei mutări semnele „ ! ?" — căci aci problema nu este dacă acest sacrificiu este corect sau nu, ci că Averbach, care este un remarcabil reprezentant al tipului de șahist pozițional, a fost silit să facă o bruscă schimbare pe un drum cu totul nou . . . Adevărul este că poziții de felul acesta nu pot fi epuizate prin variante, iar șansele practice în partidă sînt de partea aceluia căruia o astfel de poziție îi place, care calculează variante mai repede și mai bine".

Poziția tăioasă la care se ajunsese îi plăcea lui Tal, în timp ce Averbach a fost „aruncat din șa" și curînd s-a încurcat definitiv.

Astfel, un sacrificiu nu prea justificat — deci călcarea „cerințelor poziției", deci victoria obținută poate fi considerată un noroc, — iată mersul aproximativ al gîndurilor criticilor severi ai lui Tal. În realitate — o victorie minunată.

Poate fi oare considerat un „noroc" al lui Tal faptul că în același turneu Gheller i-a lăsat în priză un turn? Aci doar Fortuna, fără discuție, i-a zîmbit lui Tal ! Așa s-ar părea, dar nu chiar așa. Da, într-adevăr Gheller a lăsat în priză un turn, lucrul acesta este indiscutabil, dar înainte de a naufragia izbindu-se de o stîncă foarte vizibilă, Gheller a evitat cu abilitate o mulțime de stînci submarine.

El a descoperit una din cursele lui Tal, pe urmă încă una, apoi a prevenit o manevră șireată, a găsit și a făcut inofensivă încă o mină. Dar tensiunea nu scade de loc, Tal nu-i dă timp să respire, inventează mereu alte „viclenii". Gheller își șterge transpirația de pe frunte, privește din nou la tablă și, deodată, vede cu groază că dușmanul respins înaintează din nou. Și, la sfîrșit, com-

---

[1] *N. Trad.* După cum se vede, Tal a rămas credincios stilului său sacrificînd și contra lui Botvinnik o figură pentru doi pioni în partida a 9-a.

plet epuizat, clătinîndu-se sub povara prea grea, el se împiedică pe drum drept. Imediat pe culuare cineva se grăbește să anunțe : „Norocosul, iar i-a mers !".

Folosindu-se în mod activ în lupta șahistă de arma psihologică, Tal este totdeauna pregătit ca această armă să fie utilizată și contra lui. În al patrulea tur al turneului candidaților el a ajuns în partida cu Fischer într-o poziție aproape fără speranță.

La un moment dat Tal, după ce făcuse mutarea, se plimba pe scenă. Cu toată aparența sa liniștită, era foarte tulburat. Era suficient ca Fischer să facă mutarea corectă și situația ar fi devenit primejdioasă. Și iată că, privind cu coada ochiului, Tal observă că Fischer să străduiește în mod ciudat ca adversarul să vadă fișa pe care, vai, era scrisă tocmai mutarea de care se temea Tal. Ce putea să însemne asta ?

Și dintr-odată Tal a înțeles ! Fischer îl punea la încercare ! El voia să verifice pe fața lui Tal dacă mutarea pe care voia s-o facă este corectă sau nu. Desigur, aceasta era o copilărie, nimic mai mult decît un truc al unui băiat de 16 ani. Și totuși Tal a trebuit să trăiască cîteva minute neplăcute.

Ce să facă ? Să se întristeze ? Asta n-ar fi făcut decît să-l convingă pe Fischer că mutarea e bună. Să zîmbească ? Șmecherul ar fi putut descoperi manevra. Toate aceste gînduri i-au trecut fulgerător prin minte și cînd Fischer s-a uitat cercetător la el, Tal a continuat să se plimbe cu o față de piatră, pe care nu se mișca niciun mușchi. Contrariat de indiferența adversarului, Fischer a căzut în cursa pe care o întinsese singur.

Numai după ce s-a convins că Fischer a mutat însfîrșit, Tal și-a permis să zîmbească : Fischer ajunsese la concluzia că primul său plan este greșit și mutase altceva... Tal a respins curînd atacul și a întrerupt partida într-o poziție cîștigată.

Iată, după cum se vede, în ce fel de dueluri tăcute trebuie să lupte Tal ; iar dacă am privi partida numai după text, am putea spune și acum : „Iar i-a mers".

O astfel de tratare a luptei șahiste este posibilă numai pe baza unui mare talent. Așa și este : Mihail Tal este neobișnuit de talentat. El deține așa-numita clarviziune șahistă, care-i permite „să vadă" într-un astfel de labirint de variante care pentru adversarul său este acoperit de ceață. După părerea generală, Tal nu are egal în ceea ce privește calcularea variantelor. Aceasta înseamnă că, începînd o combinație el calculează continuările posibile de-a lungul unui număr mai mare de mutări decît adversarii săi.

Dar șahul n-ar fi șah dacă un om, chiar cu calitățile lui Tal, ar putea vedea fără greșeală sfîrșitul combinațiilor sau manevrelor pe care le începe. Tal este numai un om și nici el nu vede totdeauna consecințele sacrificiilor sale. Dar, începîndu-și următoarea „aventură", Tal crede nelimitat că pozițiile șahului ascund în mod obligatoriu tezaure combinative ascunse ochiului și că acel îndrăzneț care nu se teme să sacrifice o figură sau două poate descoperi aceste comori și le poate folosi. Cu alte cuvinte, Tal simte intuitiv că prin combinațiile sale el va putea descoperi noi posibilități ale poziției, noi resurse, pentru moment ascunse, cu ajutorul cărora va da ultima lovitură.

Așa se și întîmplă foarte des. Dar dacă Tal greșește? Dacă el are o scăpare de calcul sau dacă, pe neașteptate, poziția devine săracă în posibilități combinative. Însfîrșit, dacă adversarul conduce partida tot atît de bine sau chiar mai bine și sacrificiul se arată inutil? Ce se întîmplă atunci? Foarte simplu : în acest caz Tal pierde... Căci, repet, șahul n-ar fi șah dacă s-ar găsi un om care să nu facă greșeli.

Dar greșelile lui Tal sînt uneori tot atît de frumoase ca și victoriile lui. Fiindcă Tal, chiar cînd pierde, pierde în luptă, împotrivindu-se pînă la ultima mutare cu toată energia, storcînd din figurile sale tot ceea ce pot ele da. Tal întinde adversarului o cursă după alta, caută (și găsește!) cele mai mici portițe de scăpare, se retrage dînd lovituri, gata oricînd să înceapă un contraatac plin de avînt.

Foarte mulți dintre adversarii săi nu rezistă la această istovitoare încercare psihologică. Dacă, de exemplu, înaintea turneului candidaților, cineva ar fi spus că împotriva fostului campion mondial Vasili Smîslov, cu tehnica sa admirabilă și cu minunatul său sînge rece, se poate juca cu succes avînd o figură mai puțin, aceasta ar fi părut pur și simplu o profanare!

În două astfel de partide Tal n-a cedat și... a realizat 1½ puncte! Hipnotism? Noroc? De-ajuns, lucrurile astea le-am auzit deja! Nu, chestiunea este desigur mai serioasă. Nici aci nu lipsește factorul psihologic. Continuînd o rezistență, aparent fără speranță, Tal și-a dat foarte bine seama că Smîslov, avînd o figură în plus, așteaptă capitularea imediată și nu este de loc pregătit ca adversarul să se mai apere și încă cu dîrzenie și inventivitate. Și dintrodată Smîslov s-a izbit de o dibăcie diavolească, de o voință încăpățînată, pe care pentru a le combate era nevoie de a desfășura aceeași dîrzenie, aceeași dorință de a învinge, aceeași măestrie. Toate acestea, desigur, Smîslov le are, dar considerînd că

jocul este încheiat, s-a grăbit să demobilizeze. Şi iată că Tal într-una din partide s-a salvat cu ajutorul unui şah etern, iar în cealaltă a reuşit să-şi ademenească adversarul într-un labirint de ameninţării combinative şi nu numai că s-a descurcat ci, contrariu parcă bunului simţ, a cîştigat!

Vreau să cred că un istoric viitor al şahului va aprecia la justa valoare aceste două succese ale lui Tal. Şi aceasta nu pentru că ele s-ar remarca printr-o profunzime deosebită sau prin frumuseţea combinaţiilor, nu! Dar pe toţi aceia care iubesc într-adevăr şahul partidele acestea nu-i pot lăsa indiferenţi. Şi aceasta pentru că Tal, remizînd una dintre ele şi cîştigînd-o pe cealaltă din poziţii aproape fără speranţă, a demonstrat imensa putere a spiritului creator, a distrus măreţia aparentă a avantajului material, a dovedit încă odată că şahul conţine posibilităţi inepuizabile de luptă.

A fost o vreme cînd genialul Capablanca, pierzînd încrederea în bogăţia de idei a şahului, i-a prevăzut o apropiată „moarte prin remiză". Din fericire, o întreagă pleiadă de şahişti, în primul rînd sovietici, au combătut această prevestire întunecată. Şi totuşi, unele remize fără nicio încercare de luptă ne fac să ne aducem aminte de vorbele lui Capablanca.

Tal le-a pus definitiv cruce. Într-o epocă cînd tehnica apărării a crescut extraordinar şi cînd a devenit foarte greu să cîştigi contra şahiştilor de forţă, Tal aproape nu face remize! Şi lucrul acesta este atît de neobişnuit încît un mare maestru, remarcînd seria alternantă de victorii şi înfrîngeri ale lui Tal la începutul turneului candidaţilor, l-a invitat chiar „să se cuminţească". Dacă stilul lui Tal trebuie numit „nou" sau „vechi" — lucrul acesta la urma urmelor nu este atît de important! Important este altceva: prin jocul său, în care un loc de cinste îl ocupă fantezia, imaginaţia, riscul, Tal a insuflat şahului o nouă viaţă, alungînd şablonul şi rutina. Pe cei îndrăzneţi i-a însufleţit iar pe cei fricoşi i-a făcut să se gîndească.

ÎNDRĂZNEALA CELOR VITEJI

Despre scriitori se spune: „Stilul reprezintă omul". Aceste cuvinte pot fi aplicate pe deplin şi şahiştilor.

Partidele lui Tal sînt pătrunse de strălucirea mozartiană, de optimism şi încredere în talentul său, în frumuseţea şahului. Aşa este şi Tal — vesel, ironic, puţin şiret, sigur de sine — poate puţin mai mult decît ar dori prietenii şi admiratorii săi, şi totuşi

capabil de a aprecia autocritic calitățile și lipsurile sale, ca și calitățile adversarilor săi.

După ce Tal a ajuns pentru prima oară campion unional în 1957, am stat de vorbă cu el adunînd material pentru un articol. Îmi voi permite să repet acum ceva din acest articol : mi se pare că nu va fi lipsit de interes.

Am fost la Tal a doua zi după victorie, după acea seară furtunoasă, de neuitat, cînd timp de cinci ore nu numai participanții turneului ci și spectatorii au trăit într-o atmosferă de încordare nervoasă.

Dimineața victoriei!... Imaginați-vă un tînăr, păstrînd încă în înfățișare trăsăturile caracteristice ale adolescenței, puțin nepăsător, ușor ironic, un pic naiv, dar care-și dădea seama deja de forța sa.

În timpul cînd se gîndește, Tal are o înfățișare severă, pare încruntat, chiar trist. Dar după ce partida se termină, tăcuta concentrare face loc unei nesecate veselii. Se pare că tînărul spune cu toată ființa sa : „Hai, întrebați-mă ceva, discutați cu mine, dați-mi voie să vă dovedesc că greșiți în această variantă".

Astăzi, în această dimineață de triumf dar în același timp agitată, acest tînăr era foarte ocupat: vizite, scrisori, telegrame. Una de la unchiul său : „Te felicit. Stop. Te sărut, Stop. Mulțumesc scăpare de infarct..."

Sună telefonul. Unul din gazetarii din Riga se grăbește să-și depășească concurenții.

— Cum te simți?

— Mi-e capul plin de soare!

— Ai obosit?

— Sînt gata să iau totul de la capăt!

— Ce ai de gînd să faci acum?

Întrebarea este serioasă și Tal răspunde serios :

— Voi scrie lucrarea de diplomă. Tema? „Satira în romanul lui Ilf și Petrov „12 scaune".

Așa a fost întotdeauna : fericit, norocos, dornic de viață, de cunoștințe și, desigur, de șah. Cu ce încîntare se consacra el jocului ! În ultima rundă a campionatului Tal era dispus să se mulțumească cu remiza. Ea îi asigura împărțirea locului I și titlul de mare maestru. Așa îi spunea bunul simț, așa l-a sfătuit prudentul Koblenz, antrenorul și sfătuitorul său. Probabil, n-avea nimic împotriva remizei nici adversarul lui Tal, marele maestru Toluș ; doar nu se risipise încă fumul prafului de pușcă de pe cîmpurile de bătaie pe care Tal zdrobise o întreagă legiune de mari maeștri.

Într-un cuvînt, toate horoscoapele prevesteau remiza. Dar... pofta vine în timpul jocului. Chiar după primele mutări s-a prăbușit clădirea înălțată de Koblenz pe baza unor argumente atît de sănătoase. Abia au ieșit figurile în recunoaștere și Tal s-a și aruncat în luptă, cuprins fiind de un sentiment imposibil de redat în care se amestecau beția luptei, hazardul, atrăgătoarea dar în același timp ușor amenințătoarea dorință de a risca. Strîns în chingi de oțel, Toluș n-a reușit oricît s-a zbătut să scape din ele pînă la sfîrșitul partidei. Îndrăzneala celor viteji – aceasta este suprema vitejie și în șah.

În dimineața aceea, printre numeroșii oaspeți ai lui Tal se aflau și cîțiva studenți de la institutul de construcții din Moscova care l-au invitat să dea un simultan. Tal era obosit după turneu, avea multe treburi, dar totuși a primit imediat propunerea. Cînd a aflat, Koblenz s-a apucat cu mîinile de cap.

– Înțelegeți-mă, nu puteam face altfel, – s-a justificat Tal. Doar erau studenți, tovarăși de-ai mei!

Zîmbea puțin, cu oarecare șiretenie: peste toate celelalte, i-a făcut plăcere să joace... Așa s-a întîmplat de multe ori. O dată Koblenz și Tal se plimbau pe una din străzile din Riga. După ce s-au plimbat destul, Koblenz i-a spus lui Tal.

– Ei, și-acum e timpul să mergem la culcare.

Tal a dat din cap.

– Desigur, doar nu-i vremea de dansat.

Liniștit, Koblenz s-a dus acasă. Dar după cîtva timp a sunat la telefon mama lui Tal întrebînd unde e Mișa: nu se întorsese încă acasă.

Koblenz a plecat în cercetare. Pe drum a intrat la clubul de șah, dar acolo se desfășura un concurs – fulger al jucătorilor de șașki (dame) și deci Tal nu se putea afla acolo. Tocmai cînd era gata de plecare, Koblenz observă că într-un colț se afla un grup de chibiți care, vădit, se străduiau să acopere pe jucători. În sufletul lui Koblenz s-a strecurat o bănuială: hotărît, a pătruns prin zidul de chibiți și... Da, da! Tal se uita vinovat la el, zîmbind încurcat! Dacă nu șah – cel puțin șașki, tot e ceva! Iată cum era pe atunci tînărul campion al U.R.S.S., Mișa Tal.

Au trecut mai puțin de trei ani și Moscova șahistă s-a adunat la Casa savanților pentru a-l asculta pe învingătorul turneului candidaților. Se dezvoltase, devenise un bărbat, furtuna de aplauze nu-l tulbura de loc, numai mîinile aranjează manșetele nenatural de mult, trădînd astfel o ușoară emoție...

După cum s-a văzut, Tal nu este numai şahist, nu numai un ziarist capabil, ci şi un excelent lector: inventiv, spiritual, rapid. Întrebările, chiar cele mai dificile, nu-l pun în încurcătură. Pozează puţin, dar ce să-i faci, doar n-are decît 23 de ani, o să-i treacă; e doar inteligent şi o să înţeleagă. Îl ascult şi mă gîndesc: „Ce bine că nu te-ai „cuminţit", că ai rămas tot dornic de viaţă şi optimist, Mişa Tal! Ce bine că, fără să coteşti, mergi pe drumul din totdeauna greu al cercetătorilor, drumul celor curajoşi, drumul neobosiţilor căutători ai frumosului! Fie ca jocul tău să fie o veşnică enigmă, pe care iubitorii şahului să nu se plictisească niciodată s-o dezlege".

MECIUL REVANȘĂ

15 MARTIE — 12 MAI 1961

CE ESTE NOUL STIL [1]

de D. BRONŞTEIN
mare maestru internaţional

Victoria lui Mihail Tal în meciul pentru campionatul lumii a constituit fără îndoială unul dintre evenimentele cele mai remarcabile din istoria şahului, o manifestare a minunatelor calităţi sportive ale tînărului mare maestru, a strălucitului său talent. Şi totuşi nu pot să mă eliberez de impresia că în acest meci Botvinnik n-a jucat cu toată forţa de care e capabil. Aceasta nu este numai o impresie intuitivă, ci şi rezultatul analizei partidelor primului meci. Nu este aci locul de a intra în amănunte, dar îl rog pe cititor să mă creadă că în primul meci superioritatea noului stil n-a fost demonstrată convingător. Acelaşi lucru poate fi spus şi despre ultimul campionat al U.R.S.S. (al XXVIII-lea), al cărui învingător — Tigran Petrosian, care, după părerea mea, va fi fără îndoială viitorul candidat la titlul de campion mondial — nu face parte din susţinătorii stilului nou.

Ce este acest stil nou?

Într-adevăr, generaţiei noastre şahiste i-a fost dat să asiste la naşterea, sau poate la renaşterea, unui curent original în şah, pentru care nu este uşor de găsit o denumire exactă. Cea mai potrivită, probabil, este „stilul intuitiv".

Un reprezentant al acestui stil, în special dacă este vorba despre un mare maestru, stăpîneşte desigur toate elementele necesare obţinerii succeselor sportive: cunoştinţe, tehnică, gîndire logică, voinţă de a cîştiga; dar temelia forţei lui de jucător este talentul natural pentru calcularea rapidă a unor variante complicate şi lungi, cu numeroase ramificaţii. Acest talent preţios permite celui care-l posedă să atingă o mare forţă practică încă din tinereţe.

---

[1] Extras din articolul apărut în Buletinul meciului revanşă Tal-Botvinnik, nr. 5 din 3 aprilie 1961.

Aproape toţi marii şahişti ai timpului nostru au obţinut primele succese tocmai pe baza acestui talent pentru alegerea (sau calcularea) intuitivă a continuărilor corecte. Abia mai tîrziu ei au cîştigat experienţă, cunoştinţe, înţelegere a legilor strategiei şahiste, conturîndu-şi caracteristicile individuale care formează personalitatea creatoare a şahistului.

Dar nici unul dintre ei, chiar la apogeul dezvoltării lor, n-a posedat intuiţia şi capacitatea de calcul rapid pe care o are Mihail Tal.

Prin ce se deosebeşte în jocul practic un şahist „intuitiv" de un strateg ! El caută să atragă cu orice preţ pe adversar într-o astfel de situaţie în care echilibrul material şi poziţional este rupt în cîteva puncte, în care au dispărut elementele necesare unei aprecieri obiective şi nu pot fi găsite pîrghii şi puncte de susţinere pentru aplicarea logicii şahiste.

Dacă vom arăta o poziţie de acest tip lui V. Korcinoi sau liderului curentului intuitiv M. Tal şi-i vom întreba ce părere au şi cu ce culoare ar prefera să joace, răspunsul ar fi aproximativ acesta : „Poziţia este acceptabilă, îmi place şi sînt gata s-o joc... la ambele culori".

Să arătăm acum aceeaşi poziţie lui I. Averbach, lui T. Petrosian sau liderului curentului strategic M. Botvinnik. Răspunsul va fi : „Poziţia este neclară şi nu mi-ar plăcea s-o joc nici cu albul, nici cu negrul".

De aceea în lupta dintre şahiştii acestor două curente diferite, unii caută să atragă pe adversari în vîrtejul complicaţiilor, iar ceilalţi caută să-i aducă pe adversari pe terenul solid al strategiei logice.

Dacă una din părţi realizează acest obiectiv principal, atunci soarta partidei este aproape decisă.

Stilul lui Tal sau Korcinoi este adeseori denumit stil combinativ. Există oare vreun şahist care să nu preţuiască mai mult decît orice frumuseţea combinaţiilor? Este însă greu de crezut că aceste combinaţii şahiste pot fi create din nimic, cam în felul în care un prestidigitator prinde din aer ţigări aprinse. Combinaţia este o floare născută din fantezia şahistului, dar în care alături de fantezie este necesară muncă şi prevedere.

O adevărată combinaţie nu se obţine amestecînd cu lingura într-un castron pioni, puncte slabe şi figuri, şi încălzind totul la focul crizei de timp.

Nu odată am afirmat că Tal poate juca şi în stilul clasic pozițional. El a demonstrat în mod strălucit această părere a mea în cîteva partide ale primului meci pe care l-a jucat cu Botvinnik.

Tal însă preferă un stil de joc care-i cere, din punctul lui de vedere, cea mai mică cheltuială de energie. Deschiderea, spune el, n-are în general mare importanță, important este să păstrezi capul limpede pentru momentul cînd partida ajunge în faza decisivă. Dar, în afară de aceasta este important, adăugăm noi, să nu ajungi la acest moment într-o poziție fără speranță...

Forța şi slăbiciunea lui Botvinnik constă în faptul că el acceptă numai acele combinații care decurg în mod logic din poziție şi pe care le poate calcula pînă la sfîrşit. Slăbiciunea şi forța lui Tal constă în faptul că el se aruncă în vîrtejul complicațiilor, chiar dacă nu poate să le calculeze consecințele în modul cel mai exact.

Deci, Botvinnik luptă nu numai pentru titlul de campion mondial, ci şi pentru stilul clasic în şah, al cărui reprezentant de frunte se menține timp de cîteva decenii. Şi cum acest stil, din punctul de vedere al conținutului, este, după părerea mea, superior stilului intuitiv, Botvinnik trebuia să învingă.

PARTIDA 1

Şi astfel, după un „armistiţiu" de un an, Tal şi Botvinnik s-au aşezat din nou în faţa tablei de şah. Scena s-a schimbat — de data aceasta se joacă la Teatrul de Estradă, — dar influenţa cupletelor şi muzicii vesele nu se face simţită. Cei doi protagonişti ai acestui ultim meci-revanşă şi în special Botvinnik, au o înfăţişare foarte serioasă, am putea spune severă.

În sala plină pînă la refuz domneşte o linişte deplină. Arbitrul principal al meciului, simpaticul mare maestru suedez Gedeon Stahlberg porneşte ceasul de control şi Botvinnik, care de data aceasta are albul, face prima mutare. Cu aceasta marea luptă s-a început şi nimeni nu putea bănui care va fi sfîrşitul ei.

Prima partidă a unui meci are de multe ori o mare importanţă psihologică. În 1927 Alehin, care nu-l învinsese pînă atunci niciodată pe Capablanca, a cîştigat prima partidă a celebrului meci în urma căruia, după o luptă titanică, a devenit campion al lumii. Anul trecut, Botvinnik a pierdut prima partidă a meciului cu Tal şi această înfrîngere a avut fără îndoială o mare influenţă asupra desfăşurării meciului. În general pentru Botvinnik este foarte importantă menţinerea iniţiativei în timpul unei competiţii, deoarece în felul acesta el îşi poate impune tempoul de joc, planul propriu de desfăşurare a „ostilităţilor".

Ţinînd seama de experienţa meciului revanşă cu Smîslov, era de aşteptat ca Botvinnik să depună toate eforturile pentru a lua de la început conducerea în meci şi a impune astfel adversarului situaţia psihologică nefavorabilă de „urmăritor". Aşa s-a şi întîmplat. Botvinnik a jucat prima partidă a meciului cu mare dîrzenie şi — după o deschidere egală — a folosit cu multă precizie inexactităţile lui Tal pentru a obţine o victorie convingătoare.

În această partidă şi-a spus cuvîntul superioritatea lui Botvinnik în tratarea aşa numitelor „poziţii simple", în care au excelat la timpul lor, Capablanca şi Lasker.

M. Botvinnik — M. Tal

1. c2-c4 Cg8-f6
2. Cb1-c3 e7-e6
3. d2-d4 Nf8-b4

Prin intervertire de mutări a rezultat apărarea Nimzovici, pe care Tal a jucat-o cu succes în partea a doua primului meci.

4. e2-e3 ...

În primul meci Botvinnik a preferat atacul Sämisch (4.a3). De data aceasta el va folosi în primele trei partide clasica variantă Rubinstein, pentru a reveni la atacul Sämisch abia în partida a 7-a.

4. ... 0-0
5. Nf1-d3 d7-d5
6. a2-a3 ...

Teoria consideră că în felul acesta albul nu are perspective de a obține avantaj. Dar lui Botvinnik îi plac foarte mult pozițiile care survin în varianta 6... N:c3+ 7. b:c3 c5 8. c:d5 e:d5 9.Cge2 b6 10.0-0 etc. iar dacă negrul vrea să le evite atunci cea mai bună posibilitate este continuarea din partidă. Poate că tocmai împotriva ei s-a pregătit Botvinnik.

6. ... d5:c4 !
7. Nd3:c4 Nb4-d6

Într-o partidă Botvinnik — — Unzicker, München 1958, s-a jucat 7... N:c3+ 8. b:c3 c5 dar această continuare duce, cum am arătat mai sus, la poziții pe care Botvinnik le preferă. Mutarea jucată de Tal duce la o poziție cunoscută a așa-numitei apărări Ragozin, care poate rezulta și din Gambitul Damei (1.d4 d5 2.c4 e6 3.Cc3 Cf6 4.Cf3 Nb4 5.e3 Cc6 6.Nd3 0-0 7.a3 d:c4 8.N:c4 Nd6).

8. Cg1-f3 Cb8-c6

9. Cc3-b5 ...

La fel a jucat Gligorici contra lui Fischer la olimpiada de la Leipzig 1960. Desigur că Botvinnik cunoștea această partidă și pregătise ceva împotriva continuării alese de Fischer (Ne7 urmat de a6, Nd6 și e6-e5). O altă posibilitate, pe care o analizează pe larg maestrul sovietic I. Lipnițki în monografia sa asupra apărării Ragozin, este 9.e4 e5 10.d5 (10. Ne3 e:d4 11.C:d4 Cg4 12. C:c6 b:c6 cu joc activ) 10...Ce7 11. 0-0 Cg6

12. Te1 Nd7 13. b4 a5 ! 14. Tb1 a:b4 15.a:b4 De7 cu joc bun pentru negru (Ilivițki-Averbach, semifinala campionatului al XIX-lea al U.R.S.S.).

9. ... e6-e5
10. Cb5:d6 ...

Într-o partidă Ilivițki-Lipnițki (al XX-lea campionat al U.R.S.S., Moscova 1952) s-a jucat 10.d:e5 C:e5 11.C:d6.

10. ... Dd8:d6
11. d4:e5 Dd6:d1+
12. Re1:d1 Cf6-g4
13. Rd1-e2 Cc6:e5
14. Nc4-d5 c7-c6

S-a ajuns la una dintre acele poziții „simple" care necesită totuși un joc foarte atent. De exemplu, în locul ultimei mutări, după părerea multor comentatori era mai precis 14... Td8 după care este rîndul albului să joace atent. E posibilă, de exemplu, o variantă fantastică: 15.Ne4 b6 !?! și dacă 16. N:a8, atunci 16...Na6+ cu atac decisiv (după părerea lui Kotov). Sau, mai simplu, 15. Ne4 Ne6 ! 16. C:e5 C:e5 17. f4 Nc4+ 18.Rf2 Cd3+ 19.Rf3 c6 și negrul a egalat. Albul poate juca mai bine 15.Td1 ! ceea ce ar fi dus la schimburi de piese și, probabil, la o remiză rapidă.

15. Nd5-e4 Nc8-e6

În această poziție albul avea la dispoziție o cale destul de simplă de remiză: 16.C:e5 C:e5 17.f4 Nc4+ 18.Rf2 Cd3+ 19. N:d3 N:d3 20.Nd2 urmat de Nc3. Dar Botvinnik nu este mulțumit cu această soluție. Dacă inițiativa momentană a negrului (datorită dezvoltării superioare) ar putea fi stăvilită, atunci perechea de nebuni a albului devine o forță de temut.

16. Cf3-d2 Ta8-d8

Probabil că acesta a fost momentul decisiv al partidei. Impotriva planului strategic al albului se poate reacționa în două feluri. Kotov recomandă, în concordanță cu stilul combinativ al lui Tal, mutarea 16...f5 pentru a avea mereu la dispoziție înaintarea f5-f4 și a amenința astfel poziția regelui alb. La rîndul său, Smîslov recomandă, pornind de la considerentul strategic că negrul are o majoritate de pioni pe aripa

damei, continuarea 16...Tfd8 cu continuarea posibilă 17.h3 Cf6 18.Nc2 c5 !

Tal n-a ales niciunul dintre aceste planuri, ci un al treilea, anume acela al concentrării „naturale" a forțelor sale pe coloana „d" în legătură cu presiunea asupra punctului d3. Cum se va vedea, această presiune nu dă nimic negrului.

17. h2-h3	Cg4-f6
18. Ne4-c2	Td8-d7
19. b2-b3	Tf8-d8
20. Th1-d1	Ce5-d3

Cu aceasta negrul obține schimbul unuia dintre nebuni, dar odată cu aceasta avansul său de dezvoltare dispare și, în mod neașteptat, inițiativa trece de partea albului.

21. Nc2:d3	Td7:d3
22. Nc1-b2 !	...

Pionul b3 este acum indirect apărat și albul amenință N:f6 cu dublarea pionilor și Nd4 cu prinderea turnului. Tal, care probabil în această fază a partidei a fost sub impresia remizei inevitabile, n-a apreciat just primejdiile care-l amenințau. Acum trebuia jucat 22...c5 împiedicînd pe de o parte Nd4, iar pe de alta fixînd pionul slab al albului pe cîmpul b3. Atenția era cu atît mai justificată cu cît în acest moment Botvinnik a refuzat propunerea de remiză care i-a fost făcută.

22. ...	Td3-d7
23. Nb2:f6 !	g7:f6
24. b3-b4 !	Ne6-f5

Desigur, în această poziție „simplă" avantajul albului este destul de mic, dar totuși real : poziția mai bună de pioni și calul mai bun decît nebunul (avînd în vedere că va ajunge pe cîmpul d4). Problema care se pune este dacă la cel mai bun joc negrul ar fi putut salva partida. Kotov este de părere că da, cu condiția unui joc foarte atent. De exemplu, el consideră că în loc de 24...Nf5 ar fi fost mai bine 24...Nd5 împiedicînd activizarea calului alb.

25. Cd2-b3	Nf5-d3 +

Tal continuă să joace neprecis. Schimbul turnurilor urmat de aducerea regelui la d6 ar fi dus la un final ceva mai bun pentru alb dar în care negrul ar fi păstrat șanse bune de salvare.

26. Re2-e1	b7-b6
27. Ta1-c1	Nd3-c4
28. f2-f3 ! ?	...

Mai precis ar fi fost 28.T:d7 T:d7 29. Re2 ! (Nu 29. f3, la care negrul ar fi putut răspunde Td3 !) și dacă 29...Nd3 +, atunci 30. Rf3. În felul acesta albul ar fi păstrat un turn, ceea ce i-ar fi mărit posibilitățile de a ataca pionii slabi ai negrului.

28. ...	Td7:d1 +
29. Tc1:d1	Td8:d1 +
30. Re1:d1	Ne4-d5?

După aceasta negrul pierde un pion. Cu 30...Nf5 31. Cd4 Nd7 el ar fi putut păstra încă şanse de apărare.

31. Cb3-d4	c6-c5
32. b4:c5	b6:c5
33. Cd4-b5	a7-a6

Şi mai rău este 33...a5 34. Cc3 Nc6 35. Rd2 urmat de aducerea regelui alb la c4.

34. Cb5-c7	Nd5-c4
35. Cc7-e8 !	...

Manevrele calului au de scop aducerea pionilor negri pe cîmpuri albe, după care nebunul nu va mai putea să-i apere pe toţi. Acum la 35...Nf1 ar fi urmat 36.C:f6 + Rh8 37.g4 N:h3 38.Ce4 şi albul cîştigă uşor.

35. ...	f6-f5
36. h3-h4	Rg8-f8
37. Ce8-d6	Nc4-f1
38. g2-g3	Rf8-e7

Nu mai este nimic de făcut. Încercarea de a apăra pionul f5 prin Nd3 nu dă nimic din cauza 39. Rd2 Nb1 40. Cb7.

39. Cd6:f5 +	Re7-e6
40. e3-e4	Re6-e5
41. Rd1-d2 (Mutarea din plic)	

Negrul cedează.

PARTIDA a 2-a

După cum era de aşteptat, Botvinnik a jucat din nou apărarea Caro-Kann, care şi în primul meci s-a dovedit a fi foarte solidă. Toţi comentatorii au aşteptat cu curiozitate să vadă ce a pregătit Tal împotriva ei, dar deschiderea acestei partide a constituit o deziluzie pentru cei care se aşteptau la o „răsturnare". Dimpotrivă, Botvinnik a fost cel care a întărit jocul negrului, faţă de o partidă Simaghin – Flohr, jucată în semifinalele campionatului al XXVIII-lea al U.R.S.S. şi a obţinut din deschidere un joc excelent.

Cu toate că Tal a cîştigat această partidă în urma unor greşeli ale lui Botvinnik în final, rezultatul deschiderii a constituit totuşi un insucces care l-a determinat să adopte alt sistem de combatere a apărării Caro-Kann, cu care n-a obţinut mare lucru în partidele următoare ale meciului.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. Cb1-c3	d5:e4
4. Cc3:e4	Nc8-f5
5. Ce4-g3	Nf5-g6
6. Nf1-c4	e7-e6
7. Cg1-e2	Cg8-f6

8. Ce2-f4 **Nf8-d6**
9. 0-0 **...**

Pînă aci jocul s-a desfăşurat la fel ca în partida a 17-a a primului meci, în care Tal a continuat cu 9. C:g6 (vezi pag. 74). Mutarea 9.0-0 constituie o întărire a jocului alb. Ea era cunoscută celor doi adversari deoarece fusese analizată în timpul antrenamentului echipei sovietice înaintea olimpiadei de la Leipzig, pe baza unei partide Simaghin-Flohr, despre care am amintit mai sus.

9. ... **Cf6-d5 !**

Mult mai bine decît 9...Dc7, cum a jucat Flohr, la care a urmat 10.Df3 ! 0-0 11.Nb3 Cbd7 12.h4 Nf5 13.C:f5 e:f5 14.Ch3 Da5 15.c4 c5 16.D:f5 g6 17.Df3 cu avantaj pentru alb. Tot planul alb se bazează pe posibilitatea de a sacrifica prin 10.Df3! pionul c2, a cărui luare duce după 11.Cfh5! la un atac foarte puternic.

10. Cg3-h5 **...**

Manevra aceasta nu dă nimic albului. După părerea lui Spasski, poate că era mai bine 10. Cd3 păstrînd atît posibilitatea de a juca c2-c4 (după Nb3), cît şi pe aceea de a înainta la momentul oportun pionul „f".

10. ... **0-0**
11. Nc4-b3 **Cb8-d7**
12. Cf4:g6 **...**

Albul renunţă la menţinerea unui cal la f4 (ceea ce, se pare, a fost prima sa intenţie), deoarece după 12. c4 C:f4 13. C:f4 Nf5 negrul stă excelent.

12. ... **h7:g6**
13. Ch5-g3 **Dd8-h4**

Deschiderea s-a terminat şi rezultatul ei este clar în favoarea negrului. Pentru cei doi nebuni — care deocamdată n-au nicio perspectivă — el a obţinut avantaj de dezvoltare şi variate posibilităţi de joc activ în centru, atît în legătură cu înaintările c6-c5 sau e6-e5, cît şi pe flancul regelui, prin manevra Cd7-f6-g4. Cu următoarea sa mutare Tal ia măsuri împotriva acestei manevre apărînd calul g3, pentru a putea juca h2-h3.

14. Dd1-d3 **Ta8-d8**

În locul acestei mutări naturale, căreia majoritatea comentatorilor nu i-a acordat nicio

atenție, Spasski propune fie 14...C7f6 15.Te1 (La 15.h3 este foarte tare 15...g5, iar la 15. c4 poate urma 15...Ce7 urmat de Cf5) 15... c5 cu joc excelent, sau 14...C5f6 cu intenția de a ataca centrul prin c6-c5.

15. Tf1-e1	**Cd7-f6**
16. h2-h3 !	**...**

Acum mutarea aceasta este foarte bună deoarece albul poate răspunde la 16...g5 cu 17. Ce4.

16. ...	**Nd6-f4**

La 16...Nb8 albul n-ar fi jucat imediat 17.Ce4, la care ar fi urmat 17...Cf4 18.Df3 T:d4 ! 19.g3 T:e4 !, ci 17.c3 urmat de Ce4 cu amenințarea Ng5.

17. c2-c3	**...**

După părerea lui Spasski, avînd în vedere posibilitatea sacrificiului de pion 17...c5 !? (De exemplu 18.d:c5 N:c1 19. Ta:c1 Cf4 20. Dc4 Td2 21. Ce2 g5) era mai exact aci 17. Ce4.

17. ...	**b7-b6**

Botvinnik își continuă însă metodic planul strategic care constă în subminarea centrului alb prin c6-c5.

18. Dd3-f3	**Nf4:c1**
19. Ta1:c1	**Dh4-f4**
20. Df3-e2	**...**

Este clar că după schimbul damelor negrul are un final foarte bun.

20. ...	**c6-c5**
21. Tc1-d1	**Df4-c7**
22. d4:c5	**b6:c5**

Desigur, se putea foarte bine juca și 22...D:c5.

23. Cg3-e4	**Cf6:e4**
24. De2:e4	**Cd5-f6**

Marele maestru O'Kelly observă că aci era poate mai bine 24...Cb6 păstrînd calul pe flancul damei, care în curînd va deveni teatrul principal de operații.

25. De4-e2	**Td8:d1**
26. Te1:d1	**Tf8-d8**
27. Td1:d8+	**Dc7:d8**

„În finalul care a rezultat albul are un mic avantaj datorită majorității de pioni pe flancul damei. La un joc exact însă, obținerea remizei de către negru nu trebuie să prezinte greutăți deosebite" (Spasski).

28. Nb3-c4	**Dd8-b8**
29. De2-d2	**Db8-c7**
30. Nc4-f1	**Rg8-f8**
31. b2-b4	**c5:b4**
32. c3:b4	**Cf6-d5**
33. a2-a3	**Dc7-c3**

Același răspuns ar fi urmat cu și mai mult efect după 33.a4. În acest caz albul ar fi fost silit să schimbe damele ceea ce ar fi dus la o remiză rapidă.

34. Dd2-g5	**Dc3-f6**

Este surprinzător de ce Botvinnik n-a jucat aci 34...f6 ! după care remiza ar fi fost

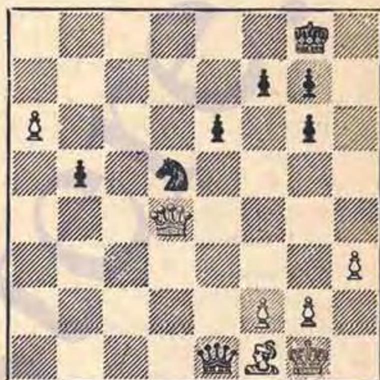
evidentă deoarece ar fi dispărut majoritatea albă de pioni de pe flancul damei.

35.	Dg5-g3	Df6-f4
36.	Dg3-d3	Df4-c1
37.	a3-a4	Rf8-g8 !?

În criză de timp Botvinnik joacă inexact. Desigur, pionul b4 nu putea fi luat din cauza Dd8 mat, dar nici după mutarea Rg8 luarea la b4 nu este posibilă din cauza Dd8+ urmat de Dh4+ și se pierde calul. De ce n-a jucat însă Botvinnik 37...Dc3 !, — doar poziția era aproape identică cu cea de la mutarea a 33-a? Faptul că dama albă fiind acum la d3 era posibilă mutarea Da6 nu prezintă nicio importanță. După 38...Dc7 albul ar fi fost nevoit să accepte remiza prin repetarea mutărilor: 39.Db5 Cc3 40. Da6 Cd5, deoarece nu mergea 39. b5 din cauza 39...Cb4 și albul pierde dama. Lăsînd să-i scape această posibilitate, Botvinnik permite înaintarea pionilor albi, ceea ce dă albului șanse bune de cîștig.

38.	a4-a5 !	Dc1-c1
39.	Dd3-d4	a7-a6
40.	b4-b5 !	a6:b5
41.	a5-a6	...

Aci partida s-a întrerupt și Botvinnik a dat următoarea mutare în plic. Finalul rezultat este deosebit de interesant. Probabil că Botvinnik a considerat pierdut, deoarece la reluarea partidei el a jucat foarte slab și a pierdut în cîteva mutări. Cum a demonstrat însă fostul campion mondial Dr. M. Euwe într-o frumoasă analiză publicată în revista germană „Schach-Echo", negrul avea la dispoziție încă multe resurse de apărare, pe care le vom arăta mai jos.

41.	...	Dc1-a5
42.	a6-a7	...

Aci albul ar fi putut cîștiga calul pentru pionul „a" prin 42.Da7 Cc7 43.Db8+ Rh7 44. a7 b4 45.D:c7 D:c7 46.a8D dar după 46... b3 „albul nu are practic nicio șansă de cîștig" (Euwe).

42.	...	b5-b4
43.	Nf1-e4 !	...

Nici aci cîștigarea calului prin 43.Nb5 Cc7 44.Dd8+ Rh7 45. a8D D:a8 46.D:c7 Da1+ 47. Rh2 b3 (48. D:f7 ? De5+) prezintă puține perspective. Muta-

rea de așteptare făcută de alb limitează foarte mult posibilitățile de apărare ale negrului.

43. ... f7-f6?

Cea mai bună apărare era aci 43...Cc7 ! după care cîștigul pentru alb ar fi prezentat greutăți foarte mari (dacă în general ar fi fost posibil).

Nici acum cîștigarea calului nu dă nimic albului : 44. Dd8+ Rh7 45.a8D D:a8 46.D:c7 Da1+ 47.Rh2 și acum nu 47...Dc3? după care prin 48.Df4 b3 49. Dh4+ Rg8 50.Rd8+ Rh7 51. Dd3 albul forțează schimbul damelor sau cîștigă pionul b3, ci 47...Dc1 ! după care albul nu poate cîștiga.

De aceea albul trebuie să-și îmbunătățească poziția figurilor prin 44.g3 Cd5 45.Nb3 (Mutările cu regele lasă negrului mai multă libertate. La 45.Rh2 se poate juca 45...Cc7, de exemplu: 46. Dd8+ Rh7 47. Da8 D:a8 48.D:c7 Df3 și albul nu obține nimic: 49.Db6 Dc3 50. Db5 De1. Și după 45. Rg2 se poate juca 45...Cc7. După 46. Dd8+ Rh7 nu merge 47.a8D deoarece negrul ia la a8 cu șah, iar 47.D:c7 nu merge deoarece după 47...D:c7 nebunul c4 este atacat. Din această variantă se vede de ce nebunul are o poziție mai bună la b3 decît la c4. La încercarea 45.h4 negrul răspunde cu 45...Rh7 și dacă 46.h5 atunci 46...g:h5 47.De4+ g6 48. N:d5 D:a7 !) 45... g5 (Pentru a controla cîmpul h4) 46.Nc4 ! g6 ! (Singura apărare posibilă. La 46... Cc7 urmează 47. Dd8+ Rh7 48. Nd3+ ! și albul cîștigă ; la 46...Rh7 decide 47.De4+ urmat de N:d5 și De7, iar la 46...Rf8 urmează 47.Nb5 ! amenințînd Nc6 și Dc5+) 47. Nb3 Rh7 48.Rf1 (Albul trebuie să joace h3-h4 în momentul cînd regele său se află la g2, iar regele negru la h7. Aceasta explică manevra în triunghi pe care o efectuează) 48...Rg8 49. Rg2 Rh7 50.h4 g:h4 51.D:h4+ (După 51.N:d5 negrul se apără cu 51...h3+ ! 52.R:h3 e:d5 53. Dh4+ Rg7 54.De7 b3 55.Db7 De1 etc.) 51...Rg8 52.Dd4. Acum negrul a ajuns în zugzwang (52...Rh7 53.N:d5 e:d5 54.Dh4+ Rg7 55.De7 b3 56.Db7, sau 52...g5 53. Nc4 Rh7 54. De4+ urmat de N:d5) și nu-i mai rămîne decît continuarea 52... Cc7 53.Dd8+ Rg7 54.D:c7 D:c7 55.a8D. „Acum albul are un nebun pentru doi pioni și o poziție bună. Dacă acest avantaj material este suficient sau nu pentru cîștig, aceasta este o altă problemă pe care n-o putem rezolva aci și trebuie să ne mulțumim cu diagnosticul că albul are șanse de cîștig" (Dr. Euwe).

După cum se vede, obținerea cîștigului ar fi fost o problemă dificilă pentru alb după 43... Cc7 !.

44. Nc4-b5 b4-b3?

După aceasta albul cîştigă imediat. Negrul mai putea prelungi rezistenţa prin 44...Cc7, după care cîştigarea calului prin 45.Dd8+ Rh7 46.a8D D:a8 47. D:c7 Da1+ 48. Rh2 b3 ar fi fost din nou prematură, dar manevra 45. Nd3 ! f5 46. Nc4 ! ar fi dus la cîştig, de ex. 46... Rh7 47.g3 Rg8 48.Dd8+Rh7 49.N:e6 Da1+ 50.Rg2 C:e6 51. a8D etc.

45. Dd4-a4 ! Negrul cedează

PARTIDA a 3-a

De multe ori o singură greşeală este suficientă pentru a pierde o partidă. Aşa s-a întîmplat de data aceasta şi, — lucru neobişnuit — greşeala a fost de ordin tactic şi a fost făcută de... Tal. O neatenţie la mutarea a 13-a şi cu ajutorul unei mici combinaţii Botvinnik a obţinut perechea de nebuni şi un apreciabil avantaj poziţional pe care apoi l-a amplificat printr-un joc extrem de precis. În ultima fază a partidei Tal a încercat să se salveze forţînd rămînerea pe tablă a nebunilor de culori diferite. În cazul de faţă însă, nebunul negru fiind în afară de joc, avantajul lui Botvinnik s-a mărit. Nici sacrificînd un pion Tal n-a putut împiedica înaintarea formidabililor pioni albi în centru şi pe flancul regelui. După întrerupere Tal a cedat fără să mai reia jocul.

Dintre toate partidele jucate pînă acum, aceasta este prima victorie cu adevărat convingătoare a lui Botvinnik, realizată în cel mai bun stil al său.

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik	M. Tal
1. c2-c4	**Cg8-f6**
2. Cb1-c3	**e7-e6**
3. d2-d4	**Nf8-b4**
4. e2-e3	**0-0**
5. Nf1-d3	**d7-d5**
6. a2-a3	**d5:c4**
7. Nd3:c4	**Nb4-d6**
8. Cg1-f3	**Cb8-c6**
9. b2-b4 !	**...**

Pînă aci la fel ca în prima partidă a meciului revanşă. Conform obiceiului său, Botvinnik se abate primul de la linia urmată, pentru a evita pregătirea teoretică a adversarului. Mutarea b2-b4 este mai bună decît 9. Cb5. Albul renunţă să împiedice e6-e5, dar în schimb îşi plasează cei doi nebuni foarte bine.

9. ...	**e6-e5**
10. Nc1-b2	**Nc8-g4**

Cu mutarea aceasta negrul obligă pe alb să renunţe la tensiunea în centru. Continuarea 10...e:d4 11. C:d4 C:d4 12. D:d4 ar fi fost în favoarea albului.

11. d4-d5 Ce6-e7
12. h2-h3 Ng4-d7

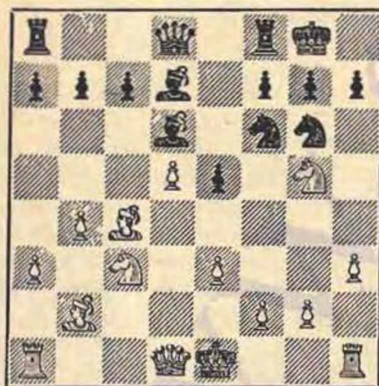
Era de considerat 12... Nf5.

13. Cf3-g5 ! ...

Conform stilului său, Botvinnik urmărește consecvent obținerea unui avantaj pozițional durabil prin instalarea unui cal la e4. În afară de aceasta, mutarea calului conține și o amenințare tactică pe care Tal, în mod surprinzător, n-o observă.

13. ... Ce7-g6?

Trebuia jucat 13...h6 după care albul ar fi păstrat, după 14. Cge4 C:e4 15. C:e4 Nf5 un mic avantaj pozițional.

14. Cg5-e6 ! ...

O mică combinație, care aduce albului un avantaj pozițional apreciabil.

14. ... f7:e6
15. d5:e6 Rg8-h8
16. e6:d7 Dd8:d7
17. 0-0 Dd7-f5
18. Cc3-d5 ! ...

Cu aceasta Botvinnik oprește în fașă orice intenții agresive ale adversarului pe flancul regelui. De exemplu, la 18...e4 ar fi urmat 19. C:f6 g:f6 20. Dc2 Ce5 21. f4, iar la 18...De4 ar fi putut urma 19. C:f6 D:c4 20. C:h7 ! Tf5 21. Dg4, în ambele cazuri cu avantaj pentru alb.

18. ... Cf6-g8 !?

Intenția lui Tal a fost de a schimba calul d5 pentru calul g6 și de a păstra celălalt cal pentru lupta în jurul punctului e4. Mai bine ar fi fost însă 18... Tad8 19. C:f6 g:f6, păstrînd, după părerea lui Smîslov, posibilități mai bune de apărare.

19. Dd1-g4 Df5-c2

Desigur, schimbul damelor ar fi dus la un final foarte nefavorabil pentru negru.

20. Dg4-e2 Dc2-f5
21. De2-g4 Df5-c2
22. Dg4-e2 Dc2-f5
23. e3-e4 ...

Este clar că repetarea mutărilor n-a avut de scop decît cîștigarea de timp de gîndire. Acum Botvinnik trece la realizarea avantajului său pozițional.

23. ...	**Df5-d7**
24. Ta1-d1	**Ta8-d8**
25. De2-g4	**Dd7-e8**
26. g2-g3 !	**...**

Botvinnik joacă după toate regulile : avînd perechea de nebuni el restrînge întîi libertatea de mișcare a figurilor (în special a cailor) adversarului.

26. ...	**Cg8-h6**
27. Dg4-h5	**Ch6-g8**
28. Dh5-e2	**...**

Dacă comparăm această poziție cu cea de la mutarea a 18-a, constatăm că în timp ce albul și-a îmbunătățit simțitor așezarea figurilor negrul a bătut pasul pe loc, fiind redus la o pasivitate aproape totală.

28. ...	**Cg6-e7**
29. Cd5-e3	**Cg8-h6**

La 29...Cf6 ar fi urmat 30. Cf5 C:f5 31. e:f5 e4 32. Ne6 și negrul stă rău.

30. Ce3-g4	**...**

30. ...	**Ch6:g4**

Nu se vede ceva mai bun pentru negru, deoarece la 30... Dh5 ar fi urmat 31. Rg2 cu amenințarea C:e5, de exemplu : 31...Cg6 32.C:e5 D:e2 33.C:g6+ h:g6 34.N:e2, sau 31...Cc6 32. Td5 Ce7 33. Td2 Cc6 34. Nd5 etc. Acum însă se deschide coloana „h" ceea ce periclitează poziția regelui negru.

31. h3:g4	**Ce7-c6**
32. Rg1-g2	**Nd6-e7**
33. Nc4-d5 !	**...**

Împiedică schimbul turnurilor și amenință N:c6 urmat de N:e5 ca și Db5.

33. ...	**Cc6-d4**
34. Nb2:d4	**e5:d4**
35. Nd5-c4	**...**

Planul albului este clar : atac combinat pe coloana „h" cu înaintarea pionilor în centru. De aceea Botvinnik nu se lasă tentat de posibilitatea 35. N:b7 d3 36. De3 ! deși și în acest caz ar fi păstrat avantajul.

35. ...	**c7-c5**

Era mai bine 35...g6 urmat de Rg7. Acum flancul damei se blochează și albul își poate desfășura liniștit operațiile în centru și pe flancul regelui.

36. b4-b5	**Ne7-f6**
37. f2-f4	**d4-d3**

Negrul sacrifică un pion pentru a elibera cîmpul d4 pentru

nebunul său care n-are cîmpuri de retragere bune.

38. Td1:d3 Td8:d3
39. Nc4:d3 Nf6-d4
40. e4-e5 g7-g6
41. Tf1-h1 Rh8-g7
42. De2-e4 b7-b6
43. Nd3-c4 (Mutarea din plic).

Aci partida s-a întrerupt și negrul a cedat fără să mai reia jocul deoarece la 43...De7 (Sau 43...Dd7 44.Dc6 D:c6 45.b:c6 Tc8 46.e6 !) ar fi urmat 44.g5 și 45. Dc6 cu amenințarea 46.Df6+ !, iar dacă 44...Tc8, atunci 45.f5 g:f5 46.T:h7+ R:h7 47.Dh4+ urmat de 48.Dh6 mat.

PARTIDA a 4-a

După trei partide decise era de așteptat o remiză. Așa s-a și întîmplat, dar numai după o luptă grea, plină de momente interesante și de o rară tensiune dramatică. Botvinnik a jucat din nou apărarea Caro-Kann dar de data aceasta Tal a renunțat la varianta clasică pe care a jucat-o de atîtea ori în primul meci : partida a 2-a a meciului revanșă a demonstrat în mod clar că pe această cale este foarte greu pentru alb să obțină avantaj. De aceea el a jucat 3. e5, o continuare veche, considerată inofensivă pentru negru în urma cîtorva partide strălucit cîștigate de Capablanca încă acum 30 de ani. Surprinzător a fost însă faptul că Botvinnik în loc să aleagă continuarea teoretică 3...Nf5, a jucat 3...c5, după care jocul capătă caracterul unei apărări franceze, însă cu un tempo în plus pentru alb. S-ar părea că acest avantaj trebuie să-și spună cuvîntul, dar practic lucrul acesta este foarte greu de realizat. Chiar unui jucător de forța și talentul lui Tal i-au trebuit trei partide (4,6 și 8) pentru a găsi calea cea bună de combatere a acestui sistem.

Prima experiență însă era cît pe-aci să-l coste pe Tal încă un punct. Într-adevăr, deși el a obținut din deschidere avantaj de dezvoltare și de spațiu, încercările sale de a valorifica aceste avantaje în jocul de mijloc au fost respinse de Botvinnik care, sacrificînd la un moment dat calitatea, a luat conducerea partidei. Ultimele 10 mutări, făcute în mare criză de timp de ambele părți, au scos în evidență marele talent combinativ al lui Tal. El a reușit să găsească mutări tactice surprinzătoare și, în cele din urmă, înapoind calitatea a reușit să obțină remiza. Aceasta a fost una dintre partidele cele mai interesante ale meciului.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4 c7-c6
2. d2-d4 d7-d5
3. e4-e5 c6-c5

La mutarea aceasta Botvinnik s-a gîndit peste 10 minute și alegerea ei se bazează, fără îndoială, pe considerații de ordin psihologic. Maestrului combinațiilor Tal, Botvinnik îi pune problema cam în felul următor: „Uite, fac o mutare care fără îndoială este mai slabă decît continuarea teoretică 3... Nf5 și după care se ajunge într-o franceză în care ai un tempo în plus. În mod normal albul trebuie să obțină o victorie rapidă. Dovedește că știi și poți s-o obții!". Tal a dovedit că știe și poate, dar... abia în partida a 8-a!

4. d4:c5 e7-e6

La 4...Cc6, cum s-a jucat într-o partidă Spasski-Kotov din al XXII-lea campionat al U.R.S.S., albul are la dispoziție răspunsul foarte bun 5. Nb5!

5. Cb1-c3 ...

Desigur, mult mai tare este 5. Dg4, cum s-a jucat în partidele 6 și 8.

5. ... Cb8-c6
6. Nc1-f4 ...

Cum a demonstrat Nimzovici în multe partide, albul trebuie să-și consolideze cu orice preț avanpostul de la e5.

6. ... Cg8-e7

Luarea imediată la c5 nu era bună din cauza 7.Dg4.

7. Cg1-f3 Ce7-g6
8. Nf4-e3 ...

În spiritul apărării franceze era aci 8. Ng3 continuînd apărarea pionului e5. În mod neașteptat Tal schimbă planul: cedînd pionul e5 el apără pionul c5, obținînd astfel o majoritate de pioni pe aripa damei și, lucrul cel mai important, dă jocului un caracter foarte tăios.

8. ... Cg6:e5
9. Cf3:e5 Cc6:e5
10. Dd1-h5 Ce5-c6
11. 0-0-0 ...

S-ar părea că planul ales de alb este foarte bun. Într-adevăr, el a obținut un avans de dezvoltare foarte mare, dar, cum

se va vedea, obținerea unor avantaje mai concrete nu este de loc ușoară.

11. ... Nf8-e7

Aci Petrosian și Aronin consideră că poate și mai bine era 11...g6 urmat de Ng7 și rocada mică. Botvinnik însă vrea să păstreze controlul asupra punctului d6 și amenințarea asupra pionului c5.

12. f2-f4 ...

Pe de o parte blochează pionii centrali ai negrului, iar pe de alta amenință f4-f5.

12. ... g7-g6
13. Dh5-h6 Ne7-f8
14. Dh6-g5 ...

Fără îndoială că Tal a avut în vedere acest schimb al damelor atunci cînd a jucat f2-f4. Este adevărat că acum centrul de pioni al negrului se întărește, dar în schimb albul capătă alte posibilități.

14. ... Dd8:g5

Negrul ar fi putut juca 14... Nd7 lăsînd nerezolvată problema schimbului damelor, dar Botvinnik preferă să accepte lupta strategică între centrul său de pioni și majoritatea albului pe flancul damei.

15. f4:g5 a7-a6

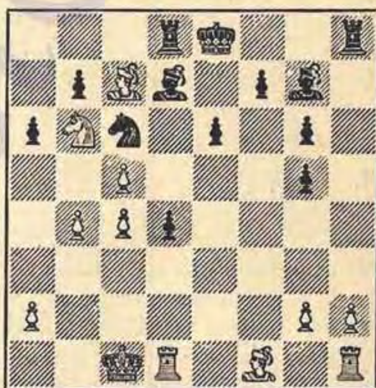
Schimbînd damele Botvinnik a avut desigur în vedere urmările acestei mutări prin care se împiedică atacul Cc3-b5, dar care implică sacrificiul calității de către negru.

16. Cc3-a4 Nc8-d7
17. Ne3-f4 h7-h6 !

Hotărîrea lui Botvinnik este clară : el dă calitatea obținînd în schimb pionul g5 și posibilitatea de a înainta masa sa de pioni centrali.

18. Ca4-b6 Ta8-d8
19. Nf4-e7 h6:g5
20. c2-c4 d5-d4
21. b2-b4 Nf8-g7

Pionul nu putea fi luat din cauza 22.N:d8 urmat de T:d4.

22. Ne7:d8 ...

Avînd în vedere că turnul nu putea fugi nicăieri, ar fi fost mai bine întîi 22. b5, de exemplu 22...Cb8 23.a4 e5 24.Te1 ! f. 25. g3 ! urmat de Ng2, după care negrul ar fi fost pus în fața unor probleme dificile (Aro-

nin). Acum inițiativa trece de partea negrului.

22. ... Re8:d8
23. b4-b5 Cc6-b8
24. Nf1-e2 f7-f5 !

Dintr-odată aspectul luptei s-a schimbat. Înaintarea centrului de pioni al negrului îi asigură nu numai o compensație suficientă pentru calitatea sacrificată, ci constituie o amenințare serioasă de cîștig. Acum Tal trebuie să lupte pentru remiză.

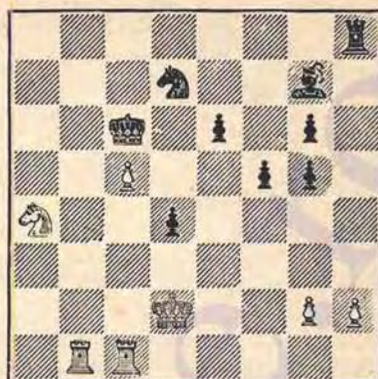
25. Ne2-f3 a6:b5
26. c4:b5 Nd7:b5
27. Nf3:b7 Rd8-c7
28. a2-a4 ...

Nu mergea 28. Nf3 din cauza 28...g4, iar la 28. Na8 ar fi urmat Ca6.

28. ... Nb5:a4
29. Cb6:a4 Rc7:b7

Din majoritatea albă de pioni pe aripa damei n-a mai rămas decît unul singur, care va fi blocat de regele negru pe cîmpul c6. În schimb pionii negri amenință să înainteze decisiv. Partida este pierdută pentru alb și lui Tal, în criză de timp, nu-i rămîne decît să încerce vreo lovitură tactică salvatoare...

30. Rc1-d2 Cb8-d7
31. Td1-b1+ Rb7-c6
32. Th1-c1 ....

32. ... Ng7-e5

Prudența lui Botvinnik este excesivă. Aci cîștigul se putea obține atît prin 32...T:h2 33. Tb6+ C:b6 34.c:b6+ Rb5 și acum fie 35.b7 T:g2 36.Rd3 Tg3+ 37. Rd2 Ne5 38. Tc5+ R:a4 etc., fie 35. Tc5+ R:a4 36.b7 T:g2+ 37.Rc1 Tg1+ 38. Rc2 d3+ urmat de Tb1 (Petrosian).

33. Rd2-d3 Th8-a8

După aceasta negrul nu mai poate cîștiga. Jucînd 33...Nc7 Botvinnik ar fi păstrat toate șansele de victorie, deoarece nu merge 34.R:d4 din cauza Th4+.

34. Tb1-b6+ ! Cd7:b6
35. c5:b6+ Rc6-d7

Nu mergea 35...Rb5 din cauza Tc5+ și nici 35...Rd6 din cauza 36.b7 Tb8 37.Cc5.

36. Ca4-c5+ Rd7-e7
37. Tc1-e1 ! Ta8-a3+
38. Rd3-c4 Ta3-c3+

Sau 38...Te3 39. T:e3 d:e3 40. Rd3 şi albul obţine remiza (Aronin).

39. Rc4-b5 Tc3-e3
40. Tc1-a1 Ne5:h2
41. Ta1-a7+ Aci partida s-a întrerupt şi Botvinnik a dat în plic mutarea 41...Re8, după care albul poate forţa remiza prin 42. Th7 Nf4 43. Cd7 d3 44. Cf6+ cu şah etern. De aceea partida nu s-a mai continuat şi s-a dat remiză.

PARTIDA a 5-a

După apărarea dificilă din partida precedentă, terminată cu un succes moral — obţinerea remizei — Tal a considerat că o pauză ar fi indicată înainte de a-şi concentra eforturile pentru egalare şi de aceea în această partidă, după 18 mutări a propus remiză.

Deşi poziţia era egală, Botvinnik a refuzat. În continuare, pe nesimţite, el a reuşit să-şi depăşească adversarul în jocul de mijloc şi să obţină avantaj poziţional prin asedierea pionului izolat d5. În cele din urmă, cu puţin înainte de întreruperea partidei, Tal a sacrificat acest pion pentru a-şi activiza figurile, după care s-a ajuns la un final dificil, despre care marele maestru Bronstein s-a exprimat că nu i-ar plăcea să-l joace nici cu albul, nici cu negrul. Într-adevăr, realizarea avantajului material de către alb prezenta mari dificultăţi, dar nici apărarea nu era uşoară pentru negru. În cele din urmă, după multe manevre, partida s-a terminat remiză la mutarea a 73-a.

Stăruinţa cu care Botvinnik a luptat pentru a cîştiga această partidă ar fi trebuit să-l pună în gardă pe Tal.

APĂRAREA RAGOZIN

M. Botvinnik — M. Tal

1. c2-c4 Cg8-f6
2. Cb1-c3 e7-e6
3. d2-d4 Nf8-b4
4. e2-e3 0-0
5. Nf1-d3 d7-d5

La fel ca în partidele 1 şi 3, prin intervertire de mutări s-a ajuns la apărarea Ragozin.

6. a2-a3 d5:c4
7. Nd3:c4 Nb4-d6
8. Cg1-f3 Cb8-c6
9. b2-b4 e6-e5
10. Nc1-b2 Nc8-g4
11. d4:e5 ...

În partida a 3-a Botvinnik a jucat 11. d5. Conform obiceiului său el părăseşte primul linia de joc a partidei precedente pentru a evita o eventuală întărire găsită de adversar (Întărire foarte probabilă din moment ce repetă varianta!)

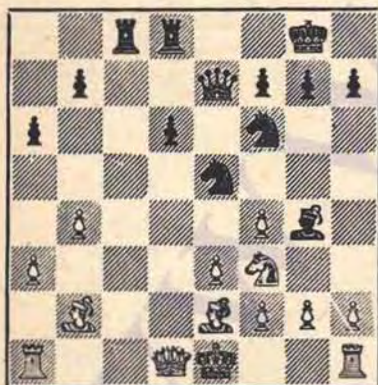
11. ...	**Ce6:e5**
12. Nc4-e2	**Dd8-e7**

Jucînd 12...Dd7 urmat de Tfd8 negrul ar fi putut păstra perechea de nebuni dar, avînd în vedere dezvoltarea sa superioară, Tal preferă să păstreze tensiunea în centru.

13. Cc3-b5	**Tf8-d8**
14. Dd1-c2	**a7-a6**

Aci negrul a trebuit să aibă în vedere continuarea 15. C:d6 c:d6 16.C:e5. În acest caz după 16...d:e5 17.N:g4 C:g4 18.De4 albul ar fi obținut un joc mai bun. De aceea negrul ar fi jucat 16...Tac8 ! 17.Cc4 d5 18. N:f6 D:f6 ! 19. Db2 D:b2 20. C:b2 N:e2 21. Rd2 ! d4 ! cu șanse egale (Variantă dată de A. Gipslis și P. Kampenus)

15. Cb5:d6	**c7:d6**
16. Dc2-d1	**Ta8-c8**

Poziția este caracteristică pentru multe din partidele acestui meci. Botvinnik a obținut perechea de nebuni și slăbiciunea pionului izolat „d". În schimb Tal are avans de dezvoltare și o excelentă poziție a figurilor, ceea ce constituie o compensație suficientă.

17. 0-0	**Cf6-e4**
18. Cf3-d4	**...**

Planul lui Botvinnik este simplu : avînd în vedere că avantajul său este de ordin strategic, el caută să simplifice poziția prin schimburi, reducînd astfel valoarea avantajului dinamic al adversarului. Înainte de a efectua mutarea următoare Tal a propus remiză, pe care Botvinnik n-a acceptat-o. Un motiv a fost și acela că Tal mai avea numai 50 minute pentru 22 mutări.

18. ...	**Ng4:e2**
19. Dd1:e2	**Ce5-c4**
20. Ta1-c1	**d6-d5**
21. De2-g4 !	**...**

Botvinnik joacă foarte precis și forțează acum schimbul damelor. Nu era bine 21. Cf5 din cauza 21...Dg5 și albul nu poate lua la g7 din cauza C:b2 urmat de D:g7.

21. ...	**De7-d7**
22. Dg4:d7	**...**

Nu era bine 22. Cf5 din cauza 22...g6 23. Ch6+ Rf8 și după schimbul damelor calul rămîne afară din joc.

22. ...	Td8:d7
23. Tc1-c2	Ce4-d6
24. Tf1-d1	...

Dublarea turnurilor pe coloana „c'' nu dădea nimic albului. 24...Tdd8 cu amenințarea C:b2 și inițiativa ar fi fost de partea negrului.

24. ...	Td7-d8

Din nou își spune cuvîntul tehnica jocului în poziții simple. Avînd în vederea experiența partidelor precedente, Tal manifestă o prudență excesivă. Aci era mult mai bine 24...Tdc7 și dacă 25. Tdc1 atunci 25...Ce8.

25. Cd4-b3	Cc4:b2
26. Tc2:b2	Cd6-c4
27. Tb2-a2	b7-b6
28. Rg1-f1	f7-f6

Din punct de vedere pozițional ar fi fost mai bine 28...Rf8 pentru a nu slăbi punctele f5 și e6.

29. a3-a4	Cc4-e5
30. b4-b5	Tc8-c3
31. Cb3-d4	Td8-a8
32. Td1-a1 !	...

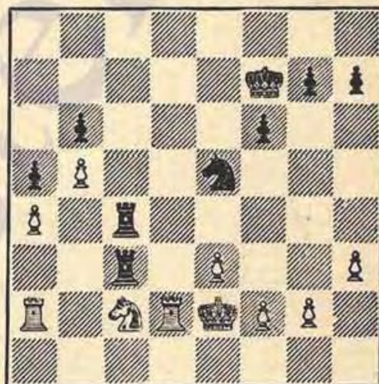
Obligă pe negru să blocheze poziția pe flancul damei din cauza amenințării a4-a5.

32. ...	a6-a5
33. Ta1-d1	Ta8-c8?

Probabil sub presiunea crizei de timp Tal pierde pionul d5. Mult mai bine era 33...Cd3 34. Cc6 Rf7 35. Tad2 Cb4 36. C:b4 a:b4 37. T:d5 T:a4 cu remiză probabilă.

34. Cd4-f5	Tc8-c7
35. Td1:d5	Rg8-f7
36. Td5-d1	Rf7-e6
37. Cf5-d4+	Re6-f7
38. Rf1-e2	Tc7-c4
39. h2-h3	Tc4-b4
40. Cd4-c2	Tb4-c4
41. Td1-d2	...

Aci partida s-a întrerupt și pentru prima oară în cele 25 de partide jucate pînă acum cu Botvinnik, Tal a dat mutarea în plic.

41. ...	Rf7-e7
42. Cc2-d4	g7-g6
43. Td2-d1	...

Ragozin este de părere că aceeași idee ar fi fost mai exact realizată cu 43. Ta1.

43. ...	Ce5-d7
44. Cd4-c6+	...

O altă posibilitate era 44. Tad2 Cc5 45. Cc6+ Rf7 46.

Td8 cu amenințări destul de primejdioase asupra regelui negru.

44. ... Re7-e8
45. Td1-d6 Tc3-c2+

Dacă albul ar fi jucat la mutarea 43-a Ta1, atunci acest schimb al turnurilor n-ar mai fi fost acum posibil.

46. Ta2:c2 Tc4:c2+
47. Re2-f3 Tc2-a2

Singura contrașansă a negrului constă în atacarea pionului a4. La rîndul său albul caută să creeze amenințări pe flancul regelui.

48. Td6-e6+ Re8-f8
49. Te6-d6 Rf8-e8
50. Td6-e6+ Re8-f8
51. Rf3-g3 ...

Necesar pentru a putea juca Te7, ceea ce nu mergea imediat din cauza Ce5+.

51. ... Ta2:a4

Poate că aci era mai bine 51...h5 îndepărtînd acest pion de pe linia a 7-a pe care o va ocupa albul.

52. Te6-e7 Cd7-c5
53. Te7:h7 Cc5-e4+
54. Rg3-h2 Ce4-d6

Negrul n-are timp să joace C:f2 deoarece la aceasta ar fi urmat 55. Tb7 și după căderea pionului b6 pionul alb „b" ar fi decis partida (Figurile negre stau prost pentru a-i împiedica înaintarea)

55. Th7-h8+? ...

După părerea lui Botvinnik mutarea aceasta este greșită. Trebuia jucat 55. Td7 după care negrul ar fi fost obligat să joace 55...Cc4, deoarece după 55...C:b5 ar fi urmat 56. Tb7 și T:b6 și avantajul material al albului decide.

55. ... Rf8-f7
56. Th8-b8 Cd6-c4
57. Tb8-c8 Cc4-d2
58. g2-g4 ...

Parează amenințarea Cf1+ urmat de Ta1. De considerat era însă 58.Tc7+ și dacă 58... Re6, atunci 59. Cd4+ Re5 60. h4, iar dacă 58...Rf8, atunci 59. Ce7! Cf1+ 60. Rg1 Ta1 61. C:g6+ Rg8 62.h4.

58. ... Ta4-a2
59. Tc8-b8 Cd2-e4
60. Tb8:b6 Ta2:f2+
61. Rh2-g1 Tf2-b2
62. Cc6:a5 Ce4-d2

Poziția proastă a regelui alb pe linia întîi asigură negrului remiza. Acum se amenință Cf3+ urmat de Td2, cu șah etern (manevra de remiză a lui Nimzovici).

63. Ca5-c6 Cd2-c4

La 63... Cf3+ 64. Rf1 Td2 albul ar fi răspuns 65.Cd4.

64. Tb6-b7+ Rf7-e6
65. h3-h4 Re6-d5

66. Tb7-d7+	Rd5-c5
67. Td7-d3	...

La 67.h5 ar fi urmat 67...g:h5 68.g:h5 C:e3 69.h6 Tb1+! urmat de Cg4+ şi C:h6.

67. ...	Rc5:b5
68. Cc6-d4+	Rb5-c5
69. Cd4-f3	Tb2-e2
70. h4-h5	g6:h5
71. g4:h5	Cc4:e3
72. h5-h6	Te2-g2+
73. Rg1-h1	Tg2-g6

Remiză

PARTIDA a 6-a

În seara zilei de 27 martie, cînd s-a jucat această partidă, puţini dintre spectatorii prezenţi în sala Teatrului de estradă din Moscova au ştiut că asistă la un jubileu cu totul neobişnuit. Într-adevăr, Tal şi Botvinnik au disputat în acea seară a 500-a partidă jucată pentru supremul titlu al şahului, de la 1886 încoace!

Ca şi în partidele a doua şi a patra, Botvinnik a jucat din nou apărarea Caro-Kann. De data aceasta Tal a îmbunătăţit în oarecare măsură jocul albului faţă de partida a patra, în căutarea metodei celei mai bune de combatere a sistemului Caro-Kann – Franceză utilizat de Botvinnik. În această partidă el însă n-a găsit calea cea mai bună, (cea din partida a 8-a) dar totuşi a obţinut un joc foarte bun şi Botvinnik a trebuit să se apere cu cea mai mare precizie pentru a nu intra în dezavantaj.

Căutînd să găsească o breşă în apărarea negrului, Tal a gîndit mult şi la un moment dat, la mutarea a 23-a, consumase 2 ore şi 5 minute din timpul său, în timp ce ceasul lui Botvinnik nu arăta decît 1 oră şi 40 de minute. Ţinînd seama de faptul că poziţia de pe tablă prezenta şanse egale, adversarii au ales ca soluţie pentru încheierea păcii, repetarea de trei ori a poziţiei.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. e4-e5	c6-c5
4. d4:c5	e7-e6
5. Dd1-g4	...

Mutarea aceasta este mai bună decît 5. Cc3, cum s-a jucat în partida a 4-a. În general în aceste poziţii ale apărării franceze, dezvoltarea damei la g4 este indicată deoarece stînjeneşte dezvoltarea nebunului f8 şi face ca rocada mică pentru negru să fie în general greu de efectuat.

5. ...	Cb8-d7
6. Cg1-f3	Cg8-e7

Planul strategic al negrului este clar: el intenţionează să aducă dama la c7 şi calul la g6, organizînd astfel asediul pionului e5, principalul bastion al albului în centru. Tal se va opune cu energie acestui plan.

7. Nc1-g5 h7-h6
8. Ng5:e7 Dd8:e7
9. Cb1-c3 ...

Albul n-ar fi obţinut nimic încercînd să apere pionul c5 prin 9.b4. La aceasta ar fi urmat 9...a5 10.c3 a:b4 11.c:b4 b6 şi dacă 12. c6, atunci 12... D:b4+13.D:b4 N:b4+14.Cbd2 Cc5 şi negrul are o poziţie excelentă.

9. ... De7:c5
10. 0-0-0 a7-a6

Este clar că luarea pionului f2 ar fi dus după 11.Nd3 la o poziţie pierdută pentru negru. Deschiderea coloanei „f" ar fi dat albului, în condiţiile întîrzierii în dezvoltare a adversarului, un atac decisiv.

11. Rc1-b1 Cd7-b6

Botvinnik se hotărăşte să aleagă planul cel mai prudent: el nu ia nici acum pionul f2, nici nu se lasă tentat de posibilitatea 11...b5, ci preferă să-şi adăpostească regele efectuînd rocada mare.

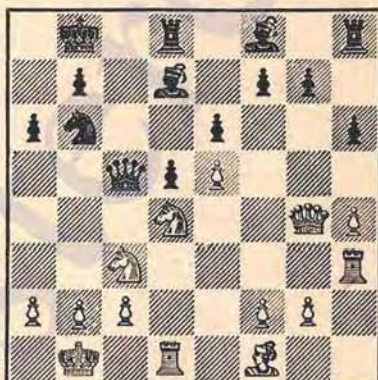
12. Cf3-d4 Nc8-d7
13. h2-h4 ...

Prin aceasta albul urmăreşte un dublu scop: pe de o parte aducerea turnului h1 în joc, via h3, iar pe de alta posibilitatea de a juca h4-h5 în cazul cînd negrul ar juca g7-g6.

13. ... 0-0-0

Aci era de considerat 13... Dc7, cîştigînd un tempo prin atacarea pionului e5.

14. Th1-h3 ! Rc8-b8

15. f2-f4 ...

Aci, după părerea lui Petrosian, era mai bine 15.Tf3 ceea ce după 15...Ne8 (sau De7) „ar fi produs o anumită dezarmonie în poziţia figurilor negre". Acum negrul se apără cu succes şi chiar ameninţă să preia în viitor iniţiativa, datorită perechii de nebuni.

15. ... Td8-c8

Este interesant că Botvinnik nu blochează flancul regelui cu

h6-h5 și g7-g6, ci preferă să acționeze cît mai rapid pe flancul damei, unde stăpînește coloana „c" și importantul punct c4.

16. h4-h5	Th8-g8
17. Cd4-b3	Dc5-e7
18. Nf1-d3	Cb6-c4
19. Nd3:c4	...

Calul trebuia îndepărtat din cauza posibilității C:b2.

19. ...	De7:c4

Foarte tentantă era continuarea 19...d:c4 20.Cd4 Nc5. După 21.De2 albul amenință însă Ce4 urmat eventual de Cd6. Botvinnik, consecvent tacticii sale de evitare a complicațiilor tactice, alege o cale mai simplă.

20. Cb3-d4	Nf8-e7
21. Th3-d3	Dc4-c7
22. Dg4-e2	Dc7-b6

Intenția lui Botvinnik este de a dubla turnurile pe coloana „c" prin Tc4 și Tgc8, dar Tal împiedică aceasta.

23. De2-g4	Db6-c7

Nu mergea 23...Tc4 din cauza 24.C:d5 !

24. Dg4-e2	Dc7-b6

25. De2-g4 și aci, la cererea lui Botvinnik, partida s-a dat remiză, deoarece după 25... Db6 pe tablă survine de trei ori aceeași poziție, cu același jucător la mutare.

PARTIDA a 7-a

După trei remize consecutive partida aceasta a marcat începutul unei serii unice de șapte partide decise și... decisive pentru rezultatul meciului.

S-a jucat din nou apărarea Nimzovici, dar de data aceasta Botvinnik a revenit la atacul Sämisch. Tal se pregătise pentru această eventualitate și a jucat o variantă veche care a fost la modă acum un sfert de veac. Această „noutate" nu l-a surprins însă pe Botvinnik: poate că pe vremea cînd Lilienthal juca cu mult succes atacul Sämisch, prin 1933–34, i-a analizat și Botvinnik partidele; poate că sistemul de joc pe care l-a aplicat acum îi era de multă vreme cunoscut și abia acum i-a venit rîndul să fie aplicat. Oricum ar fi însă, Botvinnik a jucat admirabil deschiderea și a obținut curînd un avantaj destul de apreciabil. În poziție grea Tal a mai făcut greșeala de a pierde timp cu luarea unui pion, după care evenimentele s-au precipitat: o lungă variantă forțată a adus o frumoasă victorie lui Botvinnik.

APĂRAREA NIMZOVICI

M. Botvinnik	M. Tal
1. c2-c4	Cg8-f6
2. Cb1-c3	e7-e6
3. d2-d4	Nf8-b4

4. a2-a3 Nb4:c3+
5. b2:c3 b7-b6

În meciul de anul trecut Tal a jucat mereu aci 5...Ce4, cu rezultate bune. Între timp însă s-a descoperit că după 6.Dc2 f5 albul poate juca 7.f3 fără să se teamă de șahul la h4, deoarece după 7...Dh4+ 8.g3 C:g3 9.h:g3 D:h1 10. Ch3 dama neagră ajunge în primejdie și albul obține avantaj decisiv, de exemplu: 10...d6 11.Rf2 f4 12.Ng2 f:g3+ 13.R:g3 De1+ 14.Cf2 (amenință Nb2) 14... Cc6 15.Nb2 C:d4 16.c:d4 Da5 cu mare avantaj pentru alb.

6. f2-f3 Nc8-a6

O altă continuare posibilă este aci 6...d5, de exemplu 7.Ng5 Na6 8.e4 h6 9.Nh4 N:c4 (Sau 9...g5 10.Ng3 d:e4 11.f:e4 C:e4 12.Ne5 și albul obține un atac foarte puternic) 10.N:c4 d:c4 11. Da4+ Dd7 12.D:c4 cu șanse mai bune pentru alb, de exemplu :

12...Cc6 13.Ce2 Ca5 14.Dd3 Dc6 15. 0-0 0-0-0 16. Tab1 (Alehin-Eliskases, Hastings 1933—34).

12... Dc6 13.Dd3 Cbd7 14.Ce2 Td8 15.0-0 a5 16.Dc2 (Lilienthal Capablanca, Hastings 1934—35)

În loc de 7...Na6 se poate juca și 7...Nb7, de exemplu: 8.e3 Cbd7 9.Nd3 h6 10.Nh4 c5 11.Ce2 Dc7 (Sau 11...Tc8 12. c:d5 e:d5 13.0-0 0-0 14.Nf5 Euwe-Kan, Leningrad 1934) 12.c:d5 C:d5 13. Ng3 Dc6 14. Dd2 c4 15. Nc2 C7f6 16.e4 Ce7 17.a4 cu avantaj pentru alb: Lilienthal-Eliskases, Budapesta 1934.

7. e2-e4 d7-d5
8. c4:d5 ! ...

Mutarea aceasta este considerată de teorie ca mai slabă decît 8.e5 după care Taimanov dă în cartea sa asupra apărării Nimzovici următoarea continuare posibilă: 8...Cg8 9.Ch3 d:c4 ! (mai bine decît 9...Ce7 10.Ng5 N:c4 11.N:c4 d:c4 12. 0-0 Dd7 13.N:e7 D:e7 14.f4 și inițiativa este de partea albului: Bronștein-Taimanov, al XIX-lea campionat al U.R.S.S.) 10.Ne2 Dd7 11.Ng5 Cc6 12.0-0 Cge7 13.N:e7 C:e7 14.f4 0-0 cu șanse egale : Vladimirov—Muhitdinov, semifinala campionatului al XVIII-lea al U.R.S.S.

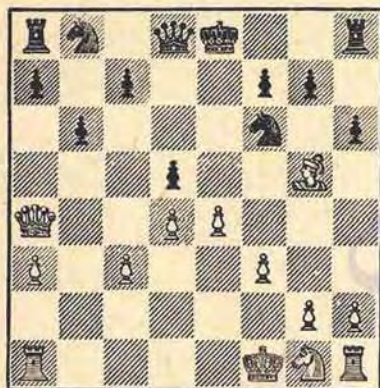
După 8.c:d5, manualele teoretice citează clasica partidă Lilienthal-L.Steiner, Budapesta 1933, în care a urmat 8... N:f1 9. R:f1 e:d5 10.e5 Cg8 11. Ce2 Dd7 12.Rf2 Cc6 13.Te1 0-0-0 cu joc excelent pentru negru (14.Dd3 Ca5 !). Un alt exemplu este partida Samkovici-Krogius (Semifinala campionatului al XXV-lea al U.R.S.S.) în care s-a jucat 12.g4 Cc6 13.Rg2 0-0-0 14.Cg3 f6 15. Te1 Te8 16.f4 Ch6 17.h3 f5 cu joc excelent pentru negru.

8. ... Na6:f1
9. Re1:f1 e6:d5
10. Nc1-g5 ! ...

O întărire importantă a jocului alb față de partidele citate mai sus. Negrul nu poate scăpa de neplăcuta legare decît slăbindu-și poziția de pioni pe flancul regelui.

10. ... h7-h6
11. Dd1-a4+ ...

Un șah intermediar foarte important prin care albul face posibilă aducerea imediată a turnului la el.

11. ... c7-c6

Singura alternativă era 11... Dd7 (11... Cbd7 12. N:f6 D:f6 13.e:d5) după care albul ar fi continuat cu 12.D:d7+ Cb:d7 13.N:f6 (Bine este și 13.Nh4 d:e4 14.Te1 0-0 15.f:e4 Tfe8 16.e5 Cd5 17.c4 cu un centru puternic) 13...C:f6 14.e5 Cd7 15.Ce2 cu un avantaj durabil pentru alb.

Cunoscînd forța lui Botvinnik în tratarea pozițiilor simple, Tal alege continuarea din partidă, care duce însă la un avantaj și mai clar pentru alb.

12. Ng5-h4 d5:e4
13. Ta1-e1 g7-g5
14. Nh4-f2 ...

Susține pionul d4 pentru a răspunde la 14...Dd5 cu 15.f:e4 C:e4 16.c4 De6 17.Dc2 f5 18.g4 cu avantaj.

14. ... Dd8-e7
15. Cg1-e2 b6-b5
16. Da4-c2 De7:a3?

Este de mirare că Tal, a cărui poziție este și așa destul de grea, mai pierde un timp prețios pentru a lua un pion fără valoare. Trebuia încercat 16...e3 17.N:e3 0-0 18.Cg3 Cd5 19.Nc1 Df6 după care albul ar mai fi avut nevoie de timp pentru pregătirea atacului decisiv. Acum însă evenimentele se desfășoară aproape forțat.

17. h2-h4 g5:h4

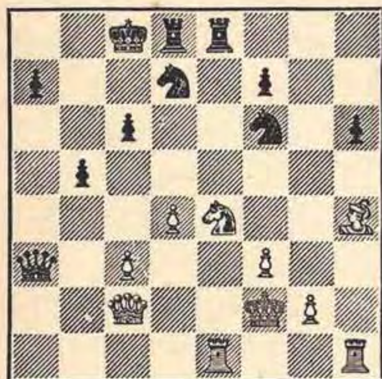
Și aci era mai bine 17...Tg8 sau 17...g4.

18. Nf2:h4 Cb8-d7
19. Ce2-g3 0-0-0
20. Cg3:e4 ! Th8-e8

Nu mergea 20...C:e4 din cauza 21.D:e4 după care negrul nu poate para amenințările 22. D:c3+ și 22.N:d8. Sacrificînd calul Tal încearcă să mai încurce jocul.

21. Rf1-f2 ! ...

Botvinnik nu ia calul, deoarece după 21.C:f6 T:e1+ 22.R:e1 Da1+ 23.Dd1 D:c3+ 24.Rf1 Ce5 negrul ar mai fi obținut unele contrașanse.

21. ... Cf6:e4+
22. f3:e4 f7-f6
23. Te1-a1 Da3-e7

La 23...Dd6 ar fi urmat 24. Ng3 și T:a7, iar la 23...Df8 24. T:a7 Cb6 25.Da2 Ca4 26.Ng3 cu atac decisiv.

24. Ta1:a7 De7:e4
25. Dc2:e4 Te8:e4
26. Ta7-a8+ Cd7-b8
27. Nh4-g3 Rc8-b7
28. Th1-a1 ...

Amenință mat în două mutări prin 29.T1a7+Rb6 30.Nc7. Negrul parează matul dar pierde calul.

28. ... Td8-c8
29. Ta8-a7+ Rb7-b6
30. Ng3:b8 b5-b4
31. Nb8-d6 b4:c3
32. Nd6-c5+ Rb6-b5
33. Ta1-a4 Negrul cedează

PARTIDA a 8-a

O revanșă frumoasă pentru înfrîngerea din partida a 7-a! În sfîrșit, Tal a găsit metoda de combatere a variantei Caro-Kann-franceză pe care a jucat-o Botvinnik în partidele 4 și 6 și a demonstrat în mod convingător că astfel de pierderi de tempo nu pot rămîne fără urmări.

Jocul de mijloc a fost sub semnul inițiativei energice a lui Tal care a rezolvat foarte frumos problemele tactice ale poziției. După schimbul damelor el a obținut un avantaj pozițional decisiv pe care l-a concretizat printr-un joc combinativ frumos. După această partidă admiratorii lui Tal au prins din nou curaj...

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal M. Botvinnik

1. e2-e4 c7-c6
2. d2-d4 d7-d5
3. e4-e5 c6-c5
4. d4:c5 e7-e6
5. Dd1-g4 Cb8-c6

În partida a 6-a Botvinnik a jucat Cd7, dar credincios tacticii

sale de a nu juca de două ori în același mod, el alege o nouă continuare.

6. Cg1-f3 Dd8-c7
7. Nf1-b5 ...

În planul albului intră eliminarea figurilor negre care pot ataca pionul e5, de aceea această mutare este foarte bună, deși lasă negrului perechea de nebuni.

7. ... Nc8-d7
8. Nb5:c6 Dc7:c6
9. Nc1-e3 ...

Creează negrului greutăți cu recîștigarea pionului „c". Dacă acum 9...Ce7, atunci 10.Cbd2 Cf5 11.Cb3 C:e3 12.f:e3 N:c5 13.Cbd4 și albul are un avantaj clar.

9. ... Cg8-h6 !?

O mutare interesantă prin care negrul obține, pe de o parte, recîștigarea imediată a pionului c5, iar pe de alta, perechea de nebuni. La rîndul său, albul obține slăbirea poziției de pioni a adversarului și un joc excelent în legătură cu slăbirea cîmpurilor d6 și f6. În ceea ce privește perechea de nebuni, în această poziție ea nu reprezintă un avantaj — din contra, caii albului plasați în centru se vor dovedi mai tari.

10. Ne3:h6 g7:h6
11. Cb1-d2 Dc6:c5
12. c2-c4 ! ...

Profitînd de poziția cam nesigură a regelui negru, Tal atacă centrul. Dacă negrul joacă acum 12...d:c4, atunci după 13.0-0 Nc6 14.Tac1 0-0-0 15.C:c4 Dd5 16.Ce3 urmat de Cf3-d4:c6 albul ar fi obținut un mare avantaj.

12. ... 0-0-0
13. 0-0 Rc8-b8
14. Tf1-d1 Dc5-b6?

Botvinnik a considerat că își va putea termina dezvoltarea prin Nc5, atacînd cu tempo punctul f2, dar n-a prevăzut mutarea următoare a albului. Era necesar 14...Ne7 urmat de organizarea unui contrajoc pe coloana „g".

15. Dg4-h4 ! ...

De pe această poziție excelentă dama albului exercită maximum de acțiune : împiedică Ne7, atacă turnul d8 și pionul h6 și apără pionul f2. Negrul nu poate juca nici 15...Nc5 din cauza 16.Cb3.

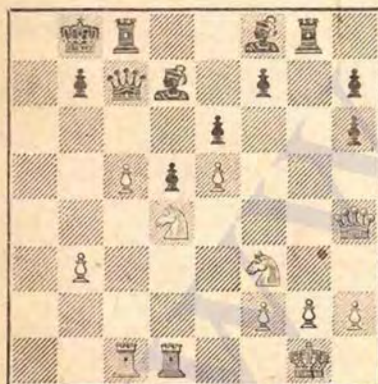
15. ... **a7-a5?**

Negrul s-a temut de înaintarea pionului „b", dar pierderea de timp legată de această mutare se va dovedi fatală. Trebuia încercat 15...Tg8 sau 15...Tc8.

16. Ta1-c1 **Th8-g8**
17. Cd2-b3 ! **a5-a4**

Continuarea planului greşit început cu mutarea a7-a5. Şanse de apărare dădea 17...Tc8, de exemplu 18.c:d5 T:c1 19.C:c1 e:d5 20.T:d5 Nc6 şi pentru pionul în minus negrul ar fi obţinut activizarea nebunilor săi.

18. e4-e5 ! **Db6-c7**
19. Cb3-d4 **Td8-c8**
20. b2-b4 **a4:b3**
21. a2:b3 **...**

Albul a obţinut o poziţie ideală. Nebunii negri sînt pasivi iar calul alb de la d4 domină tabla, ceea ce în combinaţie cu înaintarea pionilor „b" şi „c" decide repede partida.

21. ... **Dc7-d8**

Nici schimbul damelor nu ajută la nimic.

22. Dh4:d8 **Tc8:d8**
23. b3-b4 **Tg8-g4**

După 23...Tc8 albul ar fi jucat 24.h3 luînd turnului negru cîmpul g4, după care ar fi continuat operaţiile pe flancul damei.

24. b4-b5 **Td8-c8**
25. c5-c6 ! **Nd7-e8**
26. Tc1-c2 **Nf8-g7**

Nu mai există apărări suficiente. Acum Tal încheie partida cu o mică lovitură tactică.

27. Td1-a1 **Ng7:e5**
28. Cf3:e5 **Tg4:d4**

29. Ce5-d7+ ! şi negrul a cedat, deoarece la 29...Rc7 urmează 30.b6+ Rd8 31.c:b7, iar la 29...N:d7 30.c:d7 Td8 31. Tc8+!! T:c8 32.Ta8+!

PARTIDA a 9-a

După strălucita victorie din partida a 8-a, admiratorii lui Tal aşteptau o cotitură decisivă în desfăşurarea meciului. Poate că tocmai aceste aşteptări l-au determinat pe Tal să joace mult prea riscant în partida a 9-a,

tactică cu totul nerecomandabilă împotriva lui Botvinnik.

Aşa s-a întîmplat în această partidă. Tal a jucat riscant în deschidere. Botvinnik a respins amenințările într-un violent joc de mijloc în care elementul tactic a dominat şi, în cele din urmă, după potolirea furtunii, a întrerupt partida cu un pion în plus. Tot ce a mai încercat Tal după aceea a fost inutil. Cu obişnuita-i tehnică fără cusur Botvinnik şi-a realizat avantajul material şi a cîştigat la mutarea a 73-a.

DESCHIDEREA ENGLEZĂ

M. Botvinnik — **M. Tal**

1. c2-c4 Cg8-f6
2. Cb1-c3 e7-e5

După experiența nefavorabilă din partidele 1, 3, 5 şi 7, Tal renunță la apărarea Nimzovici, ceea ce reprezintă desigur un succes moral pentru Botvinnik.

3. g2-g3 c7-c6

Sistemul care se începe cu această mutare a fost jucat destul de des în ultimii ani, în special de Keres.

4. Cg1-f3 ! ...

Continuarea aceasta este mai bună decît 4.Ng2 d5 5.c:d5 c:d5 6.d3 Cc6 7.Cf3 Ne7 cu joc egal (Szabo-Keres, Moscova 1956).

4. ... e5-e4
5. Cf3-d4 d7-d5
6. c4:d5 Dd8-b6 !?

O mutare nouă în această poziție. Deobicei se joacă 6... c:d5 7.d3 Nc5 (Sau, cum recomandă Petrosian, 7...e:d3 urmat de Cc6) 8.Cb3 Nb4 9.d:e4 C:e4 10.Nd2 Db6 11.C:e4 d:e4 12.Ng2 0-0 ! cu şanse aproximativ egale.

7. Cd4-b3 ! ...

Împiedică mutarea neplăcută Nc5.

7. ... c6:d5
8. Nf1-g2 a7-a5

Mutarea aceasta constituie o consecință logică a planului început cu Db6. Poziția albului nu prezintă însă slăbiciuni şi Botvinnik va folosi cu multă abilitate pierderea de timp legată de mutările de pioni ale negrului.

9. d2-d3 a5-a4
10. Nc1-e3 ! ...

Retragerea calului la d2 ar fi dat negrului un joc excelent după 10...Nc5. De aceea Botvinnik sacrifică un pion obținînd în schimb un avans apreciabil de dezvoltare.

10. ... Db6-b4

(Vezi diagrama din pag. 139).

11. Cb3-d4 a4-a3

Luarea imediată la b2 ar fi dus după 12.Ccb5 la neplăceri pentru negru. Acum s-ar părea că albul este pus în fața unor

probleme dificile dar, verificînd încă odată regula bine cunoscută că goana după pioni în deschidere, în dauna dezvoltării, nu este recomandabilă, Botvinnik respinge cu cîteva mutări precise amenințările adversarului și obține avantaj.

12. Cd4-c2 !	Db4:b2
13. Ne3-d4 !	...

Negrul a cîștigat un pion, dar prețul este mult prea mare. Acum se amenință prinderea damei prin Tb1 și după răspunsul forțat Nb4 albul obține pe lîngă îndepărtarea nebunului de cîmpuri negre și o slăbire serioasă a poziției de pioni a negrului pe flancul regelui.

13. ...	Nf8-b4
14. Cc2:b4	Db2:b4
15. Nd4:f6	...

Petrosian este de părere că poate aci albul ar fi putut obține mai mult jucînd direct 15.d:e4, dar nu trebuie uitat că Botvinnik este un jucător care prețuiește înainte de orice avantajele strategice. Deci, dacă ocazia se ivește, poziția de pioni a adversarului trebuie slăbită.

15. ...	g7:f6
16. 0-0	Nc8-e6

Desigur, calul din c3 nu putea fi luat din cauza Tc1 urmat de T:c8+.

17. Ta1-c1	Cb8-c6
18. d3:e4	d5:e4
19. Cc3:e4 !	...

Strategul Botvinnik nu apără pionul a2, lipsit de importanță în acest moment, ci își concentrează forțele asupra regelui negru rămas în centru.

19. ...	Ne6:a2

Dacă negrul nu ia la a2, atunci n-are nici măcar o compensație materială pentru vădita inferioritate pozițională în care se află.

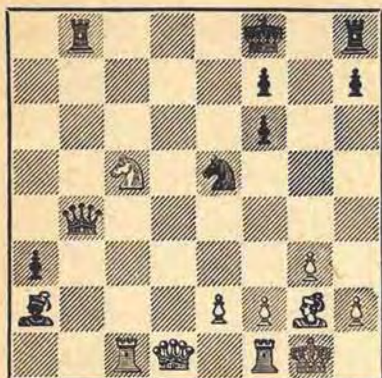
20. Ce4-d6+	Re8-f8
21. Cd6:b7	Cc6-e5
22. Cb7-c5	...

Cu amenințarea foarte neplăcută 23.Dd6+.

22. ...	Ta8-b8

(Vezi diagrama din pag. 140).

Singura mutare cu care negrul mai poate prelungi rezistența. Nu mergea 22...Tc8 din cauza 23.Dd6+ Rg8 24.Ce6 ! Db8 25.T:c8+ D:c8 26.Cf4 și albul cîștigă ușor.

23. Cc5-a6 ...

Botvinnik alege soluția cea mai simplă (avînd în vedere și apropierea crizei de timp). Lilienthal a arătat că se putea juca 23.f4 Cg4 24.e4 ! (Nu 24. Cd7+ Rg7 25.C:b8 T:b8 și negrul stă bine) după care la 24...Ce3 poate urma 25.Dd6+ Rg7 26.e5 cu atac puternic.

23. ...	**Na2-b3**
24. Ca6:b4	**Nb3:d1**
25. Tf1:d1	**Tb8:b4**
26. Tc1-a1	**Tb4-b2**

Tal se decide să nu apere pionul „a". Într-adevăr, după 26...Ta4 27.f4 Cc4 28.Td4 se amenință Nd5.

27. Rg1-f1	**Rf8-g7**
28. Ta1:a3	**Th8-c8**
29. Ng2-e4	...

Împiedică dublarea turnurilor negre pe linia a 2-a. Finalul la care s-a ajuns este desigur cîștigat pentru alb, dar realizarea avantajului nu este ușoară.

29. ... **Tc8-e8**

Acum amenință 30...Cc4, mutare care nu mergea direct din cauza 30.Tc3 !

30. Ta3-a4	**Te8-e7**
31. Ne4-f5	**Te7-c7**
32. Ta4-h4	**h7-h6**
33. Th4-a4	...

Pînă la mutarea a 40-a mutările ambelor părți nu sînt cele mai precise, din cauza crizei de timp. Problema realizării avantajului material va fi rezolvată de Botvinnik după întreruperea partidei.

33...Tc5 34.h3 Cc4 35.Nd3 Ce5 36.Ne4 Cc4 37.Nd3 Ce5 38.Ne4 Cc4 39.Re1 (repetarea mutărilor a avut de scop numai cîștigarea de timp) **39...Ce5 40. Tad4 Tc3 41.T1d2 Tc1+ 42.Td1 Tc3 43.f4 f5** (După 43...Cc4 44. T4d3 Tcc2 45.Nf3 negrul nu se poate apăra împotriva pătrunderii turnurilor albe pe linia a 7-a. Se poate juca și 44.Rf2 cu aceeași idee) **44.N:f5 Ce4 45.T4d3 Tcc2 46.Ng4 Ta2 47.Tb3 Rg6 48.Rf2 Cd2 49. Te3 Ce4 50.Tb3 Cd2 51.Te3 Ce4 52. Te8** (Din nou repetarea mutărilor s-a făcut pentru a cîștiga timp de gîndire) **52...Cd2 53.Te5 Rf6 54.Tf5+ Rg6 55.Te5 Rf6 56.Nh5 Tc3 57.h4 Tc4 58.Nf3 Tcc2 59.Nd5 Ta4 60. Nf3 Taa2 61.Te1 Ta4 62.h5 Tc3 63.Ng2 Rc2 64.Td1 Ta3 65.Nd5 Ta4 66.Re1 Td4 67.Ng2 Cb3 68. T:d4 C:d4 69.Rf2 Ce6 70.Ne4 Tb2 71.Tf5+ Rg7 72.Td5 Rf6 73.Rf3** și negrul a cedat.

PARTIDA a 10-a

După experiența nefavorabilă din partida a 8-a, în sfîrşit, Botvinnik a renunțat la 3...c5, revenind la mutarea clasică 3... Nf5. Felul cum a combătut Tal această mutare normală a provocat surprindere. Într-adevăr, el a început partida cu şapte mutări de pion, încălcînd astfel toate regulile dezvoltării clasice. Desigur, nimeni n-ar fi condamnat acest mod de a juca, dacă el ar fi dat vreun rezultat pozitiv. Lucrul acesta nu s-a întîmplat însă : din contra, Botvinnik, jucînd simplu şi normal, a obținut curînd un final clar favorabil negrului, foarte asemănător finalului clasic al unei partide Ianovski — Capablanca jucată încă în 1916. În continuare Botvinnik a jucat, ca deobicei în astfel de poziții, cu mare precizie şi a obținut, destul de uşor, o nouă victorie, mărindu-şi astfel avantajul în meci la 3 puncte (6½:3½). Un amănunt caracteristic — aceasta este prima partidă cîştigată cu negrul în acest meci.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. e4-e5	Nc8-f5

Desigur, toată lumea se aştepta ca Botvinnik să revină, mai curînd sau mai tîrziu, la această mutare normală. Întrebarea care se punea era: cum o va combate Tal? Clasic, cu 4.Nd3, îndrăzneț cu 4.g4, ca în partida Bronstein-Petrosian din al XXVI-lea campionat al U.R.S.S. sau cu sistemul „la modă" 4.c4. Dar Tal n-a jucat niciuna dintre aceste mutări ...

4. h2-h4 !? ...

După cît se pare, nimeni n-a jucat în felul acesta pînă acum.

4. ... h7-h6

În partida a 14-a Botvinnik a jucat aci 4...h5, ceea ce este mai bine.

5. g2-g4 Nf5-d7 !

Nebunul trebuie să rămînă pe diagonala c8-h3 pentru a împiedica sacrificiul de pion 6.e6 (după Nh7) care dă albului o inițiativă puternică.

6. h4-h5	c6-c5
7. c2-c3	...

După şapte mutări de pioni nu se vede în ce constă strategia albului şi care sînt compensațiile pentru slăbirea flancului regelui.

7. ...	Cb8-c6
8. Nf1-h3	...

Cu intenția de a realiza mai tîrziu înaintarea f2-f4-f5, dar albul n-are timp pentru aceasta şi nebunul va rămîne afară din joc.

8. ... e7-e6
9. Nc1-e3 Dd8-b6
10. Dd1-b3 ...

După cum ne informează Petrosian, aci toată lumea în sală şi în biroul presei se aştepta la 10.Ce2, sacrificînd un pion.

10. ... c5:d4
11. Db3:b6? ...

Aceeaşi greşeală strategică a făcut-o şi Ianovski în partida amintită cu Capablanca. Dublarea pionilor pe coloana „b" nu slăbeşte de loc poziţia negrului, din contra, deschiderea semicoloanei „a" îi măreşte şansele în final.

11. ... a7:b6
12. c3:d4 ...

I

Comparînd această poziţie cu cea rezultată după mutarea a 12-a a negrului în partida Ianovski — Capablanca (după 1.d4 Cf6 2.Cf3 d5 3.c4 c6 4. Cc3 Nf5 5. Db3 Db6 6.D:b6 a:b6 7.c:d5 C:d5 8.C:d5 c:d5 9.e3 Cc6 10. Nd2 Nd7 ! 11.Ne2 e6 12.0-0 Nd6) ajungem la concluzia că deosebirile sînt nefavorabile poziţiei lui Tal, în care figurile şi pionii de pe flancul regelui sînt mai rău aşezate. Botvinnik, ca şi Capablanca la timpul său, a condus acest final după toate regulile clasice.

II

12. ... Cc6-a5 !

Botvinnik nu se lasă tentat de cîştigarea unui pion prin 12.. Cb4, la care albul ar fi răspuns 13.Rd2 ! terminînd dezvoltarea. Pionul în plus dublat al negrului ar fi fost fără valoare.

13. Cb1-c3 b6-b5

Este clar că albul nu mai are timp să întreprindă înaintarea f2-f4-f5 pe care o avusese în vedere: evenimentele pe flancul damei se precipită.

14. Nh3-f1 ...

Retragerea aceasta înseamnă recunoaşterea înfrîngerii strategice a albului.

14. ... b5-b4
15. Cc3-b5 Re8-d8!

Acum calul alb este pentru moment prizonier; el are totdeauna la dispoziţie cîmpul d6 dar aceasta duce la slăbirea poziţiei de pioni.

16. Cg1-f3 Ca5-c4
17. Nf1:c4 d5:c4
18. Cb5-d6+ Nf8:d6
19. e5:d6 Nd7-c6
20. Cf3-e5 ...

Continuarea aceasta este forţată, deoarece după 20.Re2 N:f3+ 21.R:f3 Cf6 avantajul negrului este foarte mare.

20. ... Nc6:h1
21. Ce5:f7+ Rd8-e8!
22. Cf7:h8 Nh1-e4

Albul are chiar un pion în plus dar factorul decisiv îl constituie majoritatea de pioni a negrului pe flancul damei care poate forma imediat un pion liber foarte periculos. De aceea Tal dă imediat înapoi pionul în plus pentru a-şi activiza nebunul.

23. d4-d5 e6:d5
24. Ne3-d4 Cg8-f6
25. Re1-d2 Re8-d7
26. Ch8-f7 Rd7-e6

După căderea pionului d6 avantajul negrului devine şi mai evident.

27. Cf7-e5 Re6:d6
28. f2-f3 Ne4-h7
29. g4-g5 ...

Prin această acţiune albul caută să schimbe pionii de pe flancul regelui pentru a-şi mări astfel şansele de remiză.

29. ... h6:g5
30. h5-h6 g7:h6
31. Ce5-f7+ Rd6-e6
32. Cf7:h6 Cf6-g8

Faptul că pe tablă ar rămîne nebuni de culori diferite după schimbul cailor n-are importanţă deoarece negrul are doi pioni în plus şi mai sînt şi turnuri.

33. Ch6-g4 Nh7-f5
34. Cg4-e3 Nf5-g6
35. Ce3-g4 Ng6-f5
36. Cg4-e3 Nf5-g6
37. Ce3-g4 Re6-d6

Evident, negrul a repetat mutările pentru a cîştiga timp.

38. Cg4-e5 Ng6-f5 !
39. Ce5-f7+ Rd6-d7
40. Cf7:g5 Cg8-e7 !

Negrul a dat înapoi unul dintre cei doi pioni în plus pentru a-și activiza calul, al cărui loc este la c6 pentru a lua parte la lupta pentru stăpînirea punctului d4.

41. f3-f4 Ce7-c6
42. Cg5-f3

Aci partida s-a întrerupt și Botvinnik a dat în plic mutarea 42...Rd7-d6. Tal a cedat fără a mai relua jocul. Negrul amenință Ne4 și la 43.Ne3 urmează 43...c3+ 44.b:c3 b3 și negrul cîștigă. Este interesant că turnurile a8 și a1 n-au făcut nicio mișcare toată partida.

PARTIDA a 11-a

Alegerea deschiderii în această partidă poate fi considerată ca o greșeală psihologică din partea lui Tal. Este adevărat că după două înfrîngeri tendința spre o variantă de remiză cu negrul este naturală, dar nu trebuia aleasă tocmai o variantă pe care Botvinnik o cunoaște atît de bine și care corespunde în asemenea măsură stilului său de joc.

În astfel de condiții desfășurarea evenimentelor a fost simplă: Tal a făcut unele inexactități în deschidere, Botvinnik a obținut avantaj, apoi a cîștigat un pion după care, cu toată prezența nebunilor de culori diferite, Botvinnik și-a realizat avantajul material.

GAMBITUL DAMEI
(Apărarea slavă)

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4 Cg8-f6
2. c2-c4 c7-c6
3. Cb1-c3 d7-d5
4. c4:d5 c6:d5
5. Cg1-f3 Cb8-c6
6. Nc1-f4 Nc8-f5
7. e2-e3 e7-e6
8. Nf1-b5 ...

Multă vreme s-a considerat că aci albul obține avantaj prin 8. Db3, dar partida Botvinnik-Trifunovici, Moscova 1947, a demonstrat că după 8...Nb4 ! 9. Nb5 0-0 10.0-0 N:c3 11.N:c6 N:b2 12.N:b7 N:a1 13. T:a1 Db6 14.N:a8 T:a8 remiza este inevitabilă. De aceea Botvinnik alege o continuare mai rar jucată.

8. ... Nf8-b4

Răspunsul acesta arată că Tal nu era la curent cu toate finețele acestei variante. Cel mai bine pentru negru este 8... Cd7 ! de exemplu 9.0-0 Ne7 10. Tc1 Tc8 cu joc egal. O greșeală ar fi fost 9.Da4 ? din cauza 9... Db6 10. 0-0 Ne7 11. Tac1 0-0

12.a3 Tfc8 cu avantaj pentru negru (Tomovici - Trifunovici, Zagreb 1946)

9. Cf3-e5	**Dd8-a5**
10. Nb5:c6+	**b7:c6**
11. 0-0	**Nb4:c3**
12. b2:c3	**Da5:c3?**

Este curios că în acest meci în cîteva partide Tal a intrat în poziții grele luînd cîte un pion „otrăvit" (vezi partida a 7-a). Trebuia jucat modest 12... Tc8 deși și atunci poziția albului era preferabilă.

13. Dd1-e1 ! ...

Cu această mutare fină Botvinnik forțează schimbul damelor (13...Nc2 14.Tb1 !) după care superioritatea sa pe flancul damei își spune repede cuvîntul.

13. ...	**Dc3:e1**
14. Tf1:e1	**0-0**

Era de considerat 14...Cd7 schimbînd caii sau alungînd calul alb de pe poziția dominantă de la e5.

15. f2-f3 **h7-h6**

La mutarea naturală 15... Tfc8, Bronștein a arătat următoarea variantă : 16.g4 Ng6 17. h4 h5 18. g5 Ce8 19.C:g6 ! f:g6 20.Tab1 și finalul este cîștigat de alb datorită pătrunderii pe linia a 7-a.

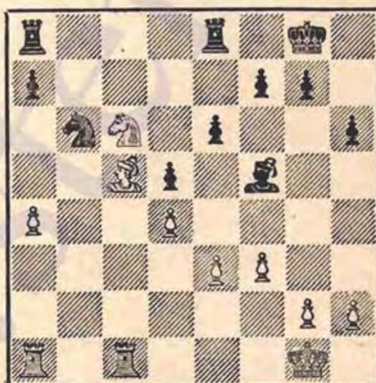
16. Ce5:c6	**Tf8-e8**
17. a2-a4 !	**...**

O manevră pozițională foarte instructivă: albul pregătește ocuparea coloanei „b" prin Ta1-a3-b3, iar pe de altă parte pionul „a" amenință să controleze la momentul oportun cîmpul b6.

17. ... **Cf6-d7**

Era mai bine 17...Nd3 pentru a duce acest nebun la c4 sau a6 după necesități.

18. Nf4-d6	**Cd7-b6**
19. Nd6-c5 !	

Acum negrul este pus în fața unei probleme dificile. Încercarea de a evita pierderea pionului a7 prin 19...Cc8 duce la o poziție foarte pasivă a pieselor negre; jucînd Ta1-a3-b3-b7 albul ar fi obținut un avantaj pozițional decisiv. De aceea Tal se decide să dea imediat pionul a7 sperînd să se salveze datorită nebunilor de culori diferite.

19. ...	**Nf5-d3**
20. Cc6:a7	**Ta8:a7**

21. Nc5:b6	Ta7-a6
22. a4-a5	Nd3-c4

Acum partida intră în faza tehnică: realizarea avantajului material într-un final în care nebunii de culori diferite reduc foarte mult șansele de cîștig ale albului. Botvinnik aplică strategia clasică: poziția fiind stabilizată pe flancul damei, el începe atacul pe flancul regelui pentru a deschide liniile și a crea noi slăbiciuni.

23. Ta1-a3	f7-f6
24. e3-e4	Rg8-f7
25. Rg1-f2	Ta6-a8
26. Rf2-e3	Te8-b8
27. Ta3-c3	Tb8-c8

După părerea lui Petrosian, mai multe greutăți ar fi avut albul după 27...g5.

28. g2-g4	Ta8-b8
29. h2-h4	Tc8-c6
30. h4-h5!	Tb8-c8
31. e4-e5!	g7-g6

Negrul nu poate lua la e5 deoarece în acest caz s-ar elibera cîmpul d4 pentru regele alb. Majoritatea de pioni de pe flancul regelui ar crea un al doilea pion liber și amenințările pe ambele flancuri ar decide repede partida.

32. h5:g6+	Rf7:g6
33. Tc3-c2	...

Acum forțele albe se concentrează împotriva pionului slab h6.

33. ...	f6:e5
34. d4:e5	Tc8-h8
35. Tc2-h2	Tc6-c8
36. Re3-d2!	...

Eliberează cîmpul e3 pentru aducerea eventuală a nebunului în vederea atacării pionului h6.

36. ...	Nc4-b3
37. a5-a6	Nb3-c4
38. a6-a7	Th8-h7
39. Tc1-a1	Tc8-a8
40. Nb6-e3	..

Amenință Ta1-b1-b8, ceea ce nu se poate para decît părăsind apărarea pionului h6.

40. ...	Th7-b7
41. Th2:h6+	Rg6-g7
42. Ta1-h1	Tb7-b2+

și fără să mai aștepte răspunsul albului, negrul a cedat.

PARTIDA a 12-a

Partida aceasta s-a jucat într-o zi memorabilă, cînd întreaga Moscovă a sărbătorit pe eroul cosmonaut Iuri Gagarin. Străzile centrale ale orașului, în jurul Pieții Roșii, erau întesate de mulțimea venită să salute pe primul om care-a zburat în Cosmos. Din această cauză mulți șahiști au ajuns cu întîrziere la sală. În fruntea întîrziaților a fost chiar arbitrul meciului Gedeon Stahlberg și Mihail Tal.

Acesta din urmă, cum relatează marele maestru S. Flohr, pentru a traversa o stradă a cerut permisiunea unui milițian: „Dați-mi vă rog voie să trec. Eu sînt Tal". „Care Tal — a răspuns milițianul — cel care-a pierdut trei partide la rînd?". „Chiar el — a răspuns Tal, — dar dacă nu-mi dați voie să trec să știți c-o voi pierde și pe-a patra..."

Lucrul acesta nu s-a întîmplat însă. În partida a 12-a Tal a jucat foarte bine, ajutat fiind în oarecare măsură și de Botvinnik, care fiind în stăpînirea unui plus de patru puncte s-a încumetat să renunțe la încercata apărare Caro-Kann și a jucat apărarea franceză și, anume, tocmai varianta din prima partidă a meciului de anul trecut, care după cum se știe a fost cîștigată de Tal. De data aceasta Botvinnik a întărit jocul negrului, dar Tal a reușit să găsească din nou o cale interesantă de atac și a demonstrat că sacrificiul calității efectuat de Botvinnik nu-i dă contrașanse suficiente. În jocul de mijloc Tal a jucat foarte bine și a obținut o victorie frumoasă reducînd astfel scorul la $7^1/_2:4^1/_2$.

APĂRAREA FRANCEZĂ

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	**e7-e6**
2. d2-d4	**d7-d5**
3. Cb1-c3	**Nf8-b4**
4. e4-e5	**c7-c5**
5. a2-a3	**Nb4:c3+**
6. b2:c3	**Dd8-c7**
7. Dd1-g4	**f7-f5**
8. Dg4-g3	**Cg8-e7**
9. Dg4:g7	**Th8-g8**
10. Dg7:h7	**c5:d4**
11. Re1-d1 !	**Nc8-d7**
12. Dh7-h5+	**Re8-d8**

Cu ultima mutare negrul părăsește linia de joc din prima partidă a meciului din 1960, în care a jucat 12...Cg6 (vezi pag. 21).

13. Cg1-f3	**Dc7:c3**
14. Ta1-a2 !	**...**

Desigur că locul acestui turn este pe coloana „b". Cum însă la 14.Tb1 ar fi urmat 14...Na4 amenințînd atît punctul c2 cît și înaintarea d4-d3 și obligînd pe alb la mutarea de apărare Cf3-e1, Tal apără întîi punctul c2, urmînd ca turnul să fie adus pe coloana „b" numai după ce mutarea Na4 nu mai e posibilă.

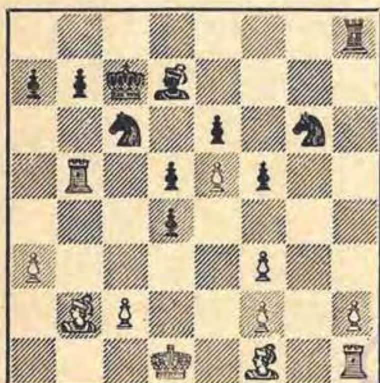
14. ...	**Cb8-c6**
15. Ta2-b2 !	**Rd8-c7**
16. Tb2-b5 !	**...**

Manevra turnului alb a fost foarte frumoasă: acum dama neagră n-are cîmpuri de retragere pe linia a 5-a și se amenință Nb2. Petrosian este de părere că negrul ar fi trebuit să se decidă totuși la 16...Da1 deși după 17.Tb2 dama albă este prizonieră. Botvinnik se decide la o altă continuare, care include sacrificiul calității.

16. ...	Tg8-h8
17. Dh6:h8 !	Ta8:h8
18. Nc1-b2	Dc3:f3 !

După 18...a6 19.N:c3 a:b5 20.N:d4 negrul n-ar fi pierdut calitatea, dar poziția sa ar fi fost greu de apărat.

19. g2:f3	Ce7-g6

Poziția aceasta a avut-o în vedere Botvinnik atunci cînd a sacrificat calitatea. Pionul e5 este greu de apărat și după căderea lui centrul de pioni al negrului ar trebui să constituie o compensație suficientă. Tal găsește însă o continuare foarte tare.

20. h2-h4 !	...

Mutarea aceasta pune negrului probleme grele. Într-adevăr, pionul h4 nu se poate lua, deoarece după 20...T:h4 21.T:h4 C:h4 22.f4 albul își apără centrul iar pe de altă parte se amenință h4-h5.

20. ...	Cg6:e5?

Botvinnik s-a temut probabil, după 20...Cc:e5 ! de continuarea 21.N :d4 ! N:b5 22.N:b5 după care nu merge 22...Th5 din cauza 23.Ne8 ! Dar negrul putea juca 22...a6 ! 23.Ne2 Th5 și dacă 24.f4, atunci 24...Cg4 și negrul se apără.

21. h4-h5	Ce5-f7
22. f3-f4	...

Albul a pierdut pionul e5 dar a reușit să blocheze centrul negru de pioni și să-și înainteze departe pionul „h". Turnul b5 are posibilitatea de a intra în joc pe flancul regelui utilizînd linia a treia. Dintr-odată aspectul partidei s-a schimbat radical : poziția poate fi considerată cîștigată pentru alb și într-adevăr Tal a concretizat avantajul material de o manieră foarte energică.

22. ...	Cf7-d6
23. Tb5-b3	Cd6-e4
24. Rd1-e1	Th8-h6
25. Nf1-e2	Nd7-c8
26. Tb3-d3	Ce4-f6

Negrul și-a concentrat forțele asupra pionului h5 pe care reușește să-l înlăture dar aceasta se face cu prețul unei înrăutățiri a poziției figurilor sale care nu mai pot împiedica pătrunderea unuia din turnurile albe pe coloanele deschise de pe flancul regelui.

27. Nb2:d4	Ce6:d4
28. Td3:d4	Ne8:h5
29. Td4-d3	Th6-h7

Rău era și 29...N:e2 30.T:h6 N:d3 31.c:d3 Cd7 32.T:e6 Cc5 33. Te3.

30. Td3-h3	Nh5-g6
31. Th3:h7+	Cf6:h7
32. Th1-h6	...

Cele două piese negre sînt neputincioase împotriva turnului alb. În continuare jocul se desfășoară forțat.

32. ...	Ch7-f8
33. Th6-h8	Cf8-d7
34. Th8-g8	Ng6-f7
35. Tg8-g7	Nf7-e8
36. Tg7-e7	Re7-d8
37. Te7:e6	...

Raidul turnului alb s-a încheiat cu cîștigarea importantului pion e6, după care partida este definitiv pierdută de negru.

37. ...	Ne8-f7
38. Te6-h6	Rd8-e7
39. Ne2-d3	Nf7-e6
40. Th6-h5	Cd7-f6
41. Th5-g5	Negrul cedează.

PARTIDA a 13-a

A doua jumătate a meciului-revanșă s-a început deci cu un handicap de trei puncte pentru Tal. Hotărît să reducă scorul, Tal a revenit în această partidă la indiana regelui, pe care o va juca de-acum înainte cu negrul pînă la sfîrșitul meciului. Dar și împotriva acestei deschideri care, după cum se știe, constituie una dintre apărările preferate ale lui Tal — Botvinnik s-a pregătit cu grijă. El a ales la mutarea a 7-a o continuare liniștită care asigură albului remiza și un foarte mic avantaj care nu poate fi valoriticat decît dacă negrul nu este mulțumit cu un rezultat de egalitate. Ori tocmai pe aceasta a contat Botvinnik: cu un dezavantaj de trei puncte, Tal va voi să joace la cîștig cu orice preț, va risca și... va pierde. Ceea ce era de demonstrat, — și a și fost demonstrat în această partidă, cu brio, de către Botvinnik

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik	M. Tal
1. d2-d4	Cg8-f6
2. c2-c4	g7-g6
3. Cb1-c3	Nf8-g7
4. e2-e4	d7-d6
5. f2-f3	0-0
6. Nc1-e3	e7-e5
7. d4:e5	...

În partida a 10-a a primului meci (vezi pag. 51) Botvinnik a închis centrul cu 7.d5, încercare pe care a repetat-o în partida cu Lombardy, la Olimpiada de la Leipzig 1960, fără însă a reuși să obținăavantaj. Schimbul în centru lichi-

dează tensiunea și asigură albului un joc comod cu o mică inițiativă pozițională ceea ce, desigur, lui Botvinnik care are 3 puncte avans, nu poate decît să-i convină.

7 ...	d6:e5
8. Dd1:d8	Tf8:d8
9. Cc3-d5	Cf6:d5

O altă posibilitate este 9... Ce8 10.0-0-0 Rh8 alungînd apoi calul prin c7-c6.

10. c4:d5	c7-c6
11. Nf1-c4	b7-b5 !

Mai prudent este desigur aci 11... c:d5 12.N:d5 Cc6 cum s-a jucat în partida Najdorf-Boleslavski, Zürich 1953 și deși albul păstrează o ușoară inițiativă rezultatul cel mai probabil al partidei este remiza. Dar, din punct de vedere psihologic, Tal nu putea intra într-o astfel de variantă în care este redus la o apărare pasivă, fără cea mai mică șansă de a prelua inițiativa. Și de aceea, justificînd astfel planul lui Botvinnik, el începe să complice jocul acceptînd riscurile legate de o astfel de tactică.

12. Nc4-b3	Nc8-b7
13. 0-0-0	...

După părerea lui Lilienthal era mai tare aci 13. Tc1 după care nu merge 13...c:d5 din cauza 14.Tc7, de exemplu 14... Td7 15.T:b7 ! T:b7 16.N:d5, sau 14...Nc6 15.e:d5 N:d5 16. N:d5 T:d5 17. Tc8+ Nf8 18. Nh6. Și după 13...Tc8 14.Ch3 albul stă mai bine. Botvinnik joacă însă, ca de obicei, strategic : regele alb trebuie să stea în fața majorității de pioni a negrului.

13. ...	c6-c5

Este adevărat că acum negrul obține o majoritate de pioni pe aripa damei dar în schimb albul rămîne cu un puternic pion liber apărat în centru, ceea ce, din punct de vedere strategic este preferabil. Din acest moment lupta se dă în jurul încercărilor negrului de a-și valorifica majoritatea, care vor fi respinse.

14. Nb3-c2	Cb8-d7
15. Cg1-e2	Ng7-f8

Este curios de ce Tal care este cunoscut ca un jucător foarte agresiv, face atîtea pregătiri pentru înaintarea c5-c4 dînd astfel timp adversarului să ia toate măsurile de apărare pe care le crede necesare.

16. Ce2-c3	a7-a6
17. b2-b3 !	...

Acum înaintarea c5-c4, pe care negrul o va efectua pînă la urmă, duce la crearea unui pion izolat pe coloana „c".

17. ...	Ta8-c8
18. Nc2-d3	Cd7-b6
19. Nd3-e2 !	...

Botvinnik a folosit fiecare mutare pentru a pregăti atacul

strategic asupra pionilor negri de pe flancul damei prin a2-a4.

19. ... Td8-d6

Pe cîmpul acesta ar fi stat foarte bine calul negru. Ideea de a juca f7-f5 și apoi Tf6 este artificială. Negrul n-are timp să organizeze nimic efectiv pe flancul regelui : centrul de greutate al luptei este pe flancul damei, unde Botvinnik se pregătește să distrugă majoritatea de pioni adversă.

20. Rc1-b2 f7-f5

Poate că cel mai bine ar fi fost 20...c4 21.N:b6 T:b6 22.b:c4 b:c4 23.Rc2 după care negrul ar fi putut sacrifica pionul c4 prin 23...Tb8 24.Tb1 Nc8 etc., obținînd șanse de remiză datorită perechii de nebuni (după părerea lui O'Kelly).

21. Td1-c1 Td6-f6
22. a2-a4 b5:a4
23. b3:a4 a6-a5
24. Rb2-c2 c5-c4
25. Tc1-b1 ...

(Vezi diagrama)

Iată cum pe flancul damei unde evenimentele urmau să fie dictate de către negru, deținătorul majorității de pioni, acum atacă albul. Obiective : presiunea pe coloana ,,b'' combinată cu atacul asupra pionului c4.

25. ... Nf8-b4
26. Cc3-a2 Nb4-c5

27. Ne3:c5 Tc8:c5
28. Ca2-c3? ...

Botvinnik este atît de preocupat de aplicarea strictă a planului său strategic de invazie pe coloana ,,b'' încît nu observă posibilitatea de a cîștiga o piesă prin neașteptata mutare 28.f4 ! Într-adevăr, se amenință f:e5 și dacă 28... f:e4 atunci 29.f:e5 Tf2 30.Cc1 și negrul pierde calul sau nebunul.

28. ... Nb7-c8
29. Tb1-b2 Nc8-d7?

Aci era necesar 29...f:e4 30. f:e4 (30.C:e4 Nf5) Nd7 31. Thb1 Cc8 deși și în acest caz albul rămîne în avantaj.

30. Th1-b1 Nd7:a4+
31. Cc3:a4 Cb6:a4
32. Tb2-b8+ Rg8-g7
33. Tb1-b7+ Tf6-f7

Nu mergea 33...Rh6 din cauza 34.Th8 Rg5 35.g3 cu amenințări de mat.

34. d5-d6 ...

Profitînd de poziția proastă a pieselor negre, pionul liber se pune decisiv în mișcare.

34. ...	**Tf7:b7**
35. Tb8:b7+	**Rg7-f6**
36. Tb7:h7	**Tc5-c8**
37. d6-d7	**Tc8-d8**
38. Nc2:c4	**Ca4-c5**
39. Th7-f7+	**Rf6-g5**
40. Nc4-b5	**f5:e4**
41. f3:e4	

Aci partida s-a întrerupt și negrul a cedat fără să mai reia jocul deoarece urmează imparabil Tf7-e7-e8 și albul cîștigă. Din nou marea tehnică a lui Botvinnik în poziții simple și-a spus cuvîntul.

PARTIDA a 14-a

După 7 partide decise, însfîrșit o remiză ! Aceasta nu înseamnă însă că adversarii au fost animați de intenții pașnice, din contră. Tal a sacrificat doi pioni din deschidere pentru a obține atac dar la momentul oportun Botvinnik a înapoiat materialul în plus pentru a simplifica jocul și a trece într-un final egal. La un moment dat se părea că Tal păstrează totuși inițiativa, dar Botvinnik, sacrificînd temporar o figură, a obținut pătrunderea turnurilor sale pe linia a 2-a ceea ce a forțat remiza. Desigur, un rezultat satisfăcător pentru Botvinnik, mai ales cu piesele negre.

Un amănunt interesant pentru istoricii șahului : cu 40 de ani în urmă, la 20 aprilie 1921, s-a jucat la Havanna a 14-a partidă a meciului Capablanca-Lasker. În urma victoriei lui Capablanca scorul a devenit exact același : 9—5 (4 partide cîștigate și 10 remize). Descurajat, Lasker a abandonat meciul (care trebuia să aibă tot 24 partide) recunoscîndu-se învins.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4 **c7-c6**

După experiența nereușită din partida a 12-a, Botvinnik revine la încercata apărare Caro-Kann.

2. d2-d4	**d7-d5**
3. e4-e5	**Nc8-f5**
4. h2-h4 !?	...

Cu tot insuccesul din partida a 10-a, Tal joacă din nou această mutare, avînd probabil în vedere o întărire a jocului în cazul cînd negrul ar fi răspuns 4...h6. Dar Botvinnik este de principiul „non bis in idem" — el joacă de data aceasta 4...h5 care duce la un joc cu totul diferit.

4. ...	h7-h5
5. Cg1-e2	e7-e6
6. Ce2-g3	...

Prin intervertire de mutări s-a ajuns la o poziție dintr-o partidă Spasski — Bronștein, jucată în campionatul U.R.S.S. interechipe pe 1960, în care Bronștein a continuat cu 6... Ng6. Botvinnik alege altă continuare.

6. ...	g7-g6
7. Cg3:f5	g6:f5
8. e2-e4	...

Este adevărat că albul ar fi putut juca aci 8.Ne2, după care pionul h5 nu poate fi apărat. Dar contraatacul în centru cu 8...c5 ar fi dat negrului un joc foarte bun. În acest stadiu al partidei, cînd dezvoltarea figurilor nici măcar nu este începută, a alerga după un pion constituie o greșeală decisivă.

8. ...	e6-e5

Ambele părți au dezvoltat pînă acum numai pionii, dar lupta în centru este angajată și ea va lua repede un caracter acut.

9. e4:d5	Dd8:d5
10. Cb1-c3	...

Pentru a obține avantaj de dezvoltare Tal sacrifică un pion și la mutarea următoare încă unul, o tactică dictată fără îndoială de situația în meci.

10. ...	Dd5:d4
11. Dd1-f3 !?	...

Mulți comentatori au fost de părere că în locul sacrificării celui de al doilea pion era mai bine 11. Nb5+ Cc6 12. De2 și albul obține un atac puternic, la un preț mai mic.

11. ...	Cb8-b6

Botvinnik nu se grăbește să ia pionul e5, mai ales că Tal a arătat în mod clar că nu are intenția de a-l apăra.

12. Nf1-b5	Cg8-e7
13. Nc1-g5	Dd4:e5+
14. Re1-f1	Nf8-h6 !?

Mutarea aceasta a fost dictată, fără îndoială, de dorința lui Botvinnik de a evita orice risc. El ar fi putut juca, cum recomandă Petrosian, 14... Dc7 sau chiar 14...0-0-0 acceptînd pierderea calității, dar păstrînd șanse mai bune. După mutarea jucată în partidă, Tal recîștigă

materialul sacrificat şi păstrează chiar iniţiativa.

15. Ta1-e1	**De5-d4**
16. Ng5:e7	**Re8:e7**
17. Df3:f5	**Ta8-d8**

La 17...Nd2 ar fi urmat 18. Te4 şi dacă 18...N:c3 ? 19.Dg5+ Df6 20.D:c5+ Rd7 21.b :c3 cu avantaj de poziţie.

18. Th1-h3	**Dd4-d2 !**

Botvinnik se apără cu sînge rece. El dă înapoi şi al doilea pion pentru a clarifica situaţia.

19. Df5:c5+	**Dd2-d6**
20. Dc5-c4	**...**

Tal evită finalul care ar fi rezultat după 20.D:d6+ R:d6 21.Ce4+ urmat de N:c6, deşi el este favorabil albului. Dar... un astfel de final este greu de cîştigat împotriva lui Botvinnik.

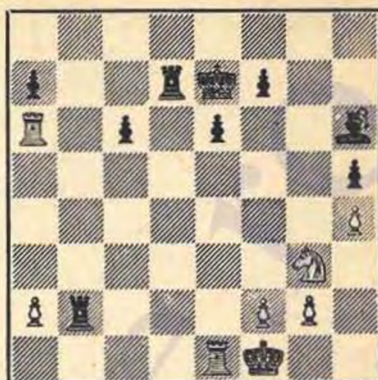
20. ...	**Dd6-b4**
21. Dc4-e2	**Db4-g4**

Botvinnik urmăreşte cu perseverenţă schimbul damelor.

22. Nb5:c6	**Dg4:e2+**
23. Cc3:e2	**...**

Continuarea 23.T :e2 b :c6 24. Tf3 pare mai bună, dar după 24...Ng7 ! 25.Re1 Td4 negrul stă foarte bine. Tal urmăreşte o altă idee.

23. ...	**b7:c6**
24. Th3-a3	**Td8-d7**
25. Ta3-a6	**Th8-b8**
26. Ce2-g3	**Tb8:b2 !**

Botvinnik ignorează ameninţarea Cf5+ avînd în vedere contraatacul pe linia a 2-a.

27. Cg3-f5+	**Re7-f6**
28. Cf5:h6	**Td7-d2**
29. Rf1-g1	**Td2:f2**
30. Te1-f1	**Tf2:f1+**
31. Rg1:f1	**Rf6-g7**

Acum negrul recîştigă figura temporar sacrificată şi se ajunge la un final egal.

32. Ta6:a7	**Rg7:h6**
33. Ta7:f7	**Remiză**

PARTIDA a 15-a

Tal a jucat din nou Indiana regelui dar de data aceasta a evitat schimbul damelor. A rezultat un joc de mijloc complicat în care multă vreme şansele au fost echilibrate. Sub presiunea crizei de timp Tal a făcut însă

două greşeli după care Botvinnik a obţinut perechea de nebuni şi un avantaj poziţional incontestabil pe care l-a valorificat apoi, după întrerupere, cu tehnica sa obişnuită.

Fără îndoială că, avînd un avantaj de 5 puncte (10:5) Botvinnik nu mai putea scăpa victoria. Această partidă a încheiat faza de mijloc, decisivă, a meciului revanşă. Ultimele şase partide (16—21) au reprezentat o bătălie de ariergardă în care Tal s-a străduit să fie la înălţime.

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik — M. Tal

1.	d2-d4	Cg8-f6
2.	c2-c4	g7-g6
3.	Cb1-c3	Nf8-g7
4.	e2-e4	d7-d6
5.	f2-f3	0-0
6.	Nc1-e3	c7-c6

De data aceasta Tal nu mai joacă 6...e6, ca în partida a 13-a, evitînd schimbul damelor.

7.	Nf1-d3	e7-e5
8.	Cg1-e2	e5:d4

Mai des se joacă aci 8...Cbd7 sau 8...Ch5 urmat de 9...f5 sau 9...Cf4, ceea ce este probabil mai bine pentru negru decît continuarea din partidă.

9.	Ne3:d4	c6-c5 !

Cu aceasta Tal ia asupra sa slăbiciunea pionului d6 şi a cîmpului d5, căpătînd în schimb controlul asupra cîmpului d4. O astfel de mutare ar fi fost desigur condamnată acum 50 de ani de către Tarrasch, astăzi însă astfel de slăbiciuni poziţionale compensate de jocul dinamic al figurilor constituie ceva frecvent în partidele turneelor moderne. Încercarea de a juca clasic 9...d5 nu-i putea conveni lui Tal, deoarece albul poate juca fie 10.c :d5 c :d5 11.e5 Cf7 12.f4 Cc6 13.Nf2 cu joc mai bun, fie 10.c:d5 c:d5 11.e:d5 C:d5 12.N:g7 R:g7 13.C:d5 D:d5 14.Ne4 cu simplificări masive.

10.	Nd4-f2	Cb8-c6
11.	0-0	a7-a6
12.	Dd1-d2	Nc8-e6
13.	Ta1-d1	Dd8-a5
14.	b2-b3	Ta8-b8
15.	Nd3-b1	Tf8-d8

Ambele părţi şi-au terminat mobilizarea forţelor şi sînt gata de luptă. Negrul a pregătit înaintarea b7-b5 care în combi-

nație cu presiunea pe diagonala mare și stăpînirea punctului d4 reprezintă o acțiune foarte primejdioasă. De aceea albul trebuie să acționeze rapid pe celălalt flanc prin înaintarea masei de pioni.

16. f3-f4 ! Ne6-g4

O măsură defensivă necesară deoarece la 16...b5 ar fi urmat 17.f5 Nc8 18.f:g6 f:g6 19.Nh4 cu amenințarea 20.Cd5.

17. h2-h3 Ng4:e2
18. Cc3:e2 Da5:d2
19. Td1:d2 Td8-e8
20. Ce2-g3 ! ...

Botvinnik ar fi putut simplifica aci poziția cu 20.T:d6 C:e4 21.N:e4 T:e4 22.Cg3 urmat de N:c5, sau cu 20.e5 d:e5 21.N:c5. Considerînd însă că pionul e4 este mai ușor de apărat decît pionul d6, Botvinnik se decide să joace la cîștig.

20. ... Ng7-f8

Apără pionul d6 și pregătește dublarea turnurilor pe coloana „e" și alungarea calului din g3 prin h7-h5-h4. Nu era bine direct 20...h5 deoarece după 21.T:d6 h4 22.Ch1 ! C:e4 23.N:e4 T:e4 24.N:h4 Te2 25.Cg3 T:a2 26.f5 ! albul ar fi obținut un joc de figuri excelent.

21. Tf1-e1 Te8-e6
22. Cg3-f1 Tb8-e8
23. Td2-e2 Nf8-g7

Pionul d6 ne mai fiind atacat nebunul se reîntoarce pe diagonala mare, rolul său fiind de a susține instalarea viitoare a unui cal la d4.

24. g2-g4 ...

Botvinnik joacă activ și nu lasă adversarului răgaz să joace cum vrea. Calul din f6 fiind unul din atacatorii pionului e4 trebuie alungat și în același timp albul își creează avantaj de spațiu pe flancul regelui asigurînd și eventuala venire a regelui la f3 pentru susținerea pionului e4.

24. ... Cf6-d7
25. Rg1-g2 Te6-e7

Eliberează cîmpul e6 pentru manevra Cd7-f8-e6-d4.

26. Cf1-h2 ...

Se putea juca și 26.Ce3 pentru a răspunde la Cd4 cu Cd5, dar Botvinnik urmărește un alt plan.

26. ... Cd7-f8
27. Nf2-h4 Cf8-e6 !
28. Te1-f1 ...

Acceptarea sacrificiului calității ar fi dus după 28.N:e7 C:f4 + 29.Rf1 T:e7 la o poziție în care figurile ușoare ale negrului ar fi dominat tabla.

28. ... Te7-d7?

Greșeala decisivă. Jucînd 28 ...f6 ! Tal ar fi putut obține un

joc bun, cum se poate vedea din următoarele variante date de către fostul campion mondial Dr. M. Euwe (Schakend Nederland nr. 10/1961): 1. 29.g5 f5 !; 2. 29. e5 d:e5 30. f:e5 C:e5 și acum a) 31.N:f6 ? N:f6 32.T:f6 Cd7 ! și negrul cîștigă calitatea; b) 31.Tef2 g5 32.Ng3 și albul pierde un pion; 3. 29.Ng3 Ced4 30.Tef2 cu joc bun pentru negru.

29. g4-g5 ...

La rîndul său Botvinnik urmărește controlul asupra punctului f6.

29. ... h7-h5?

Este surprinzător cum Tal, care a urmărit pînă acum în mod consecvent ocuparea cîmpului d4, nu joacă simplu 29...Ced4 30.T2e1 b5. Încercarea de a lua calului alb cîmpul g4 nu duce decît la activizarea nebunului de la h4.

30. g5:h6 Ng7:h6
31. Ch2-g4 Nh6-g7

Forțat, deoarece la 31... C:f4 + 32.T:f4 N:f4 33.Cf6+ albul ar fi cîștigat o figură.

32. Cg4-f6+ Ng7:f6
33. Nh4:f6 Ce6-g7?

Din nou aceeași inconsecvență: trebuia jucat 33...Ced4 ! 34.T2e1 Te6 alungînd nebunul de pe diagonala a1-h8. Tal alungă acum nebunul dar numai de pe cîmpul f6, ori el exercită aceeași acțiune și de la c3.

34. Te2-d2 Cg7-h5
35. Nf6-c3 Tc8-d8
36. Nb1-c2 Rg8-f8
37. Nc2-d1 Rf8-e7
38. Nd1-g4 Td7-c7
39. f4-f5 Re7-e8
40. f5-f6 ! b7-b5
41. Td2-d5 b5:c4

Aci partida s-a întrerupt și Botvinnik a dat mutarea în plic. Avantajul albului este clar și la reluare el a cîștigat ușor.

42. b3:c4 Tc7-b7
43. Rg2-f3 Tb7-b4 !
44. Nc3:b4 Cc6:b4
45. Ng4:h5 ! ...

Cel mai simplu. După 45.Td2 C:f6 negrul ar fi căpătat șanse de apărare.

45. ... Cb4:d5
46. e4:d5 g6:h5
47. Tf1-b1 ...

Echilibrul material a fost restabilit dar finalul de turnuri este clar pierdut de către negru din cauza poziției proaste a pieselor sale.

47. ... Re8-f8
48. Tb1-b6 Rf8-g8
49. Rf3-f4 Rg8-h7
50. Rf4-g5 Td8-g8+
51. Rg5:h5 Tg8-g3
52. h3-h4 Tg3-e3
53. Tb6:d6 Te3-e5+
54. Rh5-g4 Rh7-g6
55. Rg4-f4 Te5-f5+

56. Rf4-e3	Tf5-h5
57. Td6:a6	Th5:h4
58. Re3-d3	Rg6-f5
59. Ta6-c6	Th4-h2
60. Tc6:c5	Th2:a2
61. Tc5-c7	Rf5:f6
62. Tc7-d7	Rf6-e5
63. Td7-e7+	Negrul cedează.

PARTIDA a 16-a

Cu această partidă se începe ultima fază a meciului revanşă în care Tal depune toate eforturile pentru a reduce scorul. Deşi rezultatul cifric n-a fost decît egal, în schimb calitatea partidelor a crescut mult. Atît Botvinnik cît şi Tal au luptat cu mare dîrzenie şi, chiar dacă partidele conţin greşeli, ele nu fac decît să oglindească tensiunea nervoasă a jucătorilor.

Astfel, de exemplu, în partida care urmează, Tal a obţinut din deschidere un avantaj considerabil. Se părea că va urma un atac de mare anvergură, dar, spre surprinderea tuturor, el a jucat nesigur, fapt de care Botvinnik a profitat pentru a lansa un contraatac cu energia disperării. Pînă la urmă, din tot avantajul Tal a păstrat un pion în plus într-un final de dame şi turnuri care, după părerea comentatorilor, trebuia să fie cîştigat. Nici după reluare Tal n-a jucat însă suficient de precis şi după o apărare dîrză Botvinnik a reuşit să obţină remiza la mutarea a 90-a.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4	c7-c6
2. d2-d4	d7-d5
3. e4-e5	Nc8-f5
4. h2-h4	c6-c5

Din nou Botvinnik alege altă continuare, dar cum se va vedea curînd ea este mai slabă decît 4...h6 (partida a 10-a) şi decît 4...h5 (partida 14-a).

5. d4:c5 !	Dd8-c7
6. Cb1-c3 !	...

O mutare frumoasă, în stil de gambit. Dacă acum 6... D:e5+ atunci 7.Cge2 sau 7.Ne3 şi pentru pionul sacrificat albul obţine un mare avantaj de dezvoltare. Dar Botvinnik nu ia în deschidere astfel de pioni „otrăviţi".

6. ...	Cb8-c6
7. Cg1-f3	Ta8-d8

Pionul d5 nu putea fi apărat prin e7-e6, din cauza 8.Cb5 urmat de Cd6+.

8. Cc3-b5	Dc7-c8
9. Cf3-d4	Nf5-g4

Scopul acestei mutări este de a provoca f2-f3, după care

nu mai este posibilă venirea rapidă a damei albe la g4 sau h5.

10. f2-f3 Ng4-d7
11. Cd4:c6 b7:c6
12. Cb5-d4 Dc8-b8
13. Dd1-e2 e7-e6

Nu era bine 13...Db4+ 14.c3 D:c5 15.Ne3 cu amenințarea e5-e6.

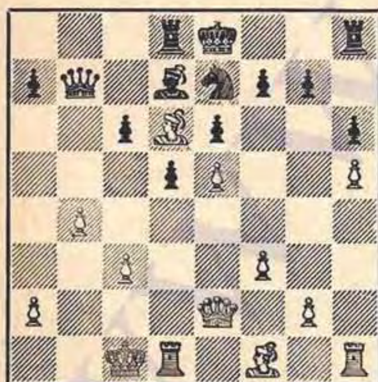
14. Cd4-b3 Nf8:c5
15. Cb3:c5 Db8-b4+
16. c2-c3 Db4:c5
17. Nc1-e3 Dc5-a5
18. b2-b4 Da5-c7

După 18...Da3 19.Dc2 dama neagră ar fi ajuns în primejdie.

19. Ne3-c5 Cg8-e7
20. h4-h5 h7-h6

Înaintarea pionului alb la h6 trebuie împiedicată.

21. Nc5-d6 Dc7-b7
22. 0-0-0 !? ...

Jucînd această mutare Tal a avut probabil în vedere răspunsul 22...Cf5 după care ar fi continuat cu 23.Nc5 ! ! și după 23...Cg3 24.Df2 C:h1 25.Dh4 Nc8 26.Nd3 atacul albului ar fi fost decisiv. Botvinnik însă scoate în evidență părțile slabe ale mutării — faptul că regele alb este insuficient protejat de pioni — printr-o acțiune energică.

22. ... Td8-a8
23. g2-g4 a7-a5
24. De2-f2 a5:b4
25. c3:b4 c6-c5 !

Botvinnik folosește din plin toate resursele pe care le are la dispoziție. Dacă acum 26.b:c5 sau N:c5, atunci după 26...Na4, Cc6 și Rd7 urmat de Thc8 (sau b8) negrul ar fi căpătat contrașanse.

26. Nd6:e7 Re8:e7

Nu era bun sacrificiul de figură 26...D:b4 27.Nd6 Na4 28. Td2 și atacul negru este insuficient.

27. Df2:c5+ Re7-e8
28. Rc1-b2 Ta8-c8
29. Dc5-d4 Nd7-a4

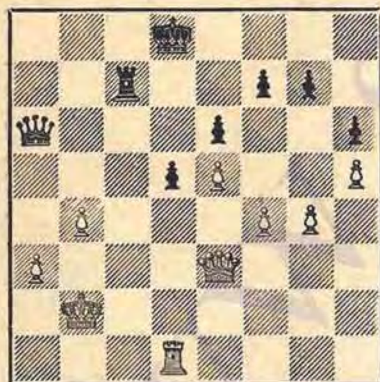
Cu prețul unui pion Botvinnik a reușit să scape de presiune și să obțină chiar unele compensații (poziția nesigură a regelui alb, pionul liber apărat de la d5, stăpînirea coloanei „c" care silește pe alb la noi schimburi).

30. Td1-c1 Tc8:c1
31. Rb2:c1 Re8-d7

32. Rc1-b2	Th8-c8
33. Nf1-d3	Na4-b5
34. Th1-d1	Db7-a6
35. a2-a3	Nb5:d3
36. Td1:d3	Rd7-e7
37. Dd4-e3	Re7-e8
38. De3-d2	Tc8-c7
39. f3-f4	...

Deși această mutare nu constituie o greșeală, totuși nu era indicată deplasarea acestui pion cu numai două mutări înainte de întreruperea partidei. Numai analiza de acasă putea decide dacă înaintarea lui este realmente necesară sau nu.

39. ...	Re8-d7
40. Dd2-e3	Rd7-d8
41. Td3-d1	...

Aci partida s-a întrerupt. Continuarea a durat 6 lungi ceasuri în care s-au efectuat 50 de mutări, fără ca Tal să reușească să-și valorifice avantajul pionului în plus.

41... Rc8 42.Dd3 Db6 43.Dd4 Db5 (Unul dintre rarele cazuri în acest meci cînd Botvinnik este acela care evită schimbul damelor...) **44.De3 Rb7 45. Td4 Df1 46.a4 Dg2+ 47.Td2 Df1** (După 47...D:g4 48.a5 albul ar fi cîștigat repede deoarece dama neagră este afară din joc) **48.Tc2 T:c2+ 49.R:c2 Dg2+ 50.Rb3 D:g4** (După schimbul turnurilor luarea acestui pion devine posibilă: dama neagră are posibilitatea de a reveni repede pe teatrul principal de operații) **51.a5 Dd1 + 52.Rb2 Df1 53.Db6+ Ra8 54.Dc6+ Ra7 55.Dc7+ Ra8 56.Dc8+ Ra7 57.Dc7+ Ra8 58.f5! De1** (Nu 58... D:f5 59. a6) **59.Dc8+ Ra7 60.Dc7+ Ra8 61. Dc8+ Ra7 62. Dc5+ Rb7 63.Db6+ Ra8 64. Dc6+ Ra7 65.Dc5+ Rb7 66. Dd4 De2+ 67.Ra3 Db5 68. f:e6 f:e6 69. Dc3 Df1 70.Ra2 De2+ 71.Rb3 Dd1+ 72.Dc2 Df1 73.Ra2 Db5 74.Ra3 Df1 75.Dc3 Db1 76.a6+** (Constatînd că poziția de apărare construită de negru nu poate fi dărîmată, Tal se decide să dea unul dintre cei doi pioni liberi pentru a lua în schimb pionul e6) **76...R:a6 77.Dc6+ Ra7 78. Dd7+ Rb8 79.D:e6 Da1+ 80. Rb3 Dd1+ 81. Rb2 Dd4+ 82.Ra2 D:b4** (Pentru a scăpa de șahuri Tal a dat și al doilea pion liber. Acum însă avantajul său devine insuficient pentru cîștig) **83. Dg8+ Rc7 84.D:g7+ Rd8 85.Df6+ De7 86.Df4 De6 87.Rb2 Re8 88.Da4+ Rf7 89. Df4+ Re8 90.Rc2** Remiză.

PARTIDA a 17-a

După ce în partida a 16-a Tal a scăpat un cîștig aproape sigur, de data aceasta a fost rîndul lui Botvinnik să greșească. Combătînd din nou indiana regelui, jucată de Tal, el a obținut un joc bun și, în jocul de mijloc, în urma unei inexactități (mutările 14 și 17), a obținut o puternică inițiativă. Sacrificînd calitatea, Botvinnik a ocupat centrul cu o masă amenințătoare de pioni care se părea că vor decide repede partida. Imitînd exemplul lui Botvinnik din partida precedentă, Tal s-a apărat cu ingeniozitate. Cîteva mutări mai puțin energice ale lui Botvinnik și dintr-odată situația a început să se schimbe. Din cauza complicațiilor jocului de mijloc ambii jucători au intrat în mare criză de timp. Tal s-a dovedit mai tare în această fază a partidei și la întrerupere a păstrat avantajul calității.

Continuarea acestei partide a dat multe emoții spectatorilor. După ce și-a majorat treptat avantajul, la un moment dat Tal a făcut o greșeală care era cît pe-aci să-l coste victoria. Într-adevăr el a permis lui Botvinnik să intre într-un final de 2 nebuni contra cal, în care pentru a obține remiza lui Botvinink i-a lipsit un singur tempo.

Cu această victorie — prima obținută cu piesele negre de Tal — avantajul lui Botvinnik a fost redus la 4 puncte: 10½:6½.

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4 g7-g6
2. e2-e4 Nf8-g7
3. c2-c4 ...

Cu 3.Cc3 Botvinnik ar fi putut intra în variante ale așa numitei apărări Pirc-Ufimțev.

3. ... d7-d6
4. Cb1-c3 Cg8-f6
5. f2-f3 ...

Prin intervertire de mutări s-a ajuns din nou la varianta Sämisch pe care Botvinnik o joacă pentru a treia oară în acest meci.

5. ... Cb8-d7

În general teoria consideră această dezvoltare prematură a calului ca mai puțin precisă, dar Tal are tocmai intenția de a nu urma căile teoriei, care sînt prea bine cunoscute lui Botvinnik.

6. Nc1-e3 0-0
7. Nf1-d3 ...

Despre această dezvoltare a nebunului în multe manuale de deschideri nici nu se vorbește, analizîndu-se în special 7.Cge2 sau 7. Dd2. Cu toate acestea ideea de a dezvolta nebunul la d3 și apoi calul la e2 a mai fost

încercată în unele partide jucate în concursuri mai vechi.

7. ... e7-e5
8. Cg1-e2 Cf6-h5 !?

Într-o partidă Sliwa-Arlamowski (Soppot, 1952) citată în manualul de deschideri al maeștrilor bulgari Neikirch și Zwetkov, s-a jucat 8...b6 9.0-0 Te8 10. Dc2 a5 11.Cd5 „cu joc aproximativ egal". Mutarea jucată de Tal este mai întreprinzătoare.

9. d4:e5 ...

În spiritul poziției, continuarea cea mai bună era 9.Dd2, dar avînd în vedere situația meciului Botvinnik preferă să lichideze tensiunea în centru.

9. ... d6:e5

Reluarea cu calul, pe care maestrul austriac H. Müller o consideră ca dînd egalitate, ar fi lăsat albului superioritatea de pion în centru.

10. 0-0 c7-c6

Negrul nu putea juca încă 10...f5 deoarece după 11.e:f5 g:f5 12.Dc2 albul ar fi obținut avantaj.

11. Dd1-d2 Dd8-e7
12. Ta1-d1 Cd7-c5
13. Nd3-b1 Cc5-e6

Calul acesta tinde spre d4, dar acest cîmp este bine apărat de alb.

14. Dd2-e1 Ng7-f6

Petrosian este de părere că aci ar fi fost mai bine 14...b6 urmat de Nb7, apoi eventual c6-c5 și instalarea unui cal la d4.

15. Rg1-h1 Ch5-f4
16. g2-g3 Cf4:e2
17. Cc3:e2 h7-h5?

Încercarea aceasta de a organiza un atac pe flancul regelui înainte de a fi terminat mobilizarea forțelor și împotriva unei poziții bine apărate, este condamnată eșecului.

18. De1-f2 b7-b6

Constatînd că nu merge 18...h4 din cauza 19.f4 h:g3 20.h:g3 e:f4 21.g:f4 și nu regele alb, ci cel negru este mai expus atacului, — Tal se decide să dezvolte nebunul la b7.

19. f3-f4 ! e5:f4
20. g3:f4 Nc8-b7

Este clar că luarea la b2 nu este bună din cauza 21.f5 !

21. e4-e5 ...

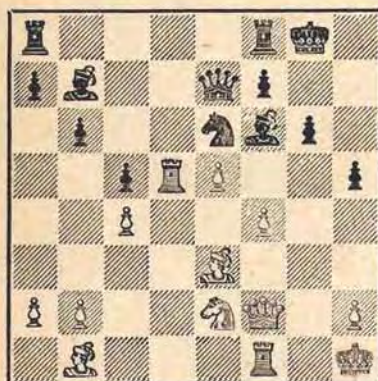
O mutare originală și profundă care se bazează pe un foarte frumos sacrificiu de calitate. Cum arată Petrosian, Botvinnik avea la dispoziție și alte continuări bune, de exemplu 21.f5 Cg5 22.Dg2 c5 23.N:g5 N:g5 24.Cc3 ! și pătrunderea calului la d5 combinată cu deschiderea ulterioară a diagonalei

nebunului b1 ar fi dat albului un atac puternic.

21. ... c6-c5+

Avînd în vedere răspunsul albului, era mai bine aci 21...Ng7.

22. Td1-d5 ! ...

Sacrificînd calitatea albul blochează diagonala nebunului b7, cea mai activă figură a negrului. După acceptarea sacrificiului albul obține doi pioni pe linia a 5-a care stînjenesc foarte tare figurile negrului, iar străpungerea f4-f5 trebuie să decidă partida.

22. ... Nf6-g7
23. Rh1-g1 ...

Se pune întrebarea dacă această mutare era necesară avînd în vedere că albul n-avea de loc intenția să retragă turnul de la d5.

23. ... Ce6-e7
24. Ce2-c3 Ce7:d5
25. c4:d5 Ta8-d8
26. Nb1-e4 Nb7-a8
27. Df2-g3 ...

Din acest moment jocul lui Botvinnik începe să fie influențat de criza de timp și devine neprecis. Pozițional era indicat 27.a4, împiedicînd orice posibilitate de eliberare a adversarului.

27. ... b6-b5 !

După aceasta negrul pierde pionul c5 dar obligă dama albă să părăsească poziția amenințătoare pe care o ocupă.

28. Dg3-f2 De7-d7
29. Nc3:c5 Tf8-e8
30. Df2-g3 ...

Botvinnik urmărește cu perseverență ideea unui atac pe flancul regelui bazat pe înaintarea f4-f5. Poate mai bine era imediat 30.b4.

30. ... Td8-c8
31. b2-b4 Rg8-h8
32. Dg3-f3 ? ...

Albul lasă să-i scape ocazia de a decide elegant partida prin 32. e6 ! f:e6 33.D:g6 N:c3 34.Rh1 ! ! și pentru a para matul negrul ar fi trebuit să dea dama : 34...Dg7 35.D:h5+ Rg8 36.Tg1 etc.

32. ... a7-a6
33. Rg1-h1 ...

După cum se vede, regele alb revine la h1, unde ar fi putut rămîne de la început. Ținînd

seama că aceasta reprezintă două mutări pierdute, la care se adaugă alte două făcute cu dama, rezultă că Botvinnik n-a jucat această fază a partidei cu obişnuita-i precizie, ceea ce se se explică prin criza de timp.

33. ... f7-f5 !

Sacrificînd încă un pion Tal reuşeşte să destrame pionii centrali ai albului şi să obţină spaţiu de manevră pentru figurile sale înghesuite. Acum nu mergea 34.Nb1 din cauza 34... Nf8 ! şi dacă 35.N:f8, atunci 35...T:c3 36.D:c3 D:d5+.

34. e5:f6 Ng7:f6
35. Ne4:g6 Dd7-g4
36. Df3-d3 ...

Desigur, aci Botvinnik ar fi putut juca 36.D:g4 h:g4 37. N:e8 T:e8 recîştigînd calitatea. Cum arată însă Petrosian, în acest caz „negrul ar fi avut excelente şanse de remiză". În criză de timp, Botvinnik a considerat că încă şansele sale sînt mai bune.

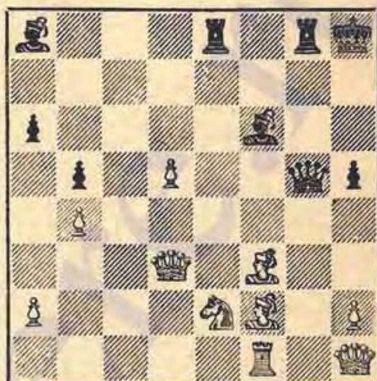
36. ... Te8-g8
37. Ng6-e4 Tc8-e8

Acum ameninţarea T:e4 dă negrului contraşanse serioase.

38. Ne4-f3 Dg4:f4
39. Cc3-e2 ...

O greşeală ar fi fost 39.N:h5 din cauza 39...D:f1 ! 40.D:f1 N:c3 şi albul este pierdut din cauza poziţiei deschise a regelui său.

39. ... Df4-h4
40. Nc5-f2 Dh4-g5

41. Cg3 (Mutarea din plic. Unii comentatori au fost de părere că 41. h4 ar fi pus mai multe probleme negrului) **41... Td8 42. Ne3 De5 43. Td1 Tg4 !** (Tehnica de cîştig a negrului se bazează pe ideea înapoierii calităţii pentru a obţine un atac decisiv sau un final cîştigat) **44. a3 Nb7 45. Nb6 Td7 46. Ne3 Th4 47. Cf1 Te4 48. Ng2 Tg7 49. Dd2 h4 50. h3 Db2** (După ce piesele negre au fost instalate pe cele mai bune poziţii, iar cele albe respinse, schimbul damelor este favorabil) **51. D:b2 N:b2 52. Nc5 Td7 53. Ce3 Te1 54. T:e1 N:e1 55. Nd4+ Rg8 56. Cg4 Ng5 57. Rg1 N:d5** (În sfîrşit, pionul d5 cade şi odată cu el avantajul negrului devine decisiv) **58. Ce5 N:g2** (Duce la un final cîştigat) **59. C:d7**

N:h3 60. Cc5 Ne8 61. Rf2 Rh7 62. a4 (Planul albului este de a lichida pionii de pe flancul damei şi a sacrifica apoi una dintre piesele minore pentru pionul negru „h". În acest caz pot surveni unele poziţii de remiză. Este interesant că Botvinnik a fost la un pas de a realiza cu succes acest plan) **62...b:a4 63. C:a4 Nf4 64. Rf3 h3 65. Ng1 h2 66. N:h2 N:h2 67. Re4 Nd7 68. Cc5 Nb5 69. Rd5 Rg6 70. Cc4 Rf5 71. Cc3 Nf1 72. Rc5 Nc5 73. Cb1 Re6 74. Cd2 Nd6+ 75. Rb6 Ng2** (Poziţia este mai greu de jucat decît pare la prima vedere. De exemplu : 75...Nd3 76. Cb3 N:b4 77. Cc5+ N:c5 78. R:c5 a5 79. Rd4 remiză) **76. Cb3 N:b4 77. R:a6 Nf1+ 78. Rb6 Rd6** (Dacă albul ar avea acum o mutare în plus, de exemplu calul să fie acum la a5, atunci prin 79. Cb7+ el ar obţine o poziţie teoretică de remiză !) **79. Ca5 Nc5+ 80. Rb7 Ne2 81. Cb3 Ne3 82. Ca5 Rc5 83. Rc7 Nf4+** şi albul a cedat deoarece la 84. Rb7 sau Rd7 urmează 84... Rb5, eventual Rb6 85. Cb3 Ne3 ! şi se pierde calul.

PARTIDA a 18-a

Botvinnik este uimitor ! După fiecare înfrîngere suferită pînă acum s-a revanşat în partida imediat următoare. S-a jucat din nou apărarea Caro-Kann şi Tal, ca deobicei, a experimentat în deschidere. Botvinnik a găsit calea corectă de combatere a sistemului ales de alb şi a obţinut avantaj strategic, cîştigînd şi un pion. Tal a încercat să se salveze schimbînd damele pentru a slăbi poziţia de pioni a adversarului, dar aceasta nu s-a dovedit suficient. Deşi în apropiere de controlul timpului Botvinnik a jucat puţin inexact, totuşi la întrerupere a păstrat un avantaj suficient pentru cîştig şi Tal a cedat fără a mai relua jocul. Scor: $11\frac{1}{2}$ - $6\frac{1}{2}$.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal	M. Botvinnik
1. e2-e4	**c7-c6**
2. d2-d4	**d7-d5**
3. e4-e5	**Nc8-f5**
4. h2-h4	**h7-h6**

Deci dintre cele trei mutări încercate, h6, c5 şi h5, Botvinnik revine la prima, considerînd-o probabil ca cea mai bună.

5. g2-g4	**Nf5-d7**
6. c2-c3	**...**

Mai bine decît 6. h5, cum s-a jucat în partida a 10-a.

6. ...	**c6-c5**
7. Nf1-g2	**e7-e6**
8. Cg1-e2	**Nd7-b5 !**

Avînd în vedere că lupta se dă în jurul punctului d4, este favo-

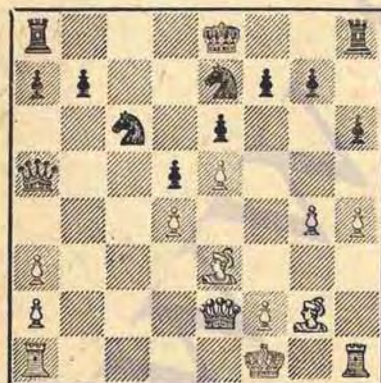
rabil pentru negru să schimbe nebunul pentru calul e2.

9. Cb1-a3? ...

O greşeală care permite negrului să slăbească poziția de pioni a albului şi mai tîrziu să şi cîştige pionul slab care se va forma la a3.

9.	...	Nb5:e2
10.	Dd1:e2	c5:d4
11.	c3:d4	Nf8:a3
12.	b2:a3	Cb8-c6
13.	Nc1-e3	Dd8-a5+
14.	Re1-f1	Cg8-e7

Pionul a3 nu fuge aşa că negrul nu se grăbeşte să-l ia preferînd întîi terminarea dezvoltării. Este interesant că în această partidă rolurile s-au inversat: Tal are perechea de nebuni iar Botvinnik cei doi cai.

15. Ta1-b1 Ta8-b8

În această partidă ambele părți renunță la rocadă, lucru destul de neobişnuit.

16. Ng2-h3 ...

Scopul acestei mutări este de a nu permite negrului să ocupe cîmpul f5 cu un cal, după un eventual h6-h5, de exemplu 16...h5 17. g:h5 Cf5 18. N:f5 e:f5 19. Tg1.

16. ... Da5-a4

Atacînd pionul d4 şi pregătind manevra Cc6-a5-c4. Dacă acum albul ar fi jucat 17. Db2 apărînd ambii pioni atunci ar fi urmat cu succes 17...h5.

17. Tb1-d1 Da4:a3

A venit şi timpul luării acestui pion.

18. Rf1-g2 Da3-a6 !

Această invitație la schimbul de dame, oarecum surprinzătoare la prima vedere, va dovedi că Botvinnik a intuit just poziția.

19. De2:a6 ...

Schimbînd damele, albul obține dublarea pionului în plus al adversarului. În finalul care rezultă negrul păstrează totuşi avantajul datorită stăpînirii cîmpului c4 şi a pasivității perechii de nebuni a albului.

19.	...	b7:a6
20.	h4-h5	Re8-d7
21.	Td1-b1	Tb8-b6

Folosind acest punct de sprijin negrul menține tensiunea pe coloana „b" şi, la momentul

oportun, amenințînd dublarea turnurilor, va obliga pe alb să schimbe la b6, după care pionii dublați redevin normali.

22. Rg2-g3 Cc6-a5
23. f2-f4 Ca5-c4
24. Tb1:b6 a7:b6
25. Ne3-c1 Ce7-c6 !

Manevra care se începe cu această mutare are de scop să schimbe nebunul din c1.

26. Th1-d1 Cc6-b4
27. a2-a3 Cb4-a2
28. f4-f5 Ca2:c1
29. Td1:c1 b6-b5
30. Tc1-a1 Rd7-e7

Și mai tare era 30...Cd2 urmat de Tc8.

31. Rg3-f4 Th8-c8

Și aci se putea juca mai bine 31...Tb8. Oricum însă partida este cîștigată pentru negru.

32. g4-g5 h6:g5+
33. Rf4:g5 e6:f5
34. Nh3:f5 Tc8-c6
35. Rg5-f4 Tc6-h6
36. Nf5-g4 Th6-c6

Botvinnik a vrut probabil să întrerupă partida pentru a analiza în liniște și a găsi calea cea mai simplă de cîștig. Dar mutările de așteptare pe care le face nu sînt precise și acum Tal ar fi avut posibilitatea ca, jucînd 37. a4 b4 38. Nf3 să obțină contrașanse.

37. Ta1-c1 ? f7-f6

37...C:e5 ar fi fost greșit din cauza Te1.

38. Ng4-f5 f6:e5+

Acum la 38...C:e5 ar fi urmat 39. Tg1.

39. d4:e5 Cc4:e5

Acum însă pionul poate fi însfîrșit luat, deoarece la 40. Te1 ar fi urmat 40...Rf6 41. T:e5 Tc4+ și negrul cîștigă.

40. Tc1-d1 Re7-d6
41. Nf3-e4 Tc6-c5

Aci partida s-a întrerupt și Tal a cedat a doua zi, fără să mai reia jocul. Cu doi pioni în plus cîștigul nu prezintă nicio dificultate pentru negru.

PARTIDA a 19-a

După ce pînă la partida a 17-a o singură partidă a fost cîștigată cu piesele negre (a 10-a), în mod neașteptat negrul a înregistrat trei victorii consecutive ! Surprinzător este în special faptul că Botvinnik care din primele opt partide jucate cu albul (pînă la partida a 15-a inclusiv) a realizat formidabilul scor de 7½ puncte, a pierdut la rînd partidele 17 și 19 cu albul. Lucrul acesta se explică pe de o parte prin tensiunea caracteristică ultimei părți a

meciului, iar pe de alta prin faptul că Botvinnik, avînd un mare avantaj de puncte a adoptat o tactică mai puțin activă, evitînd riscurile și permițînd astfel lui Tal să-și desfășoare jocul într-o măsură mai mare. În partida a 19-a Botvinnik a făcut o mică eroare de deschidere, subapreciind valoarea unei mutări intermediare a adversarului. Inițiativa a trecut de partea lui Tal și s-a concretizat în cîștigarea unui pion. Cu toată dîrza rezistență a lui Botvinnik, Tal a cîștigat finalul reducînd scorul la 11½:7½.

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik — M. Tal

1.	d2-d4	Cg8-f6
2.	c2-c4	d7-d6
3.	Cb1-c3	g7-g6
4.	e2-e4	Nf8-g7
5.	f2-f3	0-0
6.	Nc1-e3	a7-a6

Acum este rîndul lui Tal de a alege mereu altă formă a Indienei regelui (vezi partidele 15 și 17).

7.	Dd1-d2	c7-c6
8.	Nf1-d3	e7-e5
9.	d4:e5	...

Acest schimb în centru revine ca un leit-motiv în sistemul de combatere al indienei regelui pe care-l aplică Botvinnik. În poziția aceasta însă lichidarea tensiunii în centru este favorabilă negrului. Probabil că Botvinnik a scăpat din vedere că în manevra care urmează negrul are la dispoziție o mutare intermediară neplăcută.

9.	...	d6:e5
10.	Cc3-a4	...

După 10. c5 negrul ar fi răspuns 10...Ne6 urmat de Cbd7 cu joc bun. Acum s-ar părea că negrul este obligat să joace Cbd7, închizînd diagonala nebunului c8, după care albul ar fi jucat cu avantaj 11. c5.

10.	...	b7-b5 !
11.	Ca4-b6	Ta8-a7 !

12.	Nd3-c2?	...

Constatînd că nu merge 12. C:c8 din cauza mutării intermediare 12...Td7 !, Botvinnik caută să simplifice jocul prin schimbul damelor, ceea ce însă lasă inițiativa negrului. La un joc foarte complicat ar fi dus 12. Nc5 Ne6 ! 13. Cd5 dar o

astfel de continuare nu era în stilul lui Botvinnik.

12. ...	**Nc8-e6**
13. Dd2:d8	**Tf8:d8**
14. Cg1-e2	**Ta7-b7**
15. c4-c5	**a6-a5 !**

Acum lupta se va da în jurul pionului c5 care a devenit slab şi va fi atacat cu toate forţele de negru.

16. Re1-f2	**Ng7-f8**
17. Th1-d1	**Td8:d1**
18. Ta1:d1	**Cf6-d7 !**
19. Cb6:d7	**Cb8:d7**
20. Nc2-b1	**...**

S-ar părea că acum albul reuşeşte să apere pionul c5, dar aceasta este numai o aparenţă.

20. ...	**Nf8:c5**

Şi mai tare era, după părerea lui Petrosian, 20...a4, pentru a răspunde la 21. Tc1 cu Nc4. Şi atunci albul ar fi obţinut, la fel ca în partidă, un oarecare contrajoc prin f3-f4.

21. Ne3:c5	**Cd7:c5**
22. Td1-c1	**Cc5-a6**
23. f3-f4 !	**...**

Cea mai bună şansă. După 23. T:c6 Cb4 nu mergea 24. Tc5 N:a2 25.N:a2 Cd3+.

23. ...	**e5:f4**
24. Ce2:f4	**c6-c5**

Se putea juca şi 24...Nd7 urmat de aducerea regelui în centru.

25. Rf2-e3	**Rg8-f8**
26. e4-e5	**Rf8-e7**
27. Nb1-e4	**Tb7-c7**
28. a2-a4	**...**

Botvinnik se apără cu dîrzenie. Sacrificînd temporar un al doilea pion el obţine oarecare contrajoc.

28. ...	**b5:a4**
29. Tc1-a1	**Ne6-b3**
30. Cf4-d5+	**Nb3:d5**
31. Ne4:d5	**Tc7-d7**

Aci era mult mai bine 31... Cb4 32. Ne4 Re6 33. T:a4 Ta7 34. Rf4 Cd5+ cu mare avantaj pentru negru.

32. Nd5-e4	**Ca6-b4**
33. Ta1:a4	**Td7-d4**

Probabil că Tal a considerat că această poziţie este complet cîştigată pentru negru, de oarece la 34. b3 urmează 34...Cc6, iar la 34. Nb3 Cd5+ 35. Re2 T:a4 36. N:a4 Re6 sau 35. Rf3 Td3+ 36. Re4 T:b3 37. R:d4 T:b2 şi negrul cîştigă. Botvinnik mai găseşte însă resurse de apărare.

34. Nc4-b5 !	**Re7-e6**

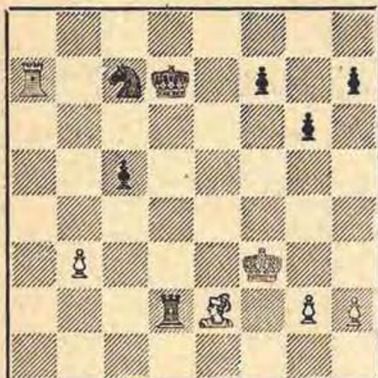
Finalul care rezultă după 34... Cd5+ 35. Rf3 T:a4 36. N:a4 Re6 37. Re4 este foarte greu de cîştigat de către negru.

35. Ta4:a5	**Cb4-d5+**
36. Re3-f2	**Re6:e5**

După 36...Td2+ 37.Rf3 T:b2 38. Nc4 ! R:e5 39. T:c5 Td2

40. N:d5 survine un final de turnuri egal.

37. Nb5-e2	Re5-d6
38. Ta5-a6+	Rd6-d7
39. Ta6-a7+	Cd5-c7
40. b2-b3	Td4-d2
41. Rf2-f3	...

Aci partida s-a întrerupt. Negrul a păstrat pionul în plus și după analiza de acasă trece la realizarea tehnică a acestui avantaj.

41...f5 (mutarea din plic) **42. h4 Rc6 43. Nc4 h5 44. g3 Td4 45. Rf2 g5 46. h:g5 h:g5 47. Ta2 g4** (Fixează pionul alb la g3, pe un cîmp negru, pentru a-l putea ataca) **48. Ta1 Rb6 49. Te1 Cb5 50. Te6+ Cd6 51. Re3 Rc7 52. Nd3 Rc6 53. Nc2** (53. Nc4 Rd7) **53...Tb4 54. Tf6** (54. N:f5 Rd5) **54... Rd5 55. Tf8 Re5 56. Ta8 Ce4** (În sfîrșit calul a ajuns pe cîmpul cel mai bun, de unde atacă pionul g3) **57. Te8+ Rd5 58. Td8+ Re6 59. Rf4 Cd2+ 60. Re3 C:b3 61. Te8+ Rd7 62. Te5 Rd6 63. T:f5 Cd4 64. Tf2 C:c2+ 65. T:c2 Rd5** (Finalul de turnuri este clar cîștigat) **66. Th2 Te4+ 67. Rd2 c4 68. Th8 Td4+ 69. Re3 Td3+ 70. Rf4 c3 71. Td8+ Rc4 72. Tc8+ Rb3 73. Tb8+ Ra2 74. Tc8 Rb2 75. Tb8+ Rc1** Albul cedează deoarece la 76. R:g4 urmează 76...c2 77. Rf4 (Dacă 77. Tc8, atunci 77... Rd2 78. T:c2+ R:c2 79. Rf4 Rc3 80. g4 Rc4 81. g5 Rd5 și negrul cîștigă) 77...Tc3 78. Th8 Rd2 79. Th1 c1D 80. T:c1 T:c1 81. g4 Rd3 82. g5 Rd4 83. g6 Rd5 84. Rf5 Tf1+! și negrul cîștigă.

PARTIDA a 20-a

În declarațiile făcute la sfîrșitul meciului. Botvinnik a afirmat că aceasta este cea mai bună partidă a sa din această întîlnire. Desigur, aprecierea aceasta conține o bună doză de subiectivism, determinată în mare măsură de importanța succesului moral obținut de Botvinnik. Într-adevăr, după o apărare de o dîrzenie și ingeniozitate rar întîlnite, el a reușit să obțină remiza într-o poziție cu caracter de studiu, care va face ca sfîrșitul acestei partide să intre în tezaurul capodoperelor în domeniul finalurilor cu

turnuri, alături de nemuritoarele creații ale lui Rubinstein și Capablanca.

Pentru Tal, fără îndoială partida a constituit o mare decepție: după 121 de mutări și 15 ore de joc, el n-a reușit să înfrîngă rezistența lui Botvinnik, deși după prima întrerupere se părea că toate șansele sînt de partea sa. Cu această remiză scorul a devenit 12:8 în favoarea lui Botvinnik și, practic, meciul s-a terminat.

APĂRAREA CARO-KANN

M. Tal — M. Botvinnik

1. e2-e4 c7-c6

Pentru a noua și ultima oară în acest meci, Botvinnik joacă apărarea Caro-Kann. Din cele opt partide precedente s-a putut constata că albul n-a reușit să obțină niciun avantaj: scorul este 2:2 și 4 remize, ceea ce este pe deplin satisfăcător și arată că apărarea Caro-Kann, contrar părerii unor teoreticieni, este o armă redutabilă împotriva deschiderii pionului regelui.

2. d2-d4 d7-d5
3. e4-e5 Nc8-f5
4. h2-h4 h7-h6
5. Cg1-e2 ...

Continuarea aceasta este mai solidă decît 5. g4, cum s-a jucat în partidele 10 și 18.

5. ... e7-e6
6. Ce2-g3 Cg8-e7
7. Cb1-c3 Cb8-d7
8. Nc1-e3 Nf5-h7
9. Nf1-d3 Nh7:d3
10. c2:d3 ...

Reluarea aceasta cu pionul duce la deschiderea semicoloanei „c" și la un control eficace asupra cîmpurilor c4 și e4, de aceea, din punctul de vedere al jocului la cîștig, ea este preferabilă reluării cu dama.

10. ... h6-h5 !
11. Cc3-e2 ...

Acceptarea sacrificiului de pion ar fi dus după 11. C:h5 Cf5 12. g3 c5 la „o poziție pierdută pentru alb" (Petrosian).

11. ... g7-g6

Cu această mutare Botvinnik începe un plan complicat care în cele din urmă duce la dezavantaj. Continuarea simplă 11... Cg6 era suficientă pentru menținerea echilibrului.

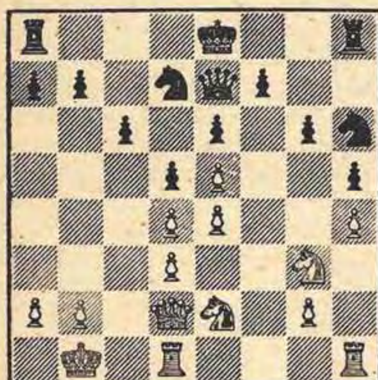
12. Dd1-d2 Ce7-g8

Nu era bine 12...Cf5 din cauza 13.C:f5 urmat de Cf4 și albul obține o poziție foarte bună.

13. 0-0-0 Nf8-h6
14. Rc1-b1 Nh6:e3
15. f2:e3 ...

Avantajul albului începe să se contureze: avantaj de spațiu, cele două coloane semi-deschise și posibilitatea de străpungere în centru prin e3-e4.

15. ...	Cg8-h6
16. e3-e4	Dd8-e7

17. e4:d5?	...

Tal se pripește dînd astfel ocazia lui Botvinnik să-și plaseze favorabil caii. Mai bine era întîi 17. Cf4, amenințînd 18.e:d5 e:d5 19.e6.

17. ...	e6:d5
18. Dd2-a5	Cd7-f8
19. Td1-f1	Cf8-e6
20. Tf1-f3	De7-d8
21. Da5-a4	Dd8-b6
22. Th1-c1	Ch6-g4
23. Cg3-f1	0-0
24. Cf1-e3	f7-f5 !

Botvinnik joacă strategic foarte bine. Pionul liber alb de la e5 este clasic blocat, astfel că nu prezintă o primejdie și datorită configurației pionilor nu se vede cum ar putea albul organiza o străpungere.

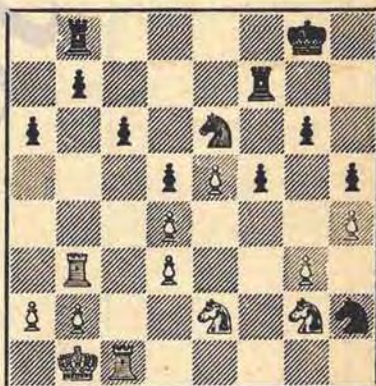
25. g2-g3	Cg4-h2
26. Tf3-f4	...

Tal nu acceptă remiza prin repetarea mutărilor și sacrifică calitatea. Acceptarea acestui sacrificiu era însă foarte primejdioasă, de exemplu : 26... C:f4 27.C:f4 Rh7 28.Ce:d5 c:d5 29.Dd7+ urmat de 30.Tc7 cu atac de mat.

26. ...	Ch2-g4
27. Ce3-g2	Ta8-e8
28. Da4-a3	Tf8-f7

Era mai bine 28...a5 cu amenințarea Db4.

29. Tc1-c3	a7-a6
30. Tc3-b3	Db6-a7
31. Da3-d6	Da7-b8
32. Dd6:b8	Te8:b8
33. Tf4-f1	Cg4-h2
34. Tf1-c1	...

34. ...	Tb8-e8

Aci Botvinnik scapă ocazia de a pune adversarului probleme grele prin 34...Cf3, după care nu merge 35.T:c6 din cauza 35...Cd2+ 36.Rc2 C:d4+ 37.

C:d4 C:b3 şi negrul cîştigă. Dacă 35.Tb4, atunci 35...a5 36. Ta4 Ta8 cu amenințarea b5. Lăsînd să-i scape această ocazie, negrul intră din nou în dezavantaj.

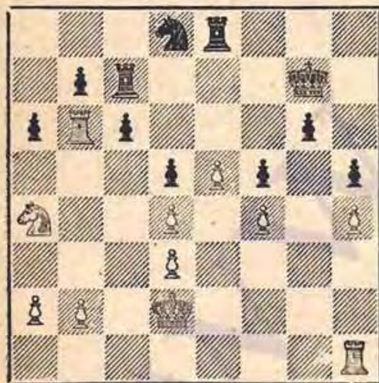
35. Cg2-f4	**Ce6:f4**
36. g3:f4	**Ch2-g4**

Nu era bine 36...Cf3 din cauza 37. Rc2 C:h4 38. Tg1 Rh7 39. Tg3 şi calul negru e prins.

37. Tb3-b6	**Rg8-g7**
38. Tc1-h1	**Cg4-h6**

Nu mergea 38...Cf2 din cauza 39.Tf1 C:d3 40.Rc2

39. Ce2-c3	**Tf7-c7**
40. Cc3-a4	**Ch6-f7**
41. Rb1-c2	**Cf7-d8**
42. Rc2-d2	**...**

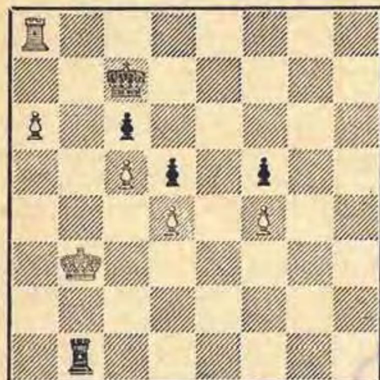

42. ...	**Cd8-e6**

Cu această mutare dată în plic, partida s-a întrerupt. Albul are un avantaj poziţional incontestabil pe care va încerca să-l valorifice organizînd o puternică presiune pe flancul damei.

43. Re3 Td7 44. b4 Rf7 45. Cc5 (Un alt plan era de a juca întîi 45. Tc1, pentru ca după schimbul cailor la c5 să fie posibilă reluarea cu turnul. În continuare albul ar fi înaintat pionii „a'' şi „b'' pentru a obține o străpungere) **45...C:c5 46. b:c5 Ta8 47. Rd2 Re6 48. Tg1 Tg7 49. Rc3 Ta7 50. Rb4 a5+** (Altfel albul joacă 51. Ra5, apoi Tb2, Rb6, Tg2 şi regele alb pătrunde la a7 sau c7, în raport cu apărarea negrului) **51. Ra4 Ta8** (Poate că mai bine era 51...Rf7 52. Tgb1 Rf8 dar în acest caz regele negru ar fi trecut într-o poziție foarte pasivă) **52. Tgb1 Ta7 53. T1b5 Tg8 54.a3 Te8 55.T:a5 Tea8 56. T:a7 T:a7+ 57.Rb4 g5** (Pasivitatea ar fi dus lent dar sigur la pierdere, de aceea Botvinnik mai sacrifică un pion pentru a obține contraşanse) **58.h:g5 h4 59.a4 h3 60.Ra3 h2 61.Tb1 Ta8 62. g6** (După 62. Th1 Th8 negrul pătrunde cu turnul la h3 şi obține contrajoc) **62... Tg8 63. Th1 T:g6 64.T:h2 Tg3 65.Th6+ Rd7 66.Th7+ Rc8 67.e6** (După 67.Tf7 T:d3+ 68.Rb2 T:d4 69. T:f5 Rd7 negrul ar fi avut şanse bune de remiză) **67...T:d3+ 68. Rb2 Te3 69. e7 Rd7 70. e8D+ R:e8 71.T:b7 Rd8 72.a5 Te2+ 73.Rb3 Te1** (Contraatacul organizat de Botvinnik n-a reuşit să restabilească echilibrul material, dar în poziția rezultată reali-

zarea pionului în plus de către alb prezintă mari greutăți) **74. Rc2 Tc2+ 75.Rc3 Ta2 76.Tb6 Rc7 77. a6 Ta1 78. Rb2 Ta4 79. Rb3 Ta1 80. Tb7+ Rc8 81. Tb6 Rc7 82. Tb7+ Rc8 83. Ta7 Tb1+ 84. Rc3 Ta1 85. Ta8+ Rc7 86. Rb3 Tb1+ 87. Rc3 Ta1 88. Rb3 Tb1+**

(Aci partida s-a întrerupt pentru a doua oară. La analiză Botvinnik a reușit să găsească o foarte interesantă și profundă cale de obținere a remizei. Asupra acestui interesant final, vezi articolul lui Botvinnik de la pag. 182) **89. Ra2 Tb5 90. a7 Ta5+ 91. Rb3 Rb7 92. Tf8 Tb5+ 93. Ra4 R:a7 94. T:f5 Tb1 95. Tf6** (După 95. Tf7+ Ra6 96. Tc7 ar fi urmat 96... Tb4+ ! 97. Ra3 T:d4 și negrul obține remiza) **95...Rb7 96. f5 Ta1+ 97. Rb4 Tb1+ 98. Rc3 Tc1+ 99. Rd2 Tf1 !** (Poanta apărării negrului. Regele alb nu poate trece de linia „f". Tal încearcă acum în continuare tot felul de manevre, dar Botvinnik este atent și rezultatul inevitabil, remiza, nu poate fi evitat) **100. Re3 Rc7 101. Tf7+ Rd8 102. Re2 Tf4 103. Rd3 Tf3+ 104. Rd2 Rc8 105. Re2 Tf4 106. Re3 Tf1 107. Tf8+ Rd7 108. Tf6 Rc7 109. Tf7+ Rd8 110. Re2 Tf4 111. Rd3 Tf3+ 112. Re2 Rc8 113. f6** (Nici înaintarea acestui pion nu schimbă rezultatul partidei) **113... Rd8 114. Tf8+ Rc7 115. Rd2 Rb7 116.Re2 Tf4 117.Re3 Tf1 118.Tf7+ Rc8 119.Rd2 Tf3 120.Re2 Rd8 121.Tf8+ Rc7** Remiză. Cea mai lungă partidă jucată vreodată într-un meci pentru campionatul modial.

PARTIDA a 21-a

Avînd în vedere scorul, era de așteptat repetarea celor întîmplate anul trecut — o remiză rapidă. Aceasta ar fi însemnat însă acceptarea tacită de către Tal a înfrîngerii sale — la același scor ca și victoria de anul trecut. Tal însă a vrut să lupte pînă la urmă și rezultatul a fost o ciocnire violentă, în care împotriva Indienei regelui Botvinnik a aplicat vechiul sistem cu închiderea centrului, a jucat foarte energic atacul pe flancul regelui și a obținut o victorie frumoasă, încheind astfel în mod strălu-

cit meciul revanşă pentru campionatul lumii, cu scorul final de 13:8.

INDIANA REGELUI

M. Botvinnik — M. Tal

1. d2-d4	Cg8-f6
2. c2-c4	g7-g6
3. Cb1-c3	Nf8-g7
4. e2-e4	d7-d6
5. f2-f3	Cb8-d7
6. Nc1-e3	e7-e5

În partida a 17-a Tal a jucat 6...0-0.

7. Cg1-e2 ...

La rîndul său Botvinnik renunţă la sistemul cu Nd3 şi Cge2.

7. ...	0-0
8. d4-d5	Cf6-h5

Poziţia acesta, fără mutările Cbd7 şi Cge2, este bine cunoscută. Intercalarea celor două mutări de cai schimbă în bună măsură lucrurile : albul nu mai are la dispoziţie mutarea Nd3, iar negrul are închis nebunul din c8.

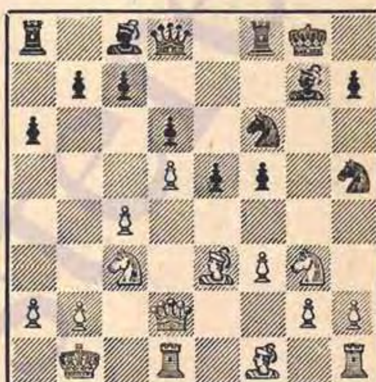
9. Dd1-d2 ...

Varianta 9.g4 Cf4 10.C:f4 e:f4 11. N:f4 f5 ar fi dat negrului iniţiativa, cu preţul unui pion lipsit de însemnătate în această fază a partidei.

9. ...	f7-f5
10. 0-0-0	a7-a6

În partidele cunoscute în care s-a jucat după o schemă asemănătoare (fără mutările Cge2 şi Cbd7) negrul a continuat de obicei cu f5-f4 urmat de a7-a5 şi Cc5, sau f5-f4 urmat de Nf6 şi Nh4 (Gheller-Gligorici, Zürich 1953).

11. Rc1-b1	Cd7-f6
12. e4:f5	g6:f5
13. Ce2-g3 !	...

O mutare foarte bună care pune pe negru în faţa unor probleme neplăcute, în special datorită faptului că în cazul schimbului la g3 se deschide coloana „h".

13. ...	Dd8-e8
14. Nf1-d3	Ch5:g3

După părerea lui Botvinnik, negrul ar fi trebuit să se decidă totuşi pentru continuarea 14... e4, care ar fi dus la un joc complicat şi primejdios ale cărui consecinţe sînt greu de prevăzut.

15. h2:g3	e7-e5
16. Ne3-h6	De8-g6
17. g3-g4	b7-b5
18. Nh6:g7	...

Mai exact ar fi fost întîi 18. Th4.

18. ...	Rg8:g7
19. Th1-h4	b5:c4
20. Nd3-c2	h7-h6
21. Td1-h1	Dg6-g5

Tal încearcă să se apere prin schimbul damelor dar stăpînirea coloanei „h" asigură albului în continuare avantajul.

22. Dd2:g5+	h6:g5
23. Th4-h6	f5:g4

Deschiderea diagonalei nebunului c2 şi a coloanei „f" nu poate fi decît în favoarea albului. Mai multă rezistenţă se putea opune cu 23...e4.

24. f3:g4	Nc8:g4

Momentan negrul are chiar doi pioni în plus dar acum atacul combinat al turnurilor în legătură cu poziţia slabă a calului f6 decide repede partida.

25. Th6-g6+	Rg7-f7
26. Th1-f1	Rf7-e7
27. Tg6-g7+	Re7-e8
28. Cc3-e4!	Cf6-d7

Nu merge 28...C:e4 din cauza 29. Na4+

29. Ce4:d6+	Re8-d8
30. Tf1:f8+	Cd7:f8
31. Cd6:c4	Ng4-d7
32. Tg7:f7	Rd8-e7
33. d5-d6+	Negrul cedează

FELICITĂRI, MIHAIL BOTVINNIK ![1]

de SALO FLOHR
mare maestru internaţional

La, Riga, Moscova, Zürich, Belgrad, în oricare oraş, în oricare ţară unde a jucat, Mihail Tal a fost mereu victorios. Ca un vifor, el a măturat toate obstacolele care-i stăteau în cale. În mai 1960 fenomenalul leton a cucerit ultima forţăreaţă, denumită „Mihail Botvinnik".

Succese atît de strălucite s-au înregistrat rar în lumea şahului şi pentru prima oară în istoria milenarului joc s-a întîmplat ca cineva să ajungă campion mondial la vîrsta de 23 ani ! Un astfel de succes nu putea fi obţinut decît de către un talent şahist excepţional, aşa cum îl are, fără îndoială, Mihail Tal.

După cum se ştie, însă, pe lume există ziarişti pentru care numai faptele nu sînt suficiente. Că Tal este un talent excepţional — faptul acesta este adevărat, dar nu e original. De aceea amatorii de epitete neobişnuite, după ce s-au uitat cu atenţie în dicţionarul de sinonime, au stabilit că Tal poate fi denumit mai bine „vrăjitorul din Riga", „hipnotizator", „cel mai fin psiholog", „Mozart" „Paganini", „geniu" etc. Iar pe tînărul, simpaticul Tal, toate aceste ditirambe l-au ameţit şi nu i-au folosit de loc.

Oricare alt şahist care ar fi luat cunoştinţă după primul meci de aprecierile presei şi ar fi aflat cu cine a avut de-a face ar fi ajuns la concluzia că pentru el, un muritor de rînd, o înfrîngere cu scorul de 8½—12½ nu este de loc rea. Oricare alt şahist în afară de Botvinnik ar fi stat la îndoială : merită oare să piardă energie şi timp pentru a juca a doua oară cu Tal, care în Occident a fost denumit ca altădată Capablanca, „campion pe vecie"? Nu e oare mai bine să nu mai ai de-a face cu Tal?

Nu stă însă în caracterul lui Botvinnik, vechiul lider al şcolii şahiste sovietice, să evite lupta. Botvinnik s-a gîndit : Tal este

[1] Din revista „Ogoniok", nr. 21/1961.

tînăr, dar oare eu sînt bătrîn? Poate că acest Tal nu-i chiar atît de grozav pe cît îl laudă corespondenții de presă! Și provocarea pentru meciul revanșă a fost înaintată.

Locuința lui Botvinnik, vila lui de pe dealul Nicolina, s-a transformat simultan într-un stat major șahist, în laborator și ,,în casă de odihnă'' șahistă. Da, într-o ,,casă de odihnă'', deoarece principala problemă care stătea în fața ex-campionului lumii consta în vindecarea de maladia crizei de timp, de care a suferit atît de mult în primul meci.

Cum se poate scăpa de această boală grea? Trebuie să vă spun că nici Academia de Științe, nici Ministerul Sănătății nu dispun de medicamente împotriva maladiei crizei de timp. Un singur medicament este folositor : propria voință a șahistului. El trebuie să fie convins că în niciun caz n-are voie să intre în criză de timp.

Olimpiada de la Leipzig a arătat că tratamentul pe care și l-a autoprescris Botvinnik se desfășoară cu succes. De altfel însuși faptul că Botvinnik s-a decis să-l provoace pe Tal vorbea de la sine. Cei care cunoșteau caracterul lui Mihail Botvinnik au înțeles că el a realizat mult în cursul pregătirii sale. Maeștri cu ,,miros fin'' au prevestit că Tal va avea de-a face cu un nou Botvinnik, dar nimeni nu a putut să prevadă că meciul se va sfîrși cu scorul de 13—8.

N-a simțit lucrul acesta și nu și-a dat seama niciun moment de primejdia care-l amenință nici Tal; altfel, desigur n-ar fi considerat meciul revanșă ca un fel de obligație morală față de Botvinnik, ca o obligație, ca o competiție obișnuită, o plimbare la Moscova, un ,,concert de estradă''.

Deseori la noi, după un turneu sau după un meci, se face o greșeală : învingătorul nu este criticat, ci lăudat în fel și chip, iar învinsul este criticat cu asprime. Și una și alta constituie greșeli primejdioase. Și de data aceasta chiar dacă Tal a pierdut meciul nu înseamnă cîtuși de puțin că Tal nu mai este același Tal. Ar fi cu totul nejust să credem că seria de succese a lui Tal a fost o întîmplare. Cum bine a remarcat maestrul V. Panov în ziarul ,,Izvestia'', ,,fiecare diamant trebuie să fie șlefuit''. Nu, Tal rămîne Tal — o mîndrie a școlii șahiste sovietice.

La Teatrul de Estradă au venit mulți corespondenți. Unii dintre aceștia nici nu cunoșteau jocul de șah, dar totuși au fost trimiși de agențiile și ziarele din străinătate cu misiunea de a afla ce s-a întîmplat cu Tal, de ce pierde el atît de categoric.

Ce s-a întîmplat cu Tal? Despre faptul că Tal a început să joace mai prost în urma unui accident de automobil am aflat la

Moscova... din presa străină. Din aceleaşi surse am aflat că Tal joacă mai slab fiincă este bolnav. Tal însă, înainte de începerea meciului revanşă a declarat : sînt sănătos ! Spre cinstea lui Mihail Tal, trebuie să spunem că el nu face parte din acea categorie de şahişti care caută să-şi justifice înfrîngerile prin dureri de cap.

Desigur, Tal a făcut greşeli şahiste şi psihologice înainte şi în timpul meciului revanşă, dar nu sînt de acord că Tal s-a pregătit slab. El este un practician excelent, un şahist pasionat, mereu la curent cu toate evenimentele şahiste, citeşte toate revistele de şah, el însuşi fiind redactor al unei asemenea reviste. Una din greşelile făcute de Tal este aceea că, la fel ca Smîslov în 1957, a crezut că Botvinnik, ca şahist, este un om terminat. S-a dovedit naivă presupunerea că meciul-revanşă va fi uşor, că nu va cere eforturi deosebite, că nu va fi nevoie de luptă pentru cîştig, deoarece... Botvinnik va pierde sigur !

Ca şi Smîslov, Tal a crezut cu naivitate că va fi suficient să joace 1.e2-e4 şi Botvinnik ,,e gata". Această ,,încăpăţînare" a limitat orizontul creator al lui Tal şi a uşurat sarcina lui Botvinnik.

Pentru atitudinea lui superficială faţă de meciul-revanşă Tal a fost pedepsit cu severitate. Înseamnă însă oare că fiind învins de un asemenea gigant ca Botvinnik, trebuie să roşeşti? Desigur că nu ! Tal nu este nici primul, nici ultimul care pierde în faţa lui Botvinnik. A pierde în faţa lui Botvinnik nu constituie nimic ,,jenant". Vorbesc fără rost aceia care spun că Tal trebuie să se întoarcă la Riga ,,pe scara de serviciu".

Cînd Tal a devenit la 24 de ani campion mondial, mulţi au exclamat : ,,Fenomenal" ! Astăzi mulţi se miră : ,,25 de ani şi deja ex- !". Nu-i nimic extraordinar în aceasta. Numai că lumea şahistă n-a avut încă pînă acum un ex-campion atît de tînăr. Fără îndoială că cele două meciuri cu Botvinnik au fost foarte folositoare pentru Tal, ele constituind o bună şcoală.

În 1934, după victoria sa în marele turneu de la Zürich, marele şahist rus Alexandru Alehin a toastat la banchetul final în cinstea lui Em. Lasker, spunînd : ,,Mă mîndresc că mă pot considera un elev al lui Lasker". Tal trebuie să înveţe multe de la Botvinnik şi el îşi dă bine seama de aceasta. Mama lui Mihail Tal i-a trimis lui Botvinnik următoarea telegramă de felicitare: ,,Aţi fost la înălţime. Vă admir, dar nu sînt mirată. Voi fi fericită dacă Mişa al meu va merge pe urmele marelui Mihail".

Îmi imaginez scena următoare. Ne aflăm în 1986. La Teatrul de Estradă se joacă un meci pentru campionatul lumii. La acea epocă, septuagenarul Mihail Botvinnik s-a cam plictisit să tot joace

După meci, M. Botvinnik acordînd autografe admiratorilor săi

şah şi s-a instalat modest în sală pentru a privi cum joacă Mihail Tal, elevul său. Iar Mihail Tal, care are 50 de ani, va privi ca şi astăzi în sală şi va zîmbi : „Iată-l pe marele meu învăţător, Mihail Botvinnik. Mulţumesc pentru lecţia pe care mi-a dat-o în anul 1961".

De zeci de ori au răsunat ovaţii în cinstea lui Mihail Botvinnik, multe medalii de aur şi cîteva cununi de lauri stau la loc de cinste în locuinţa lui, dar în 35 de ani de activitate şahistă încă niciodată nu a fost aplaudat atît de puternic, atît de sincer, cu atîta admiraţie, ca în aceste zile de mai. Victoria asupra lui Tal este o victorie între victorii !

Da, triumful lui Botvinnik reprezintă victoria unui adevărat clasic al artei şahului. Dar Botvinnik, liniştit ca întotdeauna, modest şi obiectiv, nu se bucură răutăcios de înfrîngerea tînărului

său adversar, ci sfătuieşte pe tinerii şahişti să tragă concluzii de pe urma acestui meci. Tinerii şahişti au ce învăţa de la ,,bătrînul" Botvinnik. În acest meci el a luptat cu o uimitoare dîrzenie şi tenacitate pentru fiecare jumătate de punct.

Întreaga lume şahistă a admirat penultima partidă a meciului, a 20-a, care s-a întrerupt de două ori. De-a lungul a circa o sută de mutări Botvinnik a stat sub ameninţarea înfrîngerii, timp de cîteva ceasuri Tal a aşteptat ca Botvinnik să cedeze, dar lucrul acesta nu s-a întîmplat. Două nopţi la rînd Botvinnik n-a dormit, a căutat soluţia şi a găsit-o. El a salvat această partidă, cea mai lungă din istoria meciurilor pentru campionatul mondial, şi aceasta a decis în mod definitiv soarta luptei.

Nu numai tinerii şahişti trebuie să înveţe de la Botvinnik. Victoria lui Mihail Botvinnik constituie un minunat stimulent şi pentru şahiştii de vîrsta sa. În mod greşit se consideră la noi că la 45 de ani şahiştii trebuie să iasă ,,la pensie". Botvinnik a demonstrat în mod strălucit că la un regim de viaţă corect 50 de ani reprezintă o vîrstă medie.

În ziua închiderii festive a meciului-revanşă lui Botvinnik i s-a acordat, pentru a cincea oară în viaţă, cununa de lauri. Sperăm că nu va fi ultima. Jocul lui Botvinnik a fost atît de strălucit, încît, fără a exagera, putem afirma că el trăieşte acum o a doua tinereţe. Iată de ce credem că noul campion al lumii nu se va culca pe laurii cîştigaţi şi cu forţe noi va continua lupta pe tabla de şah. Iar astăzi ţinem să-l felicităm pe Mihail Botvinnik, cel mai autorizat reprezentant al şahului sovietic, pentru remarcabila sa victorie.

ANALIZĂ SAU IMPROVIZAȚIE ?[1]

Observații asupra meciului revanșă

de MIHAIL BOTVINNIK
Campion mondial

Probabil că toată lumea este de aacord că ultimul meci-revanșă pentru campionatul mondial a provocat un interes general atît la noi, cît și în străinătate. Lucrul acesta se explică, după părerarea mea, prin două cauze : în primul rînd, în meci s-au întîlnit parteneri care se deosebeau ca stil de joc și care abordau în mod diferit studiul șahului ; în al doilea rînd, acum un an popularitatea tînărului campion mondial M. Tal a crescut în asemenea măsură încît lumea șahistă a privit cu mirare evenimentele care s-au desfășurat în primăvara acestui an pe scena Teatrului de Estradă din Moscova.

Înainte de a răspunde la întrebarea privitoare la deosebirea în modul de studiere a șahului trebuie, măcar pe scurt să lămurim ce reprezintă în sine șahul și cum poate fi el studiat.

În trecut șahul a fost numai un joc. Treptat el a cîștigat o largă popularitate. Numeroșii amatori au învățat să-i prețuiască frumusețea și au apărut jucători de forță. În acest moment șahul a încet să mai fie numai un joc. Cînd reușești să joci o partidă care trăiește ani sau decenii, șahul devine o artă. Și această creație artistică nu poate fi efectuată decît în procesul jocului.

Personal mi se pare că funcționează și legea inversă : într-adevăr tare nu poți juca decît atunci cînd te străduiești să creezi o operă de artă. Cu alte cuvinte, un șahist tare trebuie să fie șipractician și artist.

Încă în secolul trecut șahul era studiat numai în timpul cînd partenerii se aflau în fața tablei și figurilor. Maeștrii tari ai trecutului erau în primul rînd improvizatori, practicieni buni. Unul dintre ultimii și poate cel mai genial improvizator a fost cubanul Capablanca. La sfîrșitul secolului trecut a apărut însă și un al curent în șah — — cel științific. Reprezentanții acestui curent începeau să se pre-

[1] Articol publicat în „Izvestia" nr. 147, din 22 iunie 1961

gătească pentru partida de şah cu mult înainte de a o juca. Lucrul acesta este normal: improvizaţia la tablă este întotdeauna legată de elemente întîmplătoare, pe cînd pregătirea minuţioasă constituie o bază solidă a succesului. Acest curent a căpătat o dezvoltare deosebită în şcoala şahistă sovietică şi a ajutat şahiştilor noştri să ajungă la o faimă mondială.

Deci, dacă autorul acestui articol este, după părerea generală, în primul rînd un cercetător şi un analizator, Mihail Tal este un excelent improvizator şi practician. Mi se pare că M. Tal acordă în primul rînd atenţie aspectului de joc al şahului şi numai în al doilea rînd logicei şi esteticii lui. Dacă n-ar fi aşa, atunci în meciul din 1960 partenerul meu n-ar fi aşteptat cu răbdare a cincea oră de joc, cînd deseori culegea „recolta" bogată a greşelilor mele.

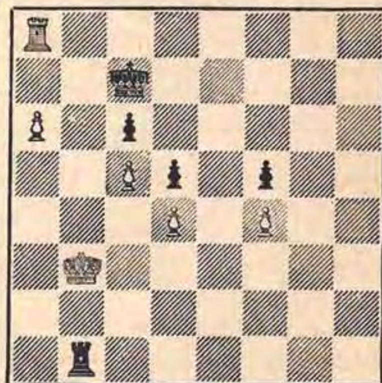
Mai trebuie adăugat că atitudinea ştiinţifică, analitică faţă de şah necesită calităţi specifice. Ea nu se dezvoltă dintr-odată, ci de-a lungul a multi ani de muncă serioasă. Desigur, M. Tal este prea tînăr pentru ca studiul şahului să constituie partea lui tare.

Deci, calitatea principală a tînărului mare maestru din Riga este improvizaţia. Un studiu atent a arătat că Tal nu este tare la tablă în poziţii de orice tip. Dacă V. Korcinoi, de exemplu, este un şahist de stil universal care înţelege poziţii de tipul cel mai diferit, M. Tal se simte foarte bine numai în poziţii cu joc bogat de figuri, în special acelea în care are iniţiativa. Unilateralitatea stilului partenerului meu îi micşorează în oarecare măsură forţa practică, ceea ce, probabil, a influenţat esenţial rezultatul meciului-revanşă.

Însă, pentru a avea speranţe de succes în meciul-revanşă, a trebuit să devin elevul lui Tal. Am învăţat de la el cîte ceva din măiestria jocului practic şi de aceea în meciul revanşă, ca practician, n-am fost inferior campionului mondial. Lucrul acesta, după părerea mea, a influenţat decisiv rezultatul meciului.

În ultima parte a meciului M. Tal s-a arătat un luptător minunat. Se părea că lupta era decisă, avantajul de puncte era foarte mare, dar partenerul meu a continuat lupta cu aceeaşi îndîrjire. Voi da un exemplu — finalul partidei a 20-a.

M. Botvinnik

M. Tal

Această partidă s-a întrerupt de două ori. La a doua întrerupere, după 88 de mutări, pe tablă a survenit următoarea poziție :

În această poziție, în care urmează a 89-a mutare a albului toți specialiștii au considerat că poziția negrului este pierdută.

În timpul analizei făcute noaptea am reușit însă să găsesc o posibilitate ascunsă, de studiu, după care remiza a început să se desemneze destul de clar. În același timp m-am gîndit la un ,,plan'' pur practic de camuflaj. Desigur, nu l-am ascuns membrilor familiei care de altfel au fost singurii suporteri informați, însă pentru a nu pune în gardă lagărul ,,dușman'' am informat pe toți prietenii care erau șahiști cu o calificare inferioară (prietenii avînd o calificare șahistă superioară nu m-au deranjat în orele de analiză — în conformitate cu regulamentul FIDE) că situația este fără speranță. Pe drumul spre Teatrul de Estradă încercăm să mă conving că partida este pierdută — trebuia să am, pe cît posibil, o înfățișare abătută. Lucrul acesta n-a fost greu de făcut, după două zile de joc și două nopți de analiză. În sfîrșit, la teatru am ,,recunoscut'' față de cei care lucrau pe scenă, că nu voi rezista mai mult de 5 mutări. Mai trebuie să adaug că n-am luat cu mine tradiționalul termos cu cafea. Or, aceasta constituia dovada cea mai bună că jocul nu va dura mult. Și astfel, din poziția din diagramă, a urmat :

89. Ta2 Tb5 90. a7

Cititorul poate să mă creaă că și după 90. Tf8 negrul ar fi avut șanse de remiză !

90. ...Ta5+ 91. Rb3 Rb7 92. Tf8

Situația negrului pare disperată deoarece turnul său are mobilitatea limitată. Ea nu mai poate împiedica regele alb, lucrînd de jos (vertical). În timpul analizei am găsit planul just de apărare — turnul trebuie să caute să atace regele alb lateral. Pentru aceasta există numai o singură cale : 92...Tb5+ 93. Rc3 Ta5 și negrul are șanse bune de remiză. S-ar părea că albul poate respinge acest plan prin 93. Ra4 (După 92...Tb5+), în realitate însă lupta tactică după 93. Ra4 se termină în favoarea negrului deoarece rezultă o remiză pozițională !

Sincer vorbind eu speram că adversarul va juca 93. Ra4, dar știind că M. Tal este foarte tare în domeniul improvizației, am căutat totuși să-l dezorientez. De aceea n-am făcut imediat mutarea 92...Tb5 ci m-am gîndit vreo trei minute — dacă negrul se gîndește la mutarea a patra după întrerupere, înseamnă că n-a găsit nimic bun la analiză. După aceea am oftat din greu, am clătinat din cap (Nu-i așa că m-am arătat un elev capabil ? !) și am

jucat **92...Tb5+** iar cînd a urmat răspunsul fulgerător 93. Ra4, camuflajul a devenit inutil — remiza a devenit repede clară : **93... R:a7 94. T:f5 Tb1 95. Tf6**

La acest atac modest albul s-a gîndit vreo 5 minute. Abia acum a observat că continuarea intenţionată la analiză 95. Tf7+ Ra6 96. Tc7 este respinsă pe cale unică prin 96...Tb4+ ! ! (97. R:b4 pat) **95...Rb7 96. f5.** Altfel regele alb nu poate ieşi din încercuire. **96...Ta1+ 97. Rb4 Tb1+ 98. Rc3 Tc1+ 99. Rd2 Tf1 100. Re3 Rc7 101. Tf7+ Rd8 102. Re2 Tf4 103. Rd3 Tf3+.**

A survenit o poziţie rară : turnul negru paralizează în acelaşi timp turnul alb (care trebuie să apere pionul f5) şi limitează deplasarea regelui alb într-un dreptunghi format din marginile tablei, linia a treia şi coloana „f".

Care sînt concluziile : cea mai importantă este aceea că actualmente nu există pe globul pămîntesc un şahist care să depăşească în mod net pe ceilalţi. Există o grupă de mari maeştri, mari cunoscători ai şahului, care se deosebesc între ei ca stil şi caracter, dar sînt aproximativ egali ca forţă. Cel care este mai bine pregătit, în formă mai bună, acela iese învingător.

Pentru M. Tal meciul revanşă a fost primul insucces serios în viaţa şahistă. Asupra mea astfel de întîmplări au exercitat întotdeauna o influenţă bună. Cum va fi influenţat ex-campionul lumii, aceasta se va vedea în viitor.

DESFĂŞURAREA PRIMULUI MECI

Deschiderea	Tal	Botvinnik	Evoluţia scorului		Nr. mutărilor
			Tal	Botv.	
1. Apărarea franceză	1	0	1	0	32
2. Indiana Regelui (Hromadka)	½	½	1½	½	44
3. Apărarea Caro-Kann	½	½	2	1	37
4. Apărarea Nimzovici	½	½	2½	1½	40
5. Apărarea Caro-Kann	½	½	3	2	43
6. Indiana Regelui (Hromadka)	1	0	4	2	46
7. Apărarea Caro-Kann	1	0	5	2	52
8. Indiana Regelui (Hromadka)	0	1	5	3	41
9. Apărarea Caro-Kann	0	1	5	4	58
10. Indiana Regelui (Hromadka)	½	½	5½	4½	60
11. Deschiderea Reti	1	0	6½	4½	72
12. Gambitul Damei	½	½	7	5	72
13. Deschiderea engleză	½	½	7½	5½	16
14. Apărarea Nimzovici	½	½	8	6	22
15. Apărarea Caro-Kann	½	½	8½	6½	41
16. Apărarea Nimzovici	½	½	9	7	40
17. Apărarea Caro-Kann	1	0	10	7	41
18. Apărarea Nimzovici	½	½	10½	7½	76
19. Apărarea olandeză	1	0	11½	7½	41
20. Apărarea Nimzovici	½	½	12	8	27
21. Indiana Damei	½	½	12½	8½	17

DESFĂŞURAREA MECIULUI REVANŞĂ

Deschiderea	Tal	Botvinnik	Evoluţia scorului Tal	Evoluţia scorului Botv.	Nr. mutărilor
1. Apărarea Ragozin	0	1	0	1	41
2. Apărarea Caro-Kann	1	0	1	1	45
3. Apărarea Ragozin	0	1	1	2	48
4. Apărarea Caro-Kan	½	½	1½	2½	41
5. Apărarea Ragozin	½	½	2	3	73
6. Apărarea Caro-Kann	½	½	2½	3½	25
7. Apărarea Nimzovici	0	1	2½	4½	33
8. Apărarea Caro-Kann	1	0	3½	4½	29
9. Deschiderea engleză	0	1	3½	5½	73
10. Apărarea Caro-Kann	0	1	3½	6½	42
11. Gambitul damei	0	1	3½	7½	42
12. Apărarea franceză	1	0	4½	7½	41
13. Indiana regelui	0	1	4½	8½	41
14. Apărarea Caro-Kann	½	½	5	9	33
15. Indiana regelui	0	1	5	10	63
16. Apărarea Caro-Kann	½	½	5½	10½	90
17. Indiana regelui	1	0	6½	10½	83
18. Apărarea Caro-Kann	0	1	6½	11½	41
19. Indiana regelui	1	0	7½	11½	75
20. Apărarea Caro-Kann	½	½	8	12	121
21. Indiana regelui	0	1	8	13	33

PERFORMANŢELE ŞAHISTE ALE LUI M. BOTVINNIK

Anul	Denumirea turneului	Locul ocupat	Rezultatul
1926	Semifinala camp. Leningrad	I	11½ din 12
1926	Campionatul Leningradului	II–III	7 din 9
1926	Semifinala camp. regiunii de nord-vest	II–III	9 din 11
1926	Campionatul regiunii de nord-vest	III	6½ din 10
1927	Turneul „celor şase" la Leningrad	II	7½ din 10
1927	Al V-lea campionat al U.R.S.S.	V–VI	12½ din 20
1928	Campionatul comitetului regional din Leningrad al metaliştilor	I	8½ din 11
1929	Campionatul comitetului regional din Leningrad al lucrătorilor din învăţămînt	I	11½ din 14
1929	Sferturi de finală ale camp. VI al U.R.S.S.	I	7 din 8
1929	Semifinala campionatului al VI-lea al U.R.S.S.	III–IV	2½ din 5
1930	Turneul maeştrilor din Leningrad	I	6½ din 8
1931	Campionatul Leningradului	I	14½ din 17
1931	Semifinala campionatului al VII-lea al U.R.S.S.	II	6½ din 9
1931	Al VII-lea campionat al U.R.S.S.	I	13½ din 17
1932	Campionatul Leningradului	I	10 din 11
1932	Turneul maeştrilor din Leningrad	I	7 din 10
1933	Turneul maeştrilor din Leningrad	I–II	10 din 13
1933	Al VIII-lea campionat al U.R.S.S.	I	14 din 19
1933	Meciul cu Flohr	egal	6 din 12
1934	Turneul de la Leningrad cu participarea lui Euwe şi Kmoch	I	7½ din 11
1934	Turneul internaţional de la Hastings	V–VI	5 din 9
1935	Turneul internaţional de la Moscova	I–II	13 din 19
1936	Turneul internaţional de la Moscova	II	12 din 18
1936	Turneul internaţional de la Notthingham	I–II	10 din 14
1937	Meciul cu Levenfiş pentru titlul de campion al U.R.S.S.	egal	6½ din 13
1938	Semifinala campionatului al XI al U.R.S.S.	I	14 din 17
1938	Turneul internaţional din Olanda	III	7½ din 14
1939	Al XI-lea campionat al U.R.S.S.	I	12½ din 17
1940	Meciul cu Ragozin	cîştigat	8½ din 12
1940	Al XII-lea campionat al U.R.S.S.	V–VI	11½ din 19

Anul	Denumirea turneului	Locul ocupat	Rezultatul
1941	Meci-turneul pentru titlul de campion absolut al U.R.S.S.	I	13½ din 20
1943	Turneul maeştrilor la Sverdlovsk	I	10½ din 14
1943	Campionatul Moscovei (hors-concurs)	I	13½ din 16
1944	Al XIII-lea campionat al U.R.S.S.	I	12½ din 16
1945	Al XIV-lea campionat al U.R.S.S.	I	15 din 17
1946	Turneul internaţional de la Groningen	I	14½ din 19
1947	Turneul internaţional în memoria lui Cigorin, la Moscova	I	11 din 15
1948	Meci-turneul pentru campionatul lumii	I	14 din 20
1951	Meciul cu Bronstein pentru campionatul lumii	egal	12 din 24
1951	Al XIX-lea campionat al U.R.S.S.	V	10 din 17
1952	Turneul internaţional de la Budapesta	III–IV	11 din 17
1952	Al XX-lea campionat al U.R.S.S.	I–II	13½ din 19
1953	Meciul cu Taimanov pentru titlul de campion al U.R.S.S.	cîştigat	3½ din 6
1954	Meciul cu Smîslov pentru campionatul lumii	egal	12 din 24
1954	Olimpiada de la Amsterdam, masa I	I	8½ din 11
1955	Al XXII-lea campionat al U.R.S.S.	III–VI	11½ din 19
1956	A XII-a olimpiadă la Moscova, masa I	II	9½ din 13
1956	Turneul internaţional în memoria lui Alehin, la Moscova	I–II	11 din 15
1957	Meciul pentru campionatul lumii cu Smîslov	pierdut	9½ din 22
1958	Meciul revanşă cu Smîslov	cîştigat	12½ din 23
1958	A XIII-a olimpiadă la München, masa I	III	9 din 12
1958	Turneul internaţional de la Wageningen	I	4 din 5
1959	A II-a Spartachiadă a popoarelor U.R.S.S., masa I		4 din 7
1960	A XIV-a olimpiadă de la Leipzig, masa a II-a		10½ din 13

PERFORMANŢELE ŞAHISTE ALE LUI M. TAL

Anul	Denumirea turneului	Locul ocupat	Rezultatul
1953	Campionatul Letoniei	I	14½ din 19
1953	Campionatul U.R.S.S. pe echipe, masa II	I–II	4½ din 7
1954	Campionatul Letoniei	II–III	14½ din 19
1954	Meci cu Saighin pentru titlul de maestru	cîştigat	8 din 14
1954	Camp. U.R.S.S. pe echipe, juniori, masa I	II	7 din 9
1954	Campionatul U.R.S.S. pe echipe, masa I	IX–X	4 din 10
1955	Campionatul Letoniei	II	14 din 19
1955	Turneul zonal al Pribalticei	III–IV	11 din 17
1955	Meciul R.S.F.S.R. – Letonia	II	6½ din 11
1955	Campionatul pe echipe al U.R.S.S., semifinala masa II	I–III	5½ din 8
1955	Campionatul pe echipe al U.R.S.S., finala	III–IV	5½ din 9
1955	Semifinala camp XXIII al U.R.S.S.	I	12½ din 18
1956	Al XXIII-lea campionat al U.R.S.S.	V–VII	10½ din 17
1956	Campionatul mondial studenţesc, masa 3, finala	I	4 din 5
1956	Semifinala campionatului al XXIV-lea al U.R.S.S.	V–VI	11½ din 19
1957	Al XXIV-lea campionat al U.R.S.S.	I	14 din 21
1957	Campionatul mondial studenţesc pe echipe, masa I	I	8½ din 10
1957	Campionatul pe echipe al Europei, masa IV	I–II	3 din 5
1958	Al XXV-lea campionat al U.R.S.S.	I	12½ din 19
1958	Campionatul Letoniei	III	16½ din 19
1958	Campionatul mondial studenţesc, masa I	I	8½ din 10
1958	Turneul interzonal	I	13½ din 20
1958	A XIII-a olimpiadă de la München, prima rezervă	I	13½ din 15
1959	Al XXVI-lea campionat al U.R.S.S.	II–III	12½ din 19
1959	Turneul internaţional de la Zürich	I	11½ din 15
1959	A II-a Spartachiadă a popoarelor U.R.S.S., masa I		2½ din 8
1959	Turneul candidaţilor	I	20 din 28
1959	Turneul internaţional de la Riga	IV	9½ din 13
1960	A XIV-a olimpiadă de la München masa I		11 din 15
1960	Turneul internaţional de la Stockholm	I	9½ din 11
1961	Turneul internaţional de la Bled	I	14½ din 19

Redactor responsabil: STĂNCULESCU E.
Tehnoredactor: BIRIŞ V.

Dat lacules 15.VIII.961. Bun de tipar 09.X.961
Tiraj 3.120 ex. Hîrtie semivelină
de 65 g/m². ft. 61/86/16 Coli editoriale 10,04.
Coli de tipar 12.
A. nr. 0,5826. C. Z. pentru bibliotecile mici
796 (S) = R.

Intreprinderea Poligrafică nr. 2
Str. Brezoianu nr. 23-25 — c. 4565

Lei 4,90